

ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROGRAMA (CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

1. Naziv težišča v okviru CRP:

Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja

2. Šifra projekta:

V4-0534

3. Naslov projekta:

Optimiranje sistema spremljanja politike razvoja podeželja v Sloveniji

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

Optimiranje sistema spremljanja politike razvoja podeželja v Sloveniji

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

Optimisation of the rural development policy monitoring system in Slovenia

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

Politika razvoja podeželja, sistem spremljanja in vrednotenja, učinki politik, kazalniki, skupno omrežje spremljanja in vrednotenja (CMEF).

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

Rural Development Policy, monitoring and evaluation system, policy impacts, indicators, Common Monitoring and Evaluation Framework (CMEF)

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

510 - UNIVERZA V LJUBLJANI (481-Biotehniška Fakulteta)

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

481 - Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

510 - Kmetijski inštitut Slovenije

6. Sofinancer/sofinancerji:

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

16329

Luka Juvančič

Datum: 30.5.2010

Podpis vodje projekta:

Podpis in žig izvajalca:

II. Vsebinska struktura zaključnega poročila o rezultatih raziskovalnega projekta v okviru CRP

1. Cilji projekta:

1.1. Ali so bili cilji projekta doseženi?

- ☒ a) v celoti
☐ b) delno
☐ c) ne

Če b) in c), je potrebna utemeljitev.

1.2. Ali so se cilji projekta med raziskavo spremenili?

- ☐ a) da
☒ b) ne

Če so se, je potrebna utemeljitev:

2. Vsebinsko poročilo o realizaciji predloženega programa dela¹:

Zaradi obširnosti poročila in velikega obsega tabelaričnih in shematskih pregledov je vsebinsko poročilo o realizaciji programa dela predstavljeno v Prilogi 1 zaključnega poročila.

3. Izkoriščanje dobljenih rezultatov:

3.1. Kakšen je potencialni pomen² rezultatov vašega raziskovalnega projekta za:

- ☐ a) odkritje novih znanstvenih spoznanj;
☒ b) izpopolnitev oziroma razširitev metodološkega instrumentarija;
☒ c) razvoj svojega temeljnega raziskovanja;
☐ d) razvoj drugih temeljnih znanosti;
☐ e) razvoj novih tehnologij in drugih razvojnih raziskav.

3.2. Označite s katerimi družbeno-ekonomskimi cilji (po metodologiji OECD-ja) sovpadajo rezultati vašega raziskovalnega projekta:

- ☒ a) razvoj kmetijstva, gozdarstva in ribolova - Vključuje RR, ki je v osnovi namenjen

¹ Potrebno je napisati vsebinsko raziskovalno poročilo, kjer mora biti na kratko predstavljen program dela z raziskovalno hipotezo in metodološko-teoretičen opis raziskovanja pri njenem preverjanju ali zavračanju vključno s pridobljenimi rezultati projekta.

² Označite lahko več odgovorov.

razvoju in podpori teh dejavnosti;

- ☐ b) pospeševanje industrijskega razvoja - vključuje RR, ki v osnovi podpira razvoj industrije, vključno s proizvodnjo, gradbeništvom, prodajo na debelo in drobno, restavracijami in hoteli, bančništvom, zavarovalnicami in drugimi gospodarskimi dejavnostmi;
- ☐ c) proizvodnja in racionalna izraba energije - vključuje RR-dejavnosti, ki so v funkciji dobave, proizvodnje, hranjenja in distribucije vseh oblik energije. V to skupino je treba vključiti tudi RR vodnih virov in nuklearne energije;
- ☒ d) razvoj infrastrukture - Ta skupina vključuje dve podskupini:
 - transport in telekomunikacije - Vključen je RR, ki je usmerjen v izboljšavo in povečanje varnosti prometnih sistemov, vključno z varnostjo v prometu;
 - prostorsko planiranje mest in podeželja - Vključen je RR, ki se nanaša na skupno načrtovanje mest in podeželja, boljše pogoje bivanja in izboljšave v okolju;
- ☐ e) nadzor in skrb za okolje - Vključuje RR, ki je usmerjen v ohranjanje fizičnega okolja. Zajema onesnaževanje zraka, voda, zemlje in spodnjih slojev, onesnaženje zaradi hrupa, odlaganja trdnih odpadkov in sevanja. Razdeljen je v dve skupini:
- ☐ f) zdravstveno varstvo (z izjemo onesnaževanja) - Vključuje RR - programe, ki so usmerjeni v varstvo in izboljšanje človekovega zdravja;
- ☐ g) družbeni razvoj in storitve - Vključuje RR, ki se nanaša na družbene in kulturne probleme;
- ☐ h) splošni napredek znanja - Ta skupina zajema RR, ki prispeva k splošnemu napredku znanja in ga ne moremo pripisati določenim ciljem;
- ☐ i) obramba - Vključuje RR, ki se v osnovi izvaja v vojaške namene, ne glede na njegovo vsebino, ali na možnost posredne civilne uporabe. Vključuje tudi varstvo (obrambo) pred naravnimi nesrečami.

3.3. Kateri so **neposredni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Pričujoči raziskovalni projekt prispeva k zagotovitvi učinkovitejšega sistema spremljanja stanja, učinkov, rezultatov in vplivov aktivnosti na področju razvoja podeželja v Sloveniji.

Potreba po verifikaciji in dopolnitvah sistema spremljanja politike razvoja podeželja v Sloveniji je še posebej izrazita zato, ker smo v Sloveniji začeli s sistematičnim in celovitim delom na tem področju začeli šele v sedanjem programskem obdobju, 2007-2013. Le-ta temelji na okviru skupnega spremljanja in vrednotenja (ang.: Common Monitoring and Evaluation Framework, CMEF), predpisanega v Prilogi VIII Uredbe EK 1974/2006. Prvi problem, povezan z vzpostavitvijo CMEF v Sloveniji, se nanaša na definiranje kazalnikov. CMEF namreč samo predpisuje vsebino kazalnikov, ne pa metodologije in virov njihovega pridobivanja. Drugi problem je povezan s potrebami po dopolnitvah sistema spremljanja politike razvoja podeželja z dodatnimi kazalniki izven sistema CMEF. Tretji problem pa se nanaša na potrebe po razširitvi dosegljivosti kazalnikov na nižje teritorialne ravni. V projektu skušamo zadovoljiti na vse tri zgoraj naštetje izzive.

Rezultati projekta omogočajo konsistentnejše in celovitejše spremljanje aktivnosti države

na področju razvoja podeželja. S tem neposredno prispevajo k bolj informiranju in s tem učinkovitejšemu vrednotenju posameznih ukrepov razvoja podeželja in posledično odpravljanju pomanjkljivosti v njihovem izvajanju. Rezultati projekta se lahko kapitalizirajo tudi v načrtovanju ukrepov razvoja podeželja v prihodnjem programskem obdobju..

Raziskovalni projekt pomeni podlago za izpopolnitev v znanstveno-raziskovalnem smislu, pa tudi prispevek k formiranju raziskovalne skupine, ki bo spremljala znanstveno relevantno in družbeno aktualno problematiko javnih podpor za konkurenčno usposabljanje agroživilstva in gozdarstva, trajnostno upravljanje z naravnimi viri ter ekonomsko diverzifikacijo in kakovost življenja na podeželju. Poleg načrtovanega prispevka projekta k vitalizaciji raziskovalnega področja in kadrovske krepitvi je raziskovalna skupina o izsledkih svojih raziskav sproti obveščala zainteresirano strokovno javnost z objavami v znanstvenem in strokovnem slovstvu.

Rezultati projekta so bili in bodo še nadalje neposredno vključeni v pedagoški dodiplomski in podiplomski proces na Biotehniški fakulteti. Študentje imajo tako možnost seznanitve z najnovejšimi rezultati raziskovalnega projekta. Prepričani smo tudi, da bodo predstavljena tematika in metodološki pristopi pomenili marsikomu spodbudo za nadaljnje raziskovanje na področjih, ki jih obravnava pričujoči raziskovalni projekt v okviru njihovih diplomskih in podiplomskih del.

3.4. Kakšni so lahko **dolgoročni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Raziskovalni rezultati pričujočega projekta lahko služijo tudi kot strokovne podlage pri operacionalizaciji ključnih strateških dokumentov države:

- Strategija razvoja Slovenije (SRS):
 - poglavje 5 (Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja) v tistih delih, ki se nanašajo na cilja (i) izboljšanje gospodarjenja s prostorom in (ii) integracija okoljevarstvenih meril v sektorske politike.

Program razvoja podeželja za R Slovenijo za obdobje 2007-2013 (PRP):

- vsebine in aktivnosti, ki se nanašajo na spremljanje in vrednotenje učinkov PRP na različnih ravneh (program, prednostne osi 1-4, posamezni ukrepi);

Projekt pomeni tudi možnost nadaljnjega usposabljanja raziskovalnega kadra s področja spremljanja in vrednotenja učinkov ukrepov kmetijske strukturne politike in razvoja podeželja. Eden od pomembnih stranskih rezultatov projekta je tako širitev znanj in raziskovalnih izkušenj na tem področju.

3.5. Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- ☒ a) v domačih znanstvenih krogih;
- ☒ b) v mednarodnih znanstvenih krogih;
- ☒ c) pri domačih uporabnikih;
- ☐ d) pri mednarodnih uporabnikih.

3.6. Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?

Za rezultate projekta se zanimajo:

- zainteresirana strokovna javnost (večina odmevnejših rezultatov je bila predstavljena v znanstvenih in strokovnih medijih);
- nevladne organizacije (predvsem organizacije, ki imajo jasno oblikovana stališča do politike razvoja podeželja, npr. kmetijske, okoljevarstvene, potrošniške);
- visokošolske izobraževalne in raziskovalne ustanove, ki se ukvarjajo z različnimi raziskovalnimi vsebinami s področja kmetijstva, razvoja podeželja in upravljanja z naravnimi viri;

3.7. Število diplomantov, magistrrov in doktorjev, ki so zaključili študij z vključenostjo v raziskovalni projekt?

Tekom dela na projektu so se v delo neposredno ali posredno vključevali tudi dodiplomski in podiplomski študentje. V okviru tega sodelovanja je bila uspešno dokončana ena magistrska in tri diplomske naloge, dve diplomski nalogi pa sta tik pred uspešnim dokončanjem.

4. Sodelovanje z tujimi partnerji:

4.1. Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujimi raziskovalnimi inštitucijami.

Področno relevantni mednarodni raziskovalni projekti, v okviru katerih so člani raziskovalne skupine sodelovali oz. se začeli tekom trajanja projekta CRP (V4-0534):

6. OP EU:

- Impact of environmental agreements on the common Agricultural policy (MEACAP)
- Peri-urban land use relationships strategies and tools for urban-rural linkages (PLUREL)
- Structural change in agriculture and rural livelihoods (SCARLED)

7. OP EU:

- Assessing the Impact of Rural Development Policies (RuDI)
- Enlargement Network for Agripolicy Analysis (AgriPolicy)
- Spatial Analysis of Rural Development (SPARD)
- Common Agricultural Policy Regional Impact – The Rural Development Dimension (CAPRI-RD)

Drugi EU (mednarodni) projekti:

- Network of local agricultural production for the valorisation and the knowledge of the Alpine areas (NEPROVALTER)
- Impact of Environmental Agreements on the CAP
- Promotion gender mainstreaming in agriculture and rural development.

4.2. Kakšni so rezultati tovrstnega sodelovanja?

Na podlagi referenc, pridobljenih v okviru raziskovalnega projekta, na katerega se nanaša poročilo, člani raziskovalne skupine sodelujejo v mednarodnem raziskovalnem prostoru, kar je razvidno tudi iz njihovih bibliografskih rezultatov ter članstva v različnih mednarodnih strokovnih in znanstvenih združenjih. Aktivnost članov v mednarodnem raziskovalnem prostoru se odlikava tudi v sodelovanju pri pripravi več vlog v okviru 7. OP EU (v trajanju pričujočega CRP smo člani raziskovalne skupine uspešno kandidirali na s tremi projektnimi prijavi v okviru 7. OP EU (AgriPolicy, SPARD, CAPRI-RD).

5. Bibliografski rezultati³ :

Za vodjo projekta in ostale raziskovalce v projektni skupini priložite bibliografske izpise za obdobje zadnjih treh let iz COBISS-a) oz. za medicinske vede iz Inštituta za biomedicinsko informatiko. Na bibliografskih izpisih označite tista dela, ki so nastala v okviru pričujočega projekta.

Informacija je vsebovana v Prilogi 2 zaključnega poročila. Dela, nastala v okviru pričujočega projekta, so označena (z osenčenjem).

6. Druge reference⁴ vodje projekta in ostalih raziskovalcev, ki izhajajo iz raziskovalnega projekta:

Posredni rezultat znanja, pridobljenega v okviru pričujočega projekta, sodelovanja in mreženja z raziskovalci v mednarodnih raziskovalnih projektih in združenjih, je poleg široke vpetosti v mednarodni raziskovalni prostor (glej tč. 4 zaključnega poročila) tudi organizacija mednarodnega znanstvenega srečanja – 118. seminarja Evropske asociacije agrarnih ekonomistov (EAAE). Seminar z naslovom »Razvoj podeželja: upravljanje, načrtovanje politik in učinki« bo potekal na Biotehniški fakulteti v Ljubljani od 25. do 27. avgusta 2010. Znanstveno srečanje organizira Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani ob sodelovanju Društva agrarnih ekonomistov Slovenije ter raziskovalnega inštituta IAMO (Leibniz Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe). Predsednik programskega odbora seminarja je Luka Juvančič.

Namen seminarja je omogočiti vpogled v rezultate aktualnih raziskav, ki se ukvarjajo z družbenimi, gospodarskimi in političnimi vidiki razvoja podeželja ter izmenjava mnenj in izkušenj med raziskovalci in praktiki s področja politike razvoja podeželja. Na seminarju bo s predstavitvijo svojih raziskovalnih dosežkov prispevalo več kot 80 strokovnjakov iz različnih področij ekonomike, upravljalskih ved in družboslovja, kot so razvojna ekonomika, institucionalna ekonomika, ekonomsko modeliranje, regionalna ekonomika, politična ekonomija, ekonomika okolja in virov, ruralna sociologija ipd.

³ Bibliografijo raziskovalcev si lahko natisnete sami iz spletne strani: <http://www.izum.si/>

⁴ Navedite tudi druge raziskovalne rezultate iz obdobja financiranja vašega projekta, ki niso zajeti v bibliografske izpise, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na prenos znanja in tehnologije.

Navedite tudi podatke o vseh javnih in drugih predstavitev projekta in njegovih rezultatov vključno s predstavitvami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.

Ciljni raziskovalni program (CRP)
»Konkurenčnost Slovenije 2006 – 2013«

V4-0534
**»Optimiranje sistema spremljanja politike
razvoja podeželja v Sloveniji«**

Zaključno poročilo

Avtorji:

Luka Juvančič (vodja projekta)

Emil Erjavec
Stane Kavčič
Aleš Kuhar
Ana Saje

Majda Černič
Marina Pintar
Andrej Udovč
Marko Zupan
Matjaž Glavan
Tomaž Kralj
Janez Rupreht
Rozalija Cvejić

Tina Volk
Matej Bedrač

Sodelujoče raziskovalne ustanove:

Univerza v Ljubljani, Biotehniška
fakulteta, oddelek za Zootehniko

Univerza v Ljubljani, Biotehniška
fakulteta, oddelek za Agronomijo

Kmetijski inštitut Slovenije

Ljubljana, maj 2010

PROGRAM DELA

Opredelitev raziskovalnega problema

Paradigma sodobne politike razvoja podeželja temelji na celostni in usklajeni obravnavi gospodarskega, socialnega in fizičnega okolja. Tej paradigmi skuša slediti tudi ureditev politike razvoja podeželja EU za obdobje 2007-2013. Na ravni celotne Skupnosti so definirane strateške smernice, ki so jih države članice dolžne upoštevati pri načrtovanju podpor za razvoj podeželja. Ukrepi in splošna načela njihovega izvajanja so predpisani v krovni uredbi ES/1698/2005. Združeni so v štiri vsebinsko zaključene sklope, ki izhajajo iz zgoraj omenjenih strateških smernic skupnosti: (i) konkurenčnost kmetijstva in gozdarstva, transfer znanja in inovacije; (ii) skrb za ohranitev biotske pestrosti in trajnostno rabo naravnih virov; (iii) izboljšanje zaposlitvenih možnosti in kakovosti bivanja na podeželju in (iv) mobilizacija endogenega razvojnega potenciala podeželskih območij. Z umestitvijo politike razvoja podeželja v celoti pod okrilje enega finančnega inštrumenta (EKSRP) je prišlo tudi do večje fleksibilnosti porabe ter dobrodošliih poenostavitev pri programiranju in izvajanju te politike.

Kljub doseženemu napredku je v organizacijskem ustroju politike razvoja podeželja še nekaj rezerv. Nabor ukrepov in splošna načela izvajanja ostajajo nespremenjena še iz zgodnjih devetdesetih let prejšnjega stoletja, torej v razmerah, ki so le delno primerljive s sedanjimi. Razmerje v obsegu financiranja med štirimi 'osmi' politike razvoja podeželja ne odraža nujno le izkazanih problemov in potreb, temveč vsaj deloma ostaja determinirano s strukturo porabe po 'oseh' v prejšnjem programskem obdobju. Nekateri avtorji (Dwyer in sod, 2003; Tangermann, 2003; Dwyer in sod., 2004; Shucksmith, 2006) izražajo zaskrbljenost zaradi potencialnih neskladij med razvojnimi problemi podeželja in med ukrepi, za katere se države članice odločajo. V tem kontekstu bi bilo vsekakor koristno preveriti smotrnost izbire posameznih ukrepov za razvoj podeželja ter ustreznost izvedbenih določil.

Ureditev politike razvoja podeželja EU v programskem obdobju 2007-2013 posebno pozornost namenja postopkom spremljanja in vrednotenja. Predvideva vzpostavitev enotnega sistema za merjenje učinkov politik in identifikacijo morebitnih težav pri izvajanju.

Usklajenost teh postopkov je zagotovljena z vzpostavitvijo okvira skupnega spremljanja in vrednotenja (ang.: Common Monitoring and Evaluation Framework, CMEF), predpisanega v Prilogi VIII Uredbe EK 1974/2006. Države članice so dolžne zagotoviti okvir spremljanja, ki omogoča pridobitev kazalnikov CMEF.

Z vzpostavitvijo CMEF je dejansko storjen napredek v smeri konsistentnejšega pristopa k spremljanju in vrednotenju in s tem posredno k izboljšanju kakovosti programov in njihovega izvajanja.

Vendar so določene težave v zvezi s postopki spremljanja in vrednotenja zaenkrat še nerazrešene. V Sloveniji nimamo izgrajenega enovitega sistema spremljanja politike razvoja podeželja, rezultati vrednotenja pa ostajajo večidel neizkoriščeni. S tem so okrnjene možnosti za kakovostno izvedbo vrednotenja in omejen je obseg podatkov, ki bi omogočal bolj kvalificirano odločanje načrtovalcev politike razvoja podeželja.

Odrpito ostaja tudi vprašanje dostopa do podatkov in sprotne zagotavljanja podatkov za spremljanje s strani upravičencev in odgovornih institucij. Pri tem naletimo na problem množice organizacij, ki skrbijo za spremljanje stanj in izvajanje meritev na terenu, zbiranje podatkov iz drugih organizacij in v končni fazi za urejanje in hranjenje podatkov. Te

organizacije vse to počno na podlagi številnih zakonov, uredb, predpisov in pravilnikov, ki se zaradi vedno večjih zahtev po varovanju okolja na področju kmetijstva, prostora in okolja spreminjajo iz leta v leto, kar vodi v neizenačenost podatkov skozi leta. To konkretno pomeni, da se ali spremeni časovni interval opravljanja meritev, ali določi druga metodologija.

Naslednjo težavo v PRP Republike Slovenije za obdobje 2007 – 2013 predstavljajo ukrepi, kjer je potrebno podatke za posamezne indikatorje (kazalnike) pridobivati iz baz različnih organizacij, ki so zadolžene le za opravljanje meritev in zbiranje podatkov, ne pa za izvajanje analiz in interpretacijo podatkov, ki jo zahtevajo nekateri ukrepi. Nekateri podatki bi morali biti za učinkovito analizo indikatorjev pridobljeni pri izvajalcih ukrepov (kmetih), a ni zagotovljene mreže zbiranja podatkov ali zanesljivega preverjanja pridobljenih podatkov. Podatki, ki so pridobljeni pri nekaterih organizacijah, so lahko že analizirani, a njihova prostorska interpretacija ne zadošča za učinkovito uporabo.

Na podlagi dosedanjih izkušenj (SAPARD, PRP 2004-2006, EPD 2004-2006) ugotavljamo, da se največje težave v smislu pogojev upravičenosti ali predvidenega obsega izvajanja pojavljajo predvsem pri ukrepih, ki so definirani na novo. Slovenija v Programu razvoja podeželja za obdobje 2007-2013 pomembno širi nabor ukrepov - enajst ukrepov je bodisi novih, ali pa se bodo izvajali pod bistveno spremenjenimi pogoji. Zato je pomembno, da v Sloveniji vzpostavimo celovit sistem spremljanja, ki bo omogočil učinkovito poročanje o doseženih ciljih in izvedbo obveznih vrednotenj programa PRP 2007-2013. Še bolj pa je pomembno, da bodo rezultati spremljanja in vrednotenja politike razvoja podeželja dali ustrezno povratno informacijo nosilcem odločanja in da bodo rezultati vrednotenja vgrajeni v verigo odločanja oz. programski cikel. Samo v tem primeru se bo vložek časa, sredstev in truda v proces spremljanja in vrednotenja politike razvoja podeželja izkazal za smotnega.

Namen in cilji projekta

Ključno vprašanje, ki si ga zastavljamo v okviru raziskovalnega projekta je, kako zagotoviti čim učinkovitejši sistem spremljanja stanja, učinkov, rezultatov in vplivov aktivnosti države na področju razvoja podeželja. V okviru te naloge smo analizirali zastavljene cilje in kazalnike ukrepov PRP 2007-2013 (tipi podatkov in sistem njihovega pridobivanja). S tem smo identificirali, kje so šibke točke in morebitne pomanjkljivosti obstoječega sistema pridobivanja podatkov za kazalnike PRP 2007-2013 in po potrebi podali konkretne predloge izboljšav.

Načrtovani specifični rezultati projekta so naslednji:

- verifikacija logike interveniranja in pričakovanih učinkov v Programu R Slovenije za razvoj podeželja 2007-2013;
- kritičen pregled sistema spremljanja, vzpostavljenega v okviru Programa razvoja podeželja 2007-2013 v Sloveniji in predlog njegove optimizacije:
- analiza strukturnih, socio-ekonomskih, okoljskih, prostorskih in podnebnih indikatorjev (kazalcev) po posameznih ukrepih PRP RS 2007 – 2013 z vidika primernosti in uporabnosti, glede na razpoložljivost in kakovost podatkov;
- analiza ustreznosti organizacije dela pri zbiranju podatkov/kazalnikov PRP (dostopnost vira, množica podatkov, strukturiranost baze, natančnost podatkov, pogostnost opravljanja meritev, itd.);
- predlogi za morebitne spremembe, opustitev, dopolnitev ali zamenjavo indikatorjev znotraj posameznih ukrepov PRP;

- identifikacija specifičnih kazalnikov izven sistema CMEF, ki bi bili potrebni za učinkovito spremljanje Programa razvoja podeželja 2007-2013 v Sloveniji ter predlog organizacije dela pri zbiranju le-teh;
- priprava priporočil načrtovalcem in nosilcem odločanja na področju politike razvoja podeželja v smislu učinkovitejše vključitve sistemov spremljanja in vrednotenja politike razvoja podeželja v programski cikel;
- priprava idejnih predlogov na ravni testne regije za: (i) izključno kmetijsko rabo prostora; (ii) alternativne rabe prostora (priporočila, ki temeljijo na ugotovitvah vrednotenja indikatorjev, vključno z mogočimi predlogi za prilagajanje programov – če so potrebni novi ukrepi ali opustitev obstoječih);
- (na ravni izbrane testne regije) izvedba podrobnejše analize prispevka socialnega kapitala k realizaciji načrtanih ciljev PRP in identifikacija kazalnikov merjenja socialnega kapitala.

Načrt izvedbe projekta

Raziskavo lahko razdelimo na štiri delovne faze. Vsaka od njih tvori zaključen vsebinski sklop.

- (1) Spremljanje in vrednotenje politike razvoja podeželja: teoretični in vsebinski okvir
- (2) Analitični pregled organizacije politike razvoja podeželja s poudarkom na postopkih spremljanja in vrednotenja;
- (3) Poglobljene študije primera na lokalni ravni in

Sestavni del raziskovalnega dela je tudi sintetiziranje ključnih ugotovitev raziskave in priprava predlogov učinkovitejše organiziranosti sistema spremljanja politike razvoja podeželja v Sloveniji. Zaradi raznolikosti obravnavanih vsebin smo se odločili sintezni del integrirati v posamezne vsebinske sklope.

V nadaljevanju povzemamo ključne rezultate projekte po zgoraj naštetih treh vsebinskih sklopih.

POROČILO O REZULTATIH PROJEKTA PO VSEBINSKIH SKLOPIH

1 Spremljanje in vrednotenje politike razvoja podeželja: teoretični in vsebinski okvir

Aktivnosti v okviru tega vsebinskega sklopa so bile osredotočene na pregled slovstva, v katerem je proces Spremljanja in vrednotenja politike razvoja podeželja obravnavan iz različnih vidikov:

- a) umestitev postopkov spremljanja in vrednotenja v načrtovanje politik (razvoja podeželja);
- b) pregled postopkov spremljanja in vrednotenja v skupni ureditvi EU na področju politike razvoja podeželja;
- c) Spremljanje in vrednotenje ukrepov za razvoj podeželja v Sloveniji pred programskim obdobjem 2007-2013.

1.1 Naloga spremljanja in vrednotenja v načrtovanju razvojnih politik

1.1.1 Uvod

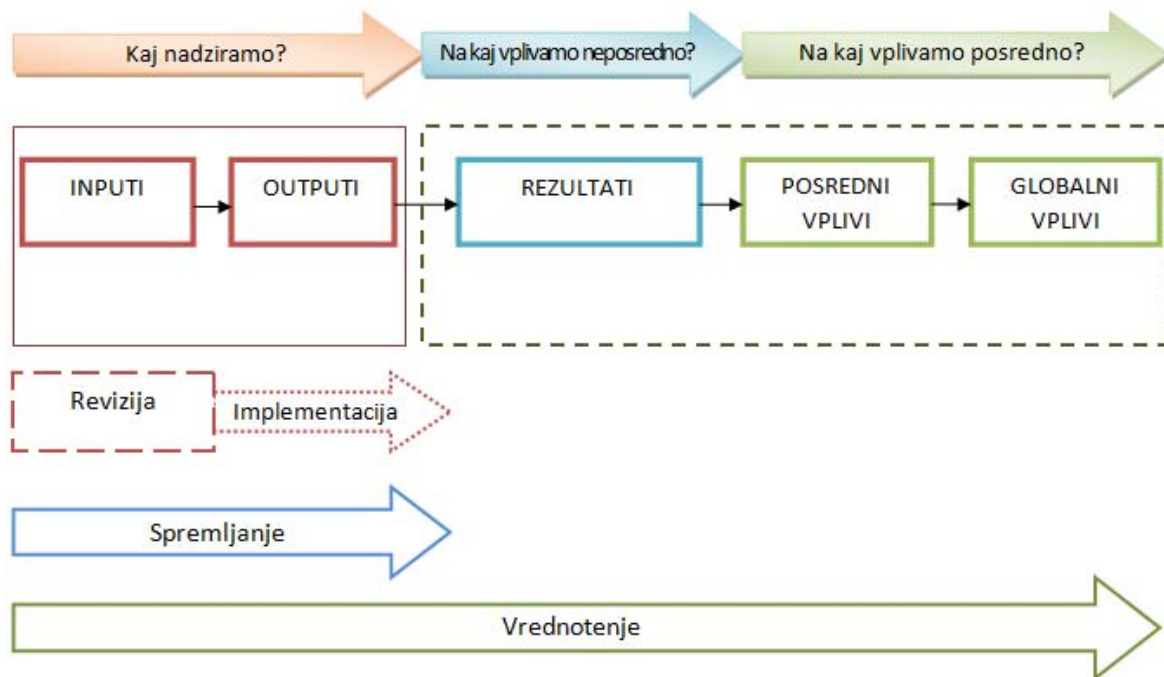
Razvojne politike se izvajajo z naborom različnih razvojnih programov in posameznih ukrepov ter projektov. Da so ukrepi medsebojno konsistentni, jih je treba: usklajevati v okviru vlade, pa tudi z nevladnimi institucijami in zainteresirano javnostjo, spremljati njihovo uresničevanje in meriti učinkovitost ter po potrebi spreminjati in dopolnjevati (Murn, 2009a).

Za ustrezno spremljanje in vrednotenje razvojnih politik je potrebno voditi evidence, ki naj vsebuje finančne podatke o programih in projektih, podatke o poteku izvajanja programa

V literaturi je najdemo mnogo definicij vrednotenja, na primer Vedung (1997) ga opisuje kot temeljito retrospektivno oceno prednosti, vrednosti in koristi administracije, učinkov in izidov prihodnjih pomembnih vladnih intervencij, Hanberger (2001) pa vrednotenje opredeljuje kot orodje demokracije, saj lahko z njegovo pomočjo oblikovalci politik legitimirajo svoje programe oz. politike. Kadar vrednotenje doseže ta učinek, se samodejno okrepi tudi pojem demokracije in tako vzdržuje, olajša ali pomaga izboljšati upravičenost programa oziroma politike. Namen vrednotenja je po Hanbergerju torej zagotoviti znanje in ocene z namenom izboljšanja demokratičnega dialoga in političnega odločanja. V Evropski uniji je vrednotenje opisano kot postopek presoje posredovanj glede na rezultate, vpliv in potrebe, ki jih želijo zadovoljiti. Osredotoča se na uspešnost (v kolikšni meri se cilji uresničujejo), učinkovitost (najboljše razmerje med uporabljenimi sredstvi in doseženimi rezultati) in na pomen posredovanja (koliko so cilji posredovanja povezani s potrebami, težavami in vprašanji) (Napotek B, 2006) Spremljanje, po drugi strani, pa je opisano kot trajajoč in sistematičen proces, ki se izvaja tekom interveniranja. Zagotavlja nam podatke o implementaciji intervencije, a se običajno ne osredotoča na njene vplive.

Glavni cilji vrednotenja so pomoč pri oblikovanju intervencij, vključno z zagotavljanjem vložkov za določanje prednostnih nalog, pomoč pri učinkoviti izrabi sredstev, izboljšanje kvalitete intervencije ter poročanje o uspehih interveniranja (odgovornost). Namen spremljanja pa je korigiranje kakršnihkoli odstopanj od operativnih ciljev in tako izboljšanje

kvalitete programa ter istočasno olajšati kasnejše vrednotenje. V kontekstu strateškega odločanja je Evropska Komisija predstavila sistem spremljanja učinkovitosti, ki je zasnovan tako, da redno zagotavlja povratne informacije o izvedbi aktivnosti (kot npr. kaj je bilo proizvedeno, s kakšnimi stroški, v kakšnem časovnem obdobju) in tako presoja delo komisije. Istočasno pa nam spremljanje ne zagotavlja odgovorov, zakaj aktivnosti (ne)dosegajo svoje cilje, o ustreznosti le-teh, prav tako nam ne pove, kako se lahko izboljša kvaliteta izvajanja. Na ta vprašanja namreč odgovarja vrednotenje (Evaluating EU Activities, 2004).

Slika

Slika 1: Spremljanje in vrednotenje v intervencijski logiki (vir: Evaluating EU Activities, 2004)

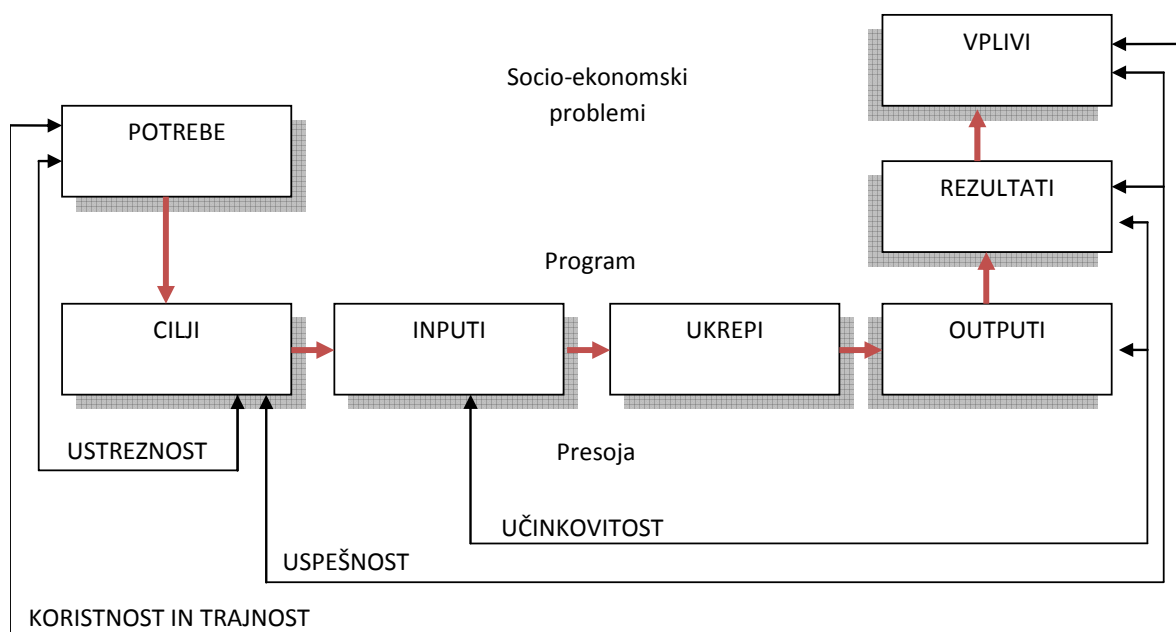
Shema nam prikazuje razliko med revizijo, spremljanjem in vrednotenjem. Revizija nam zagotavlja zanesljivost in celovitost informacij, skladnost z drugimi politikami, varovanje premoženja ter gospodarno in učinkovito porabo sredstev, spremljanje ocenjuje napredek pri izvajanju za upravne namene, medtem ko vrednotenje presoja intervencije na podlagi rezultatov in vplivov na ravni naslovnikov (Evaluating EU Activities, 2004).

1.1.2 Logika javnih intervencij

Ena izmed glavnih nalog evalvacije je ugotoviti v kolikšni meri in na kakšen način intervencija oziroma ukrepanje dosega zastavljene cilje. Zato nam služi logika javnih intervencij, ki se uporablja za predstavo povezav med inštrumenti politike ali ukrepov in njihovim ciljem, z namenom ugotavljanja vzročnosti med ukrepi programa in pričakovanimi cilji (Schiller in sod., 2009). Intervencijska logika je orodje, ki povezuje javne intervencije z njenimi cilji. Pojasnjuje povezavo med ukrepi javnih programov in hierarhijo ciljev ter natančno opiše kakšen mehanizem je potreben za doseganje ciljev. Na kratko, shema opiše kako natanko program lahko doseže svoje cilje s pomočjo ukrepov (ECORYS, 2005).

Intervencijska logika se začne pri potrebah, ki opisujejo socialno-ekonomske ali okoljske zahteve, na katere se mora odzvati program in/ali ukrep. Politični odziv se razvija prek t.i. hierarhije ciljev, katere razčlenitev poteka od splošnih ciljev, prek posebnih ciljev do

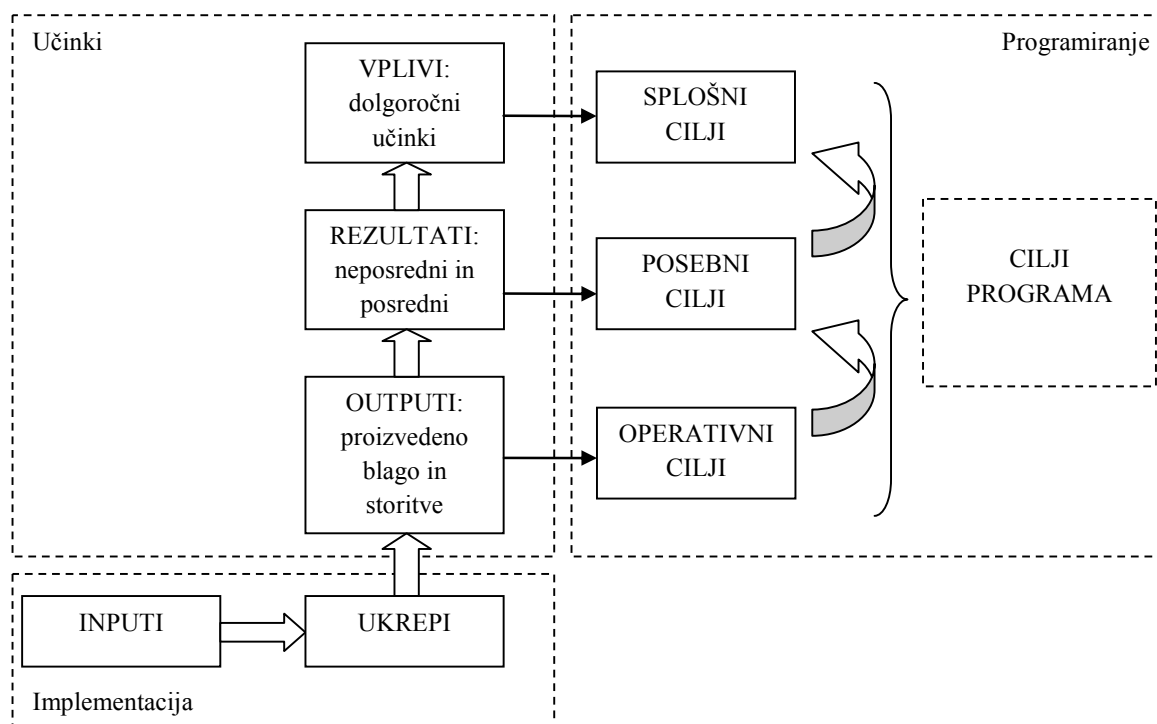
operativnih ciljev. Za namene vrednotenja hierarhiji ciljev ustreza hierarhija kazalnikov, s čimer so izraženi različni elementi intervencijske logike ukrepa (Napotek B, 2006).

Slika 2: Evalvacijski krog

Vzročna veriga se začne z vložki, finančnimi in/ali upravnimi sredstvi s katerimi bodo doseženi donosi dejavnosti programa za uresničevanje operativnih ciljev, to so cilji, povezani z ukrepi. Naknadni rezultati so takojšnje posledice posredovanj, ki morajo prispevati k doseganju posebnih ciljev. Vplivi morajo prispevati k doseganju splošnih ciljev programa, ti pa morajo v dobro zasnovanem programu ustrezati predhodno ugotovljenim potrebam.

Za oceno na ravni donosa, rezultata in vpliva se uporabljajo kazalniki, ki povejo koliko so se pričakovani cilji uresničili z ukrepi ali celotnimi programi (Napotek B, 2006).

Slika 3: Zaporedje elementov intervencijske logike na ravni programa

1.1.3 Vloga spremljanja in vrednotenja v procesu odločanja

Oblikovalci politik potrebujejo sistem, ki jim pove, do kakšne mere politika dosega zadane cilje ter ali je implementacija na pravi poti. Prav tako morajo poznati razloge za pomanjkljivosti, slabo implementacijo ali slabo strukturo politike, kadar le-ta ne dosega zadanih ciljev. Priprava spremljanja in vrednotenja, vključno s tvorbo podatkov na podlagi skrbno izbranih indikatorjev, zagotavlja dragocene informacije v tem oziru in pomaga razložiti kako optimizirati intervencije (SEC, 2009).

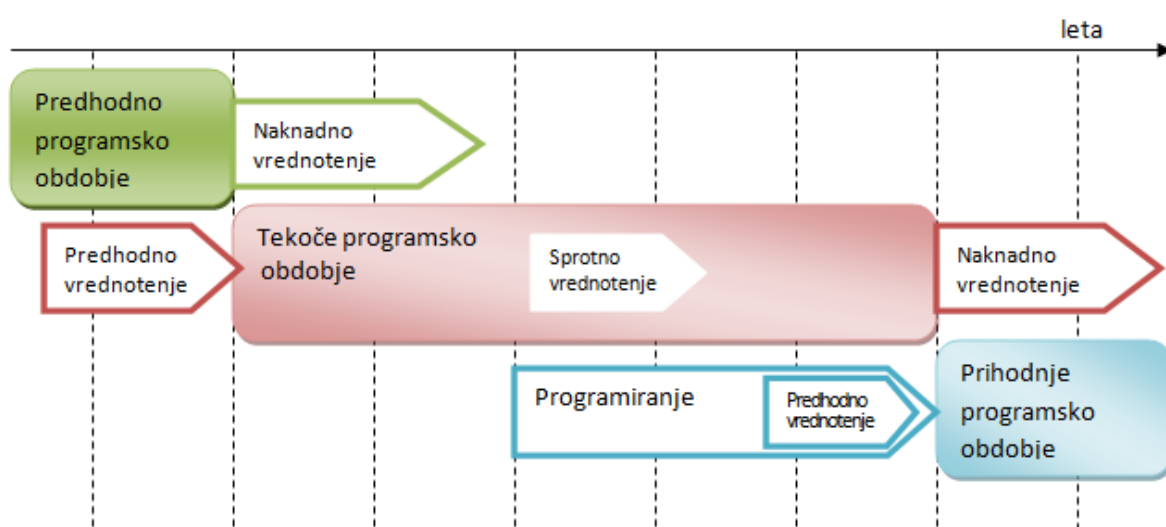
Potreba po pridobivanju povratne informacije

Sanderson (2002) ugotavlja, da bi moralo oblikovanje politik temeljiti na podlagi ustreznih dokazov, najpogostejši vrsti le-teh pa sta ocena učinka in vrednotenje. Razlika med njima je, da ocena učinka predvideva možne učinke politik v razvoju, medtem ko vrednotenje poskuša izboljšati ali popraviti politike, ki se že izvajajo. Jacob in sod. (2008) po drugi strani ne ločujejo funkcije vrednotenja in ocene učinka, temveč trdijo, da je slednja pravzaprav glavna dejavnost vrednotenja. Opredeljuje jo kot formalno analizo možnih učinkov novih politik pred njihovim sprejetjem in je zato ključni mehanizem za izboljšanje kakovosti predpisov ter za povezovanje različnih političnih ciljev. Tudi Berger (2007) trdi, da je ocena učinka je predhodna evalvacija možnih učinkov določenega projekta, programa ali politike.

Ocena učinka in vrednotenje imata velik potencial pri odkrivanju novih znanj, ki jih lahko uporabimo v prihodnjih programih. Rezultati vrednotenja se najbolje uporabijo v diskusijah in debatah. Odprta izmenjava mnenj lahko odpre nove možnosti za učenje in organizacijske spremembe, poleg tega lahko takšne kolektivne razprave privedejo do boljšega in večjega razumevanja. Pripravljenost za učenje iz (ne)uspehov je ključna sestavina učinkovite razvojne raziskave, neuspeh pravzaprav lahko pomeni korak naprej. Učenje je pomembno v sprotnem

vrednotenju, saj omogoča, da prilagodimo program, med tem ko še vedno traja (Impact assessment..., 2003).

V procesu odločanja, ki obsega določitev prednostnih nalog ter načrtovanje, izvajanje in spremljanje politik, vrednotenje pomaga oblikovati intervencije in pripomore k učinkovitejši razporeditvi sredstev. (Evaluating EU Activities, 2004). Vloga ocene učinka v procesu odločanja pa je informirati organe odločanja o potencialnih posledicah njihovih politik (SEC (2009) 92). Je proces, ki nosilec političnega odločanja predstavi dokaze o prednostih in slabostih možnih političnih opcij, s pomočjo ocene njihovih učinkov, s tem pa podpira, a ne nadomešča političnega odločanja. Ocena učinka je niz logičnih korakov, ki jim moramo slediti, ko pripravljamo predloge politike: identifikacija in opis problema, opredelitev možnih politik in ukrepov, oceno oz. presojo možnih vplivov in opis možnosti za ublažitev teh vplivov (Berger, 2007). V veliki meri je to tehnična in politična naloga, ki predstavi objektivna dejstva o možnih ukrepih in je jasno ločena od političnega procesa (Jacob, 2008).

Slika 4Slika: Vrednotenje v 'policy' ciklu

Da bi zagotovili, da vrednotenje prispeva k oblikovanju politik in določanju njihovih ciljev, mora biti tesno povezano z osebami, ki so odgovorne za sprejemanje političnih odločitev ter da so rezultati posredovani tako, da vodijo v neposredno uporabo, saj je pridobivanje povratne informacije v procesu odločanja ključnega pomena. Poleg rezultatov vrednotenja pa se je pri pridobivanju čim celovitejše slike o izvajanju smotrno obrniti tudi na pretekle izkušnje drugih študije, ki nam pomagajo analizirati posamezne probleme, povezane z načrtovanjem ali izvajanjem politik (Evaluating EU Activities, 2004).

1.1.4 Institucionalno učenje

Proces vrednotenja, vključno s spremljanjem, pregledom in oceno učinka, omogoča edinstveno priložnost za učenje in zagotavlja povratno informacijo o tem, kaj deluje in kaj ne ter razloge za (ne)uspeh. Vključevanje osebja, partnerjev in koristnikov v proces vrednotenja jim omogoča razmislek o njihovem delu, razumevanje ciljev projektov in presojo njihove učinkovitosti. Znanje in izkušnje pridobljene z vrednotenjem posledično zagotavljajo temelje za boljše načrtovanje in izvajanje projektov (Watts, 2005).

Pojem institucionalno učenje se nanaša na učenje med posamezniki v različnih organizacijah ali skupinah, katerih namen je doseči skupen cilj (Horton, Mackay, 2003). Učenje ne predstavlja zgolj zbiranja in obdelave podatkov ter priprave poročil, temveč vključuje kolektiven razmislek o izkušnjah, zahteva pa tudi pozitiven odnos do učenja in izboljševanje zmožnosti organizacije. Bistvo institucionalnega učenja je pridobivanje znanja o tem, kaj deluje in kaj ne, s pomočjo zaznavanja in korekcije napak. Za učenje je zato ključnega pomena odprtost do priznavanja napak. Hall in sodelavci (2003) trdijo, da se institucionalno učenje nanaša na odkrivanje novih poti in možnosti ter odgovarja na vprašanja »Kakšne spremembe so potrebne za opravljanje novih nalog oziroma izboljšanje starih?«, »Kako se je spremenil raziskovalni pristop glede na potrebo po izboljšanju slabe ustreznosti dela in kaj še je potrebno spremeniti?« ter »Kaj se lahko naučimo iz aktivnosti, ki niso prinesle pričakovanega rezultata?«.

Ena izmed glavnih nalog vrednotenja je pridobivanje znanja za izboljšanje političnih odločitev in programov (Horton, Mackay, 2003). Vendar uporaba vrednotenja ni zgolj omejena na del procesa, ki vključuje zaključke in priporočila, temveč je veliko bolj uporabna tekom procesa samega. Aktivno sodelovanje udeležencev in deležnikov v eni ali več fazah vrednotenja ima lahko pomemben dolgotrajen učinek na njihovo znanje, vedenje in veščine ter na njihove kasnejše odločitve in dejanja.

K učenju usmerjena vrednotenja vključujejo pet ključnih procesov (Watts, 2005):

- Dostop deležnikov do informacij, ki so bile pridobljene tekom vrednotenja
- Ustvarjene priložnosti za razmišljanje o informacijah (skupinsko ali individualno)
- Organizirane razprave v pomoč določanju trendov in ustvarjanju sklepov
- Nove dejavnosti se izvajajo na podlagi ustvarjenih sklepov in opazovanj
- Nove dejavnosti so že ocenjene, tako da vrednotenje in učenje traja tudi tekom življenjske dobe programa ali projekta.

Horton in Mackay (2003) sta ocenjevalcem predlagala več načinov, kako bi vrednotenje in ocena učinka doprinesla več k institucionalnem učenju in spremembam:

- Potrebno je razlikovati med vrednotenjem in ocenjevanjem učinkov od raziskav; vrednotenje ni zaključeno, ko je oddano zadnje poročilo, vendar šele takrat, ko so bile ugotovitve vrednotenja uporabljene med raziskovalci, upravljavci, oblikovalci politik ali drugimi potencialnimi uporabniki.
- Potrebno je odprtost in spodbujanje aktivnega sodelovanja deležnikov v procesu vrednotenja, saj le-ti tako prispevajo, kot tudi pridobivajo znanje.
- Vprašati se ni potrebno le »Kaj?« temveč »Zakaj?«; potrebno je vedeti, kakšni so bili učinki nekega projekta, vendar to ni dovolj, saj je za pridobivanje znanja in doseganje sprememb potrebno razumeti kako in zakaj so se spremembe zgodile.
- Projekte in programe je potrebno vrednotiti inovativno; pri ocenjevanju učinkov in vrednotenju ni dovolj, da so enostavno združljivi s teoretičnim modelom, temveč je potrebno poiskati rešitve, ki zadostijo kompleksnosti resničnega sveta.
- Potrebno je razviti in opisati programsko logiko, z opisom vložkov, aktivnosti in procesov na eni strani in donosi, rezultati in učinki na drugi strani.
- Potrebno se je izogniti skušnjavi prevelikemu osredotočanju na lahko izmerljive rezultate.

- Dokaze je potrebno črpati iz čim več virov; razvojni projekti vplivajo in zajemajo več skupin deležnikov, ki jih je potrebno v vrednotenju upoštevati za objektivno oceno.
- Vrednotenje mora biti izvedeno multi-disciplinarno, saj raziskuje obsežne in kompleksne socialne in ekonomske procese.
- Čim prej v procesu je potrebno odkriti potencialne uporabnike vrednotenja ter spoštovati njihove zahteve po informacijah, da kasneje lahko odgovorimo na njihova vprašanja.
- Izbiro metode je potrebno prilagoditi razmeram, saj edine prave metode ni. Priporočeno je izbrati mešane kvalitativne in kvantitativne metode dela.
- Da se vrednotenje lahko uporabi za institucionalno učenje in spremembe, organizacija potrebuje lastno službo za izvedbo vrednotenja, s kompetentnim osebjem ustreznih disciplin.
- Potrebno je biti realen; v iskanju povezav med ukrepi in učinki je potrebno poiskati verjetne povezave ne pa dokazati vzročno zvezo, saj več različnih ukrepov in njihova interakcija vodi do končnih učinkov.

1.1.5 Kazalniki

Kazalniki so lahko opisani kot mera, ki sodi o različnih vprašanjih; doseganju ciljev, razporeditvi sredstev, doseženih donosih in učinkih ali spremenljivke okolja (ekonomskega, socialnega, okoljskega). Vrednotenje pogosto temelji na pristopu s kazalniki. Brez ustreznih kazalnikov je nemogoče opraviti dobrega vrednotenja (predvsem pri predhodnem in sprotnem), kar pomeni, da upravitelji programa izgubijo pomembno orodje v procesu odločanja (ECORYS, 2005). Kazalniki igrajo ključno vlogo v življenjskem ciklu programa, in če so pravilno opredeljeni, so bistvenega pomena za oblikovanje in izvajanje dobrega programa. To pomeni, da morajo biti določeni, merljivi, razpoložljivi/stroškovno dosegljivi, pomembni za program in časovno dosegljivi (SMART). Kazalniki ne morejo biti vedno opredeljeni s kvantitativnimi statističnimi podatki; v nekaterih primerih pa lahko vključujejo tudi kvalitativne ocene ali logične domneve (Napotek B, 2006).

Kazalnice v intervencijski logiki delimo na naslednje skupine:

a) Kazalniki vložka

Ti so povezani s proračunskimi ali drugimi sredstvi, dodeljenimi na vsaki stopnji pomoči. Kazalniki finančnega vložka se uporabljajo za spremljanje napredka pri (letni) dodelitvi sredstev in plačilu sredstev, ki so na voljo za katero koli dejavnost, ukrep ali program, glede na upravičene stroške.

Primer: izdatki za posamezen ukrep, ki so prijavljeni Komisiji.

b) Kazalniki učinka

Ti merijo dejavnosti, ki so neposredno uresničene v programih. Te dejavnosti so prvi korak do uresničitve operativnih ciljev posredovanja in se merijo v naravnih ali denarnih enotah.

Primer: število organiziranih usposabljanj, število kmetij, ki prejemajo podporo za naložbe, skupni znesek naložbe.

c) Kazalniki rezultatov

Ti merijo neposredne in takojšnje posledice posredovanja. Zagotavljajo informacije na primer o spremembah obnašanja, zmogljivosti ali uspešnosti neposrednih upravičencev in se merijo v naravnih ali denarnih enotah.

Primer: skupno število ustvarjenih delovnih mest, uspešni rezultati usposabljanj.

d) Kazalniki vpliva

Ti so povezani s koristmi programa, ki presegajo takojšnje posledice za neposredne upravičence in se kažejo na stopnji posredovanja ter tudi splošneje na področju programa. Povezani so s širšimi cilji programa. Običajno so izraženi kot „neto“ vrednost, kar pomeni, da so odvzete posledice, ki jih ni mogoče pripisati posredovanju (npr. dvojno štetje, obremenilni učinki), in upoštevane posredne posledice (prerazporeditev in multiplikatorji učinkov). Primer: večja zaposlenost na podeželskih območjih, večja produktivnost kmetijskega sektorja, večja proizvodnja energije iz obnovljivih virov.

Poleg zgoraj navedenih kazalnikov, ki so tudi predmet postopkov spremljanja, pa v fazi priprave programskih dokumentov pogosto uporabljamo še ti. osnovne kazalnike.

Osnovni kazalniki se uporabljajo pri analizi SWOT in opredelitvi programske strategije. Spadajo v dve skupini:

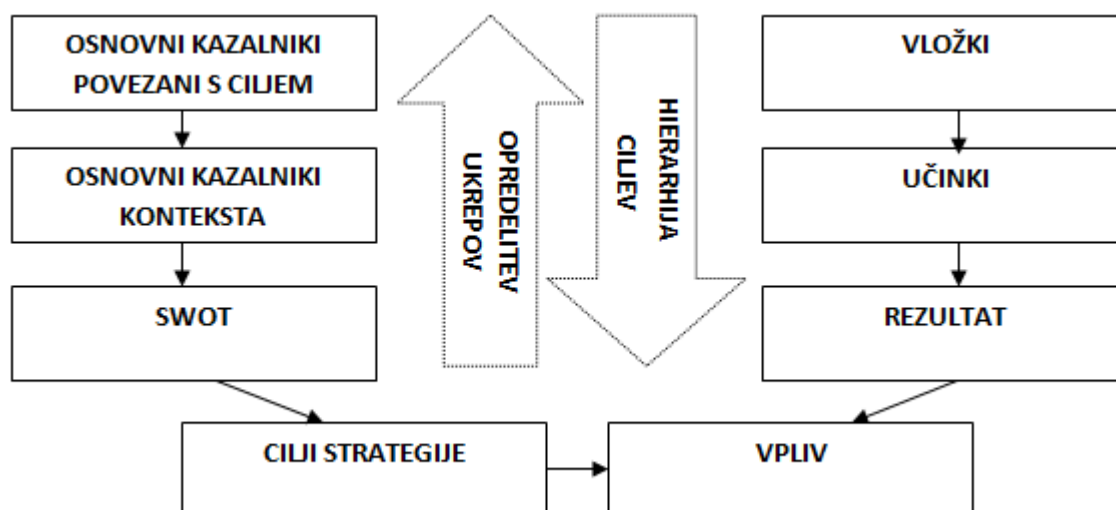
- i) Osnovni kazalniki, povezani s ciljem
Le-ti so neposredno povezani s širšimi cilji programa. Uporabljajo se pri razvoju analize SWOT v zvezi s cilji iz uredbe. Uporabljajo se tudi kot podlaga (ali sklicevanje), glede na katero bo ocenjen vpliv programov. Osnovni kazalniki prikazujejo stanje na začetku programskega obdobja in gibanje v časovnem obdobju. Ocena vpliva mora izražati del spremembe v časovnem obdobju, ki se lahko pripiše programu, potem ko so upoštevani osnovno gibanje in drugi vmesni dejavniki.
- ii) Osnovni kazalniki, povezani s kontekstom
Slednji zagotavljajo informacije o pomembnih vidikih splošnega kontekstualnega gibanja, ki lahko vpliva na učinkovitost programa. Osnovni kazalniki konteksta imajo zato dva namena:
 - prispevajo k ugotavljanju prednosti in pomanjkljivosti v regiji ter
 - pomagajo pri razlagi vplivov, doseženih v programu, glede na splošno gospodarsko, socialno, strukturno ali okoljsko gibanje.² [POSPV 2006]
http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/guidance/document_sl.pdf

Kazalniki so lahko kvantitativni in objektivni, kvalitativni in objektivni ter kvalitativni in subjektivni (Schiller in sod., 2009). Uporaba kvantitativnih kazalnikov ima več prednosti, kot so njihova merljivost, možnost združevanja, ponavljanja po določenem časovnem obdobju, vendar Schiller in sodelavci izpostavljajo, da je za specifičen program pomembno, da so kazalniki tudi kvalitativni.

Na ravni politik morajo biti kazalniki mednarodno primerljivi, delimo pa jih na fizične ali finančne (Murn, 2009). V zasnovi evidenc so predvideni statični ali dinamični kazalniki. Statični se delijo na kazalnike izvedbe, ki kažejo kako se posamezni programi uresničujejo, kazalnike medsebojnih vplivov, ki kažejo kako posamezni ukrepi uresničujejo cilj uravnoteženega razvoja na ekonomski, socialni in okoljski razvoj in/ali drugih politik, med tem ko kazalniki učinkovitosti kažejo dejansko učinkovitost ukrepov glede na pričakovanja ter cilje, ki jih ukrepi podpirajo in učinkovitost ukrepov glede na cilje posameznih politik in družbe kot celote.

Za celovitejšo analizo razvojnih politik ter za ugotavljanje medsebojnih vplivov različnih ukrepov na gospodarski, socialni in okoljski razvoj, je uporaba kazalnikov, po mnenju Murnove, prešibka, zato predlaga dopolnitev metodologije s pomočjo sinteznih meril ugotavljanja korelacij in regresij ter z modeliranjem, saj se le tako lahko ugotavlja navzkrižne interese in učinke.

Hierarhija kazalnikov

Slika 5: Hierarhija kazalnikov (vir: Priročnik o okviru skupnega spremljanja..., 2006)

Hierarhija skupnih kazalnikov se začne z vložki, ki so povezani s proračunskimi ali drugimi sredstvi, ki pripeljejo do direktnega učinka. Kazalniki učinka merijo dejavnosti, ki so neposredno uresničene v programih, npr. število mladih prevzemnikov kmetij. Rezultati so takojšne in neposredne posledice posredovanj ter zagotavljajo informacije npr. o spremembah zmogljivosti, uspešnosti upravičencev in se merijo v denarnih ali naravnih enotah, prispevati pa morajo k doseganju širših ciljev, te pa opisujejo kazalniki vpliva (npr. večja zaposlenost na podeželskih območjih). Osnovni kazalniki se uporabljajo pri opredelitvi programske strategije in pri SWOT analizi. Delimo jih na tiste povezane s ciljem, ti prikazujejo stanje v začetku obdobja in gibanje v časovnem obdobju, ki se lahko pripiše programu, ob upoštevanju osnovnih gibanj ter drugih vmesnih dejavnikov. Uporabljajo se pri razvoju analize SWOT v zvezi s cilji. Drugi osnovni kazalniki pa so povezani s kontekstom in zagotavljajo informacije o pomembnih vidikih splošnega kontekstualnega gibanja ter imajo dva namena; prvi je ugotavljanje prednosti in pomanjkljivosti v regiji in razlaga vplivov glede na splošno gospodarsko, socialno, strukturno in okoljsko gibanje (Priročnik o okviru..., 2006)

1.1.6 Tipi vrednotenja in metodološki pristopi

Takšna delitev vrednotenja je podobna delitvi **po namenu**, ki vsebuje tri najpogostejše tipe (Types of... 2007): vrednotenje potreb, procesa in rezultata. Vrednotenje potreb se uporablja pri načrtovanju programa, pomaga pa nam določiti kateri vidiki oziroma aktivnosti programa so najbolj pomembni. Na splošno je ta metoda uporabljena pri razvijanju novih programov oziroma za dokazovanje upravičenosti trenutnih programov. Vrednotenje procesa preučuje implementacijo programa. Ta pristop nam pomaga ovrednotiti aktivnosti programa ter identificira in predlaga izboljšave ali spremembe programa. Vrednotenje rezultata pa nam pomaga določiti končne vplive oziroma rezultate programa glede na cilje. Ta metoda nam pokaže, ali so bili cilji programa doseženi, prav tako pa nam predlaga izboljšave.

Tipe vrednotenja lahko razdelimo **glede na čas izvajanja** na predhodno, vmesno in naknadno vrednotenje. Predhodno poteka pred začetkom in je izhodišče za vzpostavitev sistema sprotnega vrednotenja, ker se z njim ugotavljajo cilji, ciljne ravni in osnovni kazalniki za program. Sprotno vrednotenje vključuje vse dejavnosti vrednotenja, ki jih je treba izvajati

med celotnim programskim obdobjem, kjer je glavni vir povratne informacije spremljanje programa (Kos, 2007). Naknadno vrednotenje poteka po zaključku programa in nam pokaže primer dobre ali slabe prakse programa.

Glede na izvajalca lahko delimo vrednotenje na notranje, zunanje ali participatorno. Pozitivno pri notranjem vrednotenju je, da imajo ocenjevalci več znanja o organizaciji, njeni zgodovini..., vendar pa je ta evalvacija manj neodvisna, za razliko od zunanjega vrednotenja, ki je bolj objektivno in zato kredibilno ter neodvisno od notranjih organizacijskih odločitev. Participatorno vrednotenje pa temelji na partnerstvu, kjer pri nastajanju poročila sodelujejo vsi deležniki (Karlovčec, 2009).

Metode vrednotenja so lahko kvantitativne ali kvalitativne, lahko se osredotočajo na zbiranje in analizo podatkov, ali pa poskušajo opisati, razložiti ter posredovati informacije o določeni aktivnosti. Izbira metod izhaja iz evalvacijskih vprašanj, na katera je z vrednotenjem potrebno odgovoriti.

Pri izboru metod se lahko evalvator odloča glede na:

- Vrsto socio-ekonomske intervencije
- Namen vrednotenja (preveriti odgovornost, izboljšanje upravljanja razvojnega programa...)
- Fazo cikla, v kateri se nahaja program oziroma politika (analiza prihodnjega stanja, analiza preteklega stanja)
- Fazo, v kateri se nahaja vrednotenje: oblikovanje vrednotenja, pridobivanje, analiziranje podatkov, priprava mnenja

Izbira metode glede na vrsto intervencije

Pristop k vrednotenju je običajno odvisen od vsebinskega področja *po posameznih sektorjih in politikah*, npr. pri vrednotenju intervencij na področju naložb v infrastrukturo bi izbrali analizo stroškov in koristi, pri okoljevarstvenih vprašanjih bi izvedli analizo okoljskih vplivov ali primerjalne analize, pri vrednotenju trga dela pa bi izbrali eksperimentalne metode, anketiranje koristnikov

Vrednotenje se lahko razlikuje tudi od *teritorialne enote*. Na dovolj velikih teritorialnih enotah se lahko uporabijo ekonometrične metode in tehnike, analize strukturne dekompozicije ali input-output modeliranje. Kadar vrednotenje zadeva bolj omejeno področje delovanja, so primerne poglobljene analize vzročnih povezav. V ta namen se lahko uporabijo tehnike variančne analize, faktorske analize, Delphi metode, primerjalnih skupin, regresijske analize, študije primerov...

Izbira metode glede na namen vrednotenja

Kadar je osnovni namen vrednotenja povezan z *načrtovanjem programa in učinkovito rabo virov*, je vrednotenje najpogosteje povezano z razporeditvijo sredstev in ekonomsko učinkovitostjo. V ta namen se lahko analizirajo vplivi, stroški in koristi primerna je tudi input-output analiza.

V primeru, da je namen vrednotenja ugotavljanje *odgovornosti*, se v največji meri uporabljajo metode presoje izvedbe glede na določene standarde ali cilje in uporaba kriterijev ustreznosti. Uporabimo lahko kazalnike za primerjavo doseženih ciljev s pričakovanimi, lahko je izvedena tudi zunanja primerjalna analiza. Na splošno pa velja, da vrednotenja, ki se nanašajo na odgovornost, uporabljajo kvalitativne tehnike s poudarkom na finančnih merilih.

Z ozirom na *izvajanje programa*, se običajno metode osredotočajo na proces in vmesne rezultate, z namenom zagotavljanja povratne informacije odgovornim za izvedbo programa. Metode morajo zagotoviti čim bolj koristne informacije, ki so lahko prenosljive v prakso, zato se najpogosteje uporabljajo študije primera.

Na področju *pridobivanja novih znanj* naj bi bile metode čim bolj podobne tistim, ki jih uporabljajo akademski raziskovalci. Pridobivanje novih znanj postaja vedno pomembnejše za oblikovalce politik, ki temeljijo na dokazih, zato so v vsesplošno uporabo prišle različne metode meta analiz.

Ko je osnovni name vrednotenja *krepitev sodelovanja med partnerji*, ni več tako pomembno, da vrednotenje zadovolji upravljavce in financerje programa, ampak tudi deležnike, ki naj sodelujejo že pri pripravi evalvacijskih vprašanj, pridobivanju podatkov in tudi pri uporabi rezultatov. V tem primeru se uporabljajo participatorne metode

Izbira metod glede na fazo programa

V programu lahko razločimo štiri faze: faza oblikovanja, kjer se opredelijo potrebe in določijo cilji; faza načrtovanja, kjer določimo ustrezne ukrepe, organizacijo in upravljanje; faza izvajanja, kjer je potreba po povratni informaciji o vmesnih rezultatih; ter sklepna faza, kjer je poudarek na rezultatih in vplivih programa na koristnike in območja.

V *fazi oblikovanja* je potrebno opisati izhodišče s pomočjo zbiranja podatkov in primerjalnih analiz. Prav tako so potrebne ekonomske analize območja ali regije, možna je uporaba makroekonomskega modela ali drugih statističnih modelov. Iz strani deležnikov so v zgodnjih fazah priporočljive participativne metode in posvetovanja, lokalne ankete, javna srečanja... bolj uradno metodo pa predstavlja analiza SWOT.

Faza načrtovanja je korak naprej od faze oblikovanja, saj izhodišča poveže s cilji programa. Vzpostavitev logičnih modelov ali teorije programa nam prikaže izvedbeno verigo povezano s posameznimi cilji. Tudi v tem primeru je v odnosu do deležnikov združiti participativne metode s programskim načrtom. Smotrna je tudi izvedba analize stroškov in koristi ter ocena kompromisov med ukrepi. Odgovore o organizacijskih in administrativnih vprašanjih pa lahko zagotovijo sinteza predhodnih študij, primerjalna študija primerov in pregled literature obstoječih vrednotenj.

V *fazi izvajanja* programa je potrebno dobiti povratne informacije o izvedbi, saj pomagajo upravljavcem programov zaznati in sanirati težave. Veliko teh informacij se lahko pridobi s sistemom spremljanja. Vendar nekateri, na primer, na novo uvedeni ukrepi lahko potrebujejo večjo pozornost, in se zato izvaja formativno vrednotenje. Včasih je potrebna tudi samoocena iz strani upravljavca programa. V tej fazi se lahko uporabljajo kazalniki, opišejo se lahko tudi mejne vrednosti za različne faze programa.

V *sklepni fazi* programa pride na vrsto primerjava doseženih rezultatov s pričakovanji. Za ta namen se lahko uporabi širok spekter tehnik kot so anketiranje koristnikov, uporaba ekonometričnih in statističnih modelov za dokazovanje ekonomske uspešnosti ter uporaba kazalnikov konteksta (The Guide, 2008)

Jacob in sodelavci (2008) trdijo, da obstaja veliko različnih sistemov ocenjevanja, vendar tudi znotraj določenega sistema ocenjevanja obstajajo različne naloge in pričakovanja, ki se spreminjajo tudi tekom individualnega procesa. Tako so izpostavili štiri tipe ocenjevanja:

Celovita ocena stroškov: glavna funkcija tega tipa ocenjevanja učinkov je zajeti vse stroške in donose predvidenega ukrepa. Ocena se osredotoča na neposredne in namerne učinke ter

najpomembnejše stranske učinke. Možnosti se nato primerjajo glede na učinkovitost pri doseganju ciljev politike.

Orodje povezovanja politik: Ta proces ocenjevanja učinkov ne le opredeli najboljše politike, temveč se uskladi tudi s splošnimi političnimi cilji, kot je npr. trajnostni razvoj. Zato stranski učinki, sinergije in kompromisi zahtevajo posebno pozornost. Pri tem pristopu je bistveno tudi usklajevanje med različnimi službami in interesnimi skupinami.

Ocenjevanje specifičnega problema: Nekateri postopki ocenjevanja učinkov so usmerjeni proti specifičnim problemom (npr. administrativne obremenitve) običajno drugih politik. To pomeni osredotočanje na zmanjšanje negativnih vplivov in ne pomeni nujno pristopa primerjave možnosti. Odgovornost se običajno deli med tistimi, ki oblikujejo politiko in tistimi, ki jih specifičen problem prizadene.

Ocena upravičenosti: Največkrat je namen ocene vpliva opravičiti sledenje ciljem in dati razloge za ukrepanje in tako ukrep narediti transparenten. Utemeljitev predloga politike je v tem primeru običajno povzeto v poročilu, ki opisuje stroške in koristi. Primerjava opcij v tem primeru običajno ni ključni element tega ocenjevanja, za kar so običajno odgovorna ministrstva, ki oblikujejo politiko.

Čeprav so vsi štirje opisani modeli popolni, so v resnici različni koncepti in modeli mešani. Raznolikost funkcij lahko okrepi oceno učinka, če zagotoviti odprtost in fleksibilnost, vendar pa tako zahteva tudi več administrativnega truda, da se razjasni namen ocenjevanja (Jacob in sod., 2008).

Izbira metod in tehnik vrednotenja izhaja neposredno iz vrste vprašanj, na katera želimo odgovoriti, ta vprašanja pa so del obsežnega modela, ki vključuje posvetovanja z deležniki in ocenjevanje značilnosti programa. Izbira tehnik se mora odražati v namenu in usmeritvi vrednotenja. Za razvojne politike je primerna izbira kvalitativnih metod zaradi raznolikosti kontekstov. Pri ocenjevanju razvojnih programov potrebujemo kvalitativne metode, da zaznamo razlike, izkušnje in sodbe ljudi ter kvantitativne metode, ki zagotovijo pregled nad rezultati, omogočajo njihovo združitev in zagotovijo primerjalno perspektivo (The Guide, 2008)

1.2 Postopki spremljanja in vrednotenja v skupni ureditvi EU na področju politike razvoja podeželja

1.2.1 Kratek časovni pregled

Začetki

Ocenjevanje je bilo uvedeno v proces skupne evropske politike (regionalna strukturna politika, kmetijska in ribiška politika, politika razvoja podeželja) z namenom zagotavljanja strokovnega spremljanja in porabe proračunskih sredstev med leti 1980 in 1990. Vrednotenje je bilo vzpostavljeno kot izraz družbene odgovornosti pri porabi evropskih proračunskih sredstev za izvajanje programov razvoja podeželja (Laschewski, L.; Schmidt, C., 2008). Prva vrednotenja na celovit način so se pričela znotraj strukturnih skladov v okviru Integriranega sredozemskega programa. Vrednotenja so kasneje služila kot podlaga za precej širše aktivnosti skupnega evropskega nacionalnega vrednotenja (Leeuw, F.L. 2004).

Posledično je reforma strukturnih skladov v letu 1988 za ukrepe, ki so bili financirani iz treh strukturnih skladov zahtevala predhodno (ex-ante) in naknadno (ex-post) vrednotenje (Laschewski, L.; Schmidt, C. 2008). V devetdesetih se je vrednotenje razširilo na vsa

politična področja in s časoma je pravna zaveza po izdelavi ocene uspešnosti javno financiranih politik pridobila na teži (Laschewski & Schmidt 2008, Dwyer et al. 2008). Na podlagi Strategije za trajnostni razvoj predstavljene v Göteborgu, ki predpostavlja potrebo po presoji prispevka politik na trajnostni razvoj in Lizbonske strategije, kjer je poudarjen pomen boljše ureditve evropske zakonodaje za doseg ciljev Lizbonske strategije, je Evropska komisija objavila navodila o obveznem postopku ocenjevanja učinkov (Tscherning 2008, van Ittersum et al 2008).

Vrednotenje programa razvoja podeželja se je začelo izvajati z letom 1994 in je temeljilo predvsem na ex-post, oziroma naknadnem vrednotenju. Cilji vrednotenja, kot so opisani v delovnem dokumentu iz tistega obdobja (Working document..., 1999), so bili zagotavljanje dodatnega znanja o vplivih pomoči, s tem pa povečanje racionalnost in transparentnost ukrepov ter zagotavljanje temeljev za načrtovanje smernic za uporabo, strateško načrtovanje in politično odločanje o prihodnjih programih. Vrednotenje naj bi tako prispevalo k izboljšani implementaciji programov in alokaciji sredstev, na splošno pa je bil namen evalvacije izboljšati splošno javno odobravanje porabe sredstev na nacionalni in evropski ravni.

Splošni okvir vrednotenja naj bi prikazal, kakšne vplive imajo sheme pomoči, se osredotočil na analizo uspešnost shem glede na doseganje ciljev in analiziral učinkovitost glede na razmerje med porabljenimi sredstvi in doseženimi vplivi. Kot drug možen vidik vrednotenja je ustreznost, v smislu primernosti zadanih ciljev v odnosu zadovoljevanja potreb, uporabnost (kompatibilnost vplivov in potreb) in trajnost (pričakovanje dolgoročnih vplivov).

Vrednotenje se je osredotočalo predvsem na tri ukrepe: spodbujanje naložb, pomoč mladim prevzemnikom kmetij ter nadomestila za območja z omejenimi možnostmi za kmetovanje. Države članice so morale v okviru vrednotenja zagotoviti odgovore na osem ključnih vprašanj iz prej omenjenih treh glavnih shem pomoči, poleg tega pa so imele na voljo tudi dodatna, opcijska vprašanja. Delovni dokument je predlagal državam članicam, da oblikujejo nadaljnja evalvacijska vprašanja, ki bi se nanašala na specifične nacionalne pogoje in cilje in bi tako dopolnjevala in dovršila vrednotenje na nacionalnem nivoju. Vrednotenje se je izvajalo iz strani neodvisnih strokovnjakov, ki niso bili neposredno vključeni v implementacijo, upravljanje in financiranje shem pomoči.

Vrednotenje programov 2000-2006

Program SAPARD

V okviru programa SAPARD je Evropska unija nudila predpristopno pomoč bodočim državam članicam, med katerimi je bila tudi Slovenija. Glavna cilja programa sta bila prispevati k implementaciji skupnih dognanj na področju skupne kmetijske politike in sorodnih politik ter reševanje prednostnih in specifičnih problemov na področju trajnostnega prilagajanja kmetijskega sektorja in ruralnih območjih.

Vrednotenje SAPARD-a je moralo zagotoviti informacije o implementaciji in učinkih sofinanciranih programov. Cilji vrednotenja so bili povečati odgovornost in transparentnost izvedbe programa ter izboljšati izvedbo samo. Vrednotenje je moralo presoditi ključne vidike posredovane pomoči, ki so ustreznost, učinkovitost, uspešnost, uporabnost in trajnost.

V okviru programa SAPARD so se izvajale tri vrste vrednotenja: predhodno, vmesno in naknadno. Naloga državne oblasti je bila načrtovanje in organizacija vrednotenja visoke kvalitete z dodatnim spremljanjem in revizijo, ki je moralo biti v skladu z vrednotenjem Programa razvoja podeželja na nivoju Evropske unije. Pri tem je bil pomemben poudarek na analizi in ne le na opisu finančnih vložkov in neposrednih učinkih programa. Strategija vrednotenja je temeljila na seriji evalvacijskih vprašanj (skupna, ki jih je zagotovila Komisija

ter specifična, ki so jih določile oblasti), ki so bila podprta s pomočjo presoje meril, temelječ na kazalnikih pričakovanih rezultatov in vplivov. Državne oblasti so morale opisati tudi ciljne vrednosti, ki so temeljile na merilih in kazalnikih, kot tudi na specifičnih lastnostih sektorja in so morale biti opredeljene v predhodnem oziroma najkasneje pri vmesnem vrednotenju. Kazalniki so morali biti kvantificirani iz sistema spremljanja ali iz - za ta namen - zbranih podatkov (Guidelines... SAPARD, 2001)

Program razvoja podeželja 2000-2006

Poleg vrednotenja, se je v tem obdobju pojavilo tudi spremljanje programov razvoja podeželja. Za spremljanje in vrednotenje tega sklopa so bile opredeljene štiri skupine kazalnikov: kazalniki sredstev (inputa) in proizvodnje (outputa) v okviru spremljanja in kazalniki rezultata in vpliva v okviru vrednotenja. Kazalniki so zajemali splošno stanje (osnovni podatki, stanje kmetijstva in gospodarstva, napovedi, zemljepisna razčlenitev, finančno spremljanje) in ukrepe, razčlenjeni pa so bili tudi na vrsto kmetijske proizvodnje in programsko območje (Skupni kazalci..., 2004) .

Namen predhodnega vrednotenja je bil priprava načrta razvoja podeželja in olajšati njegovo implementacijo. Natančneje se je osredotočalo na določitev ciljev in njihovo ustreznost glede na potrebe. Vmesno vrednotenje je izboljšalo in preusmerilo program, kadar je bilo to potrebno, poleg tega pa je zagotavljalo pomembne informacije oblastem. Naknadno vrednotenje je presodilo intervencije, ko je bil program že zaključen. Namen je bil zagotoviti odgovornost in transparentnost intervencij za zakonske in proračunske namene in kot dolžnost javnosti.

Vrednotenje je temeljilo na evalvacijskih vprašanjih z določenimi kriteriji in merili, osredotočalo pa se je na rezultate in vplive programa, ki so bili povezani s potrebami s pomočjo intervencijske logike. Vrednotenje je bilo potrebno izvesti skladno z uveljavljenimi postopki, s pomočjo priznanih metod in ustreznih tehnik. Poročila so morala zagotavljati minimalni nivo informacij, opis metodologije, finančne informacije, odziv na uporabnost kazalnikov ter zaključke in priporočila (Evaluation..., 1999).

1.2.2 Vsebinski in izvedbeni okvir v programskem obdobju 2007-2013

Kakovost izvajanja PRP 2007 - 2013 spremljata Organ upravljanja in Nadzorni odbor, s pomočjo finančnih kazalnikov ter kazalnikov učinka in rezultatov. Spremljanje izvajanja programa omogoča pregled učinkovitosti programa pri doseganju zastavljenih ciljev, glede na porabljena finančna sredstva, medtem ko je namen vrednotenja izboljšati kakovost, učinkovitost in uspešnost izvajanja Programa razvoja podeželja (Program razvoja..., 2009)

Spremljanje

Uredba 1698/2005 zahteva, da se za vsak program razvoja podeželja, v obdobju treh mesecev po njegovi odobritvi, ustanovi nadzorni odbor. Njegovo sestavo določi država članica, predseduje pa mu predstavnik države članice ali organa upravljanja. Glavna naloga nadzornega odbora je ocenjevanje uspešnosti programa razvoja podeželja, tako da:

- v roku štirih mesecev po odobritvi programa svetuje v zvezi z merili za financiranje aktivnosti,
- na podlagi dokumentov, ki jih predloži organ upravljanja, periodično ocenjuje napredek pri doseganju posebnih ciljev programa

- preverja doseganje ciljev, ki so bili predvideni za vsako os in rezultate sprotne vrednotenja.
- obravnava in sprejme letno poročilo o napredku, preden se le ta pošlje komisiji,
- predlaga spremembe organu, ki bi vodile k izboljšanju programa pri doseganju ciljev, ali obravnava in sprejme predloge o spremembi programa iz odločbe Komisije.

Komisija lahko po predložitvi poda pripombe na letno poročilo v roku dveh mesecev, oziroma 5 mesecev po zadnjem poročilu, če ne, se smatra poročilo sprejeto. Ob predložitvi poročila vsako leto Komisija in organ upravljanja pregledata glavne rezultate, Komisija nato poda pripombe državi članici in organu upravljanja, ki o tem obvestita nadzorni odbor, nato država članica povratno obvesti Komisijo o ukrepanju v zvezi s temi pripombami.

Vrednotenje

Pri programih razvoja podeželja je potrebno izvajati predhodna, vmesna in naknadna vrednotenja, ki so namenjena izboljšanju kakovosti, učinkovitosti in uspešnosti izvajanja letih. Z njihovo pomočjo se oceni vpliv programov z vidika strateških smernic Skupnosti in težav pri razvoju podeželja. Dejavnosti vrednotenja se organizirajo v okviru odgovornosti držav članic ali Komisije, izvajajo pa jih neodvisni strokovnjaki za vrednotenje. Država članica za ta namen zagotovi človeške in finančne vire, potrebne za njihovo izvedbo ter organizirajo pridobivanje in zbiranje zahtevanih podatkov ter uporabljajo različne informacije, ki jih zagotavlja sistem spremljanja.

Predhodno vrednotenje

Namenjeno je optimalni delitvi proračunskih sredstev in izboljšanju kakovosti programa, z njimi pa se ugotavljajo in ocenjujejo srednjeročne in dolgoročne potrebe, zastavljeni cilji, pričakovani rezultati, ovrednoteni cilji, še posebej iz vidika izhodiščnega stanja, dodana vrednost Skupnosti, v kolikšni meri se upoštevajo prednostne naloge, spoznanja pridobljena na podlagi prejšnjih programiranj in kakovost postopkov izvajanja, spremljanja, vrednotenja in finančnega poslovanja. Za predhodno vrednotenje je odgovorna država članica.

Vmesno in naknadno vrednotenje

Naloga države članice je vzpostaviti sistem sprotne vrednotenja za vsak program razvoja podeželja. Organ upravljanja in nadzorni odbor pa uporabljata sprotne vrednotenja za pregled napredka programa glede na njegove cilje s kazalniki rezultatov in kadar primerno tudi kazalniki vpliva, za izboljšanje kakovosti programov in njihovega izvajanja, pregled predlogov za bistvene spremembe programov ter pripravo vmesnega in naknadnega vrednotenja. Povzetek dejavnosti sprotne vrednotenja organ upravljanja vključi tudi v letno poročilo o napredku. Leta 2010 pa se sprotne vrednotenje opravi v obliki ločenega poročila o vmesnem vrednotenju, leta 2015 pa v obliki ločenega poročila o naknadnem vrednotenju. S pomočjo vmesnega in naknadnega vrednotenja se tako pregleda stopnja uporabe sredstev, uspešnost in učinkovitost programiranja EKSRP, njegov socialno ekonomski vpliv in vpliv na prednostne naloge Skupnosti. Vrednotenja se nanašajo na cilje programa, njihov namen pa je pridobivanje spoznanj o politiki razvoja podeželja, v njih pa so prikazani dejavniki, ki vplivajo na (ne)uspešnost izvajanja programov. Sprotne vrednotenja organizira organ upravljanja v sodelovanju s Komisijo, ki na lastno pobudo uvede ukrepe za zagotavljanje usposabljanja, izmenjavo dobrih praks in informacij za strokovnjake za vrednotenje ter člane nadzornih odborov. Povzetek naknadnih vrednotenj se izdela v odgovornosti Komisije in sodelovanju z državo članico in nadzornim odborom, ki zbereta vse potrebne podatke za njegovo pripravo. Povzetek mora biti dokončan najkasneje do konca 2016.

Sprotno vrednotenje

Sprotno vrednotenje se organizira na pobudo organov upravljanja v sodelovanju s Komisijo in je organizirano na večletni osnovi med leti 2007 — 2015. Namenjeno je sprotnemu spremljanju izvajanja programa in sprememb, ki se dogajajo izven programa za boljše razumevanja in opredeljevanja doseženih učinkov, rezultatov ter napredka pri doseganju dolgoročnih vplivov. Omogoča pregled napredka programa glede na zastavljene cilje preko spremljanja in vrednotenja kazalnikov rezultata in kjer je primerno, kazalnikov vpliva. Sprotno vrednotenje lahko pripomore k izboljšanju kakovosti programa in njegovega izvajanja. Izsledki sprotnega vrednotenja se lahko uporabijo za izboljšanje, lahko analizira predloge bistvenih sprememb ter pripravi podatke za vmesno in naknadno vrednotenje. Povzetek dejavnosti je vključen v letno poročilo o napredku (Program razvoja..., 2009)

Poročanje

Letno poročilo o napredku

Organ upravljanja mora vsako leto, med 2008 in 2016, poročati Komisiji o napredku izvajanja programa, do 30. junija tekočega leta. Poročilo je sprejemljivo, kadar omogoča oceno programa in vsebuje naslednje elemente:

- vsakršne spremembe splošnih pogojev, ki vplivajo na izvajanje programa ter spremembe nacionalnih politik, ki bi vplivale na financiranje,
- napredek pri programu v skladu z zadanimi cilji na podlagi kazalnikov učinka in rezultata,
- podatke o finančnem izvajanju programa, tako da za vsak ukrep izkazujejo izplačane izdatke
- povzetek dejavnosti sprotnih vrednotenj,
- ukrepe organa upravljanja in nadzornega odbora z namenom zagotavljanja kakovosti in učinkovitosti izvajanja programa, še posebej ukrepe spremljanja in vrednotenja, ukrepe za zagotavljanje obveščanja javnosti, uporabo tehnične pomoči in povzetek težav pri vodenju programa in vse posledično sprejete spremembe.
- izjavo o usklajenosti s politikami Skupnosti na področju podpore ter navedbo težav, ki so pri tem nastale in ukrepov za njihovo odpravljanje
- ponovno uporabo vrnjene pomoči, kadar je to potrebno.

Zbirno poročilo

Uredba ES 1698/2005 v prvem odstavku 13. člena zahteva, da prvič leta 2010 in najkasneje do 1. oktobra vsako drugo leto do leta 2014, vsaka država članica predloži Komisiji zbirno poročilo, ki prikazuje napredek pri izvajanju njenega nacionalnega strateškega načrta in doseganju ciljev ter njen prispevek k izpolnjevanju strateških smernic Skupnosti.

Strateška poročila bodo povzemala prejšnja letna poročila o napredku in opisala zlasti dosežke in rezultate programov razvoja podeželja glede na kazalnike, ki so bili določeni v nacionalnem strateškem načrtu in rezultate sprotnega vrednotenja vsakega programa. Ta poročila morajo vključevati napredek v zvezi s kazalniki učinka, rezultatov in vpliva ter posodobitev osnovnih kazalnikov, če je potrebno.

Zahteve za poročanje glede na različne vrste kazalnikov so naslednje:

Finančni kazalniki

Poročanje o finančnih informacijah se bo izvajalo vsako leto v okviru poročila o napredku, ki vključuje tabelo s podatki o finančnem izvajanju programa in za vsak ukrep prikazujejo izdatke, izplačane upravičencem v koledarskem letu. Leta 2010, 2012 in 2014 bodo strateška poročila vključevala finančni napredek nacionalnega strateškega načrta. Za poročanje o tej vrsti kazalnikov so odgovorni organi upravljanja.

Kazalniki učinka

Poročanje o skupnih in dodatnih kazalnikih učinka se bo izvajalo v okviru poročila o napredku vsako leto od leta 2008. Leta 2010, 2012 in 2014 bodo strateška poročila vključevala napredek v zvezi s kazalniki učinka. Za poročanje o tej vrsti kazalnikov so odgovorni organi upravljanja.

Kazalniki rezultatov

Poročanje o skupnih in dodatnih kazalnikih rezultatov se bo izvajalo vsako leto od leta 2008. Leta 2010, 2012 in 2014 bodo strateška poročila vključevala napredek v zvezi s kazalniki rezultatov. Za poročanje o tej vrsti kazalnikov so odgovorni organi upravljanja, podatke pa je mogoče dobiti s sprotnim vrednotenjem.

Kazalniki vpliva

V poročilih o vrednotenju so najpomembnejši ocena vpliva in ustrezni kazalniki. Pogostost poročanja se ujema s predhodnim vrednotenjem (2005–2006), vmesnim vrednotenjem (2010) in naknadnim vrednotenjem (2015). Za vrednotenje vpliva so odgovorni neodvisni strokovnjaki za vrednotenje.

Osnovni kazalniki

Za to vrsto kazalnikov se ne uporablja obveznost poročanja, čeprav bo v dveletna strateška poročila (2010, 2013, 2014) vključena posodobitev za skupne in dodatne osnovne kazalnike, povezane s cilji, ki temelji na dostopnih podatkih. Za to posodobitev so odgovorne države članice.

V letnih poročilih ni predvidena posebna posodobitev osnovnih kazalnikov, razen v primeru velikih sprememb nacionalnega strateškega načrta, ki vplivajo na izvajanje programa.

1.3 Spremljanje in vrednotenje ukrepov za razvoj podeželja v Sloveniji pred programskim obdobjem 2007-2013

1.3.1 Pristop k raziskavi

Za primerjavo spremljanja in vrednotenja v preteklih programskih obdobjih in dokumentih smo identificirali ukrepe, ki so vsebinsko podobni aktualnim ukrepom za programsko obdobje 2007-2013, ki so se izvajali na področju dviga konkurenčnosti, živilskega in gozdarskega sektorja, kot so navedeni v spodnji tabeli. Nekateri ukrepi se v preteklosti na podoben način še niso izvajali (Usposabljanje za delo v kmetijskem gozdarskem in živilskem sektorju), ukrep pomoč mladim prevzemnikom kmetij se je v preteklosti že izvajal, vendar ne v okviru obravnavanih programskih dokumentov in se posledično tudi ni spremljal v tej meri. Ukrep, ki se je nanašal na razvoj in izboljšanje infrastrukture v okviru programa SAPARD smo izvzeli iz obravnave, saj je bil, kljub podobnemu imenu, vsebinsko povsem drugačen od

ukrepa Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva, ki se izvaja v okviru PRP 07-13, saj se ni nanašal na dvig konkurenčnosti. Ukrepi, ki se v PRP 07-13 nanašajo na podpore skupinam proizvajalcev ter sodelovanje v shemah kakovosti, so se v preteklosti izvajali v okviru EPD znotraj le enega ukrepa, sicer Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov. Ukrepi Naložbe v kmetijska gospodarstva je edini primer ukrepa, ki se je v preteklostih izvajal in spremljal že dvakrat - v okviru programa SAPARD in EPD.

Preglednica 1: Primerjalni pregled izbranih ukrepov za razvoj podeželja, ki so se izvajali v okviru različnih programskih dokumentov

Ukrepi PRP 07-13	SAPARD	EPD 2004-06	PRP 2004-06
Uspostavljanje za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju	<i>Podoben ukrep se še ni izvajal</i>		
Pomoč mladim prevzemnikom kmetij	<i>Ukrep se ni vrednotil</i>		
Zgodnje upokojevanje kmetov			Zgodnje upokojevanje kmetov
Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	Naložbe v kmetijska gospodarstva	Naložbe v kmetijska gospodarstva	
Povečanje gospodarske vrednosti gozdov		Povečanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov	
Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom		Izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov	
Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva	<i>Razvoj in izboljšanje infrastrukture na podeželju</i>		
Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane		Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov	
Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnosti informiranja in pospeševanja prodaje, za proizvode v shemah kakovosti		Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov	
Podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev		Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov	

Kot vir podatkov za primerjavo postopkov spremljanja in vrednotenja v preteklih programskih obdobjih smo uporabili naslednje:

SAPARD:

- Vmesno ocenjevanje programa SAPARD 2000-2003, končno poročilo, 2004
- Končno poročilo o izvajanju programa SAPARD, 2007
- Priloge: študije primerov in vprašalniki za vrednotenje

EPD 2004-2006:

- Vmesno vrednotenje 3. Prednostne naloge EPD, 2006

PRP 2004-2006

- Naknadno (ex-post) vrednotenje programa razvoja podeželja za RS 2004-2006, 2008
- Priloga k vrednotenju

1.3.2 Rezultati po izbranih ukrepih

Spremljanje in vrednotenje ukrepa zgodnje upokojevanje

Ukrep zgodnjega upokojevanja se je izvajal v okviru Programa razvoja podeželja 2004-2006. Namen ukrepa je bil zagotovitev dohodka starejšim kmetom, ki so se odločili prenehati opravljati komercialno kmetijsko dejavnost ter predali kmetijsko gospodarstvo mlajšim prevzemnikom, posledično pa bi s tem pospešili strukturne in organizacijske spremembe na kmetijah.

Ukrep se je spremljal in vrednotil iz vidika uspešnosti ter učinkovitosti. Uspešnost se je spremljala s pomočjo finančnih kazalnikov ter kazalnikom donosa – sproščene površine in število zgodaj upokojenih prenosnikov. Finančni vložek in število prenesenih kmetijskih gospodarstev se je spremljalo tudi glede na tip OMD, vendar pa rezultat ni bil vrednoten. Izkazalo se je, da je večina prenesenih kmetij izhajala iz gorskega ali hribovskega območja, le 1 % vseh gospodarstev pa je bilo izven območja z omejenimi možnostmi za kmetovanje. Iz tega bi lahko sklepali, da je ukrep prispeval k ohranjanju podeželja in krajine.

Kljub temu pa ukrep ni bil tako uspešen kot bi lahko bil iz vidika realizacije, saj je bilo sklenjeno le polovico pogodb od pričakovanih, prenesenih je bilo le 40% hektarov od pričakovanih, kljub vsemu pa je bila finančna realizacija 90%. V poročilu pogrešamo obrazložitev, zakaj je nastala takšna razlika med realizacijami – ali so bila sredstva preusmerjena na druge ukrepe ali je bila glede na majhno število vlog renta toliko višja.

Preglednica 2: Spremljanje in vrednotenje ukrepa zgodnje upokojevanje

Kazalniki		
Vrsta kazalnika	Podrobnejši opis kazalnika	Metoda
Kazalniki vložka	Vložki na letni ravni Vložki glede na tip OMD	Zbiranje primarnih podatkov
Kazalniki donosa	- Povprečna razlika v starosti med prenosnikom in prevzemnikom - Površine, ki so se zgodaj sprostile (ha) in število zgodaj upokojenih prenosnikov	Anketiranje Zbiranje primarnih podatkov
Kazalniki rezultata	<i>Zgodnejši prenos</i>	Na vprašanje se ni odgovarjalo, ker se ukrep Pomoč mladim prevzemnikom kmetij še ni izvajal.
	- Razmerje med številom upravičencev, ki združujejo pomoč mladim prevzemnikom in pomoč za zgodnje upokojevanje ter tistim, ki zgolj prejemajo pomoč za zgodnje upokojevanje - Razmerje med povprečno starostjo zgodaj upokojenih upravičencev in mladih prevzemnikov kmetij ter povprečno starostjo vseh kmetov, ki prejemajo pomoč za zgodnje upokojevanje, ob upokojitvi	
	<i>Izboljšanje rentabilnosti</i>	Anketiranje
	- Razmerje med stroški in prometom na podprtih kmetijskih gospodarstvih (<i>kjer so stroški = "vsa vložena proizvodna sredstva"</i>) - Razvoj kmetijskih struktur zaradi združitve: (a) povečanje povprečne velikosti vseh vključenih gospodarstev, ki ostanejo po prenosu/združitvi (ha in %) (b) zmanjšanje števila gospodarstev, ki ostanejo po prenosu/združitvi (število)	
	- Trend specializacije gospodarstev (gospodarstva z mešano pridelavo v primerjavi z gospodarstvi, ki se ukvarjajo samo z živinorejo ali samo z rastlinsko pridelavo)	Kazalnik se ni spremljal
	- Razmerje med {premijo + dohodek od kapitala (od prodaje kmetije/zemljišč)} in {dosedanjim prihodkom družinske kmetije}	Analiza primarnih podatkov
	Trend na področju proizvodnje zaradi združitve v razmerju do omejitev proizvodnje (proizvodne pravice, obtežba, omejitve gnojenja itn.)	Kazalnik se ni spremljal
	<i>Ali je pomoč spodbudila prenos kmetije na mlajšo generacijo</i>	Analiza primarnih podatkov
	Razmerje med rento (na ha/mesec) in starostno pokojnino (glede na povprečno plačo in zemljišče) Ali renta zadovoljivo nadomesti stroške prenosnika	
	<i>Drugo</i>	Anketiranje
	Ali se je s prenosom izboljšalo izvajanje dobre kmetijske prakse Pridobivanje sredstev iz drugih shem pomoči.	Anketiranje Anketiranje

Učinki ukrepa so se ugotavljali večinoma s pomočjo anket. Z njimi so poskušali odgovoriti na vprašanja v kakšnem obsegu je pomoč pripomogla k zgodnejšemu prenosu kmetij, ali se je s prenosom izboljšala rentabilnost kmetijskih gospodarstev ter ali je bil prihodek, ponujen kmetu ustrezen, v smislu spodbujanja kmetov, da prenehajo z opravljanjem kmetijske dejavnosti. Na to so poskušali odgovoriti s kazalniki rezultata in donosa (povprečna razlika v starosti med prenosnikom in prevzemnikom. Na vprašanja, ki so bila v povezavi z ukrepom mladi prevzemniki kmetij se ni odgovarjalo, saj se ta ukrep ni izvajal v okviru PRP04-06. Kljub tovrstnim realnim omejitvam bi lahko dobili odgovor na vprašanje razmerja med starostjo prevzemnikov in prenosnikov, kjer sta se ukrepa kombinirala in kjer se je izvajalo samo zgodnje upokojevanje - saj bi anketni vprašalnik zahteval le eno dodatno vprašanje: Ali ste bili vključeni tudi v ukrep mladih prevzemnikov kmetij (starost prevzemnika in prenosnika je anketni vprašalnik že zahteval). Spremljala se nista še dva predvidena kazalnika, ki se nanašata na izboljšanje rentabilnosti; prvi se nanaša na specializacijo gospodarstev in bi se po mojem mnenju lahko spremljal, saj je specializiranost povezana s konkurenčnostjo, drugi pa se nanaša na proizvodnje omejitve odvisne od združitve, in se je res izkazal za nepotrebnega, saj se zaradi prenosa nista združili niti dve kmetiji. Vsi ostali kazalniki so se spremljali in so se zdeli ustrezni, pogrešamo pa odgovore na nekatera druga vprašanja – ali bi do prenosa kmetije prišlo tudi brez podpore (glede na to da so se v največji meri prenesle kmetije, ki so bile večje in že zato na splošno bolj konkurenčne) ter kako se je s prenosom spremenila izobrazbena struktura.

Spremljanje in vrednotenje ukrepa investicije v kmetijska gospodarstva

Ukrep, ki se nanaša na posodabljanje kmetijskih gospodarstev se je izvajal že v okviru programa SAPARD in nato v okviru Enotnega programskega dokumenta. Cilj ukrepa v okviru SAPARD je bil povečati konkurenčnost kmetijskih gospodarstev in spodbujati načine kmetovanja, ki so v skladu z okoljskimi standardi, standardi glede dobrega počutja živali in higienskimi standardi EU ter izboljšanje učinkovitosti kmetovanja, izboljšanje tržne usmerjenosti kmetij in zmanjševanje onesnaževanja na kmetijah. Namen je bil prilagajanje sektorjev prireje in predelave mleka, mesa in vrtnin na predpisane zahteve na področju veterinarsko - sanitarnih predpisov, zaščite živali, varstva okolja ter izboljšanje trženja. Cilji ukrepa opredeljeni v Enotnem programskega dokumentu pa so bili povečati konkurenčnost in tržno usmerjenost, ki bi privedla do povečanja kmetijskega prihodka, povečanje prihodka na delovno enoto ali na zaposlenega na kmetijskih gospodarstvih, specializacija in posodabljanje kmetijske pridelave, povečanje kakovosti kmetijskih proizvodov, izboljšanja delovnih pogojev in pogojev glede dobrobiti živali na kmetijskih gospodarstvih, izboljšanje proizvodne zmogljivosti kmetijskega zemljišča, zmanjšanje onesnaženja, ki ga povzroča kmetijska pridelava ter povečanje deleža gospodarsko vitalnih kmetijskih gospodarstev.

Razlika med cilji ukrepa v programu SAPARD in EPD je bila ta, da je bil v okviru prvega večji poudarek namenjen prilagoditvi evropskim standardom, medtem ko se drugi že bolj neposredno osredotoča na dvig konkurenčnosti in dohodka v kmetijskem sektorju istočasno pa daje velik poudarek preprečevanju onesnaževanja okolja in dobrobiti živali.

Pri spremljanju kazalnikov vložka za ta ukrep ni bilo nobene posebnosti – v obeh se je spremljala poraba sredstev na letni ravni, poraba sredstev glede na namen oziroma kmetijsko panogo, glede na priznano skupno vrednost investicije (soudeležba), spremljalo pa se je tudi, koliko sredstev je že bilo izplačanih. Glede na to, da pa je priznana vrednost investicije lahko odstopala od dejanske vrednosti, bi predlagala spremljanje tudi tega kazalnika.

V okviru EPD se je s pomočjo kazalnikov donosa ocenjevala ustreznost in koristnost programa, čeprav je ustreznost opredeljena kot odnos ciljev glede na potrebe, koristnost pa odnos vplivov programa na potrebe, ki jih je moral zadovoljiti, torej na ta vprašanja kazalnik

donosa ne odgovarja. Razlika med programoma je bila ta, da se je v EPD spremljalo tudi število odobrenih naložb glede na statistične regije, kar se je zdelo pravilno, saj je bil cilj porazdeliti sredstva v najbolj razvojno zaostale regije. V obeh programih se je spremljalo število odobrenih vlog glede na sektor pridelave, poleg tega pa je zaključno poročilo programa SAPARD vsebovalo tudi podatke o specifičnem namenu podpore, kot na primer število novogradenj za prašičje pitance (stojišča), objekt za predelavo mesa (kg/dan), nakup mehanizacije za strma območja, ipd.

Preglednica 3: Spremljanje in vrednotenje ukrepa investicije v kmetijska gospodarstva

Kazalniki			
Vrsta kazalnika	Program	Podrobnejši opis kazalnika	Metoda
Kazalniki vložka	SAPARD	Sredstva na letni ravni Izplačana sredstva Sredstva glede na namen	Analiza primarnih podatkov
	EPD	Sredstva na letni ravni Izplačana sredstva Sredstva glede na panogo	Analiza primarnih podatkov
Kazalniki donosa	SAPARD	Odobrene naložbe glede na namen Odobrene vloge glede na panogo	Analiza primarnih podatkov Analiza primarnih podatkov
	EPD	Prispele in odobrene vloge po statističnih regijah Odobrene vloge glede na panoge	Analiza primarnih podatkov Analiza primarnih podatkov
Kazalniki rezultata	SAPARD	V kolikšni meri je investicija odvisna od pomoči Kolikšen del investicije bi izvedli brez pomoči Gibanje dohodka na kmetijah, kjer so prejeli pomoč Vpliv investicije na dohodek V kolikšni meri so investicije prispevale k boljši rabi proizvodnih dejavnikov Vpliv na produktivnost Vpliv na višjo kakovost proizvodov Vpliv na zvišanje higienskih standardov Vpliv na delovne pogoje Vpliv na boljše počutje živali Vpliv na okoljske učinke kmetovanja Vpliv na skladiščenje in uporabo organskih gnojil	Anketiranje Anketiranje Anketiranje Anketiranje, študija primerov Študija primerov Anketiranje Anketiranje Anketiranje Anketiranje Anketiranje Anketiranje Anketiranje
	EPD	Vpliv podpore na prihodek	Anketiranje

Kazalniki			
<i>Vrsta kazalnika</i>	<i>Program</i>	<i>Podrobnejši opis kazalnika</i>	<i>Metoda</i>
		Vpliv podpore na produktivnost Vpliv podpore na prodajne cene Vpliv podpore na higienske standarde Vpliv podpore na delovno okolje Vpliv podpore na okolje Vpliv podpore na kakovost proizvodov Vpliv podpore na zaposlenost	

Kazalniki rezultata so bili v vmesnem vrednotenju EPD-ja zelo skopo predstavljeni, ankete so sicer bile izvedene, vendar je v poročilu v večji meri predstavljen vzorec anketirancev in njihovih kmetij, kot pa sami rezultati anket. S spremljanjem programa SAPARD s pomočjo anket je bilo odgovorjenih na večje število vprašanj, ki so bila prav tako relevantna. Eno od bistvenih je vprašanje, ali je podpora spodbudila investicijo in v kolikšni meri, na kar je v vmesnem vrednotenju EPD-ja odgovoril kar ocenjevalec na podlagi domnev. V okviru spremljanja programa SAPARD je bila izvedena tudi študija primerov, ki je odgovarjala na vprašanje zakaj investicija vpliva na dohodek ter kakšen je učinek investicije na produktivnost.

Lahko bi rekli, da je bilo v primeru ukrepa naložbe v kmetijska gospodarstva spremljanje v okviru programa SAPARD učinkovitejše od spremljanja v okviru programa EPD, res pa je, da rezultati niso povsem primerljivi, saj je bilo za EPD na voljo le poročilo vmesnega vrednotenja, med tem ko je program SAPARD izvedel tako vmesno kot končno vrednotenje. Je pa res, da odsotnost končnega vrednotenja za EPD ni opravičilo za slabšo izvedbo iz dveh razlogov: prvič, ker je to, da vrednotenje ni bilo izvedeno že samo po sebi pomanjkljivost in drugič, ker je bilo vmesno vrednotenje programa SAPARD kljub vsemu kakovostnejše izvedeno od vmesnega vrednotenja EPD (in je pravzaprav vsebovalo več podatkov kot končno vrednotenje).

Spremljanje in vrednotenje ukrepa naložbe v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov

Splošni cilji ukrepa so bili ohranjanje in izboljšanje ekološke stabilnosti ekosistemov gozda s trajnostnim in sonaravnim gospodarjenjem z gozdovi ter povečano izkoriščanje proizvodnih potencialov gozdnih rastišč in izboljšana kakovost gozdnih sestojev. Specifični cilji so bili izboljšati naravni sestav gozdov, pretvoriti velika območja enoličnih gozdov v gozdove s pestro zgradbo, povečati vrednost in obseg lesne zaloge z ustreznim akumuliranjem prirasta lesa, zagotoviti proizvodnjo dreves z večjo količino lesa in večjo kakovostjo ter preprečiti škodljive posledice možnega porušenega ravnovesja gozdov.

Preglednica 4: Spremljanje in vrednotenje ukrepa naložbe v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov

Kazalniki			
Vrsta kazalnika	Program	Podrobnejši opis kazalnika	Metoda
Kazalniki vložka	EPD	Sredstva na letni ravni	Analiza primarnih podatkov
Kazalniki donosa	EPD	Prispele in odobrene vloge po letih	Analiza primarnih podatkov
Kazalniki rezultata	EPD	V vmesnem vrednotenju ni opredeljenih nobenih kazalnikov rezultata	

Ukrep se je glede na izvedbene cilje izvajal zelo učinkovito, saj je bila večina vloženih vlog sprejetih in finančnih sredstev dodeljenih, vendar pa se je spremljal zelo neučinkovito, saj ni bilo opredeljenih nobenih kazalnikov rezultata. Res da je pri gozdovih zaradi počasnega prirasta verjetno težko spremljati rezultate, torej neposredne učinke ukrepa, vendar bi se kljub temu lahko opredelili kazalniki, ki bi odgovarjali na vprašanja npr. ali je ukrep imel vpliv na izboljšanje kakovosti gozda, ali je to prispevalo k večjem dohodku iz gozdarstva oziroma vsaj, v kolikšni meri se je povečal posek v gozdovih, kjer se je ukrep izvajal.

Spremljanje in vrednotenje ukrepa izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov

Cilji tega ukrepa je bil spodbuditi povečanje učinkovitosti in konkurenčnosti živilsko predelovalne industrije. To naj bi dosegli z doseganjem specifičnih ciljev, ki so bili izboljšanje konkurenčnosti in tržne prodornosti proizvajalcev, racionalizacija proizvodnih procesov z uporabo sodobnih tehnoloških postopkov in opreme, izboljšanje kakovosti proizvodov, spodbujanje povezovanja in skupinskih vlaganj v živilskopredelovalnih obratih, spodbujanje raziskav in razvoja novih proizvodov ter osvajanje novih tržišč, prilagoditev živilskopredelovalnih obratov zahtevam področnim standardom, zmanjševanje vplivov proizvodnje na okolje, gospodarno ravnanje z energijo in minimizacija odpadkov.

Preglednica 5: Spremljanje in vrednotenje ukrepa izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov

Kazalniki			
Vrsta kazalnika	Program	Podrobnejši opis kazalnika	Metoda
Kazalniki vložka	EPD	Sredstva na letni ravni	Analiza primarnih podatkov
Kazalniki donosa	EPD	Prispele in odobrene vloge po statističnih regijah	Analiza primarnih podatkov
		Odobrene vloge glede na predmet podpore	Analiza prejetih vprašalnikov
Kazalniki rezultata	EPD	Izkoristek zmogljivosti proizvodnje linije	Anketiranje
		Delež primarnih surovin domačih kmetijskih proizvajalcev	Anketiranje
		Število zaposlenih v podjetju in v proizvodnji liniji	Anketiranje
		Pričakovan dvig BDV/zaposlenega na ravni obrata in podjetja	Anketiranje

Kazalniki			
Vrsta kazalnika	Program	Podrobnejši opis kazalnika	Metoda
		Vpliv investicije na kakovost	Anketiranje
		Vpliv investicije na prodajo	
		Vpliv na produktivnost	
		Vpliv na veterinarske in sanitarne standarde EU	Anketiranje Anketiranje
		Vpliv na okolje in ravnanje z odpadki	Anketiranje
		Vpliv na varnost pri delu	
			Anketiranje

Za ta ukrep ni bilo večjih posebnosti pri spremljanju kazalnikov vložka, spremljal se je na letni ravni, pogrešamo pa lahko spremljanje porabe sredstev glede na predmet podpore, kar se je spremljalo le iz števila odobrenih vlog. V odnosu spremljanja rezultatov glede na doseganje ciljev so bili kazalniki dobro zastavljeni, saj so se osredotočali na skoraj vse zastavljene cilje, razen na vprašanje razvoja novih proizvodov. Kljub vsemu spremljanje ni bilo učinkovito, saj je bilo število vrnjenih vprašalnikov zelo majhno (9), zato je bil vzorec anket precej nereprezentativen.

Spremljanje in vrednotenje ukrepa trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov

Splošni cilji programa so bili višja kakovost in varnost kmetijskih in živilskih izdelkov, program pa naj bi imel pozitiven vpliv na povečano konkurenčnost celotne prehranske verige. Specifični cilji dejavnosti v zvezi s tem ukrepom so bili povečanje števila certificiranih kmetijskih pridelkov in živil višje kakovosti, izboljšanje konkurenčnosti in uveljavitve združenj (skupin proizvajalcev) na evropskem trgu, vzpostavljanje učinkovitih povezav med vsemi členi prehranske verige (pridelava, predelava in trženje) ter zagotavljanje varnosti in kakovosti hrane z uvajanjem programov sledljivosti.

Preglednica 6: Spremljanje in vrednotenje ukrepa trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov

Kazalniki			
<i>Vrsta kazalnika</i>	<i>Program</i>	<i>Podrobnejši opis kazalnika</i>	<i>Metoda</i>
Kazalniki vložka	EPD	Sredstva na letni ravni Sredstva glede na namen	Analiza primarnih podatkov
Kazalniki donosa	EPD	Prispele in odobrene vloge po statističnih regijah Odobrene vloge glede na predmet podpore	Analiza primarnih podatkov Analiza prejetih vprašalnikov
Kazalniki rezultata	EPD	Uporaba lokalnih naravnih virov Odpiranje novih delovnih mest Prepoznavnost Doseganje višje cene Prepoznavnost območja Krepitev lokalne identitete	Anketiranje Anketiranje Anketiranje Anketiranje Anketiranje Anketiranje

Tudi tokrat pri spremljanju učinkovitosti ukrepa ni bilo nobenih odstopanj v primerjavi s prej omenjenimi ukrepi, spremljalo se je torej letno finančno izvajanje ter število odobrenih vlog po statističnih regijah in pomembneje – glede na namen investicije.

Uspešnost ukrepa se je vrednotila s pomočjo kazalnikov rezultatov, ki so bili izvedeni s pomočjo anketiranja, vendar so se ta vprašanja v največji meri ukvarjala z lokalnimi koristmi (delovna mesta, izraba virov, prepoznavnost, lokalna identiteta), na vprašanje večje konkurenčnosti so odgovarjali kazalniki odpiranja novih delovnih mest, prepoznavnosti in doseganja višje cene, vendar pa pogrešam kazalnike, ki se nanašajo na dvig kvalitete izdelkov in na novo pridobljene certifikate, oz. tiste, ki so v postopku pridobivanja.

2 Organiziranost politike razvoja podeželja v Sloveniji v obdobju 2007-2013 s poudarkom na postopkih spremljanja

2.1 Pregled implementacijske strukture PRP 2007-2013

2.1.1 Pristop k raziskavi

V okviru te delovne naloge je bil predviden pregled izvedbenih določil ukrepov, ki se izvajajo v okviru PRP 2007-2013. V ta namen smo pregledali relevantna poglavja v programskih dokumentih (PRP, predhodno vrednotenje PRP), določila letnih uredb in razpisno dokumentacijo v primerih ukrepov 1, 3. in 4. osi PRP. Pregled izvedbenih določil ukrepov je bil izveden na enoten način v obliki obrazcev za vsak primer posebej.¹ V kolikor gre za ukrepe, ki so se že izvajali, je bil opravljen tudi primerjalni pregled z določili izvajanja iz preteklih programskih obdobj (glej predhodno poglavje tega poročila).

Prvi del pregleda izvedbenih določil predstavlja ocena medsebojne usklajenosti med ukrepi na makro- ravni. Tako smo na podlagi pridobljenih informacij ocenjevali, kakšna je medsebojna vsebinska usklajenost med posameznimi ukrepi PRP ter kako so izkoriščene možnosti njihovega sinergijskega povezovanja. Podobno smo skušali oceniti usklajenost in morebitne sinergijske povezave posameznih ukrepov PRP z drugimi aktivnostmi, financiranimi iz proračuna EU (zlasti 1. steber SKP in kohezijska politika EU). Ocene usklajenosti so kvalitativne in podane na podlagi ekspertske presoje na sedem-stopenjski Likertovi lestvici (od -3 do +3).

Drugi del pregleda implementacijske strukture temelji na identifikaciji kritičnih točk izvajanja posameznih ukrepov. Zaradi boljše preglednosti smo pregled kritičnih točk izvajanja razdelili na tri vidike: (i) Prejemniki (izkušnje s podobnimi ukrepi v preteklosti – inštitucionalno učenje; finančni okvir, pogoji financiranja, pogoji upravičenosti); (ii) Podporno okolje (aktivnosti organa upravljanja; informiranje upravičencev; svetovanje upravičencem) ter (iii) upravni postopki (jasnost navodil; pogoji upravičenosti; zahtevnost administrativnih postopkov; priprava vlog; izbirni postopki; poročanje, spremljanje). Tudi pri identifikaciji in pregledu kritičnih točk izvajanja smo uporabili kvalitativni pristop k raziskavi in ocene oblikovali na podlagi ekspertskega znanja in jih ovrednotili na sedem-stopenjski lestvici.

Poseben poudarek pri pregledu implementacijskih struktur je bil namenjen tudi pregledu postopkov spremljanja izvajanja ukrepov PRP. Z njim zaokrožujemo pregled izvedbenih določil posameznih ukrepov PRP 2007-13.

2.1.2 Izvajanje ukrepa – makro raven

Sinerģije med ukrepi PRP 2007-2013

V preglednici spodaj so predstavljene ekspertske ocene medsebojne usklajenosti med posameznimi ukrepi PRP 2007-2013. Kvalitativnim ocenam so v tekstu spodaj podana kratka pojasnila oz. argumentacija numeričnih ocen. Komentarji obravnavajo en ukrep za drugim. Nanašajo se na usklajenost z ukrepi, označenimi s tromestno šifro na začetku komentarja.

¹ Izjema so ukrepi v okviru kmetijsko okoljskega programa (KOP), kjer smo zaradi kompleksnosti izvedbenih določil posameznih podukrepov pripravili pregled izvedbenih določil za vsako od treh skupin podukrepov KOP posebej (214-I, 214-II in 214-III).

Preglednica 7: Sinergije med ukrepi PRP

	111	112	113	121	122	123	125	132	133	142	211/2	214	311	312	321	322	323	41
111		+3		+2	+2	+3	+1								+2			
112	+3		+3	+3			+1				+1	+3	+2	0	+1		+1	
113		+3																
121	+1	+3				+1	+2	+2			+2	+2	+1	0	+1			+1
122	+3			+1							+3		+2	+1				+1
123	+1	+1		+2	+2				0		+3		+1	+1	+1			+1
125				+2							+3					+3	+1	+1
132						+1			+2	+3		+2						
133						+1		+1	+3			+2						
142						0		+3	+3			+1						
211/2				+2								+3					+1	
214				+2			0	+2	+2	+3	+3							
311		+1		+1	0	0									+2	+3	+3	+3
312	+1				0	0									+2	+3	+3	+3
321																		
322							0				-1		+1	+1			+3	+3
323							0				-1		+1	+1				+3
41				+1	+1	+1	0						+1	+1		+3	+2	

111: Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu

- 112: Mladi prevzemniki imajo pomembno višjo izobrazbo kot preostala kmečka populacija (raziskava o Odnosih med generacijami in spoloma v Sloveniji 2007). Ukrepa se vsebinsko dopolnjujeta. Upravičenci sredstev za usposabljanje so sicer vsi nosilci kmetijskih gospodarstev, ki se ukvarjajo s primarno kmetijsko pridelavo in pridelavo, vendar pa mora prav mladi kmet imeti pri oddaji vloge za pomoč mladim prevzemnikom kmetij že ustrezna poklicna znanja in biti ustrezno usposobljen ali imeti nacionalno poklicno kvalifikacija oz. jo pridobiti v roku 36 mesecev s certifikatom (če je to določeno v poslovnem načrtu). Izhajamo iz predpostavke, da je pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije mogoča tudi iz naslova ukrepa 111.
- 121: Ukrep 121 pogojuje določeno izobrazbeno raven, je kriterij pri točkovanju vlog. Pokrivanje stroškov usposabljanja pri ukrepu 121 ni predvideno.
- 122: V razpisni dokumentaciji se pri ukrepu 122 zahtevajo dokazila o opravljenem gozdarskem izobraževanju (srednjem poklicnem, strokovnem ali fakultetnem) oz. potrdilo o opravljenem usposabljanju za delo v gozdu (tečajji za varno delo). Med upravičene stroške se štejejo stroški usposabljanja za delo z novo mehanizacijo, vezano na investicijo.
- 123: Raven izobrazbe prijavitelja je kriterij pri točkovanju vlog za ukrep 123. Stroški usposabljanja niso predvideni.
- 312: Predmet vloge in podpore pri tem ukrepu je lahko tudi načrt izobraževanja ali usposabljanja

112: Pomoč mladim prevzemnikom kmetij

- 111: Raven izobrazbe oz. ustrezno poklicno znanje pogoj za pridobitev sredstev za pomoč mladim prevzemnikom in hkrati tudi kriterij, ki vpliva na višino premije mladim prevzemnikom. Če ustreznih pogojev nima, mora potrebno izobraževanje predvideti v poslovnem načrtu in v roku največ 36 mesecev to izobraževanje oz. usposabljanje uspešno opraviti. Kandidira lahko za sredstva v okviru ukrepa 111.
- 113: Omenjena ukrepa se lahko dopolnjujeta, lahko sovpadata s hkratnim uveljavljanjem, vendar pa to ni nujno zaradi presežene starosti tako prevzemnika kot nosilca rente (mejna starost 40 oz. 57 let).
- 121: Na osnovi predloženega poslovnega načrta mladi kmet lahko kandidira za sredstva v okviru ukrepa 121. Če sredstev z ukrepa 121, na katerega so vezane obveznosti iz ukrepa 111, ne uspe pridobiti, se šteje da ni kršil določil poslovnega načrta. Višji delež sofinanciranja naložb mladih prevzemnikov, en razpis izključno za mlade prevzemnike.

- 123: V Merilih za enostavne naložbe na kmetijah in kmetijah z dopolnilno dejavnostjo je starost odgovorne osebe selektivni kriterij (0 točk po tem kriteriju prijavitelj doseže, če je star 53 let in več, 5 točk pa če je star od 30 do 41 let). Zaradi teh kriterijev se lahko izgubljajo mnogi potenciali kmetijskih gospodarstev, ker je starost lahko relativna. Drugače se na ta ukrep lahko prijavljajo vsa kmetijska gospodarstva.
- 311: Na ta ukrep se lahko prijavijo vsa kmetijska gospodarstva oz mikro podjetja, locirana na podeželju. Vsebinsko sta ukrepa 112 in 311 le posredno povezana, drugi je potencialno lahko nadgradnja prvemu.
- 323: Ta ukrep se z vidika upravičencev ne pokriva z ukrepi 3. osi, vendar posredno lahko prispeva k ohranjanju naravne in kulturne dediščine.

113: Zgodnje upokojevanje kmetov

- 112: Omenjana ukrepa se lahko dopolnjujeta, lahko sovpadata s hkratnim uveljavljanjem, vendar pa to ni nujno zaradi presežene starosti tako prevzemnika kot nosilca rente (mejna starost 40 oz. 57 let).

121: Posodabljanje kmetijskih gospodarstev

- 111: Ukrepa se vsebinsko dopolnjujeta, vendar ni neposredne medsebojne povezanosti v izvedbenih določilih
- 112: Višji delež sofinanciranja naložb mladih prevzemnikov, razpisi izključno za mlade prevzemnike
- 122, 123: Ukrepa se vsebinsko dopolnjujeta, ni medsebojne povezanosti v izvedbenih določilih
- 125: Višja stopnja sofinanciranja naložb v relevantnih primerih (prilagajanje klimatskim spremembam)
- 211: Višji delež sofinanciranja naložb v OMD
- 214: Prednost pri točkovanju za naložbe v prilagajanje standardom varstva okolja in dobrobiti živali, ali udeležba KMG v KOP
- 311: ni spodbude sinergičnih povezav med osnovno dejavnostjo na KMG in dopolnilno/dodatno dejavnostjo.
- 41: Možne so potencialne eksterne koristi vključenosti podprte naložbe v lokalnih razvojnih strategijah, sicer pa brez neposredne medsebojne povezanosti.

122: Povečanje gospodarske vrednosti gozdov

- 111: Možni so sinergični učinki v delu, ki se nanaša na usposabljanje za nacionalne poklicne kvalifikacije s področja gozdarstva (sekač, gojitelj, traktorist).
- 123: Ni neposredne povezave med ukrepoma v izvedbenih določilih, vendar so možni sinergijski učinki v delu ukrepa 123, ki se nanaša na primarno predelavo lesnih sortimentov.
- 311, 312: Možne sinergije z ukrepom 122 so sicer navedene v PRP, vendar glede na izvedbena določila ukrepov ni zaznati neposredne povezave med ukrepom 122 in naštetima ukrepoma.
- 41: Možne so potencialne eksterne koristi vključenosti podprte naložbe v lokalnih razvojnih strategijah, sicer pa brez neposredne medsebojne povezanosti.

123: Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom

- 111: Možni so sinergični učinki v delu, ki se nanaša na predelavo prehranskih proizvodov na KMG; vloge so višje točkovane, če ima vlagatelj certifikat o nacionalni poklicni kvalifikaciji.

- 121: Posredno pozitivni učinki v primerih, ko naložbe na KMG prispevajo k boljši kakovosti in/ali varnosti kmetijskih proizvodov. Možno bi bilo dodatno stimulirati vertikalno povezovanje vzdolž živilske verige (npr. višje število točk v primeru sodelovanja v shemi kakovosti)
- 132, 133: Višje točkovanje vlog za naložbe, ki omogočajo vstop proizvoda v eno od shem kakovosti.
- 142, 311, 312: Navedeno v PRP, vendar glede na izvedbena določila ukrepov ni zaznati neposredne povezave med ukrepom 123 in naštetimi ukrepi.
- 41: Možne so potencialne eksterne koristi vključenosti podprte naložbe v lokalnih razvojnih strategijah, sicer pa brez neposredne medsebojne povezanosti.

125: Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva

- 111: Povezava je posredna. Ni medsebojnega finančnega učinka. Upravičenci imajo možnost pridobiti znanja, ki ga potem lahko koristijo v ukrepu 125. Področja:
 - Usposabljanje na področju informacijske tehnologije
 - Nove tehnologije in tehnološka oprema /inovativne prakse, ipd.
- 112: Ni neposredne povezave, ki bi imela vpliv na izbor upravičencev. Ukrepa se dopolnjujeta. Mladi prevzemnik nima posebnih finančnih prednosti ali ugodnosti, če je kmetija vključena v procese iz ukrepa 125 in obratno. Čeprav, ukrep 125 lahko prispeva k boljši ekonomiki proizvodnje, manjšim izpadom proizvodnje, itd. na kmetiji, kar lahko prispeva k manjšim proizvodnim tveganjem in boljšemu poslovnemu načrtu in rezultatu.
 Ukrep 112 omogoča tudi kandidiranje za sredstva, ki so v povezavi z ukrepom 125. To je za naložbe v namakalno infrastrukturo za namakalne sisteme, ki so v zasebni lasti, v izgradnjo pripadajočih vodnih virov in nakup namakalne opreme, ki lahko predstavlja samostojno naložbo; naložbe v izvedbo agromelioracijskih del na kmetijskih gospodarstvih v okviru izvedenih komasacij; naložbe v cestno in vodno infrastrukturo, kamor spada tudi vodovodna infrastruktura na kmetijskih gospodarstvih.
- 121: Ukrepa se dopolnjujeta. Ukrep 121 omogoča kandidiranje in vzpodbuja naložbe v namakalno infrastrukturo za namakalne sisteme, ki so v zasebni lasti, v izgradnjo pripadajočih vodnih virov in nakup namakalne opreme, ki lahko predstavlja samostojno naložbo. Omogoča tudi nakup kmetijskih zemljišč, ki ne presega 10% vrednosti celotne naložbe.
- 214: Ukrep 214 posredno vpliva na ta ukrep, saj je izvajanje agrarnih operacij na območju Nature 2000 in habitatov omejeno.
- 322: Ni povezave. Pri ukrepu 322 se več točk nameni območjem naravnih parkov. Območja, ki bi izvajala agrarne operacije, bi bila pri tem ukrepu na slabšem.
- 323: Ni povezave. Pri ukrepu 323 se več točk nameni območjem naravnih parkov. Območja, ki bi izvajala agrarne operacije, bi bila pri tem ukrepu na slabšem.
- 41: Povezave so zelo šibke. Možni so projekti (izobraževanja, delavnice, neposredne investicije), ki bi bili razviti na temo agrarnih operacij (?) in razvoja kmetijstva.

132: Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane

- 121: Prednost pri točkovanju, če KMG vključena v eno od shem kakovosti
- 133: Prednost pri točkovanju za skupine proizvajalcev z večjim številom članov skupine proizvajalcev.
- 142: Podpore združevanju ponudnikov v skupine proizvajalcev so izrecno namenjene tistim, ki se združujejo v okviru shem kakovosti

- 214: Poleg plačil za okoljske storitve (214 - ekološka pridelava) so pridelovalci spodbujeni za tržne aktivnosti, ki kapitalizirajo višjo kakovost (sheme kakovosti).

133: Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane

- 123: V izvedbenih določilih ni neposredne povezave med ukrepoma; ni eksplicitnih spodbud za doseganje sinergije med ukrepoma.
- 132: Prednost pri točkovanju za skupine proizvajalcev z večjim številom članov skupine proizvajalcev; članstvo spodbujeno s plačili v okviru ukrepa 132.
- 142: Podpore združevanju ponudnikov v skupine proizvajalcev so izrecno namenjene tistim, ki se združujejo v okviru shem kakovosti.
- 214: Poleg plačil za okoljske storitve (214 - ekološka pridelava) so pridelovalci spodbujeni za tržne aktivnosti, ki kapitalizirajo višjo kakovost (sheme kakovosti).

142: Podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev

- 132, 133: tržno povezovanje pridelovalcev, vključenih v sheme kakovosti, so izključni predmet podpore za ustanavljanje in delovanje organizacij proizvajalcev
- 214: Člani organizacij proizvajalcev ekoloških in integriranih proizvodov so deležni še okoljskih plačil iz naslova ukrepa 214.

211: Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost

- 112: Medsebojno dopolnjevanje. Posredna povezava. Če se kmetija nahaja na območjih Natura 2000, narodnega parka, regijskih in krajinskih parkov ali vodovarstvenega območja, ki se pogosto pokrivajo z OMD območij, lahko pridobi do 3 točke več pri ocenjevanju vlog.
- 121: Medsebojno dopolnjevanje in povezanost. Neposredna povezava. Če se kmetija nahaja na območjih OMD ali na območjih Natura 2000, narodnega parka, regijskih in krajinskih parkov ali vodovarstvenega območja, ki se pogosto pokrivajo z OMD območij, lahko pridobi od 3 do 5 točke več pri ocenjevanju vlog.
- 122: Neposredna povezanost. Če se gozd nahaja na območjih OMD ali na območjih Natura 2000 prejme 5 točk.
- 123: Neposredna povezanost. Če se kmetija nahaja na območjih OMD HGO prejme 5 točk.
- 125: Neposredna povezanost pri ukrepu komasacije in infrastruktura. Če se zemljišča nahajajo na območjih OMD prejmejo upravičenci 5 točk.
- 214: Ukrepa se medsebojno vsebinsko dopolnjujeta, ni medsebojne odvisne povezave. Možnost istočasnega uveljavljanja. Ugodno za kmete, saj so ta območja tudi bolj primerna za ekološko pridelavo in pogosto ležijo na območjih naravnih habitatov.
- 322, 323: Medsebojna povezanost je na vsebinskem in izvedbenem področju posredna in zelo šibka. Točke se pridobivajo na lokaciji naložbe, ki pa nikjer ne opredeljuje OMD HGO (211), temveč le parke in varovana območja. Tako območja, ki so podvržena omejitvam v pridelavi (HGO OMD) in posledično opuščanju kmetovanja in ne ležijo v naravnih parkih ali varovanih območjih nimajo enakih možnosti pri kandidiranju. Res je tudi, da lahko OMD območja ležijo tudi blizu centrov razvoja.

214: Kmetijsko okoljska plačila

- 112: Medsebojno dopolnjevanje. Posredna povezava. Če se kmetija nahaja na območjih Natura 2000, narodnega parka, regijskih in krajinskih parkov ali

vodovarstvenega območja, ki se pogosto pokrivajo z območji II. in III. skupine kmetijsko okoljskih plačil, lahko pridobi do 3 točke več pri ocenjevanju vlog iz naslova ukrepa 112.

Medsebojno dopolnjevanje. Neposredna povezava in učinek. V rubriki 'kakovost proizvodov in varnost živil' je možno pridobiti do 5 točk, če naložba zajema kmetijske proizvode, za katere so bili pridobljeni uradni zaščitni znaki za kakovost »ekološki proizvod« manj, če gre za nižje rangirane tipe zaščite (zaščiteni kmetijski proizvod, integrirani proizvod ipd.)

Medsebojno dopolnjevanje. Neposredna povezava in učinek. V rubriki prilagajanje podnebnim spremembam, je možno pridobiti dodatne 3 točke, če vključeni v SKOP in KOP podukrepe kolobar, ozelenitev in pokritost tal na vodovarstvenih območjih.

Medsebojno dopolnjevanje. Neposredna povezava in učinek. V rubriki naravovarstveni vidik, je možno pridobiti do 5 točk, če se izvaja ekološka pridelava ali ukrepi KOP in SKOP.

- 121: Medsebojno dopolnjevanje. Neposredna povezava in učinek. V rubriki kakovost proizvodov in varnost živil je možno pridobiti od 3 do 5 točk, če naložba zajema kmetijske proizvode, za katere so bili pridobljeni uradni zaščitni znaki za kakovost »ekološki proizvod« manj, če gre za nižje rangirane tipe zaščite (zaščiteni kmetijski proizvod, integrirani proizvod ipd.). Število točk odvisno od vrste razpisa.
- Medsebojno dopolnjevanje. Neposredna povezava in učinek. V rubriki okoljska sprejemljivost, je možno pridobiti od 3 do 5 točk, če se izvaja ekološka pridelava ali ukrepi KOP in SKOP. Število točk odvisno od vrste razpisa.
- Medsebojno dopolnjevanje. Neposredna povezava in učinek. V rubriki prilagajanje podnebnim spremembam, je možno pridobiti dodatne 3 do 20 točk, če so vključeni v SKOP in KOP podukrepe kolobar, ozelenitev in pokritost tal na vodovarstvenih območjih v kombinaciji z drugimi prilagoditvami. Skupno število točk je odvisno od vrste razpisa.
- 132: Na razpis se med drugim lahko prijavijo pridelovalci in predelovalci iz ekološke in integrirane pridelave, ki morajo zagotoviti podatke o certificiranju in kontroli. Sodelujejo tudi z višjo kakovostjo in zaščitenimi kmetijskimi pridelki in živali. Neposredna vsebinska povezava, ki ugodno vpliva na trženje pridelkov in izdelkov, katerih pridelavo vzpodbuja ukrep 214. Namenjeno le podukrepom ekološka in integrirana proizvodnja.
- 133: Na razpis lahko prijavijo skupine pridelovalcev in predelovalcev tudi iz ekološke in integrirane pridelave, ki morajo zagotoviti podatke o certificiranju. Neposredna vsebinska povezava, ki ugodno vpliva na povezovanje pridelovalcev in učinkovito trženje pridelkov in izdelkov, katerih pridelavo vzpodbuja ukrep 214. Določeni podukrepi in obseg proizvodnje imajo prednost pri točkovanju projekta. Namenjeno le podukrepom ekološka in integrirana proizvodnja
- 142: Neposredna vsebinska povezava in odvisnost med ukrepoma. Ugoden vpliv na povezovanje pridelovalcev in predelovalcev. Neposredno je namenjen le podukrepu ekološke pridelave in predelave, kjer lahko upravičenci prejmejo dodatnih 20 točk.
- 211: Ukrepa se medsebojno vsebinsko dopolnjujeta, ni medsebojne odvisne povezave. Možnost istočasnega uveljavljanja. Ugodno za kmete, saj so ta območja tudi bolj primerna za ekološko pridelavo in pogosto ležijo na območjih naravnih habitatov.

311: Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti

- 112: Če je vlagatelj mladi prevzemnik, pridobi pri točkovanju vloge dodatnih 5 točk.
- 121, 122, 123: Ni spodbude sinergičnih povezav med osnovno dejavnostjo na KMG in dodatno dejavnostjo.

- 322: Potencialna eksterna korist vključenosti v projekt obnove vasi, neposredna korist samo v primeru če koncept obnove temelji na razvoju podprte dejavnosti.
- 323: Potencialna eksterna korist če je območje vključeno v projekt ohranjanja in izboljšanja dediščine in je podprta dejavnost neposredno (tradicionalne obrti...) ali posredno (turizem...) vezana na dediščino.
- 41: Potencialna eksterna korist vključenosti v LRS, neposredna korist samo v primeru če je v LRS vključena podpora za razvoj dejavnosti.

312: Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij

- 112: Vlagatelj je lahko samo pravna oseba, zato ta povezava med ukrepi sploh ni mogoča.
- 121: Vlagatelj je lahko samo pravna oseba, zato ta povezava med ukrepi sploh ni mogoča.
- 122: Potencialna eksterna korist v primeru če dejavnost mikro podjetja temelji na surovinah in proizvodih, ki jih tržijo s tem ukrepom podprta kmetijska gospodarstva.
- 123: Potencialna eksterna korist v primeru če dejavnost mikro podjetja temelji na surovinah in proizvodih, ki jih tržijo s tem ukrepom podprta kmetijska gospodarstva.
- 322: Potencialna eksterna korist vključenosti v projekt obnove vasi, neposredna korist samo v primeru če koncept obnove temelji na razvoju podprte dejavnosti.
- 323: Potencialna eksterna korist, če je območje vključeno v projekt ohranjanja in izboljšanja dediščine in je podprta dejavnost neposredno (tradicionalne obrti...) ali posredno (turizem...) vezana na dediščino
- 41, 421: Potencialna eksterna korist vključenosti v LRS, neposredna korist samo v primeru če je v LRS vključena podpora za razvoj dejavnosti

321: Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo

- 111: neposredna korist – izboljšanje možnosti za učenje na daljavo, boljši dostop do informacij.
- 121, 122, 123: boljši dostop do informacij, možnosti za informatizacijo poslovanja.
- 311, 312: omogoča razvoj nekmetijskih dejavnosti, povezanih z IKT; boljši dostop do informacij, možnosti za informatizacijo poslovanja.

322: Obnova in razvoj vasi

- 125: med ukrepoma ne prihaja do prekrivanja. Predmet podpore so javne poti (za pešce, kolesarje, jezdece ipd.) in gospodarska poslopja, ki pa omogočajo boljšo izrabo infrastrukturno izboljšanih kmetijskih površin.
- 311: Ukrepa se dopolnjujeta z vidika dodatnega ustvarjanja pogojev za razvoj dodatnih dejavnosti na kmetijah.
- 312: Ukrepa se dopolnjujeta z vidika dodatnega ustvarjanja pogojev za razvoj mikro podjetij
- 323: Predmet podpore ukrepa 323 vključuje obnovo stanovanjskih hiš, vključno s pripadajočo okolico, podeželskimi vrtovi in parki, drevoredi ter kulturno krajino, kar se vsebinsko povezuje z ukrepom 322.
- 41: Ukrepa se dopolnjujeta v upravičencih, javno zasebnem lokalnem partnerstvu, katerega delovanje se lahko nanaša na ohranjanje kulturne in naravne dediščine vasi.
- 421: V okviru tega ukrepa se krijejo materialni stroški za projekte sodelovanja, izmenjavo izkušenj in informiranjem med sodelujočimi las, ki se lahko nanašajo na ohranjanje in razvoj vaških naselij

323: Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja

- 112: Ta ukrep se z vidika upravičencev in namenov ne prekriva z ukrepi 1. in 2. osi, vendar posredno lahko prispeva k večjim in bolj raznolikim možnostim ustvarjanja dohodka kmetov.
- 125: Tudi v tem primeru med ukrepoma ne prihaja do prekrivanja. Predmet podpore so javne poti (za pešce, kolesarje, jezdece ipd.) in gospodarska poslopja, kar pa nakazuje potencialno vsebinsko prekrivanje.
- 211/2: Tudi v tem primeru med ukrepoma ne prihaja do prekrivanja. Skupno pa jima je ohranjanje kulturne krajine
- 311: Ukrepa se posredno pokrivata z vidika razvoja turistične ponudbe na kmetijah.
- 312: Ukrepa se pokrivata v točki, ko gre za podporo podjetjem na kulturno-umetniškem področju – v obeh primerih so ciljna skupina upravičencev fizične in pravne osebe.
- 322: Predmet podpore ukrepa 323 vključuje obnovo stanovanjskih hiš, vključno s pripadajočo okolico, podeželskimi vrtovi in parki, drevoredi ter kulturno krajino, kar se vsebinsko povezuje z ukrepom 322.
- 41: Ukrepa se dopolnjujeta v upravičencih, javno zasebnem lokalnem partnerstvu, katerega delovanje se lahko nanaša na ohranjanje kulturne in naravne dediščine.
- 421: V okviru tega ukrepa se krijejo materialni stroški za projekte sodelovanja, izmenjavo izkušenj in informiranjem med sodelujočimi las, ki se lahko nanašajo na ohranjanje kulturne in naravne dediščine.

41: Os 4 - LEADER

- 121, 122: med ukrepoma ne prihaja do prekrivanja, je pa splošni razvoj gozdarstva spodbuda za razvoj ostalih dejavnosti na podeželju
- 123: med ukrepoma ne prihaja do prekrivanja, je pa povečevanje dodane vrednosti proizvodom spodbuda za razvoj ostalih na kmetijstvo vezanih dejavnosti
- 125: Predmet podpore so javne poti (za pešce, kolesarje, jezdece ipd.) in gospodarska poslopja, ki pa omogočajo boljšo izrabo infrastrukturno izboljšanih kmetijskih površin.
- 311: Ukrepa se dopolnjujeta z vidika dodatnega ustvarjanja pogojev za razvoj dodatnih dejavnosti na kmetijah.
- 312: Ukrepa se dopolnjujeta z vidika dodatnega ustvarjanja pogojev za razvoj mikro podjetij
- 322: Predmet podpore ukrepa vključuje obnovo posameznih podeželskih naselij, kar se vsebinsko povezuje z idejo razvoja podeželskih območij in ustvarja pogoje za razvoj drugih dejavnosti
- 323: Predmet podpore ukrepa vključuje obnovo stanovanjskih hiš, vključno s pripadajočo okolico, podeželskimi vrtovi in parki, drevoredi ter kulturno krajino, kar se vsebinsko povezuje z idejo razvoja podeželskih območij in ustvarja pogoje za razvoj drugih dejavnosti

Povezava z drugimi podpornimi ukrepi SKP (1. steber SKP, kohezijska politika)

V preglednici spodaj so predstavljene ekspertске ocene medsebojne usklajenosti med ukrepi PRP 2007-2013 ter drugimi javnofinančnimi viri, ki se stekajo na podeželje. Kvalitativnim ocenam so v tekstu spodaj dodana kratka pojasnila oz. argumentacija numeričnih ocen. Komentarji obravnavajo en ukrep za drugim. Nanašajo se na usklajenost ukrepov z drugimi vrstami javnofinančne porabe.

Preglednica 8: Sinergije med ukrepi PRP in drugimi podpornimi ukrepi države (regionalna politika, kohezijska politika, državne pomoči)

	Slovenska strategija vseživlj. učenja	I. steber SKP (NP)	Kohezijska politika			Lokalna samouprava	Državne pomoči
			Reg. razv. Potenciali (ESRR)	Razvoj čl. Virov (ESS)	Razvoj prom. In okolj. Infrastr. (KS)		
111	0						
112							
113							
121		+1	+1				
122			+1				
123		+2	+1				
125			+1			+1	
132		+1	+1				
133		+1	+1				
142							
211/2		+3	0			+3	+1
214		+3	0			+3	+1
311			+2	+2			+1
312			+2	+2			+1
321			+2	+1		+2	
322			+1	+1	+1		+1
323							
41			+1	+1	+1		+1

111: Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu

- Strategija vseživljenjskega učenja: Strategija je opredeljena na splošni ravni, področja kmetijstva in gozdarstva se eksplicitno ne omenjata. Operativni program strategije, sprejete leta 2007, še ni izdelan

121: Posodabljanje kmetijskih gospodarstev

- SKP – I. steber: Naložbene podpore posredno pripomorejo k lažjemu prilagajanju na izzive/zahteve, izhajajoče iz reforme neposrednih plačil in nekaterih tržnih redov
- Kohezijska politika: Pozitiven doprinos naložb v IKT opremo na kmetijah na cilje OP RRP (prednost. usmeritev: informacijska družba).

122: Povečanje gospodarske vrednosti gozdov

- Kohezijska politika: Pozitiven doprinos podprtih naložb na različne cilje NSRO: prioriteta Konkurenčnost podjetij (OP RR) – z izboljšanjem pogojev rasti in zaposlovanja

123: Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom

- 1. steber SKP: Konkurenčna usposobitev v predelavi in trženju dolgoročno izboljšuje konkurenčni položaj primarne proizvodnje, posredno vpliva k manjši odvisnosti od javnofinančnih transferjev v kmetijstvu.
- Kohezijska politika: Pozitiven doprinos podprtih naložb na različne cilje NSRO:
 - prioriteta Konkurenčnost podjetij (OP RR) – z izboljšanjem pogojev rasti in zaposlovanja
 - prioriteta Informacijska družba (OP RR) – v delu naložb. aktivnosti, ki se nanašajo na računalniško vodenje in nadzor proizvodnega in skladiščnega procesa.

125: Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva

- Lokalna samouprava: Občine namenjajo del svojega proračuna tudi za pomoč kmetom pri združevanju zemljišč, izboljšanju kvalitete zemljišč, nakup opreme za namakanje. Občine lahko sofinancirajo tudi veliki namakalni sistem.
- Kohezijska politika: Izboljšanje učinkovitosti kmetijstva in proizvodnih zmogljivosti. Povečanje stabilnosti količine in kakovosti pridelkov.

132: Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane; 133: Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane

- 1. steber SKP: Plačila posredno pripomorejo k intenzivnejši udeležbi pridelovalcev v shemah kakovosti, s tem posredno tudi višji dodani vrednosti kmetijske proizvodnje, posledično boljšem dohodkovnem položaju. Klavzula, ki preprečuje podvajanja s podobnimi aktivnostmi, ki se izvajajo v okviru nekaterih tržnih redov (npr. vino).
- Kohezijska politika: Pozitiven doprinos spodbud sodelovanju v shemah kakovosti z OP Regionalnih razvojnih potencialov (prednostna usmeritev: izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost)

211: Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko pridelavo

- 1. steber SKP: Posredna vsebinska povezava. Izvedbeno sta neodvisna. Ukrep 211 je nadgradnja in prispeva k izenačitvi pogojev kmetovanja na območjih s težjimi pridelovalnimi razmerami s tistimi na ravninskih območjih.
- Državne pomoči: Pogosto izvajanje ukrepov 211 prinaša občasne ugodnosti in prednosti pri kandidiranju na druge pomoči, ki niso vključeni v PRP.
- Lokalna samouprava: Podvojenost plačil iz občinskih proračunov za isti namen ni možno. Določeni ukrepi in razpisi, ki jih sprejemajo občine, so vezani izvajanje ukrepa 211.
- Kohezijska politika: Povezava je le posredna in pripomore, k večji stabilnosti kmetovanja na območjih z omejenimi možnostmi pridelovanja, kar dolgoročno ugodno vpliva na socialno in ekonomsko kohezijo.

214: Kmetijsko okoljska plačila

- 1. steber SKP: Posredna vsebinska povezava. Izvedbeno sta neodvisna. Ukrep 214 je nadgradnja in prispeva k izboljšanju okolja, bivanja, kakovosti hrane in ohranjanju tradicionalnih praks.
- Državne pomoči: Pogosto izvajanje katerega od ukrepov 214 prinaša občasne ugodnosti in prednosti pri kandidiranju na druge državne pomoči, ki niso vključeni v PRP.

- Lokalna samouprava: Podvojenost plačil iz občinskih proračunov za isti namen ni možna. Določeni ukrepi in razpisi, ki jih sprejemajo občine so vezani na izvajanje ukrepa 214 oziroma so povezani z izpolnjevanjem zahtev navzkrižne skladnosti, FFS, gnojenja ipd.
- Kohezijska politika: So vanjo vključeni le posredno, a KOP pripomorejo, k trajnostni rabi naravnih virov, večji stabilnosti kmetovanja, višjim dohodkom in s tem povezani prispevek k stabilizaciji manj razvitih in za pridelavo neugodnih območij in zemljišč.

311: Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti

- Kohezijska politika, ESRR: Investicijske podpore v turistično gospodarstvo, v kulturne spomenike oziroma objekte kulturne dediščine, druge kulturne objekte ter v športne objekte spodbujajo uvajanje nekmetijskih dejavnosti na kmetijah.
- Kohezijska politika, ESS: Spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti, spodbujanje zaposljivosti iskalcev dela in neaktivnih, razvoja človeških virov in vseživljenjskega učenja, spodbujanje socialne vključenosti ter institucionalne in administrativne usposobljenosti pozitivno vpliva na odločitve za uvajanje nekmetijskih dejavnosti.
- Nacionalne sheme (državne pomoči): Ukrepi s področja usposabljanja in informiranja pozitivno vplivajo na odločanje za sodelovanja v diverzifikaciji za nekmetijske dejavnosti.

312: Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij

- Kohezijska politika, ESRR: Investicijske podpore v turistično gospodarstvo, v kulturne spomenike oziroma objekte kulturne dediščine, druge kulturne objekte ter v športne objekte spodbujajo uvajanje storitvenih dejavnosti mikro podjetij.
- Kohezijska politika, ESS: Spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti, spodbujanje zaposljivosti iskalcev dela in neaktivnih, razvoja človeških virov in vseživljenjskega učenja, spodbujanje socialne vključenosti ter institucionalne in administrativne usposobljenosti pozitivno vpliva na odločitve za ustanavljanje mikro podjetij
- Nacionalne sheme (državne pomoči): Ukrepi s področja usposabljanja in informiranja pozitivno vplivajo na odločanje za podjetniško odločanje.

321: Osnovne storitve za gospodarstvo in podeželsko prebivalstvo

- Kohezijska politika, ESRR: investicije v širokopasovno internetno povezavo neposredno pripomorejo k večji atraktivnosti območij za podjetniške naložbe (zlasti mikropodjetja)
- Kohezijska politika, ESS: investicije v širokopasovno internetno povezavo izboljšujejo potencial za samozaposlovaje, samoizobraževanje, informacijsko vključenost na podeželju.
- Lokalna samouprava: investicije v širokopasovno internetno povezavo so pomemben element infrastrukturne opremljenosti območij.

322: Obnova in razvoj vasi

- ESRR: Prioriteta razvoj regij se povezuje s prednostno nalogo Izvajanje lokalnih razvojnih strategij, katerih del je tudi obnova in razvoj vasi in oblikovanje regionalnih razvojnih strategij spodbuja oblikovanje lokalnih razvojnih strategij in njihovo umeščanje v regionalne razvojne načrte.
- Kohezijska politika, ESS: Spodbujanje razvoja NVO in civilnega dialoga pozitivno vpliva na pripravljenost sodelovanja NVO v oblikovanju kritične mase prebivalstva za izvedbo projektov

- Kohezijska politika, ROPI: Spodbujanje okoljske in prometne infrastrukture večih obsegov na regionalni ravni spodbuja odločitve za izgradnjo mikro infastrukture na lokalni ravni.
- Nacionalne sheme: Ukrepi s področja usposabljanja in informiranja pozitivno vplivajo na pripravljenost sodelovanja NVO v oblikovanju in izvedbi projektov obnove.

41: Os 4 - LEADER

- Kohezijska politika, ESRR: Prioriteta razvoj regij se povezuje s prednostno nalogo Izvajanje lokalnih razvojnih strategij, pri čemer oblikovanje regionalnih razvojnih strategij spodbuja oblikovanje lokalnih razvojnih strategij in njihovo umeščanje v regionalne.
- Kohezijska politika, ESS: Spodbujanje razvoja NVO in civilnega dialoga pozitivno vpliva na pripravljenost sodelovanja NVO v oblikovanju lokalnih razvojnih strategij in LAS.
- Kohezijska politika, ROPI: Spodbujanje okoljske in prometne infrastrukture večih obsegov na regionalni ravni spodbuja odločitve ta izgradnjo infastrukture na lokalni in individualni ravni.
- Nacionalne sheme: Ukrepi s področja usposabljanja in informiranja pozitivno vplivajo na pripravljenost sodelovanja NVO v oblikovanju lokalnih razvojnih strategij in LAS.

2.1.3 Kritične točke izvajanja – mikro raven

Prejemniki

Med kritičnimi točkami izvajanja PRP smo v prvi vrsti skušali simulirati (ne)problematičnost izvedbenih določil posameznih ukrepov s stališča potencialnih prejemnikov sredstev. Pri tem smo predvideli, da na njihovo pripravljenost za sodelovanje v posameznem ukrepu pomembno vplivajo njihove izkušnje s podobnimi ukrepi v preteklih obdobjih, pogoji upravičenosti in finančna določila (npr. pričakovani zneski podpor, delež lastne finančne udeležbe, zamiki izplačil). Kvalitativnim ocenam na sedemstopenjski lestvici (glej preglednico spodaj) sledijo kratka pojasnila za vsak ukrep posebej.

Preglednica 9: Kritične točke izvajanja PRP, gledano s stališča prejemnikov

	I. Izkušnje s podobnimi ukrepi v preteklih obdobjih	II. Finančni obseg ukrepa, pričakovani zneski podpor	III. Finančni pogoji (% last. financ., zamik izplačil,...)	IV. Pogoji upravičenosti
111	-2	+3	-1	+3
112	+1	-1	+3	-1
113	+3	-3	+3	-2
121	+1	+3	+1	+3
122	0	+2	+2	+2
123	+1	-1	-2	-1 / +2
125	0	0	-1	+1
132	0	+1	+1	+2
133	+1	+2	+1	+2
142	0	+2	+2	-1
211/2	+3	+3	+3	+3
214	0	+2	+2	+1
311	+1	+2	-2	+3
312	+1	+2	-2	+3
321	0	+1		+2
322	+2	+2	-1	+3
323	-2	-1	+1	+2
41	+2	-2	-1	+2

111: Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu

- I. Prvi javni razpis je bil zaključen 14.9.2009. Do sedaj je bilo 70 vlog za certifikat, nekaj malega pa za programe usposabljanja.
Razpisna navodila so bila nekoliko dvoumna, npr. izobraževanje je bilo ločeno od pridobitve certifikata, zato so se oddajale ločene vloge, kar pa ni bilo potrebno.
- II. V prvem razpisu je temu ukrepu namenjena skoraj polovica (5 mio EUR) vseh sredstev programskega obdobja.
- III. Stroški usposabljanja so kriti naknadno. Gre za uveljavljeno prakso izplačevanja odobrenih sredstev; res pa je, da bi upravičencem bolj odgovarjal prejem sredstev vnaprej. V ukrep je vključena tudi lastna finančna participacija, saj DDV ni obravnavan kot upravičen strošek.
- IV. Posebni pogoji upravičenosti niso določeni.

112: Pomoč mladim prevzemnikom kmetij

- I. Rezultati raziskave Odnosi med generacijami in spoloma na kmetijah v Sloveniji (2007) kažejo, da je ta ukrep pozitivno povezan s perspektivnostjo kmetij (npr. namero po nadaljevanju in povečanem obsegu kmetovanja).
To je povezano z kriterijem velikosti kmetije. Manjše kmetije, ki bi prav tako lahko pomembno prispevale s svojimi dejavnostmi (npr. dopolnilnimi dejavnostmi), te podpore niso deležne.
- II. Nismo uspeli priti do podatka o zaprošenih sredstvih vseh prejetih vlog. V letu 2008 je bilo odobrenih le 40% prošenj.
- III. Sredstva so nepovratna, lastnih sredstev se ne zahteva.
- IV. Glede na strukturo KG v Sloveniji lahko predpostavljamo, da starost prevzemnika kmetije (40 let) lahko predstavlja omejitev. .

113: Zgodnje upokojevanje kmetov

- I. Rezultati raziskave Odnosi med generacijami in spoloma na kmetijah v Sloveniji (2007) kažejo, da je ta ukrep pozitivno povezan s perspektivnostjo kmetij (npr. namero po nadaljevanju in povečanem obsegu kmetovanja).
To je povezano z kriterijem velikosti kmetije. Manjše kmetije, ki bi lahko pomembno prispevale s svojimi dejavnostmi (npr. dopolnilnimi dejavnostmi), te podpore niso deležne.
- II. Iz naslova tega ukrepa so nekateri prejemniki morali vračati pomoč. To lahko pomeni, da ukrep v finančnih določilih izvajanja ni bil dovolj jasno opredeljen.
- III. Sredstva so nepovratna, ni lastne finančne udeležbe v ukrepu.
- IV. Med pogoji izvajanja jih je kar precej restriktivnih do te mere, da se ljudje ne odločajo o vstopanju v ukrep:
Najkasneje na dan oddaje vloge je upravičenec nepreklicno prenehal s pridobitno dejavnostjo, povezano s kmetijstvom in gozdarstvom (smotno bi bilo preveriti, če ne gre tu za napačno implementacijo in interpretacijo EU določil);
Veliko oviro vstopanju v ta ukrep predstavlja napačna interpretacija, da se rento za prenos kmetije razume kot pokojnino; s strani države je to razvidno v določilu, da se ob zadostitvi pogojem za starostno upokožitev upravičencu ali ob doseženi starosti 70 let znesek rente zniža za znesek pokojnine. Podobno nerazumevanje je prisotno tudi na strani upravičencev, ki kot problematično vidijo zahtevo, da se od njih zahteva plačevanje prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje najmanj do izpolnitve pogojev za uveljavitev pravice do pokojnine.

121: Posodabljanje kmetijskih gospodarstev

- I. Gre za strukturni ukrep z najdaljšim stažem. Pogoji izvajanja so se med programskimi obdobji spreminjali. Negativne izkušnje prosilce odvrčajo od ponovnega kandidiranja (in obratno).
- II. Obseg sofinanciranja je moč predvideti. Upravičene aktivnosti so jasno opredeljene.
- III. Zaostritev pri deležu lastnega financiranja pri nakupu mehanizacije. Težav z zamiki izplačil ni. Res pa je, da ukrep zmanjšuje število možnih finančnih zahtevkov na vlogo in na ta način večja težavnost zagotovitve lastnih sredstev in avansitranja izvedbe investicije.
- IV. Splošni pogoji upravičenosti niso zahtevni – ne ožijo kroga potencialnih upravičencev

122: Povečanje gospodarske vrednosti gozdov

- I. Ukrep se v tovrstni obliki prej ni izvajal oz. se je izvajal le delno v okviru nacionalnih ukrepov (gozdna infrastruktura)
- II. Zlasti v delu, ki se nanaša na sofinanciranje naložb, prinaša ukrep novosti v smislu razpoložljivosti sofinanciranja iz javnih sredstev.
- III. (isto kot II)
- IV. Pogoji upravičenosti so široki in vključujejo vse aktivne lastnike in zakupnike gozdnih zemljišč, neodvisno od njihovega pravnega statusa; izjema so le gozdovi v državni lasti.

123: Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom

- I. Gre za dobro uveljavljen ukrep; Pogoji izvajanja so se med programskimi obdobji spreminjali. Negativne izkušnje prosilce odvrčajo od ponovnega kandidiranja (in obratno).
- II. Zmanjšanje deleža sofinanciranja ali celo izguba upravičenosti za večja podjetja.
- III. Zaradi zaostritev razmer na finančnih trgih je zagotovitev lastnih finančnih sredstev za investitorje težavnejša. Razen tega problema se pogosto pojavlja zmanjšanje akumulacije lastnih sredstev zaradi zaostrenih pogojev poslovanja. Težav z zamiki izplačil ni, število možnih finančnih zahtevkov na odobreno vlogo pa je precej nizko.
- IV. Ukinitev upravičenosti ali zmanjšanje sofinanciranja naložb velikih podjetij. Razširitev upravičenosti na kmetije, ki se ukvarjajo s predelavo živil kot dopolnilno dejavnostjo

125: Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva

- I. Malo izkušenj države s podporo tovrstnih aktivnosti. Ukrep je slabo izkoriščen zaradi izvedbene zahtevnosti ukrepa. Je verjetno organizacijsko in izvedbeno najzahtevnejši ukrep PRP. Potrebno je izpeljati postopke za uvedbo melioracije, pri čemer se kmetje težko odločajo za povezovanje in podpis pristopnih izjav k namakanju, kar je ena najresnejših ovir za izvedbo ukrepa. V nadaljevanju je potrebno pripraviti tehnično investicijsko dokumentacijo vključno s pridobitvijo gradbenega dovoljenja.
- II. Zaradi zahtevnosti ukrepa je pričakovati relativno malo vlog (z veliko verjetnostjo ne več kot pet, ob najbolj optimistični napovedi do deset), od katerih pa bodo vsaj nekatere dosegle zgornjo mejo 1,5 mio. EUR za posamezni ukrep
- III. Ukrep se financira 100 % v okviru mejnih pogojev, ki sta:
skupna vrednost investicije z vsemi pripravljalnimi deli in postopki ne sme presegati 1,5 mio. EUR in hkrati ne sme presegati vrednosti 10.000 EUR/ha. V primeru potrebe po izgradnji vodnega zbiralnika znašajo upravičeni stroški največ 30.000 EUR/ha. Vse naštetu brez upoštevanja DDV.
Občine, ki so vlagatelji vloge, lahko 30 dni po pravnomočnosti odločbe o pravici do sredstev pošljejo zahtevek za izplačilo do 20 % odobrene pomoči. Preostali znesek se izplača po dogovorjeni dinamiki po predložitvi dokazil o izvedenih in plačanih delih.
- IV. Pogoj za izdajo akta o uvedbi namakanja, ki je pogoj za vse naslednje postopke, je, da se z izgradnjo namakalnega sistema na območju strinja toliko lastnikov, da je pokritih več kot 80 % površin znotraj načrtovanega namakalnega sistema.
V razpisnih pogojih je zapisan sistem točkovanja, ki se nanaša na interno stopnjo donosnosti namakalnega sistema, zavezo kmetov k namakanju, sofinanciranje projekta, trženje in skladiščenje kmetijske pridelave, ipd. Projekt se financira, če je zbrano število točk 25 ali več in izračunana interna stopnja donosnosti 6,5 % ali več.

132: Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane

- I. Ukrep v takšni obliki se prvič izvaja. Obseg/kakovost prijav je povezana bolj s posrednimi dejavniki (npr. tržna aktivnost sheme kakovosti, vertikalna in horizontalna povezanost).
- II. Obseg sofinanciranja je moč predvideti. Upravičene aktivnosti so dovolj jasno opredeljene. Zneski so razmeroma visoki za eko-proizvodnjo (3000€/leto), ostali tipi zaščite pa imajo enoten maksimalni znesek (1500€/leto)
- III. Delež sofinanciranja upravičenih aktivnosti je relativno visok pri ekološki proizvodnji. Drugi tipi zaščite/certificiranja imajo nižje stroške, enako velja tudi za obseg sofinanciranja.
- IV. Upravičenost je med drugim vezana na izkazano tržno aktivnost sheme kakovosti in nastopanja pridelovalca v le-tej, kar je smotno.

133: Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane

- I. Podoben ukrep se je prej izvajal v okviru nacionalnih shem. V primerjavi s PRP 2007-13 je prišlo do zožitve upravičenosti na proizvajalce kmetijskih in prehranskih proizvodov iz (EU ali nacionalnih) shem kakovosti.
- II. Obseg sofinanciranja je moč predvideti, upravičene aktivnosti so jasno opredeljene.
- III. Upravičene aktivnosti so deležne zelo različnega obsega sofinanciranja (najvišje za zakup medijskega prostora (80%), oglaševanje v medijih (70%) in tiskanja informativnih gradiv (60%)).
- IV. Upravičenost je med drugim vezana na izkazano tržno aktivnost sheme kakovosti in nastopanja pridelovalca v le-tej, kar je smotno.

211/2: Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost

- I. Gre za ukrep z enim od najdaljših stažev. Uporabniki so ga vajeni in razumejo njegov namen. Uporabniki ga redno in tako rekoč brez izjem uveljavljajo. Težave pri prilagajanju EU uredbam so povzročile izključitev določenih območij iz OMD ukrepov (PRP 2004-2006), kar je povzročilo negativne odzive. A ob ponovni vključitvi zemljišč v OMD območja (PRP 2007-2013), negativna izkušnja kmetov ni odvrnila od uveljavljanja tega ukrepa.
- II. Obseg financiranja je možno predvideti, glede na površino zemljišč, ki jih pokriva območje OMD HGO. Ta območja so stabilna in se v času programskega obdobja naj ne bi spreminjala. Upravičenci so seznanjeni s pogoji, ki jih morajo izpolnjevati za prejem plačil. Upravičenci so zadovoljni z višino plačil.
- III. Ukrep nima nikakršnih finančnih pogojev do prejemnika. Se financira 100% iz javnih sredstev. Ukrep je zaradi enostavnosti tudi hitro izplačljiv, pogosto prvi, kar upravičenci sprejemajo z odobravanjem. Zamiki izplačil so bolj pogojeni z likvidnostjo državne blagajne.
- IV. Pogoji upravičenosti niso zahtevni, so izjemno mili, kar se posledično odraža v priljubljenosti ukrepa. Za razliko od ostalih ukrepov po površini je pri tem posamezen GERK lahko manjši od 0,1 ha, kar upravičenci odobravajo. Ta ukrep je pogosto še edini razlog, da se ohranja obdelanost kmetijskih zemljišč. Brez tega ukrepa bi se verjetno povečalo opuščanje in zaraščanje površin.

214: Kmetijsko okoljska plačila

- I. Prejemniki so razmeroma zadovoljni z zneski plačil. Izobraževanja pohvalijo in jih razumejo kot koristna in potrebna.

Izpolnjevanje obrazcev delovnih opravil, povzroča probleme starejši populaciji. Zlasti pri tistih, ki imajo veliko število GERK. Asistenco prejemniki poiščejo na KSS. Manj problemov je pri upravičencih, ki so vključeni v podukrepe 214/I-3 do 214/I-7, saj se pri njih vrši strožji nadzor in zato zahteva večjo zbranost in resnost upravičencev. Razumejo zahteve navzkrižne skladnosti, IAKS, dodatne zahteve pri uporabi gnojil in FFS, kot tudi izdelavo gnojilnih načrtov, ki so vezane na KOP. A izražajo strah pred neizpolnjevanjem obveznosti zaradi nepoznavanja uredb, kakor tudi ne odobravajo (tako pogostih) pregledov s strani kontrolorjev. Mnogi se tudi zato ne vključujejo v podukrepe.

Upravičenci z večjim številom GERK so nezadovoljni, ker je strošek meritve in izdelave gnojilnega načrta za vsak GERK izredno velik. Pogosto morajo v letu izdelave gnojilnih načrtov praktično vsa OMD plačila nameniti temu. Potrebno bi bilo razviti spletno aplikacijo za izdelavo gnojilnih načrtov, ki bo dostopna širši populaciji upravičencev.

Prosilce motijo nekateri zelo zahtevni pogoji ukrepa. Glavni vzrok nejevolje je morebitno zmanjševanje površin vključenih v ukrep, ki je sankcionirano in tudi povezano z vračilom premije. Ta ukrep določenim kmetom, ki imajo veliko zemljišč v najemu, povzroča resne probleme. Kmetje si pogosto s težavo pridobijo najemne pogodbe, saj starejši lastniki neradi podpisujejo take dokumente. Pogosta je tudi muhavost lastnikov, ki zemljišča brez opozorila oddajo v najem drugemu prejemniku. Tu je potrebno še posebej opozoriti na primer, ko se spremenijo prostorski akti občin ali države in kmetijska zemljišča namenijo urbani rabi. Kmetje so tako v nezavidljivem položaju. Ne samo, da jim zmanjkuje krme, zgodi se prevelik GVŽ in neizpolnjevanje KOP obveznosti. Na določenih območjih je tudi zelo visoka tekmovalnost za zemljišča, tako da je nadomestna zemljišča težko pridobiti. Upravičence moti, da se ne morejo na novo vključiti v ukrepe vsako leto. Torej določena leta (2009-2013) se je možno vključiti le v določene ukrepe (ekološko kmetovanje in habitati).

Potrebno bi bilo omogočiti prehod iz zaključenih ukrepov SKOP v KOP.

Preobsežni administrativni postopki. Potrebno bi jih bilo poenostaviti in omiliti kontrole. Zaradi tega veliko upravičencev ob koncu 5 letnega obdobja izstopi in ne nadaljuje z ukrepom v novem obdobju.

- II. Finančni obseg je težje predvideti. Vključevanje v ukrep je odvisno od obveščenosti upravičencev in od aktivnosti kmetijskih svetovalcev pri posredovanju informacij upravičencem

Prejemniki se nad zneski ne pritožujejo. Kot vsi pa bi seveda bili zadovoljni z višjimi.

- III. Ukrep nima nikakršnih finančnih zahtev do prosilcev. Se financira 100% iz javnih sredstev. Prejemniki so dolžni vrniti preplačana sredstva v primeru neizpolnjevanja obveznosti. Če so plačila izplačana do naslednje kampanje za neposredna plačila, nimajo pripomb.

- IV. Pogoji upravičenosti niso zahtevni. Bolj zahtevne so obveznosti, splošni pogoji, administrativni postopki, kontrola in sankcioniranje.

Še posebno to velja za ukrepe, kjer pridobijo certifikat (ekološka in integrirana).

Vendar prejemniki te pomoči vidijo ugodne vplive na okolje in njihovo počutje, ki jih ima prilagajanje tem standardom.

311: Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti

- I. Prejemniki imajo izkušnje s predhodnimi ukrepi, ki so se nanašali na dopolnilne dejavnosti, veliko manj pa so seznanjeni z možnostjo financiranja dodatnih dejavnosti.

- II. Obseg financiranja je moč predvideti, upravičene aktivnosti so dovolj jasno opredeljene
- III. Podobno kot pri razpisih MG, SPS dovoliti 10% premik posameznih postavk. Pričakovani znesek pomoči bi se moral povišati iz naslova mladega prevzemnika, na 60%, če je le možno. Problematična je uvedba samo enega zahtevka namesto do štirih, kot je bilo v preteklosti. Težave z zamiki izplačil pa niso izpostavljane.
- IV. Splošni pogoji upravičenosti niso zahtevni, izločajo pa potencialne vlagatelje, ki svoje dejavnosti ne vežejo na aktivno kmetijsko gospodarstvo.

312: Podpora ustanavljanju in razvoju mikro-podjetij

- I. Prejemniki imajo izkušnje s predhodnimi ukrepi, ki so se izvajali v okviru pristojnosti drugih programov na drugih ministrstvih
- II. Obseg financiranja je moč predvideti, upravičene aktivnosti so dovolj jasno opredeljene
- III. Podobno kot pri razpisih MG, SPS dovoljuje 10% premik posameznih postavk. Težave z zamiki izplačil niso izpostavljane.
- IV. Splošni pogoji upravičenosti niso zahtevni.

322: Obnova in razvoj vasi

- I. Uporabniki imajo določene izkušnje iz predhodnih ukrepov v okviru projektov CRPOV
- II. Zaenkrat so pričakovani zneski pomoči ustrezni, večja izplačila pa šele sledijo v prihodnjih letih
Večja izplačila v okviru ukrepa 322 bodo izvedena v naslednjih letih, glede na terminske plane izvedbe investicij, določene v pogodbah oziroma odločbah o pravici do koriščenja sredstev EKSRP.
- III. 50 % upravičenih izdatkov se zagotovi iz javnih virov, 50 % upravičenih izdatkov zagotovi upravičenec. Sredstva se izplačajo na podlagi zahtevka, h kateremu mora upravičenec priložiti originalne račune. Prejemniki ne javljajo o zamikih plačil. Zahteva po izdaji zahtevka za izplačilo ob koncu posameznega projekta predstavlja precejšnje finančno obremenitev za upravičence.
- IV. Splošni pogoji upravičenosti so jasni, upravičenci so lokalne skupnosti.

323: Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja

- I. Zelo zahtevna prijava, objekt mora biti registriran kot dediščina. Prevladujejo predvsem konservatorski kriteriji ne pa tudi funkcionalni. Zato za ta ukrep ni velikega interesa.
- II. Sredstva se dodeljujejo za nazaj, obseg sredstev pa je ustrezen.
- III. 50 % upravičenih izdatkov se zagotovi iz javnih virov, 50 % upravičenih izdatkov zagotovi upravičenec. Sredstva se izplačajo na podlagi zahtevka, h kateremu mora upravičenec priložiti originalne račune.
- IV. Upravičenci so lahko fizične in pravne osebe ter lokalne skupnosti.

41: Os 4 - LEADER

- I. Neposredne izkušnje sicer niso prisotne, vendar pa ima veliko uporabnikov izkušnje že s projekti programa CRPOV.
- II. Finančni obseg razpoložljivih sredstev za LAS je prenizek za izvajanje vseh prijavljenih projektov.
- III. Zamik financiranja je časovno predolg, ukrep ne podpira akontacij izplačil, ki bi pripomogle k izvajanju več projektov.
- IV. Pogoji upravičenosti so ustrezni in razumljivi.

Podporno okolje

Pri izvajanju ukrepov razvoja podeželja so evalvacije v preteklosti zaznavale določene probleme tudi ne področju podpornega okolja za izvajanje ukrepov. Ta segment potencialnih problemov smo obravnavali tudi v naši raziskavi. Osredotočili smo se na elemente izobraževanja in informiranja potencialnih prejemnikov, individualno svetovanje le-tem ter na kakovost podpornega okolja izvajanju, zagotovljenem s strani organa upravljanja. Rezultate predstavljamo v zgoščeni obliki v preglednici spodaj, komentar rangiranja kritičnih točk izvajanja (sedemstopenjska lestvica od -3 do +3) pa sledi pod preglednico.

Preglednica 10: Kritične točke izvajanja PRP skozi prizmo podpornega okolja

	Informiranje/izobraževanje potencial. upravičencev	Podporno okolje na ravni OU	Individualno svetovanje upravičencem
111	+1	+1	+2
112	+1	+1	+3
113	+2	+1	+3
121	+2	+2	+2
122	+2	+2	+2
123	+2	+2	+2
125	-3	-3	-2
132	0	+2	-1
133	+1	+2	+1
142	+1	+2	+1
211/2	+3	+2	+3
214	+2	0	+2
311	+1	+2	+1
312	+1	+2	+1
321	0	+1	0
322	+2	+3	+1
323	+1	+1	+2
41	+2	+2	+2

111: Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu

- I. Informiranje potencialnih upravičencev poteka skozi različne medije: TV radio, zlasti lokalne postaje. Od glasil kaže izpostaviti predvsem Zeleno deželo in Kmečki glas.
- II. Ker je to nov ukrep, je moralo nosilno ministrstvo najprej natančno preveriti celotni sistem pridobivanja izobrazbe izven formalnih načinov (pridobivanje certifikatov), hkrati pa se je v vmesnem času ukrep še dodatno spremenil. Vanj je bilo (oz. bo) poleg pridobivanja certifikatov vključeno tudi vse šolanje izven rednih oblik izobraževanja. Koncept izvajanja ukrepa se je večkrat spreminjal. Predhodno so tudi natančno evidentirali vse oblike šolanja, izvajalce modulov in ocenili stroške šolanja.

- III. Potencialnim upravičencem so na voljo kontaktni naslovi v okviru kmetijske svetovalne službe pri kmetijsko-gozdarskih zavodih.
- IV. Gre za povsem nov ukrep, ki ga Slovenija do sedaj še ni izvajala, zato je bilo nekaj težav z opredelitvijo vsebine in izvedbenih postopkov potrebnih za objavo javnega razpisa.

112: Pomoč mladim prevzemnikom kmetij; 113: Zgodnje upokojevanje kmetov

- I. Ob javnem razpisu za ukrepa 112 in 113 je bila v okviru MKGP organizirana predstavitev, ni pa informacije koliko ljudi se jo je udeležilo in kako so bili ti zadovoljni z njo.
- II. Razpiše in zapre razpise in tolmači dokumentacijo.
- III. Kmetijska svetovalna služba preko svojih INFO točk.

121: Posodabljanje kmetijskih gospodarstev; 122: Povečanje gospodarske vrednosti gozdov;

123: Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom

- I. Informiranje upravičencev poteka skozi že utečen sistem informacijskih pisarn (KSS), pomoč vlagateljem pri pripravi dokumentacije. V preteklosti je bilo nekaj težav na relaciji AKTRP - KSS zaradi nejasnih določil razpisov (različna tolmačenja določil, izobraževanje).
- II. UO je formiral več delovnih skupin, vezanih na izvajanje posameznih osi ali ukrepov. Delovne skupine po potrebi pripravljajo strokovne podlage, ki so predmet odločanja na UO in kasneje NS. Horizontalna koordinacija med delovnimi skupinami?
- III. Poleg regionalnih informacijskih pisarn na območnih izpostavah KGZS se upravičenci lahko oskrbijo z informacijami tudi preko spletne strani PRP. spletnega foruma in potencialno tudi neposredno na UO oziroma njegove delovne skupine.

125: Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva

- I. Dostopnih je premalo informacij za upravičence. Vse je odvisno od entuziazma posameznikov.
- II. Iniciativa je prepuščena posameznim občinam in naklonjenosti ključnih ljudi na občini ideji o uvedbi namakanja. Občina odigra ključno vlogo v fazi priprave vloge za objavo akta o uvedbi namakanja, pri pripravi investicijsko tehnične dokumentacije in gradnje namakalnega sistema.
- III. Ideja se ponavadi rodi iz entuziazma nekaterih posameznikov, ki v namakanju vidijo napredek kmetijske pridelave in poteka naprej v obliki bolj ali manj intenzivnega prepričevanja posameznikov, naj s podpisom pristanejo na gradnjo namakalnega sistema. Pogosto v namen prepričevanja, občine ali zainteresirani pripravijo informativne sestanke za seznanjanje potencialnih drugih uporabnikov o koristih namakanja, še posebej organiziranega v velikem namakalnem sistemu.

132: Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane

- I. Bolj kot na klasično podporno okolje (KGZS-KSS) je obveščanje vezano na aktivnost skupine proizvajalcev oz. agilnost partnerjev v vertikalnih povezavah.
- II. UO je formiral več delovnih skupin, vezanih na izvajanje posameznih osi ali ukrepov. Delovne skupine po potrebi pripravljajo strokovne podlage, ki so predmet odločanja na UO in kasneje NS. Nekoliko slabša pa je horizontalna koordinacija med delovnimi skupinami.
- III. Iz razpisne dokumentacije podporno okolje za izvajanje tega ukrepa ni dovolj jasno predstavljeno. Informiranje s strani OU (spletni forum, potencialno tudi neposredno s pristojnimi službami) je urejeno.

133: Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane

- I. Utečen sistem informacijskih pisarn (KSS), pomoč vlagateljem pri pripravi dokumentacije. Pomembnejše bi bilo intenzivnejše vključevanje panožnih organizacij (GZS, GIZ1).
- II. UO je formiral več delovnih skupin, vezanih na izvajanje posameznih osi ali ukrepov. Delovne skupine po potrebi pripravljajo strokovne podlage, ki so predmet odločanja na UO in kasneje NS. Nekoliko slabša pa je horizontalna koordinacija med delovnimi skupinami (glej npr. tč. 2a, ukrep 123).
- III. V razpisni dokumentaciji je razvidno le podporno okolje iz mreže KGZS-KSS. V okviru tega predmeta bi bilo potrebno tudi intenzivnejše vključevanje panožnih organizacij (GZS, GIZi,...). Informiranje s strani OU (spletni forum, potencialno tudi neposredno s pristojnimi službami) je urejeno.

211/212: Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost

- I. Informacije o ukrepu večina uporabnikov prejme preko KSS (KGZS), pa tudi internetne strani ARSKTRP. Sistem uveljavljanj in prejema je utečen in že delno avtomatiziran. Izobraževanj v ta namen ni, ker je ukrep dobro poznan in ima dokaj nezahtevne in enostavno opredeljene pogoje za uveljavljanje
- II. Po napaki v programskem obdobju 2004-2006, ko je del območij izpadel, so v naslednjem programskem 2007-2013 to popravili in vse sile usmerili na čim širšo vključitev zemljišč med območja OMD. Zavedanje pomena tega ukrepa za kmetijstvo.
- III. Svetovanje upravičencem poteka v lokalnih pisarnah KSS (KGZS). Informacije dostopne tudi na e-strani ARSKTRP in MKGP.

214: Kmetijsko okoljska plačila

I.

Informiranje

Prvo zares učinkovito informacijo o ukrepu prejmejo na KSS. To ali se upravičenec vključi v shemo, je odvisno od načina predstavitve in vztrajnosti svetovalca, ki prejemniku vlije toliko samozavesti, da ga ni strah morebitnih pogostejših kontrol, ki preverjajo skladnost s predpisi, četudi izpolnjujejo vse pogoje. Ta efekt je jasno viden na določenih območjih, kjer so kmetje skoraj 100% vključeni v ukrep, drugje pa manj kot 30%. Veliko vključitev je tudi samoiniciativnih še posebno na področju ekološke in integrirane pridelave. Večji kmetje, ki jim je vsako plačilo pomembno in omogoča preživetje na trgu in dodano vrednost pridelkom in izdelkom se raje vključujejo v podukrepe kot manjši samooskrbi.

Izobraževanje:

Prejemniki se dokaj redno udeležujejo štiriurnih izobraževanj. Čeprav se prejemniki redno udeležujejo predavanj, so štiri ure letno na zgornji meji, ki so se jih namenjeni udeležiti. Številni imajo poleg kmetije službo ali veliko dela na kmetiji in nimajo vedno časa. Organizira se tudi nadomestna izobraževanja za zamudnike.

- II. Vključevanje v ukrep bi lahko doseglo večjo frekvenco, če ne bi bili določeni ukrepi zaprti. KOP ukrepi bi morali biti vsaj do 5 let pred zaključkom programskega obdobja odprti za vse podukrepe. Žal so finančna sredstva za SKOP in KOP programe omejena in je proračun prisiljen v predčasno krčenje razpisov.

- III. Svetovanje upravičencem poteka v lokalnih pisarnah KSS (KGZS). Informacije dostopne tudi na e-strani ARSKTRP in MKGP in v brošurah, ki jih prejmejo upravičenci na dom v okviru kampanje za neposredna plačila.

311: Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti; 312: Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij

- I. Ukrep za informiranje upravičencev uporablja utečen sistem regionalnih informacijskih pisarn (KSS). Njihova pomoč pri pripravi dokumentacije za ukrep pa se je v posameznih primerih izkazala za pomanjkljivo, predvsem pri zahtevnejših vlogah.
V preteklosti je bilo nekaj težav na relaciji pripravljavci vlog – ARSKTRP zaradi nejasnih določil razpisov (različna tolmačenja določil, pomanjkljivo posredovanje informacij)
- II. UO je formiral delovne skupine vezane na posamezne osi in ukrepe, ki po potrebi pripravljajo predloge, o katerih odloča OU in NS. Horizontalna koordinacija med delovnimi skupinami ni vedno prisotna.
- III. Poleg regionalnih informacijskih pisarn so informacije dostopne tudi preko spletnih strani, spletnega foruma, na kontaktnih telefonih ARSKTRP in pri organu upravljanja. Načrtovana je tudi lista svetovalcev, da bodo pridobivali licence, kar pa še ni realizirano

322: Obnova in razvoj vasi

- I. Ključni informacijski kanali so INFO točke, nacionalni mediji, spletne strani MKGP, ARSKTRP.
- II. Podporno okolje na ravni OU lahko označimo kot ustrezno.
- III. Ker so upravičenci lokalne skupnosti, je potreba po tovrstnem svetovanju majhna

323: Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja

- I. V okviru MKGP je bil predstavljen Javni razpis za ukrep 323. Vendar ni podatka o udeležencih in njihovem zadovoljstvu s pridobljenimi informacijami.
- II. Organ upravljanja razpiše in zapre razpise in tolmači dokumentacijo. Teren v smislu potencialnih upravičencev in njihovih potreb je zelo slabo raziskan.
- III. Individualno svetovanje upravičencem najpogosteje opravljajo specializirani svetovalci Kmetijske svetovalne službe.

41: Os 4 - LEADER

- I. , II., III.: Po vseh treh opazovanih kriterijih kakovosti podpornega okolja lahko stanje opišemo kot zadovoljivo.

Upravni postopki

Zadnja v vrsti kritičnih točk izvajanja ukrepov PRP, obravnavanih v naši raziskavi, se nanaša na zahtevnost upravnih postopkov (jasnost navodil upravičencem, pogoji upravičenosti, časovni in vsebinski okvir administrativni postopki, tehnična pomoč pri pripravi vlog, postopki izbire projektov, vodenje evidenc in spremljanje izvajanja ukrepov ter morebitne omejitve v izvajanju. Po že utečenem vrstnem redu najprej v preglednici predstavljamo kvalitativne ocene (na lestvici od -3 do +3), čemur sledi podrobnejši komentar po ukrepih.

Preglednica 11: Kritične točke izvajanja PRP, gledano s stališča zahtevnosti upravnih postopkov

	I. Administr. postopki, jasnost navodil	II. Zahtevnost pogojev upravičenosti	III. Zahtevnost admin. postopkov, časovne 'špice'	IV. Teh. pomoč pri pripravi vlog	V. Zahtevnost izbirnih postopkov	VI. Zahtevnost vodenja evidenc, spremljanja	VII. Omejitve v izvajanju, in/ali izplačilih
111	-3	+3	+1	+1	-2	+1	-1
112		-2	+1	+3	-3	-3	-2
113	-1	-3	+2	+3		-1	-3
121	+2	+1	-2	-2	-1	-1	-1
122	+2	+2	-2	-1	-1		
123	+2	+2	-2	-2	-1	-1	
125	0	+3	+3	0	+3	+3	-3
132	+2	-1	-1	-2	0	-1	-2
133	+2	-1	-1	-2	0	-1	-2
142	+2	-1	0	0	+1	+1	
211/2	+3	+3	+3	+2	+2	+2	+2
214	+1	+3	+3	+2	+2	0	0
311	+2	+2	-1	-1	-1	-2	0
312	+2	+2	-1	-1	-1	-2	0
321	+2	-1	-1	-	-	-	-
322	+2	+2	-1	+2	-1	-1	+1
323	-3	-3		+3	-1	+1	-2
41	+3	+3	+3	+3	-1	-2	-3

111: Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu

- I. »Če prejemnik sredstev ne izpolni obveznosti iz odločbe o pravici do sredstev v roku in v njem ne vloži zahtevka za izplačilo sredstev, mora prejeta sredstva vrniti v osmih dneh od dneva vročitve odločbe za vračilo sredstev skupaj z zakonitimi zamudnimi obrestmi od dneva prejema sredstev.« Dikcija tega navodila ni razumljiva, saj se krijejo le stroški že opravljenih usposabljanj.
- II. Razpis je odprt za vse nosilce kmetijskih gospodarstev, drugih omejitev ni
- III. Postopki niso zahtevni, če je potrebno, pomagajo kmetijski svetovalci
- IV. Prijava ni zahtevna, tako da tehnična pomoč tu ni potrebna
- V. Izbirni postopek zahteva hitro odzivanje na razpis, ker se ne ve, kdaj se razpis zapre.
- VI. Upravičencem ni potrebno voditi evidenc. Nadzor in spremljanje je potrebno s strani financerja.
- VII. Objava razpisa je zamujala zaradi pomanjkljivih informacij o institucionalnih pogojih izvajanja ukrepa.

112: Pomoč mladim prevzemnikom kmetij

- I. Pri postopkih ni posebnosti.
- II. Starost in še zlasti velikost kmetije sta prestroga kriterija.
- III. Postopki so se že ustalili.

- IV. Kmetijska svetovalna služba ima ključno vlogo pri pomoči pri pripravi vlog.
- V. Dolgotrajni postopek izbora.
- VI. FADN, vodenje evidenc je zahtevno. Nefleksibilno prilagajanja spremembam na trgu, merilo bi morali biti ekonomski učinki ne pa tehnološki.
- VII. Sredstev ne primanjkuje, ampak prijaviteljev.

113: Zgodnje upokojevanje kmetov

- I. Navodila niso najbolj jasna.
- II. Pogoji, ki jih postavlja Slovenija, so zahtevnejši, kot jih predpisuje krovna uredba. Npr. Starostna upravičenost v krovni uredbi je od 55 let in 5 let dobe zavarovanja iz kmetijstva, v Sloveniji pa od 57 let in 10 let zavarovanja. Enako velja za velikost KG, kjer je v krovni uredbi predpisana spodnja meja 3 ha, v Sloveniji pa je predpisana meja 5 ha primerljivih kmetijskih zemljišč.
- III. V prejšnjem programskem obdobju so bili postopki morda še manj jasni in zato zahtevnejši, zdaj s pridobljenimi izkušnjami pa ne več.
- IV. Kmetijska svetovalna služba ima ključno vlogo pri pomoči pri pripravi vlog.
- V. Izbirni postopki niso zahtevni.
- VI. Vodenje evidenc je zahtevno.
- VII. Najvišja dovoljena višina rent je nižja od najvišjih predpisanih v krovni uredbi (180.000 EUR v desetletnem obdobju). V Sloveniji se lahko zaprosi max. za 110.000 EUR. Upravičenci so morali zaradi napake pri izračunavanju rent vračati sredstva.

121: Posodabljanje kmetijskih gospodarstev

- I. Administrativni postopki so transparentni in dovolj jasno opisani; navodila prijaviteljem so jasno navedena; v preteklosti nekaj težav z jasnostjo navodil glede poslovnih načrtov.
- II. Specifični pogoji upravičenosti so jasno opredeljeni. Pri najpopularnejših namenih naložb (mehanizacija, zemljišča) so pogoji nekoliko zaostreni.
- III. Sistem 'prvi pride prvi dobi' forsira hitro oddajanje vlog; to prinaša za sabo delovne 'špice' zlasti pri podpornih institucijah, posledično se lahko odrazi tudi v površnejšem delu le-teh, problemi glede vrstnega reda priprave vlog se prenašajo tudi na KSS kot pripravljavca vlog.
- IV. Uspešno kandidiranje je odvisno tudi od agilnosti in iznajdljivosti posameznih informacijskih pisarn (npr. priprava razpisnega gradiva pred dejanskim razpisom). Kakovost vloge ima pri izbiri vlog manjši pomen kot npr. hitrost priprave in oddaje. Sistem preferira majhne investicije, kjer je priprava vlog enostavnejša.
- V. Izbirni postopki so zahtevni zlasti v smislu tega, da je potrebno vlogo pripraviti čim hitreje. Praga minimalnega števila točk ni težko preseči, v večini primerov ne predstavlja omejujočega dejavnika.
- VI. Potreba po uvedbi vodenja knjigovodstva na kmetiji. Postopki poročanja s strani upravičencev so postali zahtevnejši. Kontrole na terenu so pogoste. Prisotna je slaba usklajenost dela v smislu nadzora na terenu (več obiskov za zelo podobne namene).
- VII. Od 1. razpisa naprej so razpisi 'sektorski'. Na razpise se lahko prijavljajo zgolj pridelovalci, katerih naložba vsebinsko sovпада z razpisano dejavnostjo. Odločanje o obsegu naložbenih podpor za posamezni sektor je v ingerenci UO (ob usklajevanju s socialnimi partnerji. S tem se večajo tveganja, povezana s sprejemanjem interesno pogojenih odločitev glede zneskov pomoči za posamezen sektor in/ali sprememb v izvedbenih določilih ukrepa).

122: Povečanje gospodarske vrednosti gozdov

- I. Administrativni postopki so transparentni in dovolj jasno opisani; navodila prijaviteljem so jasno navedena.
- II. Glede na široko zastavljene pogoje upravičenosti in na veliko povpraševanje po ukrepu lahko sklepamo, da pogoji upravičenosti niso zahtevni.
- III. Sistem 'prvi pride prvi dobi' forsira hitro oddajanje vlog; to prinaša za sabo delovne 'špice' zlasti pri podpornih institucijah, posledično se lahko odrazi tudi v površnejšemu delu le-teh, pri institucijah, ki pomagajo upravičencem v fazi priprave vlog, se prav tako pojavljajo problemi glede vrstnega reda obravnave.
- IV. Uspešno kandidiranje je odvisno tudi od agilnosti in iznajdljivosti posameznih informacijskih pisarn (npr. priprava razpisnega gradiva pred dejanskim razpisom). Kakovost vloge ima pri izbiri vlog manjši pomen kot npr. hitrost priprave in oddaje. Sistem preferira majhne investicije / omejene aktivnosti, kjer je priprava vlog enostavnejša. Deloma je ta problem nevtraliziran z višjim številom točk za prijavitelje, ki nastopajo v obliki združenj.
- V. Izbirni postopki so zahtevni zlasti v smislu tega, da je potrebno vlogo pripraviti čim hitreje. Praga minimalnega števila točk ni težko preseči, v večini primerov ne predstavlja omejujočega dejavnika.
- VI. Zahteve do upravičencev v smislu spremljanja in poročanja iz priročnika niso razvidne; relevantne podatke je moč pridobiti iz baze ARSKTRP.

123: Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom

- I. Administrativni postopki so transparentni in dovolj jasno opisani; navodila prijaviteljem so jasno navedena.
- II. Specifični pogoji upravičenosti so jasno opredeljeni.
- III. Sistem 'prvi pride prvi dobi' forsira hitro oddajanje vlog; to prinaša za sabo delovne 'špice' zlasti pri podpornih institucijah, posledično se lahko odrazi tudi površnejšemu delu le-teh.
- IV. Kakovost vloge ima pri izbiri vlog manjši pomen kot npr. hitrost priprave in oddaje. Sistem preferira majhne investicije, kjer je priprava vlog enostavnejša.
- V. Izbirni postopki so zahtevni zlasti v smislu tega, da je potrebno vlogo pripraviti čim hitreje. Praga minimalnega števila točk ni težko preseči, v večini primerov ne predstavlja omejujočega dejavnika.
- VI. Opazno je povečanje zahtev do upravičencev v smislu spremljanja in poročanja.

125: Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva

- I. Navodila za izpolnjevanje pogojev za pridobitev finančne pomoči so v razpisu jasno definirana. Sistem točkovanja prijave je transparenten. Dokumentacija za gradnjo namakalnega sistema pa je podvržena predpisom o posegih v prostor in zakonodaji o gradnji objektov, zato je postopek zelo kompleksen in ga je zakonsko definirano možno izvesti le ob sodelovanju profesionalnih organizacij, ki se ukvarjajo s projektiranjem. Dodatno zahtevo predstavlja zahteva po sledenju finančne učinkovitosti sistema nekaj let po začetku njegovega delovanja.
- II. Specifični pogoji upravičenosti so jasno opredeljeni in razumljivi.
- III. Administrativni postopki so eni najbolj zahtevnih v okviru PRP, saj združujejo od zbiranja pristopnih vlog do pridobitve vseh potrebnih dovoljenj za gradnjo sistema, vključno z vodnim dovoljenjem za koriščenje vode za namakanje. Posebnih rokov za oddajo vlog ni in s tem tudi ne časovnih „špic“.
- IV. Tehnične pomoči za ta ukrep ni.

- V. Izbirni postopki sledijo točkovanju. Prijave se obravnavajo po kronološkem zaporedju prispetja na naslov agencije. V primeru zadnjega možnega izplačila (preden so vsa sredstva porabljena) in istočasnega prispetja vlog določijo vlogo, ki gre v izplačilo, s pomočjo žreba.
- VI. Na ravni namakalnega sistema je potrebno po gradnji in od začetka namakanja voditi evidenco uspešnosti kmetijske pridelave na območju namakalnega sistema. Vlagatelj mora o doseganju ciljev poročati ARSTRP še pet let od zadnjega izplačila sredstev.
- VII. V času prvega razpisnega obdobja ni bilo za ta ukrep porabljenih nič sredstev.

132: Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane

- I. Administrativni postopki so transparentni in dovolj jasno opisani; navodila prijaviteljem so jasno navedena.
- II. Najpogostejša ovira so pogoji, povezani s tržno aktivnostjo sheme kakovosti. Zahteve glede priložene dokumentacije so dokaj stroge, tudi zato razmeroma majhen odziv upravičencev.
- III. Izkazovanje upravičenih stroškov je administrativno precej zahtevno, zahtevno pridobivanje spremljajoče dokumentacije in veliko število prilog k vlogi.
- IV. Glede na dejstvo, da se ukrep izvaja prvič in da je odzivnost na (dobro zastavljen) ukrep slaba (v 2 letih realiziran le en razpis) bi bilo potrebno izboljšanje podpornega okolja, zlasti za večjo tržno aktivnost shem kakovosti.
- V. Zaradi nizkega odziva sistem 'prvi pride prvi dobi' niti ni omejujoč. Drugi izbirni postopki so transparentni in razumljivo predstavljeni.
- VI. Težavnost spremljanja na ravni kazalnikov rezultata (vrednost kmetijske proizvodnje z zaščitnim znakom), ki zahteva knjigovodske podatke na ravni proizvoda; to je težava zlasti za mikro predelovalne obrate na KG.
- VII. Glede na dosednji odziv je možno, da razpoložljiva finančna sredstva za ta ukrep ne bodo mogla biti v celoti porabljena v te namene.

133: Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane

- I. Administrativni postopki so transparentni in dovolj jasno opisani; navodila prijaviteljem so jasno navedena.
- II. Zahteve glede priložene dokumentacije so dokaj stroge, tudi zato razmeroma majhen odziv upravičencev.
- III. Izkazovanje upravičenih stroškov je administrativno precej zahtevno, zahtevno pridobivanje spremljajoče dokumentacije in veliko število prilog k vlogi.
- IV. Glede na dejstvo, da gre za nadaljevanje ukrepa (resda prej s širšo ciljno skupino), je odzivnost na (dobro zastavljen) ukrep razmeroma slaba. Zato bi bilo potrebno izboljšanje podpornega okolja.
- V. Zaradi nizkega odziva sistem 'prvi pride prvi dobi' niti ni omejujoč. Drugi izbirni postopki transparentni in razumljivo predstavljeni.
- VI. Spremljanje ukrepa po predvidenih kazalnikih ne bi smelo predstavljati večjih težav.
- VII. Glede na dosednji odziv je možno, da razpoložljiva finančna sredstva za ta ukrep ne bodo mogla biti v celoti porabljena v te namene.

211/212: Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost

- I. Administrativni postopki so transparentni in dovolj jasno opisani. Navodila prijaviteljem so jasno navedena. V preteklosti potrebno odključati izjavo, da pristopajo k ukrepu, ki pa so jo prijavitelji lahko spregledali. Danes program ob uveljavljanju GERK sam ponudi in opozori na možnost uveljavitve ukrepa.
- II. Specifični pogoji upravičenosti so jasno opredeljeni in razumljivi.
- III. Uveljavljanje ukrepa poteka v času kampanje oddaje vlog za neposredna plačila.
- IV. Oddaja vlog poteka preko spletne aplikacije (SA). V preteklosti SA povzročala velike zamude pri vnosu vlog. V letu 2009 se je stanje normaliziralo in delo sedaj poteka brez težav.
- V. Izbirni postopki so enostavni, saj se vloge za ukrep oddaja preko spleta, kar je zelo poenostavilo postopke pri obdelavi vlog.
- VI. Zelo enostavno. Administracija minimalna, kmetu ni potrebno voditi posebnih evidenc. Nadzor se lahko preko zračnih posnetkov vrši tudi z daljinskim zaznavanjem. Opozoriti je potrebno, da je sposobnost daljinskega zaznavanja odvisna od starosti posnetkov. Nadzor se lahko ugotavlja tudi preko baz podatkov, ki lahko zaznajo nenadno spremembo v površini zemljišč vključenih v evidence. Z uporabo GERK se je močno znižala možnost napak in neupravičenega uveljavljanja.
- VII. Sredstva v ta namen so bila vedno na razpolago, občasne vsakoletne zamude so bile posledica likvidnosti državne blagajne ali težav pri obdelavi vlog. S tem, ko se je prešlo na elektronsko oddajo vlog, je bil razlog za zamude pri obdelavi vlog odpravljen. Ukrep je bil razpisan vsakoletno. Znesek izplačil se je v spreminjal skozi posamezna programska obdobja, predvsem zaradi spreminjanja površin v ukrepu in višine sredstev namenjenih za ta ukrep. Pričakuje se, da zneski v obdobju 2007-13 ne bodo nihali in bodo stalni.

214: Kmetijsko okoljska plačila

- I. Administrativni postopki so transparentni in dovolj jasno opisani, če beremo dokument PRP 2007-2013. Vendar morajo upravičenci upoštevati še druge dokumente kot navzkrižna skladnost, IAKS, dodatne zahteve pri uporabi gnojil in FFS, kot tudi izdelava gnojilnih načrtov. To močno poveča nepreglednost postopkov in daje prejemnikom občutek pretiranega nadzora in nezaupanja pristojnih organov. Za razumevanje vseh postopkov in navodil potrebujejo pomoč svetovalca na KSS, še posebno ob negativnih odločbah, ki lahko sledijo ob pregledu kmetije.
- II. Specifični pogoji upravičenosti so jasno opredeljeni in razumljivi.
- III. Uveljavljanje ukrepa poteka v času kampanje oddaje vlog za neposredna plačila. V preteklosti je zaradi ročnega vpisovanja ukrepa prihajalo do številnih pomot. Spletna aplikacija je znižala napake na minimum.
- IV. Oddaja vlog poteka preko spletne aplikacije. V preteklosti je spletna aplikacija povzročala velike zamude pri vnosu vlog. V letu 2009 se je stanje normaliziralo in delo sedaj poteka brez težav. Tehnično pomoč nudi KSS (KGZS). Upravičenci lahko s pridobitvijo elektronskega podpisa vlogo izpolnijo tudi sami na svojem domu.
- V. Izbirni postopki so enostavni, saj se vloge za ukrep oddaja preko spleta, kar je zelo poenostavilo postopke pri obdelavi vlog.
- VI. Težje - preverjanje udeležbe na izobraževanjih in iskanje zamudnikov, organizacija izobraževanj v zadnjih trenutkih za zamudnike močno podaljša čas, v katerem so prejemniki pomoči seznanjeni s izpolnjevanjem obveznosti. Pogosto se sankcije, ki bi morale biti izrečene v tekočem letu, izrečejo v prihodnjem in veljajo za nazaj. To poveča nepreglednost in nezadovoljstvo upravičencev. Sistem bi morali izboljšati.

- VII. Ukrep je za tiste, ki so vstopili v KOP na začetku PRP obdobja razpisan vsako leto za vse podukrepe, v katere so vstopili. V kasnejših letih je razpis za nove upravičence odprt le na določenih podukrepih. To močno moti upravičence, ki niso bilo dovolj seznanjeni s podukrepom v letu možnosti vstopa. Posamezniki začno kmetovati na novo in so tako omejeni pri vstopu v ukrepe kot so REJ, ETA, S35, S50, TSA, ZVE, ki so najbolj priljubljeni pri manjših kmetovalcih. Zneski se ne spreminjajo, kar je dobro in omogoča prejemnikom enakomeren dohodek za izravnavo proizvodnih stroškov v načinu pridelave. Problem je, ker so podukrepi ekološko kmetovanje in habitati najvišji ukrepi kar pomeni, da ni prehajanja. Pravičnejše bi bilo omogočiti vključitev tudi v ukrepe integriranega kmetovanja ter rejo in pridelavo avtohtonih in tradicionalnih vrst in sort. Tudi ukrep pokritost tal na vodovarstvenih območjih je podukrep, ki ga ne smemo prezreti, saj so z njim kmetom izravnani stroški, ki nastanejo z zagotavljanjem kmetijskih praks, ki trajnostno upravljajo z naravnimi viri (v tem primeru s talnimi vodami).

311: Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti; 312: Podpora ustanavljanju in razvoju mikro-podjetij

- I. Administrativni postopki so transparentni in dovolj jasno opisani, a zelo kompleksni in praviloma sami upravičenci ne morejo pripraviti vloge. Navodila prijaviteljem so jasna in oblikovana v ustrezne obrazce.
- II. Pogoji so generalno zahtevni in odvrčajo vlagatelje predvsem ko gre za manjše investicije. Specifični pogoji upravičenosti so jasno opredeljeni.
- III. Administrativni postopki ocenjevanja in potrjevanja vlog so predolgi, in lahko trajajo tudi do pol leta (odločanje 5-6 mesecev). S tem se zamikajo terminski plani in delajo gospodarske škode. Ker je število vlog majhno, posebnih časovnih špic ni, čeprav je sistem izbire, kdor prej pride prej dobi.
- IV. Podpora informacijskih pisarni pri velikih investicijah ni najboljša, tako da se vlagatelji pogosto odločajo za poslovne svetovalce. Specifičen seznam usposobljenih svetovalcev ni vzpostavljen. Sistem zaradi enostavnejše priprave dokumentacije in enkratnega vlaganja zahtevka preferira manjše naložbe.
- V. Čas potreben za pregled popolnosti vloge in ocenjevanje je predolg.
- VI. Postopki poročanja s strani upravičencev so zahtevni. Kontrole na terenu so pogosto neusklajene. Pogoji izvedbe so prezahtevni včasih celo neživljenjski, zato kot pri razpisih MG, SPS dovoliti 10% premik posameznih postavk. Za določene spremembe, ki ne pomenijo povečanje predračunske vrednosti ali spremembe vrste investicije, je potrebno poenostaviti proces potrjevanja, da zaradi tega ne bi prihajalo do zavračanja zahtevkov.
- VII. V dosedanjem obdobju razpoložljiva sredstva niso bila porabljena, ker je možno vlagati zahtevke šele po zaključku investicije

322: Obnova in razvoj vasi

- I. Postopki so kompleksni in obsežni, jasnost navodil zadovoljiva.
- II. Pogoji upravičenosti so primerni.
- III. Administrativni postopki so zahtevni, do špic ne prihaja zaradi majhnega števila zahtevkov.
- IV. Tehnična pomoč pri pripravi projektov je večinoma zagotovljena s strani prijaviteljev samih (lokalnih skupnosti).
- V. Kriteriji točkovanja so premalo specificirani Postopki izbire so predolgi.
- VI. Vodenje evidenc je glede na izvedbena določila ukrepa zelo zahtevno.
- VII. Zaenkrat ne prihaja do pomembnejših zamikov v izplačilih.

323: Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja

- I. Prijava in pogoji so zelo zahtevni, zlasti pridobitev predhodnih dovoljenj.
- II. Med zahtevnejšimi pogoji upravičenosti lahko izpostavimo vpis v register kulturne dediščine.
- III. Malo prijav zaradi prej navedenih administrativnih ovir.
- IV. Delno se v tehnično pomoč vključuje kmetijska svetovalna služba, delno zavodi za kulturno dediščino, pa tudi regionalne razvojne agencije
- V. Izbirni postopki niso zahtevni, zahtevna je upravičenost zahtevkov.
- VI. Vodenje evidenc glede na izvedbena določila ni preveč zahtevno.
- VII. Zamiki v izplačilih, zahtevki so enkratni ne pa po fazah, kar bi upravičencem glede na lastna omejena sredstva bolj ustrezalo.

41: Os 4 - LEADER

- I. Navodila so jasna
- II. Primerna zahtevnost.
- III. Časovne špice pri oddaji LIN so sicer prisotne vendar ne zaradi upravnih postopkov; administrativna zahtevnost je primerna.
- IV. Pomoč je primerna
- V. Izbirni postopki so načeloma primerni, ampak preveč dolgotrajni.
- VI. Zelo zahtevna in premalo fleksibilna določila, zlasti v delu, ki opredeljuje upravičene stroške.
- VII. Predolgi zamiki v plačilih izvedenih projektov, v sofinanciranje so vsebinsko vključeni vsi ukrepi PRP, prijave omejuje le nizka vrednost skupnih razpisanih sredstev

Kriteriji izbire vlog

Predmet analize izvedbenih določil ukrepov PRP so bili tudi kriteriji izbire vlog. Izsledki vrednotenja programskih dokumentov s področja razvoja podeželja (SAPARD, EPD 2004-06, PRP 2004-06) je namreč pogosto poudarjeno, da s kriteriji izbire ukrepov država lahko pomembno vpliva na ciljnost porabe sredstev. V skrajnih primerih pa restriktivni kriteriji izbire vlog lahko vplivajo tudi na to, da so potencialni prijavitelji bodisi nezainteresirani za sodelovanje v ukrepu, ali pa v njem preprosto ne morejo sodelovati. V obeh primerih je posledica nizka absorpcija razpoložljivih javnofinančnih sredstev.

Pregled kriterijev izbire vlog smo razdelili na tri dele: (i) kriteriji, ki se nanašajo na posameznega upravičenca; (ii) Kriteriji, ki se nanašajo na kakovost vloge in (iii) Kriteriji, ki se nanašajo na področje izvajanja. Pregled smo opravili za vsak ukrep PRP posebej, v nadaljevanju pa tabelarično predstavljamo nekatera pomembnejša opažanja po posameznih ukrepih.

Preglednica 12: Komentar izbranih kriterijev, ki se nanašajo na posameznega upravičenca

Šifra ukrepa	Kratek opis kriterija	Komentar
113	- starost od 57 let in na kmetijskem gospodarstvu, ki je predmet prenosa, kmetoval vsaj zadnjih 10 let. - pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti, - še ni upokojen, a bil vsaj zadnjih 7 let neprekinjeno pokojninsko in invalidsko zavarovan na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti in pripravljen nepreklicno prenehati z opravljanjem pridobitne kmetijske in gozdarske dejavnosti - Kmetijsko gospodarstvo, ne sme biti manjše od 5 ha primerljivih kmetijskih površin	Restriktivni kriteriji, ki se nanašajo na upravičenca, posledično majhno število prijav: 2004 predvideno 200 izvedeno 185 2005 predvideno 235 izvedeno 107 2006 predvideno 345 izvedeno 83 2007-2016 predvideno 210 2007 izvedeno 0 2008 izvedeno 26
125:	- kmetje, ki se vključujejo v namakalni sistem morajo imeti v lasti najmanj 80 % vseh površin na območju načrtovanega namakalnega sistema. To je predpogoj, na podlagi katerega se izda predpis o uvedbi namakanja, ki je eden od pogojev za dodelitev sredstev.	Odstotek vseh, ki se strinjajo je primeren, četudi je to včasih eden najzahtevnejših postopkov v celotnem administrativnem delu projekta.
211, 212, 214	- jih ni	Sredstva iz tega ukrepa lahko upravičenci prejmejo ne glede na družbeno-socialni vidik(izobrazba, starost).
311	- družbeno – socialni vidik (izobrazba, starost, spol)	Točkovanje izobrazbe bi se namesto na stopnjo izobrazbe moralo bolj nanašati na ustreznost izobrazbe za podprto dejavnost
322	Upravičenec je občina, ustanovljena 'lokalna akcijska skupina', pričakovani razvojni družbeno-ekonomski učinki naložbe	Kriterij je ustrezen, vendar pa iz razpisov ni razvidno koliko točk je moč pridobiti za posamezne vrednosti določenega kriterija
323	status dediščine, ustanovljena 'lokalna akcijska skupina', pričakovani razvojni družbeno-ekonomski učinki naložbe	Določena okolja znajo to izkoristiti, mnoga pa ne. Na tem področju, s tem ukrepom se ne ustvarja dobička, zato bi sredstva lahko bila višja.
41	– Vlagatelji so statusno ali pogodbeno ustanovljene Lokalne akcijske skupine (v nadaljevanju LAS) oz. v njihovem imenu in za njihov račun pogodbeno opredeljen predstavnik LAS, ki mora biti pravna oseba. – LAS mora biti organizirana kot lokalno partnerstvo na opredeljenem podeželskem območju. – LAS mora biti sestavljena po načelu tripartitnosti iz predstavnikov različnih interesnih skupin in socialno -ekonomskih sektorjev, – Predstavniki ekonomskega in zasebnega sektorja morajo na ravni odločanja predstavljati vsaj 50 odstotkov glasov. – LAS mora imeti pravno organizacijsko obliko, ki zagotavlja finančno in administrativno sposobnost določitve in izvedbe lokalne razvojne strategije za njeno območje ter sposobnost upravljanja javnih sredstev.	Prednosti: tripartitnost predstavnikov, lahko prinaša več sodelovanja zasebnega sektorja, prenašanje pooblastil na LAS (sposobnost upravljanja javnih sredstev) Tveganja: V času oblikovanja LAS, preveč nejasnosti povezani z obliko ustanovitve LAS; V prvih letih delovanja LAS, je omejujoče določilo, da mora na ravni odločanja imeti ekonomski in zasebni sektor 50% odstotkov glasov, ker v tem obdobju ni pričakovati, da bosta ta sektorja sofinancirala delovanje LAS.

Preglednica 13: Komentar izbranih kriterijev, ki se nanašajo na značilnost projekta oz. kakovost vloge

Šifra ukrepa	Kratek opis kriterija	Komentar
111	Ni posebnih kriterijev glede kakovosti (ravni izobraževanja), da bi se dajalo prednost določeni ravni izobrazbe.	Zaradi splošne nizke ravni izobrazbe je za enkrat tak pristop smiseln, v prihodnje pa bi veljalo vloge rangirati glede na vrsto in nivo usposabljanja
121	- ekonomski vidik naložbe (obseg/PDM, prihodek, povečanje obsega proizvodnje) - pomen kmet. dejavnosti za KMG (podobni ali isti kriteriji kot ekonomski vidik) - tehnološki vidik (sheme kakovosti, prilagajanje klimat. sprem., okoljski in etološki standardi), naravovarstveni vidik - vpliv naložbe na kakovost (zaščiteni in posebni proizvodi)	V razpisih nastopajo v alternanci: - 'ekonomski vidik' (ml. kmeti, nar. nesreče, perut./praš., traj. nasadi) ali 'pomen kmet. dejavnosti' (1.razpis, hmelj, vrtnarstvo) - 'vpliv naložbe na kakovost' in 'tehnološki vidik naložbe'. Kriteriji so združevani v različne skupine (glej zgoraj), čeprav gre praviloma za ene in iste kriterije. To manjša transparentnost. Med razpisi se razlikuje tudi število ocenjevalnih kriterijev, max. število točk in spodnja meja točk, ki jih mora doseči vloga.
122	b) Kriteriji, ki se nanašajo na značilnosti projekta / kakovost vloge	- povečanje obsega storitev z naložbo - cilj naložbe (kumulativno, različno za aktivnost A in aktivnost B) - že odobrena javna sredstva
123	- ekonomski vidik naložbe - tehnološki vidik naložbe (tehnološka zahtevnost in celovitost projekta) - vpliv na varnost in kakovost proizvodov	Skupina kriterijev, vezanih na ekonomski vidik naložbe obsega 65% vseh točk; ocena vloge po ekonomskih kriterijih je precej pomembna (25 od min. 40 točk).
125	- kakovost vloge se meri z deležem površine, ki je vključena v namakalni sistem, kolikšen delež kmetov je podpisalo zavezo k namakanju, koliko lastnikov bo izvajalo kapljično namakanje, kolikšen delež površin je opremljen s fertigacijo, ipd.	Zahtevnost po sklenjenih pogodbah je primerna. Pri kakovosti vlog se ne sme popuščati, ker lahko le tako zagotovimo ustrezno koriščenje investicij v prihodnosti. Tudi ostale zahteve, ki se nanašajo na varovanje okolja (manjša poraba vode in energije in manj onesnaževanja iz kmetijskih virov) so primerne, ker MKGP vzpodbuja okolju prijaznejših tehnologije.
211, 212	- navzkrižna skladnost - obveza upravičenca, da bo kmetoval na teh območjih še najmanj pet let od prejema prvega izravnalnega plačila.	Upravičenec sredstva prejme ne glede na ekonomski vidik kmetije (obseg proizvodnje, prihodek) in tehnološko opremljenost. Upravičenec je šesto leto od prejema prvega plačila prost obveznosti do kmetovanja in lahko brez posledic preneha s kmetovanjem.
214	Najmanjša površina GERK 0,1 ha skupno 0,3 ha (podukrep IPS 1ha). Posamezni podukrepi zahtevajo strožji nadzor in dodatne ukrepe, ki jih predpišejo certifikacijski organi za ekološko, integrirano pridelavo in vzgojo ter rejo avtohtonih sort in vrst rastlin ter živali. A kmetje imajo prehodno obdobje, ko morajo odpraviti pomanjkljivosti in se prilagoditi, da si pridobijo certifikat ali vpis v rejsko knjigo, ki nato služi kot potrdilo o opravljenih obveznostih Stroge omejitve rabe FFS in gnojil so tudi na vodovarstvenih območjih. Ker upravičenci ne morejo izbirati, kje bodo kmetovali, je vključevanje v ta ukrep samoumevno, ker nudi delno povrnitev stroškov, ki nastanejo z novimi zahtevami. Žal ukrep ob zadnjem razpisu ni razpisan za nove upravičence. Potrebno narediti analizo odstotka vključenosti zemljišč na območju VVO.	- velikost kmetijskih zemljišč -izpolnjevanje navzkrižne skladnosti, IAKS, minimalni pogoji za uporabo gnojil FFS, ipd.

Šifra ukrepa	Kratek opis kriterija	Komentar
214	- velikost kmetijskih zemljišč -izpolnjevanje navzkrižne skladnosti, IAKS, minimalni pogoji za uporabo gnojil FFS, ipd.	Najmanjša površina GERK 0,1 ha skupno 0,3 ha (podukrep IPS 1ha). Tu je potrebno povedati, da posamezni podukrepi zahtevajo strožji nadzor in dodatne ukrepe, ki jih predpišejo certifikacijski organi za ekološko, integrirano pridelavo in vzgojo ter rejo avtohtonih sort in vrst rastlin ter živali. A kmetje imajo prehodno obdobje, ko morajo odpraviti pomanjkljivosti in se prilagoditi, da si pridobijo certifikat ali vpis v rejsko knjigo, ki nato služi kot potrdilo o opravljenih obveznostih Stroge omejitve rabe FFS in gnojil so tudi na vodovarstvenih območjih. Ker upravičenci ne morejo izbirati, kje bodo kmetovali, je vključevanje v ta ukrep samoumevno, ker nudi delno povrnitev stroškov, ki nastanejo z novimi zahtevami. Žal ukrep ob zadnjem razpisu ni razpisan za nove upravičence. Potrebno narediti analizo odstotka vključenosti zemljišč na območju VVO.
311	Ekonomski vidik naložbe Prioritetnost dejavnosti	Po prvem razpisu je dodana: - analiza kupcev in tržna naravnost projekta, - Zmanjšan pomen IRR in dobe vračanja - Dodana dodana vrednost na zaposlenega namesto skupnega prihodka , kar je do neke mere olajšalo odločanje o smotnosti in izvedljivosti poslovne ideje Med razpisi prag sprejemljivosti naložbe ni konstanten pri enakih ocenjevalnih kriterijih.
312	Ekonomski vidik naložbe	Ustrezno upoštevano: - analiza kupcev in tržna naravnost projekta, - ocena ustvarjenih novih delovnih mest
322	Tovrstni kriterij ni prisoten	Zakaj se v takem primeru raje ne upošteva kvaliteta pripravljene vloge?
323	Izvede se žrebanje o določanju vrstnega reda prispelih vlog, če e je skupna višina zaprosenih sredstev višja od razpisanih sredstev in da imata na zadnjem mestu seznama prejetih vlog dve ali več vlog na ovojnici enak datum in čas (ura, minuta) oddaje.	Zakaj se v takem primeru raje ne upošteva kvaliteta pripravljene vloge?
41	- značilnosti območja LAS (splošne geografske značilnosti, gospodarski položaj, demografske in sociološke značilnosti, opis dosedanjih aktivnosti na območju LAS), - analizo SWOT glede razvojnih možnosti območja, - razvojno vizijo, - strategijo izvedbe, - usklajenost z regionalnimi razvojnimi programi ter ostalimi programi in politikami na območju LAS.	Prednosti: program je usklajen z ostalimi programi in politikami na območju Večji del današnjih območij LAS so bila vključena v programe razvoja podeželja, strategije so bile že pripravljene, preoblikovanje teh strategij v LRS, nepotrebno določilo;

Preglednica 14: Komentar izbranih kriterijev, ki se nanašajo na območje izvajanja

Šifra ukrepa	Kratek opis kriterija	Komentar
125	- v razpisni dokumentaciji so naštet območja ki doprinesejo večje število točk k vlogi. To so območja na skrajnem jugozahodu in severovzhodu države. Proti osrednjemu delu dodatnih točk ni. Območij, kjer ukrep v Sloveniji ne bi bil dovoljen, ni. Izjema so omejitve zaradi rabe prostora (npr. Natura 2000, ekološko pomembna območja, ipd.)	Primereni, v določenih situacijah bi lahko deleže površin, ki uporabljajo varčno namakanje še povečali (varčevanje z vodo).
211, 212	- površina GERK in skupna površina	Ta ukrep (plačila na površino) je edini, kjer je lahko GERK manjši od 0.1 ha, kar je ugodno. A tudi edini, kjer mora biti površina vključena v ukrep velika 1 ha ali več.
214	Izrecno določena območja uveljavljanja določenih ukrepov.	Preden se onemogoči nova prijava v podukrepe je potrebno narediti pregled vključenosti (%) na območjih, kjer je možna vključenost. Na primer, kolikšen odstotek strmih travnikov (podatke o površini je možno pridobiti iz obstoječih baz) je vključenih v podukrepa S35 in S50. Zaradi očitnih pozitivnih učinkov je potrebno težiti k čim večji vključenosti v KOP ukrepe.
311	- Regionalni vidik naložbe (IRO območja in stopnja brezposelnosti) - Vplivi na okolje	Vplivi na okolje niso bili upoštevani v prvem razpisu
312	- Regionalni vidik naložbe (IRO območja in stopnja brezposelnosti) - Vplivi na okolje	Dobrodošla bi bila tudi ocean lokalnih potreb po storitvah mikro podjetja.
322	Upošteva se razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007– 2013. Upošteva se tudi brezposelnost in območja s posebnim varstvenim režimom (narodni, regijski ali krajinski parki).	Kriterij je ustrezen, vendar pa iz razpisov ni razvidno koliko točk je moč pridobiti za posamezne vrednosti določenega kriterija
41	Območje, ki ga zajema LAS, mora izpolnjevati naslednja temeljna merila: - na njem živi od 5.000 - 150.000 prebivalcev, - gostota prebivalcev na kvadratni kilometer ne sme presegati povprečja v Republiki Sloveniji (99,16 preb./km ²), - povezano je v homogeno celoto, - zagotavlja dovolj človeških in finančnih virov, da se lahko podpira trajnostna razvojna strategija, - območja LAS se ne smejo prekrivati, Učinki morajo biti zaznavni na širšem območju LAS	Predosti : povezovanje v večja območja, možnost izvedbe skupnih (finančno vrednejših) projektov . Tveganja : Premalo razpisanih sredstev (3% PRP), ki bi omogočali izvajanje zahtevnejših projektov na celotnem območju LAS, posledično izvajanje projektov na mikro lokalnem območju.

Spremembe v načinu izvajanja ukrepa v primerjavi s prejšnjim programskim obdobjem

Pomemben element, ki vpliva na kakovost izvajanja politik, je tudi zmožnost načrtovalcev politik in pripravljenost nosilcev odločanja, da gradijo na izkušnjah – tako uspešnih kot tudi manj uspešnih – z izvajanjem podobnih ukrepov v preteklosti ali v strukturno primerljivih okoljih. Govorimo torej o zmožnosti inštitucionalnega učenja nosilcev politike razvoja podeželja v Sloveniji. .

Izhajajoč iz tega smo pri pregledu ukrepov PRP bili pozorni tudi na morebitne spremembe v načinu njihovega izvajanja v primerjavi s prejšnjimi programskimi obdobji in/ali z izvajanjem vsebinsko sorodnih ukrepov v nam primerljivih okoljih.

V preglednici spodaj navajamo nekatere pomembnejše spremembe v načinu izvajanja.

Kratkemu opisu spremembe sledi komentar vzrokov za spremembo in opis nove ureditve ukrepov. Temu sledi navedba pričakovanih izboljšav, ki jih želijo s tem doseči načrtovalci politik in komentar možnih tveganj.

Preglednica 15: Opis sprememb v načinu izvajanja ukrepov razvoja podeželja iz naslova PRP ter njihov komentar

Šifra ukrepa, opis spremembe	Vzrok	Nova rešitev	Pričakovane izboljšave	Tveganja
112: Pri točkovanju in izbirnih merilih je bila dodana pozitivna diskriminacija za ženske.	S pozitivno diskriminacijo uravnotežiti delež prevzemnikov in prevzemnic kmetijskih gospodarstev			
121: Sistem izbire vlog	Veliko število pritožb na sklepe (osporavanje točkovanja), težavnejše administriranje razpisa in manj predvidljiva poraba sredstev.	Zdaj: odprti razpisi (kombinirani točkovanje+ 'prvi pride prvi dobi') prej: zaprt razpis, (točkovanje vlog)	Lažje upravljanje ukrepa, posledično tudi potencialno boljša absorpcija	Kakovost vloge ima pri izbiri vlog manjši pomen kot npr. hitrost priprave in oddaje. Sistem preferira majhne investicije, kjer je priprava vlog enostavnejša. Problemi tehnične porpore pri pripravi vlog (glej zgoraj, 3c)
121: Upravičeni nameni financiranja	Ni bilo vpliva na to, katere dejavnosti bodo podprte in v kakšnem obsegu.	Sektorski razpisi	Obseg financiranja neke panoge (ali ciljne skupine upravičencev) v obsegu, kot je predviden v razpisu.	Kako zagotoviti 'objektivni' obseg naložbenih potreb nekega sektorja? možnost subjektivnih ali interesno pogojenih odločitev o alokaciji sredstev po panogah.
121: Manjši delež sofinanciranja naložb v kmet. mehanizacijo,	(Pre?)veliko število vlog za podpore nakupu kmetij. mehanizacije	omejitev max. 30% delež sofinanciranja pri mehanizaciji; pogojevanje nakupa z iztrošenostjo /del.kapaciteto mehanizacije	Več zahtevnejših, kompleksnih naložb.	Večina podprtih naložb še vedno vezanih na mehanizacijo (posledica kriterijev izbire vlog!)

Šifra ukrepa, opis spremembe	Vzrok	Nova rešitev	Pričakovane izboljšave	Tveganja
122: Vsebinska sprememba ukrepa	V obdobju 2004-06 so bile v okviru skupne politike RP sofinancirane samo aktivnosti s področja obnove in nege gozdov. Sporno tudi iz vidika načel državne pomoči (plačevanje storitev po pavšalu)	Nov nabor upravičenih aktivnosti: A – gradnja in rekonstrukcija gozdne infrastrukture; B – naložbe v mehanizacijo za sečnjo in spravilo	Pričakovane izboljšave v smislu izboljšanja razmer za intenzivnejšo rabo gozdnih virov in izboljšanja tehnoloških pogojev dela v gozdu.	Možnost povečanja poseka v obsegu, ki presega letni prirast. Zmanjšanje javnih podpornih mehanizmov za obnovo/nego gozdov.
123: Ciljna skupina upravičencev	Izločitev dopolnilnih dejavnosti, povezanih s predelavo hrane iz ukrepa podpore diverzifikaciji	Razširitev kriterijev upravičenosti na KMG z dopolnilnimi dejavnostmi in planine	Del naložbenih podpor je vezan izključno na predelavo živil na kmetijah in planinah.	Morebitno tveganje (pre?)velike razpršitve naložbenih podpor in s tem manjši skupni ekonomski učinki ukrepa; deloma odpravljeno z ločenimi razpisi za podjetja in KMG.
123: Sistem izbire vlog	Veliko število pritožb na sklepe (osporavanje točkovanja), težavnejše administriranje razpisa in manj predvidljiva poraba sredstev.	Zdaj: odprti razpisi (kombinirani točkovanje+ 'prvi pride prvi dobi') prej: zaprt razpis, (točkovanje vlog)	Lažje upravljanje ukrepa, posledično tudi potencialno boljša absorpcija	Kakovost vloge ima pri izbiri vlog manjši pomen kot npr. hitrost priprave in oddaje. Sistem preferira majhne investicije, kjer je priprava vlog enostavnejša. Drobljenje podpor in posledično manjši skupni učinki ukrepa. Problemi tehnične porpore pri pripravi vlog, relevantno zlasti v delu, ki se navezuje na KMG.
125: Možnost uveljavljanja ukrepa	Vedno večja organiziranost kmetov.	Razpis ukrepa. Odprt razpis.	Možnost uveljavljanja in koriščenje sredstev. Večje zaokroževanje zemljišč. Količinsko in kakovostno stabilnejša ter zaradi tega ekonomsko učinkovitejša kmetijska pridelava.	Visoka: Zaradi zapletenih postopkov, se zgodi, da ukrep ni finančno izkoriščen. Potreba po koordinatorjih prijavljenih projektov.
125: Obseg financiranja	Potreba po večji učinkovitosti rabe vodnih virov.	Več finančnih sredstev.	Večje število hektarov vključenih v ukrep.	Premalo sredstev, nezadovoljstvo upravičencev.
125: Obseg upravičencev	Povečano število KMG, katerih površine so vključene v namakanje.	Več finančnih sredstev.	Večje število hektarov vključenih v ukrep.	Premalo sredstev, nezadovoljstvo upravičencev.

Šifra ukrepa, opis spremembe	Vzrok	Nova rešitev	Pričakovane izboljšave	Tveganja
133: Zožitev podprtih aktivnosti na sheme kakovosti, povečanje obsega sredstev	Razpršenost podpor za pospeševanje prodaje, mešani učinki	Uskladitev z ES/1698/05, podpore namenjene le (EU in domačim) shemam kakovosti	Večja ciljnost podpor, osredotočanje na proizvode, ki vstopajo v priznane sheme kakovosti.	Proizvodi te skupine zajemajo majhen segment AŽ trga; zato pričakovati omejeno število upravičencev, in omejen učinek ukrepa. Smiselna razširitev ukrepa na nacionalne generične sheme kakovosti?
211: Sistem uveljavljanja ukrepa	Poenostavitev izračuna izplačil, večja preglednost, manj napak pri izpolnjevanju vlog.	Elektronsko izpolnjevanje vlog.	Upravičenec ob uveljavljanju neposrednih plačil po izbiri GERK dobi na razpolagalo vse možne ukrepe, ki jih lahko uveljavlja na tem GERK. Možnosti za napačno uveljavljanje ni.	Napake v programski opremi.
211: Površina območij z ukrepom	Potreba po večji vključitvi upravičenih zemljišč upravičencev.	Dopolnjen seznam območij OMD.	Večja vključitev v ukrep. Pozitivni učinki na povečano obdelovanje zemljišč. Normalizacija proizvodnje z izravnalnimi plačili.	Jih ni.
211, 212: Sprememba obsega financiranja	Reforma neposrednih plačil.	Višina sredstev in zneski namenjeni za ukrep se vrnejo na vrednosti iz leta 2004.	Stabilno izplačevanje sredstev v ta namen.	Upravičenci dejansko prejemajo nižja izravnalna plačila na ha v €, kot so izračunana. Izravnalna plačila tudi ne upoštevajo tveganj, kot so sprememba cen goriv ali sprememba cen pridelkov na trgu.
214: Sistem uveljavljanja ukrepa	Poenostavitev izračuna izplačil, večja preglednost, manj napak pri izpolnjevanju vlog	Elektronsko izpolnjevanje vlog.	Upravičenec ob uveljavljanju neposrednih plačil po izbiri GERK dobi v podoknu na razpolagalo vse možne ukrepe in podukrepe, ki jih lahko uveljavlja na tem GERK. Možnosti za napačno uveljavljanje so minimalizirane.	Napake v programski opremi.
214: Površina območij z ukrepom	Sprejetje novih uredb na področju varstva okolja. Povečanje zemljišč pod EK in HAB.	Dopolnjen seznam podukrepov. Podukrepe je možno uveljavljati na novo, kljub zaprtju KOP ukrepa za nove upravičence.	Pozitivni učinki na biodiverziteto. Višji % površin vključenih v ukrep.	Več finančnih sredstev za KOP ukrepe. Jih ni.

Šifra ukrepa, opis spremembe	Vzrok	Nova rešitev	Pričakovane izboljšave	Tveganja
214: Število upravičenih vlagateljev	Povečanje št. KMG vključenih v EK in HAB.	Podukrepe je možno uveljavljati na novo, kljub zaprtju KOP ukrepa.	Višji % KMG vključenih v ukrep.	Jih ni.
214: Možnost vsakoletnega uveljavljanja ukrepov	Ni doživel spremembe.	Ni bilo rešitve.	Ni izboljšave.	Onemogočanje uveljavitve ukrepov novim upravičencem. Ni možnosti vključitve po hierarhiji nižjih ukrepov in potem prestop v višje, ko upravičenci dobijo zagon in zanimanje za preusmeritev. Različni razlogi: - pomanjkanje sredstev; spodbujanje določenih ukrepov zaradi nizke vključenosti v podukrepe.
214: Sprememba obsega financiranja	Reforma neposrednih plačil.	Nižji skupen proračun.	Prenos sredstev za namen plačil za plačilne pravice za travnike in njive.	Ob primerni prerazporeditvi sredstev tveganj ni. Z nadzorom števila vlagateljev in površin se uravnava poraba sredstev, ki mora zadoščati za vse programske obdobje.
Bistvenih vsebinskih sprememb v načinu izvajanja ni. Razlike ki so nastale med obema obdobjema so predvsem posledica prilagoditve na sprejete predpise v obdobju do začetka izvajanja PRP (SKD, Uredba o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji) in poenotenja razpisnih pogojev in načinov izvajanja znotraj PRP				
322: Sprememba modela izvedbe projekta in financiranja	Faznost izpeljave projektov je vodila v šibkost izvedbenega dela, ker je običajno v procesu zmanjkalo finančnih sredstev	Projekt se izvede od iniciacije do realizacije v enem postopku	Večja stopnja realizacije zastavljenih projektov	Zaradi zahtevnosti pri zagotavljanju sredstev je večja verjetnost, da se lokane skupnosti ne bodo odločale za ta ukrep

2.2 Pregled okvira spremljanja in vrednotenja, primerjava s CMEF

2.2.1 Uvodna pojasnila

Na podlagi pregleda krovnih programskih dokumentov na nacionalni ravni (PRP 2007-2013, vključno z Okoljskim poročilom PRP) in pridobljenih informacij o operativni izvedbi postopkov spremljanja PRP (MKGP) je bil izveden pregled in ocena ustreznosti obstoječega okvira spremljanja PRP za Slovenijo. Primerjalni pregled vsebuje naslednje elemente:

- pregled (kazalnikov) indikatorjev PRP (obveznih po CMEF/načrtovanih/dejansko spremljanih);
- pregled organizacij, odgovornih za vodenje podatkov in njihovih nalog;
- pregled in analiza virov podatkov (dostopnost baz, kompatibilnost podatkov, teritorialni zajem).

Prvotni načrt je bil, da se pregled postopkov spremljanja in vrednotenja PRP opravi po posameznih vsebinskih sklopih (strukturni kazalniki kmetijstva, živilstva in gozdarstva; socio-ekonomski kazalniki, vključno z 'mehkimi' kazalniki človeškega kapitala; biotska raznovrstnost, območja visoke naravne vrednosti; kazalniki gospodarjenja z vodnimi viri in hidroloških značilnosti tal; kazalniki podnebnih razmer; raba tal in podeželskega prostora). Tekom dela se je izkazalo, da bi bil tak pristop kljub navidezni sistematičnosti manj pregleden. Hierarhija ciljev in indikatorjev v PRP je namreč opredeljena po prednostnih nalogah (oseh) in naprej po ukrepih. Enako velja tudi za spremljajoče dokumente PRP, ki opredeljujejo postopke spremljanja (npr. Priročnik za spremljanje izvajanja ukrepov Programa razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2007-2013), letna poročila o izvajanju PRP in poročila vrednotenja.

Pregled postopkov spremljanja smo začeli s podrobnim pregledom relevantnih gradiv. Kot temeljni in najaktualnejši vir podatkov za pregled ukrepov in kazalnikov, povezanih z dvigom konkurenčnosti kmetijskega sektorja, smo uporabili Program razvoja podeželja 2007-2013 (3. sprememba, december 2009). Za temeljitejši pregled kazalnikov ter njihovo metodo pridobivanja smo uporabili Priročnik za spremljanje izvajanja ukrepov Programa razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2007-2013 (Kos, 2007). Temu je sledil natančen pregled kazalnikov za izbrane ukrepe, metodo spremljanja, njihovo porazdelitev in kvantificirane cilje. Cilje smo nato primerjali z rezultati izvajanja iz zadnjega (in doslej edinega javno dosegljivega) poročila o izvajanju ukrepov PRP do konca leta 2008.

Zaradi večje preglednosti smo se odločili za tabelaričen pregled postopkov spremljanja. Prvotno je bilo sicer predvideno, da bi priporočila za učinkovitejše spremljanje ukrepov za razvoj podeželja v prihodnosti predstavili v posebnem, sinteznem delu poročila. Zaradi boljše preglednosti pa smo se odločili, da predloge izboljšav združimo s preostalim pregledom postopkov spremljanja. Nekateri predlogi izboljšav se nanašajo na sistem spremljanja aktualnega Programa razvoja podeželja, v primeru korenitejših sprememb pa za tovrstne ukrepe, ki se bodo izvajali v prihodnjem programskem obdobju.

2.2.2 Ukrepi prednostne osi 1: Ocena postopkov spremljanja ter predlogi izboljšav

Usposabljanje za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju

Ukrep usposabljanja za delo v kmetijskem, gozdarskem in živilskem sektorju se je izvajal prvič, vendar se do letnega poročila iz leta 2008 program še ni izvajal. Prvi razpis je bil odprt šele v maju 2009.

Kazalnik vložka se spremlja iz vidika javnih izdatkov, zasebnih izdatkov pri tem ukrepu ni predvidenih. Kazalnik donosa se osredotoča na število udeležencev usposabljanja in število dni usposabljanja (glede na cilje je predvidenih 3 do 4 dni usposabljanja na udeleženca). Podatki se bodo spremljali na podlagi prispelih vlog na razpis, razmejeni pa bodo glede na področja usposabljanja (upravljanje, administracija in prodajne veščine, usposabljanje na področju informacijske tehnologije, inovativne prakse, novi standardi, kakovost proizvodov, ohranjanje podeželja in varovanje okolja ter drugo), lastnosti udeležencev in sektor (kmetijstvo, gozdarstvo in prehrana). Kazalnik rezultata nam bo povedal število udeležencev, ki so uspešno zaključili usposabljanje – ta kazalnik se ne razlikuje precej od kazalnika števila udeležencev in menim, da bi moralo biti uspešno zaključeno usposabljanje pogoj za samo financiranje (kar predvideva tudi razpis). Ta kazalnik bo vseboval tudi odgovore na določena vprašanja, kot so razlogi za udeležbo na usposabljanju (preusmeritev proizvodnje, uvedba novih tehnologij, nakup informacijske tehnologije), vendar v priročniku ni jasno opredeljeno, kako bodo na ARSKTRP prišli do teh podatkov – predlagamo anketiranje ob zaključenem usposabljanju.

Preglednica 16: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 111

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)			Dodeljena sredstva	
Javni izdatki	13.570.600	0			0	
Zasebni izdatki	0					
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število udeležencev usposabljanja	0	0	0	1500	Analiza primarnih podatkov	-področje usposabljanja -vrsta udeležencev (spol, starost, področje) -sektor
Število dni usposabljanja	0	0	0	5000	Analiza primarnih podatkov	-področje usposabljanja
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika	
Število udeležencev, ki so uspešno zaključili izobraževanje s področja kmetijstva	0	0	15500	Analiza primarnih podatkov	-pridobitev potrdila -uporaba pridobljenega znanja (glede na področje, spol in starost)	

Kazalnik rezultata je zvišanje dodane vrednosti na podprtih gospodarstvih, razčlenjen pa je glede na vrsto gospodarstva. Podatki naj bi se pridobili s pomočjo anketnih vprašalnikov, na podlagi evidence, ki jo mora voditi upravičenec še najmanj dve leti po odobritvi sredstev. Za potrebe letnega poročila očitno verjetno še niso bile izvedene ankete, zato podatkov o dvigu BDV še ni. Glede na to, da morajo upravičenci voditi evidenco o vseh prihodkih in odhodkih, se iz le-te lahko razbere tudi obseg naložb in bi iz tega naslova lahko dobili podatke za spremljanje kazalnika donosa, ki se nanaša na naložbe.

Temeljni kazalniki, povezani s ciljem tega ukrepa so primerni in se nanašajo na starostno strukturo v kmetijstvu, produktivnost dela v kmetijstvu in ekonomsko velikost kmetijskih gospodarstev. Kazalnika vpliva sta gospodarska rast in produktivnost dela.

Na vprašanja za vrednotenje bodo ocenjevalci lahko dobili s pomočjo analize odobrenih vlog – in sicer na vprašanje pospešitve dolgotrajnega uveljavljanja mladih prevzemnikov, izboljšanje človeškega potenciala, na vprašanje izboljšanja konkurenčnosti bi moral odgovoriti kazalnik zvišanja BDV, za odgovor na vprašanje koliko je pomoč olajšala strukturno prilagajanje kmetijskih gospodarstev, pa bo verjetno potrebno izvesti anketo.

Zgodnje upokojevanje kmetov

V dveh letih izvajanja programa je bilo prek dveh razpisov za ta ukrep namenjenih 11.160.000 EUR sredstev, vendar jih je bilo izkoriščenih le dobrih 26% razpisanih sredstev. To je deloma tudi zato, ker je bil drugi razpis v obdobju, za katerega velja poročilo, še odprt in vse vloge še niso bile odobrene (zaradi tega se pojavi tudi velika razlika med prejetimi in odobrenimi prijavi). Vendar kljub temu kazalniki vložka in donosa nakazujejo, da je interes za prevzem kmetij manjši od pričakovanega.

Kazalniki donosa za ta ukrep so število predčasno upokojenih kmetov ter kmetijskih delavcev in število sproščenih hektarjev. Podatki se pridobivajo na podlagi oddanih vlog in so razčlenjeni glede na starost in spol prejemnika sredstev. Kazalnik števila predčasno upokojenih kmetijskih delavcev je nesmiseln, saj v Sloveniji ukrep ne predvideva podpor za to ciljno skupino in se nanaša le na nosilce gospodarstev. Povprečna velikost sproščenih hektarov na gospodarstvo je 11,4 ha kar je 0,8 ha več kot predvideno (glede na cilje). Ta velikost je tudi večja od slovenskega povprečja, kar pa se je za pravilo izkazalo že v preteklih obdobjih, saj so večje kmetije bolj zanimive za potencialne naslednike. Kazalnik rezultata je enak kot pri ukrepu pomoč mladim prevzemnikom kmetij, tudi pridobil se bo na enak način. Cilj pri tem kazalniku je dvig bruto dodane vrednosti na podprtih gospodarstvih za 1000 EUR in je za vse ukrepe opredeljen ločeno. Vendar pa cilj ni opredeljen, kadar se na podprtih gospodarstvih izvaja več ukrepov istočasno, npr. pomoč mladim kmetom (dvig BDV/PDM za 1000 EUR), ukrep zgodnjega upokojevanja (prav tako dvig za 1000 EUR) in posodabljanje kmetijskih gospodarstev (1300 EUR) – ali to pomeni, da je cilj dvig BDV/PDM za 1300 EUR (maksimalno na ukrep), 3300 EUR (seštevek ciljev), ali kako drugače. Temeljni kazalniki povezani s ciljem in kazalniki vpliva so enaki kot za ukrep pomoči mladim prevzemnikom.

Preglednica 18: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 113

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)		Dodeljena sredstva		
Javni izdatki	38.097.939	11.160.000		2.928.824		
Zasebni izdatki	0					
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda	Porazdelitev kazalnika
Število kmetov, ki so se predčasno upokojili	0	66	34	210	Obdelava primarnih podatkov	-starost -spol
Število kmetijskih delavcev, ki so se predčasno upokojili	NP	NP	NP		Obdelava primarnih podatkov	-starost -spol
Število sproščenih hektarov	0	418	389	2226	Obdelava primarnih podatkov	-delavec -nosilec gospodarstva
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika	
Zvišanje bruto dodane vrednosti pri podprtih gospodarstvih (v tisoč EUR)	0	NA	1,0	Anketiranje – finančna evidenca	-ukrep -vrsta gospodarstva/ podjetja	

Na vprašanja za vrednotenje bodo ocenjevalci lahko odgovorili na podlagi podatkov iz odobrenih vlog in s pomočjo kazalnikov spremljanja - koliko je pomoč prispevala k strukturnim spremembam in k izboljšanju človeškega potenciala - s pomočjo temeljnih kazalnikov, ter koliko je prispevala k izboljšanju konkurenčnosti kmetijskega sektorja s pomočjo kazalnika vpliva ter temeljnim kazalnikom povezanim s ciljem.

Ukrep se spremlja in vrednoti učinkoviteje od prejšnjih vrednotenj, saj v večji meri temelji na analizi primarnih podatkov, tudi kazalnik rezultata temelji na evidenci poslovanja in ne zgolj na oceni upravičenca.

Posodabljanje kmetijskih gospodarstev

Za ukrep posodabljanje kmetijskih gospodarstev je bilo v dveh letih izvajanja razpisanih skoraj 43%, dodeljenih pa dobrih 28% vseh razpoložljivih sredstev, ta sredstva pa so bila razdeljena med le tri razpise, prvi se je nanašal na vse sektorje in je bilo za ta namen izkoriščenih tudi največji del vseh sredstev, porabila so se praktično vsa razpisana sredstva. Večji del razpisanih sredstev je bilo dodeljenih tudi za hmeljarstvo in nekaj za vrtnarstvo. Razpis za naložbe v objekte poškodovane v naravnih nesrečah do konca leta 2008 še ni bilo odobrenih vlog, saj je bil razpis še odprt, prav tako ni bilo izdane še nobene odločbe za razpis, ki se je nanašal na perutninarstvo in prašičerejo.

Kazalnik donosa nam pove število gospodarstev, ki so prejela pomoč, in celoten obseg naložb. V okviru slednjega se spremljajo rezultati glede na sektor pridelave, vrsto naložbe in tip OMD, za odobrene vloge pa se poleg tega spremlja še pravni status upravičenca, spol in starost upravičenca ter tip pridelave (ekološko ali ne). Podprtih je bilo 38% gospodarstev glede na cilj, izvedenih pa kar 49% naložb, kljub temu da je bilo dodeljenih le 28% razpoložljivih sredstev, kar kaže na izjemno učinkovitost programa iz vidika doseganja ciljev donosa.

Preglednica 19: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 121

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)		Dodeljena sredstva		
Javni izdatki	90.872.327	38.849.847		25.649.307		
Zasebni izdatki	88.026.401					
Sprejete obveznosti iz EPD 04-06		/		/		
1. razpis: vsi sektorji		20.349.847		20.282.992		
2. razpis: hmelj		3.500.000		3.201.550		
3. razpis: vrtnarstvo		3.000.000		2.164.765		
4. razpis: naložbe v objekte poškodovane v naravnih nesrečah		2.000.000		0		
5. razpis: perutnina in prašiči		10.000.000		0		
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število kmetijskih gospodarstev, ki so prejela pomoč	0	1568	1009	2622	Analiza primarnih podatkov	-glede na sektor -vrsta naložbe -pravni status -spol in starost -območje OMD -tip predelave
Celotni obseg naložb	0	166,4 mio EUR	89,6 mio EUR	183,9 mio EUR	Analiza primarnih podatkov	-sektor -vrsta naložbe -območje
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008		Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Zvišanje bruto dodane vrednosti pri podprtih gospodarstvih	0	NA		1,3	Anketiranje – evidenca o finančnem poslovanju	-ukrep -vrsta gospodarstva/ podjetja
Število gospodarstev/ podjetij, ki vpeljujejo nove proizvode in/ ali tehnologije	0	858 (skupaj z ukrepoma 122 in 123)		542	Anketiranje/ pregled	-ukrep -vrsta novosti -vrsta gospodarstva
Število gospodarstev, ki so se z naložbami prilagodili novim standardom skupnosti	0	NP		1225	NP	NP
Obseg kmetijskih zemljišč, na katerih so se z naložbo stabilizirali dohodki iz kmetijske dejavnosti	0	NP		1000 ha	NP	NP

Tudi pri tem ukrepu je kazalnik donosa zvišanje bruto dodane vrednosti pri podprtih gospodarstvih, le da je cilj postavljen višje od prejšnjih dveh ukrepov – na dvig za 1.300 evrov. Drugi kazalnik rezultata je število gospodarstev, ki vpeljujejo nove tehnologije ali proizvode, a čeprav se spremlja kazalnik glede posamično po ukrepih in so ločeno zastavljeni tudi njegovi cilji, so bili v vmesnem poročilu na voljo le skupni rezultati. Poleg po ukrepu, se kazalnik spremlja še glede na vrsto novosti (postopek/proizvod) in vrsto gospodarstva.

Program razvoja podeželja predvideva tudi spremljanje števila gospodarstev, ki so se na novo prilagodila minimalnim standardom EU, vendar ne priročnik, ne letno poročilo očitno spremljanje tega kazalnika ne predvidevata – morda zato ker je dodatni nacionalni kazalnik. Kljub temu, bi se moral kazalnik spremljati, saj se nanaša na posebne cilje ukrepa. Enako velja za kazalnik o obsegu kmetijskih zemljišč, kjer je stabiliziran dohodek, čeprav bi se zdel morda bolj smiseln kazalnik, ki se nanaša na število kmetij in ne na obseg zemljišč.

Temeljni kazalniki povezani s ciljem so bruto naložbe v osnovna sredstva v kmetijstvu, kjer je zelen dvig do leta 2013 za 9% na 265 milijonov evrov. Tudi za ta ukrep sta temeljna kazalnika produktivnost dela v kmetijstvu in ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev, čeprav ne vem, zakaj bi se zaradi naložb le ta zvišala. Temeljna kazalnika vpliva sta gospodarska rast in produktivnost dela.

Na večino vprašanj za vrednotenje bo verjetno potrebno odgovoriti s pomočjo anket, saj se ukvarjajo z vprašanji, koliko so naložbe prispevale k boljši uporabi proizvodnih dejavnikov in olajšale uvedbo novih tehnologij, kakšen je bil vpliv naložb na tržni delež, dolgotrajnost naložb. Na vprašanje konkurenčnosti pa bo ocenjevalec lahko odgovoril na podlagi obeh kazalnikov rezultata (dvig BDV), ob pomoči anket. Prav tako bi se za učinkovito vrednotenje lahko ocenjevalci zgledovali po vrednotenju programa SAPARD in izvedli študijo primerov.

Ta ukrep bi se lahko spremljal učinkoviteje, saj odgovarja le na vprašanja, ki se nanašajo na potrebe skupnega okvirja spremljanja in vrednotenja, ne nanaša pa se na nacionalne cilje in potrebe, saj v spremljanju izpušča dva zelo pomembna cilja.

Povečanje gospodarske vrednosti gozdov

Za ta ukrep je bilo do leta 2008 namenjenih 39% vseh razpoložljivih sredstev, dodeljenih pa 81% od razpisanih. Sredstva so se dodelila prek dveh razpisov, na prvem so se dodelila vsa razpisana sredstva, za drugega, ki je bil namenjen izboljšanju gozdne infrastrukture, pa še niso bile izdane vse odločbe do zaključka poročila. Iz letnega poročila je lahko razbrati, da se je poraba sredstev spremljala glede na vrsto naložbe in pravni status upravičenca (fizične osebe, s.p., združenja...).

Kazalnik donosa kaže število gospodarstev, ki so prejela pomoč in celoten obseg naložb. S številom naložb ukrep dosega 17%, z obsegom naložb pa že 35 % cilja, kar kaže, da bo verjetno na koncu izvedeno manj večjih naložb kot predvideno. Tudi soudeležba zasebnih izdatkov je višja od predvidene, saj je na podlagi obsega naložb in dodeljenih sredstev delež javnih izdatkov 45% in ne 50% kot predvideno. Kazalnika se spremljata glede na vrsto lastništva ter območje OMD, kar se zdi smiselno.

Preglednica 20: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 122

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)		Dodeljena sredstva		
Javni izdatki	24.939.252	9.728.776		7.919.838		
Zasebni izdatki	24.939.252					
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število gospodarstev, ki so prejela pomoč	0	832	443	2622	Obdelava podatkov	-vrsta lastništva -območje OMD
Celoten obseg naložb	0	28,2	17,5	49,9 mio EUR	Obdelava podatkov	-vrsta lastništva -območje OMD
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika	
Zvišanje bruto dodane vrednosti pri podprtih gospodarstvih	0	NA	1,0	Anketiranje – prejemnik vodi evidenco o finančnem poslovanju	-ukrep -vrsta gospodarstva/ podjetja	
Število lastnikov gozdov, ki vpeljujejo nove proizvode ali proizvodne izboljšave	0	858 (skupaj z ukrepoma 121 in 123)	490	Anketiranje/ pregled	-ukrep -vrsta novosti -vrsta gospodarstva	
Število lastnikov gozdov, ki so povečali varnost pri delu	0	NP	490	NP	NP	

Kazalniki rezultata so zvišanje BDV/PDM pri podprtih lastnikih gozdov za 1000 evrov, število lastnikov, ki vpeljujejo nove tehnologije – rezultati so zopet združeni s prejšnjim ukrepom in ukrepom dodajanja vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom. Program razvoja podeželja tudi pri tem ukrepu predvideva dodaten kazalnik rezultata, ki se nanaša na cilj izboljšanja varnosti pri delu, vendar se kazalnik ne spremlja (glede na poročilo), prav tako ni podanih nobenih navodil za spremljanje. Pogrešamo tudi kazalnik, ki se nanaša na povečanje ekonomske vrednosti gozdov - to bi se verjetno spremljalo s pomočjo kazalnika vpliva, saj tega rezultata ne dobimo neposredno, lahko pa odgovor dobili s pomočjo anketiranja v okviru vprašanj za vrednotenje. Podobno vprašanje se tudi pojavlja, in se nanaša na ohranjanje ali krepitev trajnostnega gospodarjenja z gozdovi, nanj pa se bo gotovo odgovarjalo z anketo. Ostala vprašanja za vrednotenje se osredotočajo na diverzifikacijo proizvodnje gozdnih posestev, na kar bi lahko deloma odgovorili s pomočjo kazalnika rezultata (novi proizvodi ali tehnologije), deloma pa z anketiranjem, na vprašanje tržne povezave med gozdarskim sektorjem in sektorjem obnovljivih virov bo verjetno potrebno odgovoriti z anketiranjem. Na vprašanje konkurenčnosti se bo deloma lahko odgovorilo s kazalniki spremljanja, vendar pa bi bilo za natančnejši odgovor potrebno izvesti anketo.

Temeljni kazalniki povezani s ciljem kažejo bruto naložbe v osnovna sredstva v gozdarstvu, vendar tu podatki niso na voljo, zato tudi cilj ni opredeljen. Da bi dobili podatke, bi bilo verjetno potrebno izvesti popis gozdnih posesti. Drugi temeljni kazalnik je povezan s

produktivnostjo dela v gozdarstvu, kjer je cilj povečanje produktivnosti za približno 16%. Kazalnika vpliva sta enaka kot pri prejšnjih ukrepih.

Ukrep se ne spremlja povsem učinkovito, saj ne zajema doseganje vseh ciljev ukrepa, a vendar je spremljanje mnogo učinkovitejše kot v preteklosti, ko je zajemalo samo spremljanje vložka in donosa.

Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom

Za ukrep dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom je bilo do sedaj razpisanih 23% razpoložljivih sredstev, od tega 60% za kmetijske proizvode in 40% za živilske proizvode, dodeljenih pa je bilo le 45% sredstev (kar predstavlja dobrih 10% ciljne vrednosti), od tega kar 72% na prvem razpisu za kmetijske proizvode, saj je bil drugi razpis v času poročila še odprt.

Ukrep se spremlja z dvema kazalnikoma donosa, številom podprtih podjetij in celotnim obsegom naložb. Število podprtih podjetij se spremlja glede na njihovo velikost, sektor (kmetijstvo, gozdarstvo, živilstvo) in sektor pridelave (vrtnine, vino, meso...), poleg tega pa še na vrsto aktivnosti (predelava in trženje ter razvoj). Do sedaj je bilo glede na cilj podprtih slabih 11% podjetij, kar se sklada tudi z dodeljenimi sredstvi, vendar pa je bilo izvedenih 16% naložb, kar kaže na večji delež samofinanciranja. Celoten obseg naložb se spremlja ločeno glede na sektor in tip pridelave (ekološko in ne ekološko), vendar bi se tudi tu zdelo smiselno spremljanje glede na vrsto aktivnosti, saj je glede na cilj programa velik poudarek na razvoju novih proizvodov.

Preglednica 21: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 123

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)		Dodeljena sredstva		
Javni izdatki	93.171.965	21.654.703		9.796.112		
Zasebni izdatki	133.934.701					
Sprejete obveznosti iz EPD 04-06		/		/		
1.razpis: kmetijski proizvodi		12.979.059		7.079.962		
2.razpis: živilski proizvodi		8.675.644		2.716.150		
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število podprtih podjetij	0	82	53	450	Zbiranje primarnih podatkov	-velikost podjetja -sektor -pridelave -vrsta aktivnosti
Celotni obseg naložb (€)	0	40,8 mio EUR	35,7 mio EUR	227,1 mio €	Zbiranje primarnih podatkov	-sektor -sektor -pridelave
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika	
Zvišanje bruto dodane vrednosti pri podprtih gospodarstvih	0	NA	1,5	Anketiranje – 0 evidenca finančnem poslovanju	-ukrep -vrsta gospodarstva/ podjetja	
Število gospodarstev/ podjetij, ki vpeljujejo nove proizvode in/ ali tehnologije	0	858 (skupaj z ukrepoma 121 in 122)	100	Anketiranje/ pregled	-ukrep -vrsta novosti -vrsta gospodarstva	

Rezultati se spremljajo s pomočjo kazalnika zvišanja bruto dodane vrednosti, ki je za ta ukrep predvidena najvišja – dvig za 1.500 evrov. Kazalnik se spremlja na enak način kot za prej omenjene ukrepe, kot tudi kazalnik števila gospodarstev, ki vpeljujejo nove proizvode ali tehnologije. Ker se kazalnik ne spremlja ločeno, sem pregledala tudi skupni cilj za ta kazalnik, ki je 1132 novih proizvodov ali tehnologij, kar pomeni, da skupaj ukrepi 121, 122 in 123 dosegajo že kar 76% cilja, kar kaže na izjemno uspešnost teh ciljev. Ta kazalnik rezultata je tudi edini, ki v poročilu iz leta 2008 že vsebuje vmesne rezultate.

Zaradi širine tega ukrepa (nanaša se na vse tri sektorje), njegovo uspešnost kaže tudi največ kazalnikov povezanih s cilji – bruto naložbe v sredstva v kmetijstvu, bruto naložbe v osnovna sredstva v živilski industriji, kjer cilj ni opredeljen, razen da je pričakovano povečanje. Cilji niso opredeljeni tudi za kazalnike gospodarskega razvoja v živilski industriji in razvoj zaposlovanja v živilski industriji, produktivnost dela v živilstvu pa naj bi se zvišala za 6%. Kazalnik vpliva je poleg gospodarske rasti in produktivnosti še ustvarjanje delovnih mest, predlagamo pa bi še en dodaten kazalnik– prispevek k boju proti podnebnim spremembam, saj so naložbe namenjene tudi predelavi kmetijske in gozdne biomase za obnovljive vire energije. Za vrednotenje vpliva bi lahko uporabili tudi kazalnik izboljšanja kakovosti voda, ker je predmet podpor tudi uvedba naprav za obdelavo odpadnih voda pri predelavi in uvedbo

proizvodnih tehnik za varčevanje z vodo, vendar pa je žal spremljanje tega kazalnika omejeno izključno na presežke dušika.

Na vprašanja za vrednotenje za ta ukrep bi se dalo odgovoriti deloma s kazalniki v kombinaciji anketiranja pri vprašanjih izboljšanja konkurenčnosti in uvedbi novih tehnologij in inovacij, vendar bi bilo za večino vprašanj potrebno izvesti najmanj anketiranje (izboljšanje učinkovitosti predelave in trženja), predlagala bi tudi študijo primerov (vpliv na izboljšanje kakovosti, dostop do trga in povečanje tržnega deleža).

Spremljanje tega ukrepa je zadovoljivo, vendar ne odgovarja na vprašanje doseganja vseh ciljev. V ukrepu je še vedno poudarek na doseganju in prilagajanju higienskimi in okoljskim standardom, zato bi bilo morda potrebno spremljanje tudi tega kazalnika, ne spremlja se tudi izboljšanja varstva pri delu. Ukrep se spremlja zanesljiveje kot v preteklosti, saj kazalniki temeljijo na merljivih rezultatih, vendar pa se bo za učinkovito spremljanje tega ukrepa potrebno unovčiti pretekle izkušnje in se zgledovati po vrednotenju ukrepa v obdobju 2004-2006.

Izboljšanje in razvoj infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva

Do leta 2008 se je za ta ukrep namenilo četrtno sredstev, vendar je bilo dodeljenih le 17% vseh razpisanih sredstev, saj sta bila še dva razpisa v časovnem obdobju poročila še odprta. Na prvem razpisu je bilo odobrenih 39% razpoložljivih sredstev. Vsega skupaj je bilo za ta ukrep prejetih le 9 prijav, od tega je bila zavržena le ena, 6 je bilo sprejetih, ostale vloge so bile v času izdelave poročila še odprte. To pomeni, da je bilo v dveh letih izvajanja ukrepa izvedenih le 5% pričakovanih aktivnosti, kar kaže na slabo zanimanje za ta ukrep, kljub temu da za izvajanje ukrepa ni predvidene lastne finančne udeležbe in da razdrobljenost posesti močno pesti slovenske kmete. Cilj se dosega še v manjši meri iz vidika celotnega obsega naložb, kjer se je izvedel le 1% pričakovanih naložb. Kazalnik donosa, ki se nanaša na število podprtih aktivnosti in tudi celoten obseg naložb, se spremlja glede na tip operacije in vrsto zemljišč (kmetijska ali gozdarska). V programu razvoja podeželja je kazalnik donosa natančneje opredeljen, saj se deli posebej za vrsto operacije (namakanje, komasacije in izboljšanje lastnosti tal), ločeno opredeljeni so tudi cilji. Poleg spodaj opisanih kazalnikov se spremlja še za vsak podukrep skupni obseg površin ter obseg površin, opremljenih z vodomerni, velikost parcel znotraj komasacijskega območja..., vendar priročnik spremljanja tega ni predvideval, tudi baza zbiranja podatkov vnosa določenih potrebnih podatkov, ki se nanašajo na zgoraj opisane kazalnike, ne vsebuje. Kazalnik rezultata za ta ukrep je dvig BDV na podprtih gospodarstvih, in se zdi primeren.

Preglednica 22: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 125

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)		Dodeljena sredstva		
Javni izdatki	43.633.948	11.605.704		1.968.535		
Zasebni izdatki	0					
1.razpis: komasacije		5.105.704		1.968.535		
2.razpis: komasacije		2.000.000		0		
3.razpis: Izgradnja velikih namakalnih sistemov		4.500.000		0		
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število podprtih aktivnosti	0	9	6	115 (50/45/20)	Obdelava primarnih podatkov	-tip operacije -vrsta zemljišča
Celotni obseg naložb (€)	0	4.112.811,59	2.377.361,70	227,1 mio EUR	Obdelava primarnih podatkov	-tip operacije -vrsta zemljišča
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika	
Zvišanje bruto dodane vrednosti pri podprtih gospodarstvih	0	NA	1,0	Anketiranje - o evidenca finančnem poslovanju	-ukrep -vrsta gospodarstva/ podjetja	

Vprašanja za vrednotenje se nanašajo na to, koliko je shema prispevala k prestrukturiranju in razvoju fizičnega potenciala in koliko je spodbujala konkurenčnost kmetijskih gospodarstev in gozdnih posesti. Na ti dve vprašanji bi se deloma lahko odgovorilo s kazalniki in deloma z anketiranjem. Predlagala bi, da se izvede tudi študija primerov, kako komasacije izboljšujejo konkurenčnost in rabo proizvodnih dejavnikov, ter kako namakalni sistemi vplivajo na stabilnost dohodka. Temeljni kazalniki povezani s ciljem se nanašajo na gospodarski razvoj, čeprav bi se zdelo iz naslova komasacij logično ukrep povezati s kazalnikom ekonomske velikosti kmetijskih gospodarstev.

Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane

Za ukrep sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane se je do konca leta 2008 prijavilo 6 kmetijskih gospodarstev, vendar je bil v času poročila razpis še odprt in nobena vloga še ni bila odobrena. Kazalnik donosa je število podprtih gospodarstev, vključenih v sheme kakovosti, porazdeli pa se glede na kategorijo proizvoda (meso, sadje, zelenjava, idr.) ter glede na tip in vrsto (evropske: geografsko poreklo, ekološka pridelava... in nacionalne: integrirana pridelava, višja kakovost, drugo).

Preglednica 23: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 132

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)		Dodeljena sredstva	Izplačana sredstva	Vrnjena sredstva iz EKSRP
Javni izdatki	16.069.003	5.432.390		0	0	0
Zasebni izdatki	0					
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda	Porazdelitev kazalnika
Število podprtih kmetijskih gospodarstev, vključenih v sheme kakovosti	7000	6	0	10000	Obdelava podatkov	-kategorija proizvodov -tip in vrsta shem
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika	
Vrednost kmetijske proizvodnje vključene v sheme kakovosti	56 mio €	NA	100 mio €	Izračun celotne tržne vrednosti znotraj označbe	-vrsta označbe -vrsta ukrepa -vrsta kmetijskega proizvoda	

Kazalnik rezultata se nanaša na vrednost kmetijske proizvodnje vključene v sheme kakovosti, spremlja pa se glede na vrsto standarda, vrsto ukrepa, ter vrsto kmetijskih proizvodov. Temeljni kazalnik za ta ukrep je ekonomski razvoj primarnega sektorja, kazalnik vpliva pa kot pri vseh ostalih gospodarska rast in produktivnost dela. Temeljni kazalnik povezan s ciljem bi bil lahko tudi število izdelkov, vključenih v sheme kakovosti ter bruto dodana vrednost na polno delovno moč.

Vprašanja za vrednotenje tega ukrepa poskušajo ugotoviti, koliko je podpora prispevala k izboljšanju kakovosti in transparentnosti proizvodnih postopkov za potrošnike, za kar bi bilo potrebno izvesti anketo tako med prejemniki pomoči in tudi potrošniki. Koliko je podpora povečala dostop na trg ali tržni delež ter na dodano vrednost proizvodov bi bilo prav tako potrebno izvesti anketo med prejemniki pomoči. Na vprašanje, koliko je podpora prispevala k izboljšanju konkurenčnosti pa bi lahko odgovorili s temeljnim kazalnikom, ki se nanaša na produktivnost dela in z anketiranjem.

Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane

Do konca leta 2008 je bilo za ta ukrep razpisanih že več skoraj 60% vseh razpoložljivih sredstev, dodeljenih pa le 20%, ob dejstvu, da je bil en razpis ob koncu obdobja poročanja še odprt. Na prvem razpisu je bilo odobrenih dobrih 40% vse razpisanih sredstev. Kazalnik donosa je število podprtih aktivnosti, ki se spremlja glede na kategorijo proizvodov ter glede na tip in vrsto sheme kakovosti. V času poročila je bilo odobrenih 6 prijav, kar predstavlja 12% ciljne vrednosti. Kazalnik rezultata je prav tako vrednost kmetijske proizvodnje vključene v sheme kakovosti.

Preglednica 24: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 133

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)		Dodeljena sredstva		
Javni izdatki	6.619.268	3.936.338		818.136		
Zasebni izdatki	2.836.829					
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število podprtih aktivnosti	0	12	6	50	Zbiranje in obdelava podatkov v ARSKTRP	-kategorija proizvodov -tip in vrsta shem -ukrep
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika	
Vrednost kmetijske proizvodnje vključene v sheme kakovosti	56 mio €	NA	100 mio €	Izračun celotne tržne vrednosti znotraj označbe	-vrsta označbe -vrsta ukrepa -vrsta kmetijskega proizvoda	

Vprašanja za vrednotenje za ta ukrep poskušajo odgovoriti na vprašanja koliko je podpora prispevala k povečanju tržnega deleža visokokakovostnih proizvodov, kar bi lahko ugotovili z izračunom tržnega deleža, na vprašanje koliko je prispevala k ozaveščanju potrošnikov o visokokakovostnih proizvodih pa s tržno raziskavo. Tretje vprašanje se nanaša na izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega sektorja, kot pri večini ukrepov. Relevantni temeljni kazalniki povezani s ciljem so gospodarski razvoj primarnega sektorja, razvoj zaposlovanja v primarnem sektorju ter produktivnost dela v kmetijskem in živilskem sektorju.

Glede na cilje ukrepa kazalniki in vprašanja za vrednotenje zadovoljivo kažejo učinkovitost pomoči, ne spremljajo le dviga bruto dodane vrednosti v kmetijstvu.

Podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev

Za podpore za ustanavljanje in delovanje skupin proizvajalcev je bilo v začetku programa predvidenih skoraj 2,9 milijonov evrov sredstev, v obdobju do leta 2008 je bilo razpisanih 55% vseh razpoložljivih sredstev, a dodeljenih le 4%, ob dejstvu, da je bil ob koncu leta 2008 en razpis še odprt. S prvim, zaključenim razpisom, je bilo podeljeno 8% razpisanih sredstev ob dejstvu, da so bile odobrene vse vloge. To kaže na slab interes za ukrep, tu pa je verjetno tudi razlog, zakaj je v 3. popravku PRP 07-13 za ukrep predvidenih polovico manj sredstev kot je bilo sprva mišljeno. To kaže na dobro učinkovitost in smotrnost finančnega spremljanja ter dobro odzivnost programa.

Kazalnik donosa za ta ukrep nam kaže število podprtih skupin proizvajalcev glede na sektor pridelave ter prihodek podprtih skupin proizvajalcev. Za slednjega podatki v letnem poročilu niso na voljo, čeprav naj bi bila pogostost poročanja letna, prvič z letom 2008. Kazalnik rezultata je število kmetijskih gospodarstev, vključenih v podprte skupine proizvajalcev ekoloških in posebnih kmetijskih proizvodov, vendar se ne spremlja, ker je dodatni nacionalni kazalnik, ki ga priročnik ne predvideva in poročilo ne vsebuje. Podatke za ta kazalnik bi se lahko dobilo na podlagi odobrenih vlog, predlagana porazdelitev kazalnika pa bi bila glede na tip proizvoda (ekološki ali druga vrsta posebne označbe) ter na vrsto kmetijskega proizvoda.

Poleg tega predlagamo kot dodaten kazalnik rezultata tudi dvig bruto dodane vrednosti proizvodnje, saj je to eden izmed ciljev ukrepa.

Preglednica 25: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 142

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)			Dodeljena sredstva	
Javni izdatki	1.471.537	1.647.185			57.856	
Zasebni izdatki	0					
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število podprtih skupin proizvajalcev	0	4	3	30	Obdelava podatkov	-sektor pridelave
Prihodek podprtih skupin proizvajalcev	1,5 mio €	NA	NA	4,5 mio €	Zbiranje podatkov o letnem prometu	-sektor pridelave
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika	
Število kmetijskih gospodarstev, vključenih v podprte skupine proizvajalcev ekoloških in posebnih kmetijskih proizvodov	1000	Kazalnik se ne spremlja	1500	NI	NI	

Vprašanja za vrednotenje po skupnem okviru spremljanja in vrednotenja so: koliko je podpora okrepila prilagajanje proizvodnje zahtevam trga v novih državah članicah, kar bi lahko ugotovili s pomočjo anket ali študije primerov, koliko je podpora zmanjšala strukturne razlike med kmetijskim sektorjem v novih državah članicah glede na stare (EU-15), kar bi lahko ugotovili s pomočjo temeljnega kazalnikom povezanim s ciljem, ki se nanaša na produktivnost dela v kmetijskem sektorju (glede na EU-25). Pojavi se tudi vprašanje konkurenčnosti kmetijskega sektorja, predlagamo pa še dodatno, ki se nanaša na povečanje tržnega deleža oz. prilagajanje zahtevam trga.

2.2.3 Ukrepi prednostne osi 2: Ocena postopkov spremljanja ter predlogi izboljšav

Plačila kmetom zaradi omejenih možnosti na gorskih območjih; Plačila kmetom na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso gorska območja

Ugotavljamo, da so v naboru kazalnikov zajeti vsi tisti, ki so predvideni v Uredbi komisije (ES) št. 1974/2006. Poleg obveznega nabora kazalnikov za CMEF pa priporočamo še nekaj dodatnih, naštetih v preglednici in nekoliko podrobneje obrazloženih v nadaljevanju.

Preglednica 26: Predlog dodatnih kazalnikov za spremljanje ukrepov 211 in 212

Kazalniki izhodišča	Št. prebivalcev	PRIPOROČENO: Ohranitev ali povečanje. Obstoječe baze statističnega urada.
Kazalniki učinka (output)	Število prebivalcev s stalnim in začasnim prebivališčem, starostna in izobrazbena struktura, ki uveljavljajo ukrep	PRIPOROČENO: Dodati št. prebivalcev s stalnim in začasnim prebivališčem in starostno ter izobrazbeno strukturo v KO, kjer je možno uveljavljati ukrep OMD. S tem bi dobili bolj popolno socialno strukturo, ki bi podala popolnejšo informacijo o spremembah na območju OMD. Podatke bi bilo lahko pridobiti na statističnem uradu. Ohranitev, povečanje. Obstoječe baze statističnega urada.
	Število živali po vrstah in povprečni GVŽ/ha na OMD območju za posamezno KO.	PRIPOROČENO: Ta podatek bo podal informacijo o proizvodni moči kmetij. Torej ali obstoječim kmetijam ukrep pomaga ohranjati ali celo povečevati proizvodnjo, ali učinka ni opaziti. Ohranitev ali povečanje staleža. Obstoječe baze SIR.
Kazalniki rezultata	Biotska raznovrstnost.	ZAŽELJENO: Št. hektarjev je podatek o tem, koliko kmetov še kmetuje; pravi učinek OMD na raznovrstnost rastlinstva, živalstva bo viden po št. vrst in njihovi pogostnosti. Ohranjanje ali povečanje št. vrst. Oblikovati baze podatkov po vzoru popisa populacij ptic. Zadolžiti fakultete, nacionalne organizacije, društva, ki pokrivajo posamezna področja in oblikovati skupino, ki bo usklajevala njihovo delo.

Kmetijsko okoljska plačila

Pri definiranju prostorskih in okoljskih kazalnikov gre za izjemno kompleksno nalogo, ki je povezana z razpoložljivostjo ustreznih podatkov, še bolj pa z zmožnostjo definiranja neke aktivnosti (npr. kmetijsko okoljskih plačil) na spremembe izhodiščnih vrednosti. Tudi okvir spremljanja CMEF je glede teh kazalnikov dokaj ohlapen in površinski.

Glede na dejstvo, da ukrepi 2. osi predstavljajo znaten del porabe sredstev EKSRP, v Sloveniji pa celo dobro polovico celotne javnofinančne porabe PRP, je vzpostavitev učinkovitega sistema spremljanja izjemnega pomena za argumentacijo in načrtovanje tovrstnih ukrepov v prihodnosti. Izhajajoč iz tega smo v okviru naše raziskave posebno pozornost namenili predlogu dodatnih kazalnikov. Le-te smo razvrstili v dve skupini. Najprej smo obravnavali obstoječe kazalnike PRP, kjer bi bile dobrodošle nekatere dopolnitve. V naslednjih treh preglednicah jih predstavljamo skladno s hierarhijo kazalnikov (izhodišče, učinek, rezultat).

Preglednica 27: Pregled obstoječih kazalnikov izhodišča za ukrep 214 in predlogi izboljšav

Našteti (v alinejah)	Ocena zadostnosti/ustreznosti	Predlog popravka/dopolnitve
Opredeljeni za celotno os in so povezani s cilji in stanjem. Povzeti so Prilogi VIII iz uredbe komisije št. 1974/2006	Kazalniki ustrezajo.	
Obseg populacij indikatorskih vrst ptic.	Ustrezen	
Obseg kmetijskih površin visoke naravne vrednosti.	Ustrezen	
Sestava drevesnih vrst.	Ni povezave, ukrepi so kmetijski.	KOP podukrepov neposredno povezanih z gozdarstvom v slovenskem PRP 2007-2013 sedaj še ni.
Bruto bilanca hranil – presežki dušika. Onesnaževanje z nitrati in pesticidi. *Vnos hranil v tla.	Delno ustrezen	Če je bilanca računana na posamezno kmetijo, na posamezen podukrep, in na posamezno območje, je to koristno. Če jo računano kot povprečje za Slovenijo izpustimo vplive točkovnih virov ali območne vplive prekomernih količin dušika, pesticidov na kakovost vode, ki ne izvirajo iz zemljišč vključenih v KOP.
Letna količina tal podvržena procesom erozije.	Ustrezen.	Ni dovolj jasno ali se kazalnik nanaša na količino (kg, t) ali površino (m ² , km ²)? Problem izvajanja meritev, identifikacije območij podvrženih procesom erozije in območij sedimentacije. Delno možno identificirati površine s prostorskimi analizami. Količino tal, ki je izprana v procesu erozije iz kmetijskih površin je težko določiti, še težje je določiti količino erodiranih tal iz zemljišč pod KOP ukrepom.
Kmetijske površine z ekološko pridelavo.	Ustrezen	Enako bi morali spremljati tudi ostale KOP podukrepe.
Površina namenjena proizvodnji obnovljivih virov energije.	Delno ustrezen	Ustrezen le če bodo ustrezno vzpodbujani podukrepi kolobarjenje, ozelenitev in integriranega poljedelstvo. Vendar je potrebno ponovno revidirati zmožnosti slovenskega kmetijstva, ki ne zagotavlja samooskrbe Slovenije, za pridelavo poljščin za obnovljive vire energije. Torej nizke skupne površine namenjene proizvodnji obnovljivih virov energije ne bi smele biti razumljene kot negativne.
Pridobivanje obnovljivih virov iz gozdarstva.	Delno ustrezen	Če je tukaj mišljeno krčenje zaraščenih površin, bo to izredno težko merljivo, kje bo ta biomasa končala. Sicer zaraščene površine niso gozd, če niso opuščene vsaj 20 let.
Pridobivanje obnovljivih virov iz kmetijstva.	Delno ustrezen	Če bodo ustrezno vzpodbujani podukrepi kolobarjenje, ozelenitev in integrirano poljedelstvo.
*Emisija toplogrednih plinov iz kmetijstva (CO ₂ ekv). Emisije toplogrednih plinov iz kmetijstva (NH ₃).	Delno ustrezen Delno ustrezen	Potrebno zagotoviti ustrezno metodologijo za izračun. Problem, kako lahko KOP ukrepi sploh vplivajo na znižanje emisij. Emisije so povezane s št. živali (GVŽ). Res je, da KOP ukrepi omejujejo št. glav velike živine (GVŽ) na površino, a lahko se najame nova zemljišča in se znižuje GVŽ/ha.

Dodajamo še splošno ugotovitev v zvezi z izhodiščnimi kazalniki, da bi bilo dobro pri izhodiščnih indikatorjih povezanih s ciljem opredeliti razrede od-do in ne le ciljnih vrednosti.

Preglednica 28: Pregled obstoječih kazalnikov učinka (output) za ukrep 214 in predlogi izboljšav

Našteti (v alinejah)	Ocena zadostnosti/ustreznosti	Predlog popravka/dopolnitve
Število kmetijskih gospodarstev, ki prejemajo podporo.	Ustreza	-
Število hektarjev s podporo za KOP (celotno območje)	Ustreza	-
Število hektarjev, na katerih se izvaja vsaj en kmetijsko okoljski podukrep (fizično-neto območje)	Ustreza	-
Število sklenjenih obveznosti za KOP	Ustreza	Zelo podoben: št. KMG, ki prejemajo podporo. -
Število sklenjenih obveznosti za KOP povezanih z genskimi viri.	Ustreza	
*Število kmetijskih gospodarstev vključenih v podukrep ekološko kmetovanje	Ustreza	Tudi ostale podukrepe je potrebno analizirati posamezno, še posebno integrirano kmetijstvo in habitate. Spremljanje je nujno, npr. če se na prehodu iz programskih obdobj zniža št. ha vključenih S35, S50, lahko predvidevamo, da so bila zemljišča prepuščena zaraščanju, kar se da preveriti s karto rabe.

Preglednica 29: Pregled obstoječih kazalnikov rezultata za ukrep 214 in predlogi izboljšav

Našteti (v alinejah)	Ocena zadostnosti/ustreznosti	Predlog popravka/dopolnitve
Območje uspešnega upravljanja zemljišč, ki prispeva k: - biotski raznovrstnosti	Delno ustrežno!	Število hektarjev nam ne more podati ocene ali se na območjih z visoko naravno vrednostjo biodiverziteta ohranja oz. povečuje. Za primerno oceno biodiverzitete bi morali izvesti predhodno analizo vzorčnih območij, ki bi jih po koncu obdobja, še bolje enkrat vmes, ponovno ocenili glede števila vrst živali in rastlin ter tako dobili primerno oceno biodiverzitete.
- kakovosti vode	Delno ustrezen.	Vpliv na kakovost voda je dokazan. A potrebno bi bilo narediti analizo, koliko na kakovost podzemnih voda poleg kmetijstva vpliva onesnaženje iz urbanih virov, ki se kaže kot resen problem. Potrebno vzpodbujati čimvečjo vključenost vsaj v integrirano pridelavo in kolobar, saj na kakovost voda bolj vplivajo večji pridelovalci, ki običajno niso vključeni v KOP.
- blaženju podnebnih sprememb	Delno ustrezen	Kako je mogoče meriti učinek meriti učinek KOP na podnebne razmere? To izvedljivo le zelo posredno in praktično ni merljivo. Gotovi smo lahko le, da izvajanje KOP ukrepov znižuje ali minimalizira prispevek (odvisno od podukrepa) k podnebnim spremembam.
- kakovosti tal	Ustrezen.	Kako meriti kakovost tal? Elementov je mnogo: vsebnost hranil, tekstura, struktura, hidravlična prevodnost, vsebnost organske snovi. Potrebno zagotoviti nek splošen monitoring. Ozelenitev ima gotovo pozitiven učinek na kakovost tal, a ima ga tudi kolobar.
- preprečevanju marginalizacije in opuščanja		Pri preprečevanju marginalizacije in opuščanja je ta kazalnik boljši, čeprav je zemljišče še vedno lahko v uporabi, le da ni več vključeno v sistem plačil. Potrebno ugotavljati dejansko opuščanje na podlagi karte rabe, ki zajame vse zemljišča. Mogoče preveriti, zakaj se zemljišča, za katera sumimo opuščanje, ne pojavljajo več v okviru uveljavljanja zahtevkov.
*Površine znotraj območij Natura 2000 na katerih se izvajajo kmetijsko okoljski podukrepi	Ustrezen.	Zemljišča na območjih Natura 2000 so veliko bolj izpostavljena opuščanju in zaraščanju (strma območja, travniški sadovnjaki, odmaknjena območja), a so po drugi strani zelo primerna za ekološko rejo, za pridelavo in rejo avtohtonih sort in vrst. Zaradi številnih omejitev, ki jih prinaša Natura 2000 za kmetovalce, je potreba za vsakoletni vstop novih upravičencev na teh območjih nujna.
*Delež površin, vključenih v podukrep ekološko kmetovanje glede na KZU	Ustrezen.	Tudi ostali podukrepi si zaslužijo podobno obravnavanje.

V nadaljevanju pregleda okoljskih in prostorskih kazalnikov PRP pa smo se osredotočili na tiste elemente, ki jih obstoječi sistemi spremljanja PRP ne zajamejo. Pri tem smo izhajali iz tega, da novo predlagani kazalniki ne bi predstavljali novih obremenitev v smislu potreb po vzpostavitvi dodatnih sistemov spremljanja.

Preglednica 30: Predlog vključitve dodatnih kazalnikov za ukrep 214

Novi kazalnik	Ocena tveganja	Predlog popravka/dopolnitve
Obseg populacij indikatorskih vrst rastlin, gliv in lišajev.	Srednje	PRIPOROČENO: S tem indikatorjem lahko bolje sledimo spremembam v ekosistemu kot celoti.
Število rastlinskih vrst v poljedelskem kolobarju.	Nizka	PRIPOROČENO: Opazovanje prilagajanja podnebnim spremembam in izboljšanja kakovosti tal.
Št. KMG vključenih v posamezen podukrep.	Nizka	PRIPOROČENO: Podaja sliko o vključenosti kmetij v podukrepe. Večina podukrepov je zaprtih v drugi polovici obdobja PRP, zato se lahko pomen tega kazalnika izgubi, saj št. kmetij po tem ne variira veliko.
Delež ekoloških, in integriranih kmetij, ki prodajajo svoje pridelke in izdelke na trgu	Srednja	ZAŽELJENO: S tem podatkom bi pridobili informacijo o tržni usmeritvi teh kmetij. Koliko kmetij je operativno zmožnih prodajati na trgu. Preverjanje konkurenčne sposobnosti kmetij, ki so vključene v KOP.

2.2.4 Ukrepi prednostne osi 3 in 4: Ocena postopkov spremljanja ter predlogi izboljšav

Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti

Preglednica 31 Preglednica: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 311

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)			Dodeljena sredstva	
	31.551.0000	21.500.000			8.661.412	
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število upravičencev	0	165	97	360	Analiza primarnih podatkov	-tip kmet. dejavnosti -pravni status - spol, starost
*Število podprtih projektov za turistične namene	0	NA	NA	200		
*Število udeležencev, ki so uspešno zaključili usposabljanje	0	NA	NA	50		
Celotni obseg naložb	0	37,6 m€	21,4 m€	52 m€	Analiza primarnih podatkov	-tip kmet. dejavnosti
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008		Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Skupno število ustvarjenih delovnih mest v podprtih projektih	0			720	Analiza primarnih podatkov	- vrsta ukrepa (311, 312, Leader–os 1,2,3) - spol, starost
Dvig BDV na zaposlenega na podprtih projektih (000 €)	0			2,0	Analiza primarnih podatkov	- vrsta ukrepa (311, 312) - tip gospodarstva (KG, odjetje)
Dodatno število turistov (indeks)	100			120		
Število prebivalcev na podeželju, deležnih izboljšanja osnovnih storitev na podeželju	0			20.000		

Podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij

Preglednica 32: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 312

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)			Dodeljena sredstva	
	55.520.136	28.000.000			7.936.771	
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število podprtih mikro podjetij	0	154	75	900	Analiza primarnih podatkov	-tip mikro-podjetja -pravni status - spol, starost,
*Število podprtih projektov za turistične namene	0	NA	NA	150		
*Število udeležencev, ki so uspešno zaključili usposabljanje	0	NA	NA	50		-
Celotni obseg naložb	0	NA	NA	92 m€	Analiza primarnih podatkov	-tip mikro-podjetja
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika	
Skupno število ustvarjenih delovnih mest v podprtih podjetjih	0		2000	Analiza primarnih podatkov	- vrsta ukrepa (311, 312, Leader-os 1,2,3) - spol, starost	
BDV na podprtih podjetjih (indeks)	100		130	Analiza primarnih podatkov	- vrsta ukrepa (311, 312) - tip gospodarstva (KG, odjetje)	
Dodatno število turistov (indeks)	100		120			
Število prebivalcev na podeželju, deležnih izboljšanja osnovnih storitev na podeželju	0		20.000			

Obnova in razvoj vasi

Preglednica 33: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 322

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)			Dodeljena sredstva	
	30.259.000	15.000.000			1.191.558	
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število vasi, kjer so bili izvedeni ukrepi	0	168	63	550	Analiza primarnih podatkov	- vrsta revitalizacije (fizična, socialna, ekonomska)
Celotni obseg naložb	0	21,1 m€	3,0 m€	32 m€		
*Število podprtih vasi v navezavi z osnovnimi storitvami	0	NA	NA	200	Analiza primarnih podatkov	- vrsta revitalizacije (fizična, socialna, ekonomska)
*Celotni obseg naložb v navezavi z osnovnimi storitvami	0	NA	NA	8 m€	Analiza primarnih podatkov	- vrsta revitalizacije (fizična, socialna, ekonomska)
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008		Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število prebivalcev na podeželju, deležnih izboljšanja osnovnih storitev na podeželju	0			375.000	Analiza primarnih podatkov	- vrsta ukrepa (322, 323)
Število podprtih vasi	0			750		
Skupna vrednost naložb	0			60,5 m€		

Kazalnik, ki se nanaša na število prebivalcev na podeželju, deležnih izboljšanja osnovnih storitev je pomanjkljiv. Ne meri namreč rezultata imenovanega ukrepa, ki naj bi bil neka podeželska entiteta, ki jo obiskujejo turisti in druge ciljne skupine obiskovalcev.

Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja

Preglednica 34: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 323

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)			Dodeljena sredstva	
	14.709.000	8.846.957			143.855	
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število podprtih projektov	0	34	5	250	Analiza primarnih podatkov	-področje aktivnosti (naravne vredn., kult. vredn.)
Celotni obseg naložb	0	2,2m€	0,3m€	17 m€	Analiza primarnih podatkov	-področje aktivnosti (naravne vredn., kult. vredn.)
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008		Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število prebivalcev na podeželju, deležnih izboljšanja osnovnih storitev na podeželju	0			150.000	Analiza primarnih podatkov	- vrsta ukrepa (322, 323)

Kazalnik, ki se nanaša na število prebivalcev na podeželju, deležnih izboljšanja osnovnih storitev je pomanjkljiv. Ne meri namreč rezultata imenovanega ukrepa, ki naj bi bil neka podeželska entiteta, ki jo obiskujejo turisti in druge ciljne skupine obiskovalcev.

Os 4 - Leader

Preglednica 35: Pregled postopkov spremljanja za ukrep 41

Kazalniki vložka						
	Razpoložljiva sredstva	Razpisana sredstva (do 31.12.2008)			Dodeljena sredstva	
	33.760.006	33.760.006			5.185.725	
Kazalniki donosa						
	Izhodiščno stanje	Prejete prijave	Odobrene prijave	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika
Število LAS	0	30	14	20	Analiza primarnih podatkov	- status LAS (nove, obstoječe)
Celotna površina območij LAS	0	18.344	11.796	16.000 km²		
Število prebivalcev v območjih LAS	0	1.166.716	635.693	1,4 mio.		
Število projektov, financiranih s strani LAS	0	101	0	650		
Število upravičencev s podporo (partnerji) - Os 1 - Os 2 - Os 3	0	506	0	1310 10% 30% 60%	Analiza primarnih podatkov	- vrsta ukrepa (Os 1, 2 ali 3)
Kazalniki rezultata						
	Izhodiščno stanje	Vmesno poročilo 2008	Cilj	Metoda zbiranja podatkov	Porazdelitev kazalnika	
Skupno število ustvarjenih delovnih mest	0		20			
Število upravičencev s podporo	0		povečanje	Analiza primarnih podatkov	-vrsta upravičenca (posameznik, zasebni/javni sektor, LAS) - vrsta ukrepa (Os 1, 2 ali 3) -	

3 Možnosti spremljanja učinkov PRP na lokalni ravni

3.1 Pristop k raziskavi

Druga faza projekta je obsegala testiranje konceptualnega in organizacijskega pristopa spremljanja PRP na nižjih teritorialnih ravneh. Izhajamo iz premise, da bi v podporo učinkovitemu odločanju (predvsem pri ukrepih 2. in 4. osi politike razvoja podeželja) bilo koristno zagotoviti dostopnost kazalnikov PRP ne le na nacionalni, temveč tudi na nižjih teritorialnih ravneh. Izbrali smo območja, ki so v čim večji meri prostorsko sovpadala z območjem LEADER (bodisi že izbrano območje, ali pa območje, kjer se nameravajo organizirati v okviru LAS in kandidirati na sredstva LEADER). Pri izbiri območja smo pozornost namenili temu, da je izbrano območje izkazovalo tipične značilnosti podeželskega območja, tako po geografskih danostih, razmerah za kmetijstvo, splošni ekonomski razvitosti in socio-demografskih značilnostih.

3.2 Pregled razpoložljivih in potrebnih podatkovnih virov, ki se nanašajo na rabo prostora in naravnih virov

3.2.1 Uvodna pojasnila

Za vzpostavitev kakovostnega in učinkovitega spremljanja politike programa razvoja podeželja (PRP) v Sloveniji, kjer je zaradi heterogenosti naravnih danosti nemogoče pričakovati enakomerno razporejenost vsakega od ukrepov po ozemlju celotne Slovenije je potrebno preveriti možnosti spremljanja učinkov ukrepov na lokalnem nivoju. Kakovostno in učinkovito spremljanje je v največji meri vezano na dostopnost ustreznih prostorskih podatkov oz. baz podatkov. Namen tega dela naloge je bil:

- ugotoviti, koliko so kazalniki, ki so pisani za nacionalno raven primerni za oceno vpliva PRP na lokalni ravni
- ugotoviti, ali obstoječe baze podatkov v Sloveniji omogočajo spremljanje politike programa razvoja podeželja na lokalnem nivoju
- oceniti, kateri okoljski kazalniki lahko služijo natančnejšemu načrtovanju rabe kmetijskega prostora in ob ustrezni analizi kazalnikov in dostopnih podatkov podati predloge morebitnih sprememb v bodoče.
- preveriti, ali obstajajo baze podatkov in možnost dostopa do podatkov na lokalni ravni (občine, KS)
- oceniti, kateri okoljski kazalniki lahko služijo natančnejšemu načrtovanju rabe kmetijskega prostora.

3.2.2 Metodologija

Vzorčno analitsko območje za izbrano nalogo so bila Goriška Brda. Analizirali smo predpisane kazalnike PRP, kot so zajeti v CMEF, PRP in v okoljskem poročilu PRP. Po pregledu omenjenih dokumentov in posvetu z MKGP smo v nadaljnjo analizo prevzeli prostorske, pedološke in hidrološke kazalnike, ki vplivajo na prostorske in okoljske učinke PRP. Izbrani kazalniki, ki so prikazani v tabelah 2-4 so povzeti iz PRP RS 07-13 Priloga 2: kazalci izhodišnega stanja z dne 17.11.09.

Vrste kazalnikov povzetih iz Priročnika 1.04 in PRP RS 07-13 so:

- kazalniki vložka (oz. finančni kazalniki), kazalniki učinka, kazalniki rezultatov, kazalniki vpliva, osnovni kazalniki (povezani s ciljem; povezani s kontekstom)
- izhodiščni kazalniki (povezani s cilji, povezani s stanjem oz. razmerami)
- podukrepi ukrepa 214 imajo dodatne kazalnike=indikatorje: kontrolne in dolgoročne, ki v analizi niso zajeti.

Odgovornost za zagotavljanje podatkov za sledenje kazalnikom je sledeča:

- Organ upravljanja (MKGP) zbira in pošilja podatke o finančnem spremljanju in spremljanju kazalnikov učinka.
- Podatke o kazalnikih učinka pridobi od plačilne agencije (ARSKTRP).
- Plačilna agencija zadolžena za zbiranje in obdelavo podatkov o izvajanju ukrepov do nivoja posameznega kazalnika učinka in njemu ustreznega kazalnika vložka.
- Za oceno vpliva, vključno z razlago/prilagoditvijo osnovnih kazalnikov, priložnostne študije, izračun obremenilnih učinkov, prerazporeditve itd. so odgovorni strokovnjaki za vrednotenje programa.

V okviru naloge so bili za os 1 analizirani:

- kazalniki izhodišča povezani s ciljem (ni primernih kazalnikov)
- kazalniki izhodišča povezani s stanjem (analiziranih je bilo 8 kazalnikov)
- kazalniki učinka (analiziranih je bilo 6 kazalnikov)
- kazalniki rezultatov (ni primernih kazalnikov)

Za os 2 so bili analizirani:

- kazalniki izhodišča povezani s ciljem (analiziranih je bilo 15 kazalnikov)
- kazalniki izhodišča povezani s stanjem (analiziranih je bilo 18 kazalnikov)
- kazalniki učinka (analiziranih je bilo 6 kazalnikov)
- kazalniki rezultatov (analiziranih je bilo 8 kazalnikov)

Os 3 in os LEADER ne vsebujeta kazalnikov, ki omogočajo preverjanje učinkov PRP na prostor in okolje. Skupno je bilo analiziranih 59 kazalnikov. Podatki za vrednosti kazalcev se zbirajo na letni ravni in se nanašajo na predhodno obdobje od leta poročanja.

V okviru naloge smo izdelali ekspertno analizo, ali je indikator strokovno primeren ali ne in ali je podatek o njem javno dostopen ali ne. Pri strokovni primernosti ali neprimernosti indikatorja smo ocenjevali, ali lahko s podatkom v resnici sledimo, kar je v definiciji kazalnika zapisano (npr.: Kazalnik izhodišča povezan s stanjem - Uporaba kmetijskih površin v % obdelovalnih površin). Preverjali smo primernost kazalnika za spremljanje PRP na državnem in lokalnem nivoju ter kako je z dostopnostjo podatkov za ovrednotenje kazalnika na omenjenih dveh nivojih. Iz kombinacije odgovorov smo vsakemu od kazalnikov pripisali končno oceno primernosti kazalnika (Tabela 1) za spremljanje PRP na lokalni ravni in to oceno vnesli v tabele rezultatov. Kazalniki, ki so definirani po CMEF so nujni, vendar je lahko kakšen od njih za naše razmere, še posebno na lokalnem nivoju, nepomemben.

Načelno bi iz dveh nivojev za primernost na državnem in lokalnem nivoju ter za dostopnost podatkov na državnem in lokalnem nivoju dobili 16 kombinacij, vendar so se le nekatere od njih pojavile pri naši analizi in te smo številčno ovrednotili (Tabela 1). Številko 1 je dobil kazalec, ki je najprimernejši, kar pomeni, da je strokovno primeren za oba obravnavana nivoja ter na obeh nivojih dosegljiv. Številko 5 je dobil kazalnik, ki je najmanj primeren. Je strokovno neutemeljen na obeh nivojih in tudi podatkov za njegovo spremljanje ni na nobenem od nivojev.

Dodatno smo analizirali tudi šest kazalnikov vpliva do konca leta 2013, vendar slednje le na primernost, medtem ko se o dostopnosti podatkov še ne moremo izrekati.

Preglednica 36: Končna ocena primernosti kazalnika glede na njegovo strokovno primernost za spremljanje in dostopnost podatkov. Oboje na državnem in lokalnem nivoju.

Strokovna primernost		Dostopnost podatka		Ocena kazalnika
Državno	Lokalno	Državno	Lokalno	
Da	Da	Da	Da	1
Da	Da	Da	Ne	2
Da	Da	Ne	Ne	3
Ne	Ne	Da	Da	4
Ne	Ne	Ne	Ne	5

3.2.3 Rezultati

Analiza in vrednotenje kazalnikov

Rezultati analize obstoječih kazalnikov so napisani kot opombe za posamezne kazalnike v tabelah 2 in 3.

V primeru kazalnikov vpliva do leta 2013, smo vse ocenili kot primerne, vendar smo v tabelo podali opombe, na katere moramo biti pozorni, pri vzpostavljanju posameznega kazalnika (Tabela 4).

Analiza kazalnikov, za katere so podatki lokalno na voljo

Od 59 analiziranih kazalnikov je le 30 takih (50 %), ki so dostopni na lokalnem nivoju in ki nam omogočajo spremljanje kmetijske politike na tem nivoju. V Sloveniji je zaradi zelo raznolikih naravnih razmer nemogoče pričakovati, da bodo ukrepi PRP enakomerno razporejeni po Sloveniji in da bo za spremljanje PRP zadoščal že podatek na nivoju Slovenije. Zmanjšanje števila kazalnikov zaradi nedostopnih podatkov na lokalnem nivoju je po skupinah kazalnikov različno in sicer:

1) za os 1 so bili analizirani:

- kazalniki izhodišča povezani s ciljem (ni primernih kazalnikov)
- kazalniki izhodišča povezani s stanjem. Od osmih analiziranih kazalnikov so za pet od njih podatki na voljo na lokalnem nivoju.
- kazalniki učinka. Od šestih analiziranih kazalnikov niso za nobenega od njih podatki dostopni na lokalnem nivoju.
- kazalniki rezultatov (ni primernih kazalnikov)

Skupno so za os 1 na lokalnem nivoju na voljo podatki za šest kazalnikov in sicer za kazalnike izhodišča povezanega s stanjem. Vsi na lokalnem nivoju dostopni podatki se nanašajo na površine kmetijskih zemljišč ali njihove deleže (Tabela 5).

2) za os 2 so bili analizirani:

- kazalniki izhodišča povezani s ciljem. Od 15 analiziranih kazalnikov so za pet od njih podatki dosegljivi na lokalnem nivoju.
- kazalniki izhodišča povezani s stanjem. Od 18 analiziranih kazalnikov so za sedem od njih je podatki dosegljivi na lokalnem nivoju,

- kazalniki učinka. Analizirani so bili štirje kazalniki in za vse štiri so bili podatki dostopni na lokalnem nivoju.
- kazalniki rezultatov. Analiziranih je bilo osem kazalnikov in za vse od njih so dostopni podatki na lokalnem nivoju (Tabela 6).

Skupno so za os 2 na lokalnem nivoju na voljo podatki za 24 kazalnikov. Večina, 19 od njih, se nanaša na površine ali delež površin in le pet na ostale vsebine (npr. biotska raznovrsnost, kakovost vode, ipd.) (Tabela 6).

Končna ocena vseh indikatorjev

Za os 1 se je od osmih analiziranih kazalnikov izhodišča povezanih s stanjem največ pet od njih uvrstilo v kategorijo 1, kar označuje najbolj kakovosten kazalnik, dva kazalnika v kategorijo 2 (podatki za kazalnik na lokalnem nivoju niso dostopni) in en kazalnik v kategorijo 3, ko podatkov za kazalnik ni ne na državnem ne na lokalnem nivoju. Od kazalnikov učinka za os 1 se jih je največ uvrstilo v kategorijo 2, ko podatek za kazalnik ni dostopen na lokalnem nivoju in eden je bil uvrščen v kategorijo 5, ko ni relevanten na nobenem od nivojev niti podatek zanj ni dostopen na nobenem od nivojev (Tabela 7). Ta kazalnik je tudi edini v vsem naboru, ki smo ga označili kot strokovno neutemeljene in je hkrati še podatek zanj nedostopen.

Za os 1 na lokalni ravni najbolj učinkovito lahko spremljamo kazalnike izhodišča povezanih s stanjem. In kot že omenjeno, se vsi nanašajo na podatke, ki jih prikazujemo kot površine ali deleže površin.

Za os 2 se je od 15 analiziranih kazalnikov izhodišča povezanih s ciljem največ (10 od 15) uvrstilo v kategorijo 2, ko manjkajo podatki za oceno kazalnika na lokalnem nivoju. Le trije so v kategoriji 1, ko lahko kazalnik spremljamo tudi na lokalnem nivoju in dva sta se uvrstila v kategorijo 4, ko so podatki sicer na voljo na državnem in lokalnem nivoju, a nejasna definicija kazalnika dopušča dvoumno interpretacijo. Gre za interpretacijo zaraščenih površin, znotraj katere je lahko več kategorij. To sta tudi edina dva indikatorja, ki smo jih ocenili z oceno 4, kar kaže na nerelevanco indikatorjev.

Od 18 kazalnikov izhodišča povezanih s stanjem se jih je po sedem uvrstilo v kategorijo 1 in 2, med katerima je le razlika v dostopnosti podatkov na lokalni ravni. Štirje kazalniki so se uvrstili v kategorijo 3, ko podatkov za kazalnik ni ne na državni ne na lokalni ravni.

Od štirih analiziranih kazalnikov učinka so se vsi uvrstili v kategorijo 1 in od osmih analiziranih kazalnikov rezultatov prav tako vsi v kategorijo 1.

Za os 2 lahko dobro spremljamo na lokalnem nivoju kazalnike učinkov in kazalnike rezultatov ter delno kazalnike izhodišča povezane s stanjem. Velik delež slednjih in še večji delež kazalnikov izhodišča povezanih s ciljem zaradi pomanjkanja podatkov ne moremo spremljati na lokalnem nivoju.

3.2.4 Sklepi

Od 59 analiziranih indikatorjev so za polovico njih (30) dostopni podatki na lokalnem nivoju. Večina na lokalnem nivoju dostopnih podatkov se nanaša na površino ali delež zemljišč, kar pomeni, da so ti podatki za lokalni nivo najmanj problematični. V celotnem nizu indikatorjev smo tri označili kot strokovno neutemeljene pri tem, da za enega ni niti dostopnih podatkov na državnem niti ne na lokalnem nivoju.

Za os 1 na lokalni ravni najbolj učinkovito lahko spremljamo kazalnike izhodišča povezane s stanjem. Za os 2 lahko dobro spremljamo na lokalnem nivoju kazalnike učinkov in kazalnike rezultatov ter delno kazalnike izhodišča povezane s stanjem.

Preglednica 37: Kazalniki (prostorski, pedološki, hidrološki), ki vplivajo na prostorske in okoljske učinke programa PRP. Povzeto po PRP RS 07-13 Priloga 2: kazalci izhodiščnega stanja, 17.11.09.

OS 1 Vsebuje kazalnike, ki omogočajo preverbo učinkov PRP na prostor in okolje.

Številka kazalnika		Primernost		Dostopnost		Mesto dostopnosti podatkov	Skupna ocena
		SLO	BRDA	SLO	BRDA		
	Kazalniki izhodišča povezani s ciljem:						
	- ni primernih kazalnikov						
	Kazalniki izhodišča povezani s stanjem:						
	3 Uporaba kmetijskih površin						
1	- % obdelovalnih površin (arable land)	DA	DA	DA	DA	MKGP (GERK)	1
2	- % trajnega travinja (permanent pastures)	DA	DA	DA	DA		1
3	- % trajnih nasadov (permanent crops)	DA	DA	DA	DA		1
	4 Struktura kmetijskih gospodarstev						
4	- Kmetijsko zemljišče v uporabi (KZU) (ha)	DA	DA	DA	DA	MKGP	1
5	- Povprečna velikost KMG ¹	DA	DA	NE ¹	NE ¹		3
6	- Velikostna struktura (< 5 ha, od 5 do 50ha, > 50 ha)	DA	DA	DA	DA	MKGP, SURS	1
7	5 Struktura gozdarstva (površina (ha) gozda na razpolaga za oskrbo z lesom (FAWS)	DA	DA	DA	NE	MOP(ARSO-KOS)	2
8	- 6 Produktivnost gozda (povprečni letni prirastek (FAWS) (m ³ /leto/ha)	DA	DA	DA	NE		2
	Kazalniki učinka:						
	Ukrep 125:						
1	- *Skupni obseg (ha) podprtih operacij (namakanje in hidromelioracije)	DA	DA	DA	NE	MKGP (ARSKTRP)	2
2	- *Površine opremljene z vodomeri (ha)	DA	DA	DA	NE		2
3	- *Skupni obseg (ha) podprtih operacij (izboljšanje posestne strukture)	DA	DA	DA	NE		2
4	- *Povprečna velikost parcel (%) znotraj komasacijskega območja	DA	DA	DA	NE		2
5	- *Število parcel znotraj komasacijskega območja (%)	DA	DA	DA	NE		2
6	- *Skupni obseg (ha) podprtih operacij (izboljšanje lastnosti tal) ²	NE ²	NE ²	NE	NE		5
	Kazalniki rezultata:						
	- ni kazalnikov						

Opombe:

1 Pri iskanju podatkov smo bili premalo vztrajni oz. se naslovniki niso odzvali, do roka oddaje poročila, čeprav ocenjujemo, da podatki obstajajo.

2 Ukrep se ne izvaja v okviru PRP.

* Zvezdica označuje nacionalne kazalnike, ki jih je RS določila neodvisno od EU, a jih je njihovo izvajanje vseeno dolžna sporočati EU.

Preglednica 38: Kazalniki (prostorski, pedološki, hidrološki), ki vplivajo na prostorske in okoljske učinke programa PRP. Povzeto po PRP RS 07-13 Priloga 2: kazalci izhodiščnega stanja, 17.11.09.

OS 2 Vsebuje kazalnike, ki omogočajo preverbo učinkov PRP na prostor in okolje.

Številka kazalnika		Primernost		Dostopnost		Mesto dostopnosti podatkov	Skupna ocena
		SLO	BRDA	SLO	BRDA		
	Kazalniki izhodišča povezani s ciljem:						
1	- Obseg populacij indikatorskih vrst ptic (indeks 2007 =100)	DA	DA	DA	NE	MKGP	2
2	- Obseg kmetijskih površin visoke naravne vrednosti (ha)	DA	DA	DA	DA	MKGP, MOP (ARSO)	1
3	- *Kmetijska zemljišča v zaraščanju na območju Natura 2000 (ha) ¹	NE	NE	DA	DA	MKGP (ARSKTRP), MOP (ARSO-KOS)	4
4	- *Kmetijska zemljišča v zaraščanju (ha) ¹	NE	NE	DA	DA		4
5	- *Mešanost gozdov (iglasti, listnati, mešani) (%)	DA	DA	DA	NE	MOP (ARSO_KOS) EAA (CORINE)	2
6	- Bruto bilanca hranil – presežki dušika (kg/ha) ²	DA	DA	DA	NE	MKGP, KIS	2
7	- Onesnaževanje z nitrati (NO ₃ mg/l) in pesticidi (µg/l) – trend v koncentraciji v podzemnih in površinskih vodah (indeks 1992-1994 =100)	DA	DA	DA	NE	MOP (ARSO), MKGP	2
8	- *Vnos hranil v tla (kg/ha)	DA	DA	DA	NE	MOP (ARSO-KOS)	2
9	- Letna količina tal podvržena procesom erozije (t/ha)	DA	DA	NE	NE	-	2
10	- Kmetijske površine z ekološko pridelavo (ha)	DA	DA	DA	DA	MKGP (ARSKTRP)	1
11	- *Delež KZU glede na vsa zemljišča (%)	DA	DA	DA	DA	MKGP (ARSKTRP)	1
12	- Klimatske spremembe – pridobivanje obnovljivih virov energije: iz kmetijstva in gozdarstva (kToe) ³	DA	DA	DA	NE	MOP (ARSO-KOS)	2
13	- Klimatske spremembe – Površina namenjena proizvodnji obnovljivih virov energije (ha)	DA	DA	NE	NE	-	2
14	- *Emisije toplogrednih plinov iz kmetijstva (CO ₂ ekv) ⁴	NE	NE	NE	NE	-	2
15	- Emisije toplogrednih plinov iz kmetijstva (NH ₃) ⁵	DA	DA	DA	NE	MOP (ARSO-KOS)	2

Opombe:

1 Zemljišča v zaraščanju so nezanesljiva in ne enoznačna kategorija. Boljši indikator bi bil »kmetijska zemljišča v kmetijski obdelavi«

2 Za lokalni nivo še ni dostopne bilance hranil

3 Kazalnik je relevanten le, če se ga gleda s stališča klimatskih sprememb. Morda je celo preveč parcialen. Sedaj je geolokacijsko možno določiti, katera površina bo namenjena za energetske rastline. Vendar se pri prijavi neposrednih plačil ne opredeli, ali bomo koruzo gojili za hrano ali za pridelavo bioplina.

4 Kazalnik ni dobro definiran

5 Kazalnik bi bilo potrebno spremeniti. Dodati metan iz živinoreje.

* Zvezdica označuje nacionalne kazalnike, ki jih je RS določila neodvisno od EU, a jih je njihovo izvajanje vseeno dolžna sporočati EU.

Nadaljevanje. Kazalniki (prostorski, pedološki, hidrološki), ki vplivajo na prostorske in okoljske učinke programa PRP. Povzeto po PRP RS 07-13 Priloga 2: kazalci izhodiščnega stanja, 17.11.09.

OS 2 Vsebuje kazalnike, ki omogočajo preverbo učinkov PRP na prostor in okolje.

Številka kazalnika		Prinernost		Dostopnost		Mesto dostopnosti podatkov	Skupna ocena
		SLO	BRDA	SLO	BRDA		
	Kazalniki izhodišča povezani s stanjem:						
	7 Pojavi na zemeljskem površju (Land cover)						
1	- % kmetijskih zemljišč - % gozdov - % naravnih območij - % pozidanih zemljišč	DA	DA	DA	DA	MKGP (GERK) MOP (ARSO)	1
	8 Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost						
2	- % KZU, ki niso v OMD - % KZU v gorskih OMD	DA	DA	DA	DA	MKGP (ARSKTRP)	1
3	- % KZU v drugih OMD - % KZU v posebnih OMD	DA	DA	DA	DA		1
	9 Območja ekstenzivnega kmetijstva ¹						
4	- % KZU za ekstenzivno travinje	DA	DA	NE	NE	-	3
5	- % KZU za ekstenzivno poljedelstvo	DA	DA	NE	NE	-	3
	10 Območje Nature 2000						
6	- % ozemlja v Natura 2000	DA	DA	DA	DA	MKGP (GERK) MOP (ARSO)	1
7	- % KZU v Natura 2000	DA	DA	DA	DA		1
8	- % gozdov v Natura 2000	DA	DA	DA	DA		1
	11 Biološka raznovrstnost: Zaščiten gozd (% FOWL (gozd in ostale gozdne površine) z namenom ohranjanja biodiverzitete, krajine in posebnih naravnih prvin):					MOP (ARSO-KOS)	
9	- brez posega	DA	DA	DA	NE		2
10	- minimalen poseg	DA	DA	DA	NE		2
11	- zaščita z aktivnim upravljanjem Varstvo krajine in posebnih naravnih elementov	DA	DA	DA	NE		2
12	12 Razvoj gozdnih površin (povprečni letni prirast gozdov in drugih gozdnih območij (ha/leto)	DA	DA	DA	NE	MOP (ARSO-KOS)	2
	13 Zdravje gozdnega ekosistema					MOP (ARSO-KOS)	2
13	- % vseh dreves z izgubo listja v razredih 2-4	DA	DA	DA	NE		2
14	- % iglavcev z izgubo listja v razredih 2-4	DA	DA	DA	NE		2
15	- % širokolistnih dreves z izgubo listja v razredih 2-4	DA	DA	DA	NE		2
	14 Kakovost vode					MKGP	
16	- % ozemlja določen kot območje ranljivo za nitrate ²	DA	DA	DA	DA		1
	15 Uporaba vode						
17	- % namakanih KZU	DA	DA	NE	NE	-	3
18	16 Varovalni gozdovi, ki v prvi vrsti zadevajo tla in vodo (%)	DA	DA	NE	NE	-	3
	Kazalniki učinka:						
1	Podprta kmetijska zemljišča na gorskih območjih (ha)	DA	DA	DA	DA	MKGP (ARSKTRP)	1
2	Podprta kmetijska zemljišča na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso gorska območja (ha)	DA	DA	DA	DA	MKGP (ARSKTRP)	1
3	Število hektarjev s podporo za KOP (celotno območje)	DA	DA	DA	DA	MKGP (ARSKTRP)	1
4	Število hektarjev, na katerih se izvaja vsaj en kmetijsko okoljski podukrep (fizično-neto območje)	DA	DA	DA	DA	MKGP (ARSKTRP)	1
	Kazalniki rezultata:						
	Območje (ha) uspešnega upravljanja zemljišč, ki prispeva k:					MKGP (ARSKTRP)	1

1	- biotski raznovrstnosti	DA	DA	DA	DA		1
2	- kakovosti vode	DA	DA	DA	DA		1
3	- blaženju podnebnih sprememb	DA	DA	DA	DA		1
4	- kakovosti tal	DA	DA	DA	DA		1
5	- preprečevanju marginalizacije in opuščanja	DA	DA	DA	DA		1
6	- *Površine (ha) znotraj območij Natura 2000 na kateri se izvaja ukrep OMD	DA	DA	DA	DA	MKGP (ARSKTRP)	1
7	- *Površine (ha) znotraj območij Natura 2000 na kateri se izvajajo kmetijsko okoljski podukrepi	DA	DA	DA	DA		1
8	- *Delež površin (%), vključenih v podukrep ekološko kmetovanje glede na KZU	DA	DA	DA	DA		1
Opombe:							
1 Potrebno bi bilo dodati definicijo, kaj je ekstenzivno kmetijstvo							
2 Kot občutljivo za nitratre je definirano celo ozemlje Slovenije							

Podukrepi iz ukrepa 214 imajo še podrobnejše kratkoročne in dolgoročne kazalnike, ki pa jih v teh fazi ne upoštevamo.

Legenda kratic uporabljenih v tabelah 2 in 3.

MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
GERK	Grafična enota rabe zemljišča kmetijskega gospodarstva
ARSKTRP	Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
KOS	Kazalci okolja v Sloveniji
KIS	Kmetijski inštitut Slovenije
GZS	Gozdarski zavod Slovenije
GIS	Gozdarski inštitut Slovenije
EEA	European Environmental Agency

Preglednica 39: Kazalniki (prostorski, pedološki, hidrološki), ki vplivajo na prostorske in okoljske učinke programa PRP. Povzeto po PRP RS 07-13 Priloga 2: kazalci izhodiščnega stanja, 17.11.09.

KAZALNIKI VPLIVA do konca 2013

Številka kazalnika		Primernost		Opomba
		SLO	BRDA	
1	5. Obračanje trenda zmanjševanja biološke raznovrstnosti (50% spremembe trenda) ⁹	DA	DA	Ali je mišljena dejanska biotska raznovrstnost (spremlja se samo ptice), če je mišljena površina (ha) je ta kazalnik zelo relativen? Priloga 1 ekološko pomembna območja ?
2	6. Ohranjanje kmetijske in gozdarske površine visoke naravne vrednosti (+2.700 ha)	DA	DA	Kaj je zajeto pod pojmom »visoka naravna vrednost«? So mišljena območja iz priloge 11 Seznam ekološko pomembnih območij?
3	7. Izboljšanje kakovosti vode (Trend: zmanjšanje -4 kg/ha) (Spremembe bruto bilance hranil – presežki dušika) ¹⁰	DA	DA	Kakšna je metodologija?
4	8. *Vnos hranil v tla (-10 kg/ha) (Sprememba v količini vnešenih hranil) ¹⁰	DA	DA	Kakšna je metodologija?
5	9. Prispevek k boju proti podnebnim spremembam ¹¹			
6	- Kmetijstvo: 0,5 kToe	DA	DA	
7	- Gozdarstvo: 45 kToe	DA	DA	
Opombe: 9 V tej fazi ne moremo soditi o dostopnosti podatkov za kazalnike vpliva.. 10 Potrebno bo poenotiti metodologijo 11 Definirati je potrebno, od kod je ta energija				

Preglednica 40: Kazalniki, ki so dostopni na lokalni ravni (primer Goriških Brd)

OS 1 Vsebuje kazalnike, ki omogočajo preverbo učinkov PRP na prostor in okolje.

Številka kazalnika		Dostopnost	
		SLO	BRDA
	Kazalniki izhodišča povezani s ciljem:		
	- ni primernih kazalnikov		
	Kazalniki izhodišča povezani s stanjem:		
	3 Uporaba kmetijskih površin		
1	- % obdelovalnih površin (arable land)	DA	DA
2	- % trajnega travinja (permanent pastures)	DA	DA
3	- % trajnih nasadov (permanent crops)	DA	DA
	4 Struktura kmetijskih gospodarstev		
5	- Kmetijsko zemljišče v uporabi (KZU) (ha)	DA	DA
6	- Velikostna struktura (< 5 ha, od 5 do 50ha, > 50 ha)	DA	DA
	Kazalniki učinka za ukrep 125:		
	- nobeden od kazalnikov ni dostopen na lokalnem nivoju		
	Kazalniki rezultata:		
	- ni kazalnikov		

Preglednica 41: Kazalniki, ki so dostopni na lokalni ravni (primer Goriških Brd)

OS 2 Vsebuje kazalnike, ki omogočajo preverbo učinkov PRP na prostor in okolje.

Številka kazalnika		Dostopnost	
		SLO	BRDA
	Kazalniki izhodišča povezani s ciljem:		
1	- Obseg kmetijskih površin visoke naravne vrednosti (ha)	DA	DA
2	- *Kmetijska zemljišča v zaraščanju na območju Natura 2000 (ha) ¹	DA	DA
3	- *Kmetijska zemljišča v zaraščanju (ha)	DA	DA
4	- Kmetijske površine z ekološko pridelavo (ha)	DA	DA
5	- *Delež KZU glede na vsa zemljišča (%)	DA	DA

Preglednica 42: Nadaljevanje. Kazalniki, ki so dostopni na lokalni ravni (primer Goriških Brd)

OS 2 Vsebuje kazalnike, ki omogočajo preverbo učinkov PRP na prostor in okolje.

Številka kazalnika		Dostopnost	
		SLO	BRDA
	Kazalniki izhodišča povezani s stanjem:		
	7 Pojavi na zemeljskem površju (Land cover)		
1	- % kmetijskih zemljišč - % gozdov - % naravnih območij - % pozidanih zemljišč	DA	DA
	8 Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost		
2	- % KZU, ki niso v OMD - % KZU v gorskih OMD	DA	DA
3	- % KZU v drugih OMD - % KZU v posebnih OMD	DA	DA
	10 Območje Nature 2000		
4	- % ozemlja v Natura 2000	DA	DA
5	- % KZU v Natura 2000	DA	DA
6	- % gozdov v Natura 2000	DA	DA
	14 Kakovost vode		
7	- % ozemlja določen kot območje ranljivo za nitrati ²	DA	DA
	Kazalniki učinka:		
1	- Podprta kmetijska zemljišča na gorskih območjih (ha)	DA	DA
2	- Podprta kmetijska zemljišča na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso gorska območja (ha)	DA	DA
3	- Število hektarjev s podporo za KOP (celotno območje)	DA	DA
4	Število hektarjev, na katerih se izvaja vsaj en kmetijsko okoljski podukrep (fizično-neto območje)	DA	DA
	Kazalniki rezultata:		
	Območje (ha) uspešnega upravljanja zemljišč, ki prispeva k:		
1	- biotski raznovrstnosti	DA	DA
2	- kakovosti vode	DA	DA
3	- blaženju podnebnih sprememb	DA	DA
4	- kakovosti tal	DA	DA
5	- preprečevanju marginalizacije in opuščanja	DA	DA
6	- *Površine (ha) znotraj območij Natura 2000 na kateri se izvaja ukrep OMD	DA	DA
7	- *Površine (ha) znotraj območij Natura 2000 na kateri se izvajajo kmetijsko okoljski podukrepi	DA	DA
8	- *Delež površin (%), vključenih v podukrep ekološko kmetovanje glede na KZU	DA	DA

:

Preglednica 43: Končna ocena kazalnikov. Kazalniki (prostorski, pedološki, hidrološki), ki vplivajo na prostorske in okoljske učinke programa PRP. Povzeto po PRP RS 07-13 Priloga 2: kazalci izhodiščnega stanja, 17.11.09.

OS 1 Vsebuje kazalnike, ki omogočajo preverbo učinkov PRP na prostor in okolje.

	Končna ocena
Kazalniki izhodišča povezani s ciljem:	
- ni primernih kazalnikov	
Kazalniki izhodišča povezani s stanjem:	
3 Uporaba kmetijskih površin	
- % obdelovalnih površin (arable land)	1
- % trajnega travinja (permanent pastures)	1
- % trajnih nasadov (permanent crops)	1
4 Struktura kmetijskih gospodarstev	
- Kmetijsko zemljišče v uporabi (KZU) (ha)	1
- Povprečna velikost KMG	3
- Velikostna struktura (< 5 ha, od 5 do 50ha, > 50 ha)	1
5 Struktura gozdarstva (površina (ha) gozda na razpolaga za oskrbo z lesom (FAWS)	2
- 6 Produktivnost gozda (povprečni letni prirastek (FAWS) (m ³ /leto/ha)	2
Kazalniki učinka:	
Ukrep 125:	
- *Skupni obseg (ha) podprtih operacij (namakanje in hidromelioracije)	2
- *Površine opremljene z vodomeri (ha)	2
- *Skupni obseg (ha) podprtih operacij (izboljšanje posestne strukture)	2
- *Povprečna velikost parcel (%) znotraj komasacijskega območja	2
- *Število parcel znotraj komasacijskega območja (%)	2
- * ² Skupni obseg (ha) podprtih operacij (izboljšanje lastnosti tal)	5
Kazalniki rezultata:	
- ni kazalnikov	

Preglednica 44: Končna ocena kazalnikov Kazalniki (prostorski, pedološki, hidrološki), ki vplivajo na prostorske in okoljske učinke programa PRP. Povzeto po PRP RS 07-13 Priloga 2: kazalci izhodiščnega stanja, 17.11.09.

OS 2 Vsebuje kazalnike, ki omogočajo preverbo učinkov PRP na prostor in okolje.

	Končna ocena
Kazalniki izhodišča povezani s ciljem:	
- Obseg populacij indikatorskih vrst ptic (indeks 2007 =100)	2
- Obseg kmetijskih površin visoke naravne vrednosti (ha)	1
- *Kmetijska zemljišča v zaraščanju na območju Natura 2000 (ha)	4
- *Kmetijska zemljišča v zaraščanju (ha)	4
- *Mešanost gozdov (iglasti, listnati, mešani) (%)	2
- Bruto bilanca hranil – presežki dušika (kg/ha) ²	2
- Onesnaževanje z nitrati (NO ₃ mg/l) in pesticidi (µg/l) – trend v koncentraciji v podzemnih in površinskih vodah (indeks 1992-1994 =100)	2
- *Vnos hranil v tla (kg/ha)	2
- Letna količina tal podvržena procesom erozije (t/ha)	2
- Kmetijske površine z ekološko pridelavo (ha)	1
- *Delež KZU glede na vsa zemljišča (%)	1
- Klimatske spremembe – pridobivanje obnovljivih virov energije: iz kmetijstva in gozdarstva (kToe)	2
- Klimatske spremembe – Površina namenjena proizvodnji obnovljivih virov energije (ha)	2
- *Emisije toplogrednih plinov iz kmetijstva (CO ₂ ekv)	2
- Emisije toplogrednih plinov iz kmetijstva (NH ₃)	2

Preglednica 45: Nadaljevanje. Končna ocena kazalnikov. Kazalniki (prostorski, pedološki, hidrološki), ki vplivajo na prostorske in okoljske učinke programa PRP. Povzeto po PRP RS 07-13 Priloga 2: kazalci izhodiščnega stanja, 17.11.09.

OS 2 Vsebuje kazalnike, ki omogočajo preverbo učinkov PRP na prostor in okolje.

	Končna ocena
Kazalniki izhodišča povezani s stanjem:	
- 7 Pojavi na zemeljskem površju (Land cover)	
- % kmetijskih zemljišč - % gozdov - % naravnih območij - % pozidanih zemljišč	1
- 8 Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost	
- % KZU, ki niso v OMD - % KZU v gorskih OMD	1
- % KZU v drugih OMD - % KZU v posebnih OMD	1
- 9 Območja ekstenzivnega kmetijstva	
- % KZU za ekstenzivno travinje	3
- % KZU za ekstenzivno poljedelstvo	3
- 10 Območje Natura 2000	
- % ozemlja v Natura 2000	1
- % KZU v Natura 2000	1
- % gozdov v Natura 2000	1
- 11 Biološka raznovrstnost: Zaščiten gozd (% FOWL (gozd in ostale gozdne površine) z namenom ohranjanja biodiverzitete, krajine in posebnih naravnih prvin):	
- brez posega	2
- minimalen poseg	2
- zaščita z aktivnim upravljanjem	2
Varstvo krajine in posebnih naravnih elementov	
12 Razvoj gozdnih površin (povprečni letni prirast gozdov in drugih gozdnih območij (ha/leto)	2
- 13 Zdravje gozdnega ekosistema	2
- % vseh dreves z izgubo listja v razredih 2-4	2
- % iglavcev z izgubo listja v razredih 2-4	2
- % širokolistnih dreves z izgubo listja v razredih 2-4	2
- 14 Kakovost vode	
- % ozemlja določen kot območje ranljivo za nitrate	1
15 Uporaba vode	
- % namakanih KZU	3
- 16 Varovalni gozdovi, ki v prvi vrsti zadevajo tla in vodo (%)	3
Kazalniki učinka:	
- Podprta kmetijska zemljišča na gorskih območjih (ha)	1
- Podprta kmetijska zemljišča na območjih z omejenimi možnostmi, ki niso gorska območja (ha)	1
- Število hektarjev s podporo za KOP (celotno območje)	1
Število hektarjev, na katerih se izvaja vsaj en kmetijsko okoljski podukrep (fizično-neto območje)	1
Kazalniki rezultata:	
- Območje (ha) uspešnega upravljanja zemljišč, ki prispeva k:	1
- biotski raznovrstnosti	1
- kakovosti vode	1
- blaženju podnebnih sprememb	1
- kakovosti tal	1
- preprečevanju marginalizacije in opuščanja	1
- *Površine (ha) znotraj območij Natura 2000 na kateri se izvaja ukrep OMD	1
- *Površine (ha) znotraj območij Natura 2000 na kateri se izvajajo kmetijsko okoljski podukrepi	1
- *Delež površin (%), vključenih v podukrep ekološko kmetovanje glede na KZU	1

3.3 Izvajanje aktivnosti na področjih krepitve konkurenčnosti agroživilstva in diverzifikacije dohodkovnih virov

3.3.1 Uvodna pojasnila

V projektni nalogi smo si za cilj zastavili analizo javnofinančnih podpor na področju ekonomske diverzifikacije podeželja, kjer smo želeli primerjati absorpcijske sposobnost in realizacijo programiranih aktivnosti na obravnavanem območju in oceniti njihove razvojne učinke. V ta namen smo načrtovali pregled izvedenih ukrepov, ki so se na območju Goriških Brd izvajali oz se izvajajo v okviru programov: SAPARD, EPD v obdobju 2004-2006 in PRP 2007-2013. Na to analizo pa se navezuje drugi del raziskave, kjer smo nameravali preveriti ali predpisani kazalniki za spremljanje izvedenih ukrepov dovolj dobro prikažejo dejanske učinke izvedenih aktivnosti na gospodarski razvoj podeželskih območij.

3.3.2 Metodologija

Izvedba projektne naloge je bila načrtovana na podlagi analiz primarnih in sekundarnih podatkov in podatkovnih virov o stanju razvoja na območju Goriških Brd. Za primarne vire podatkov in informacij smo uporabili razpoložljive javne in institucionalne baze podatkov ter lastne terenske raziskave. Glede na razpoložljive finančne okvire pa smo se predvsem osredotočili tudi na sekundarne vire, predvsem uradne objave, poročila in razvojne dokumente ter poročila predhodnih raziskav, ki so bile v preteklih letih izvedene na območju Goriških Brd. Najpomembnejše vire uporabljenih podatkov in informacij so predstavljali podatki Statističnega urada RS, podatki občine Brda, Regionalne razvojne agencije, upravljavca LAS, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS ter Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja.

Pri tem smo naleteli tudi na določene omejitve v dostopnosti do določenih skupin podatkov in informacij, ki so vezani na osebne podatke upravičencev, kar je vplivalo tudi na izvedljivost določenih načrtovanih analiz. Omenjena omejitev, je imela za posledico, da so raziskave vezane na oceno učinkov izvedenih ukrepov razvoja podeželja ocenjeni samo na generalni ravni občine, medtem ko dejanskih učinkov in s tem povezanih ocen na mikro ravni ni bilo mogoče izpeljati.

Tako je bila izdelana ocena razvojnih potencialov območja in na podlagi primerjana potencialna absorpcija z dejansko izpeljanimi projekti, ter kvalitativna ocena ustreznosti spremljanih kazalnikov spremljanja Programa razvoja podeželja in primerjava s kazalniki, ki jih je merjenje učinkovitosti razvojnih programov na lokalni ravni predvidel razvojni program podeželja.

Predstavitev testnega območja

Goriška Brda sodijo v območje razvojne regije, ki obsega še obsega še občini Šempeter – Vrtojba in Miren – Kostanjevica. To je zaokrožena socialno geografska celota, ki temelji na skupnih gospodarskih, kulturnih, naravnih in zgodovinskih značilnostih.

Preglednica 46: Izbrane značilnosti preučevanih občin

leto	kazalec	Brda
2006	površina v km ² (% Slovenije)	72 (0,4)
2006	število prebivalcev (% Slovenije)*	5749 (0,3)
2006	gostota poselitve (št. preb./km ² ; SI=100)	80 (81)
2006	indeks staranja (SI=100)	144,9 (128,9)
2006	stopnja registrirane brezposelnosti (SI=100)	5,6 % (55,2)
2006	delež žensk med brezposelnimi (SI=100)	51,9 % (96,5)
2006	delež brezposelnih s I., II. st. izobrazbe (SI=100)	31,6 % (77,6)
2006	delež brezposelnih s VI., VII. st. izobrazbe (SI=100)	11,5 % (50,6)
2006	formalna stopnja aktivnosti (SI=100)	55,6 % (86,4)
2006	formalna stopnja zaposlenosti (SI=100)	52,5 % (90,8)
2005	sredstva na podjetje (v 000 SIT)	180.287
2005	število zaposlenih na podjetje	5
2005	dodana vrednost na zaposlenega (v 000 SIT)	3279
2005	plača na zaposlenega (v 000 SIT)	223
2005	izvozna usmeritev podjetij (%)	10,10%
2005	dodana vrednost na prebivalca (v 000 SIT)	113
2005	bruto osnova za dohodnino/prebivalca SI=100)	1.525.499 (91,2)
2005	bruto osnova za dohodnino/zavezanca (SI=100)	2.340.463
2005	neto povprečna plača/zaposlenega (SI=100)	168.671 (95,7)

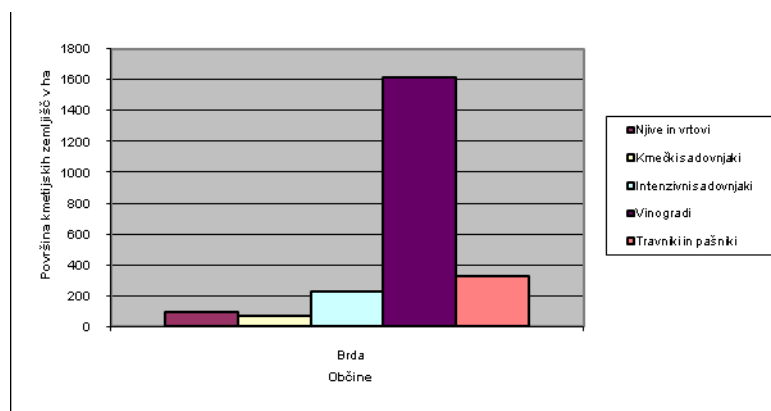
Vir: Pečar, 2006.

* SURS in Centralni register prebivalstva sta za drugo polovico leta 2007 v občini Žužemberk evidentirala 4673 prebivalcev, v občini Mozirje 4131 prebivalcev (občina Rečica ob Savinji je imela 2326 prebivalcev) in v občini Brda 5771 prebivalcev, kar pomeni, da so vse občine v obdobju 2006-2007 beležile pozitiven demografski trend.

Kmetijstvo

Glede na naravne pogoje za kmetovanje bi Goriška Brda lahko označili kot območje z ugodnimi naravnimi razmerami za kmetovanje, razen višjih predelov na severov shodu občine. Med kmetijskimi panogami je najbolj razvito sadjarstvo in vinogradništvo, medtem ko je poljedelstva in živinoreje izraziteje manj. Posamezna družinska kmetija obdeluje v povprečju 2,8 ha kmetijskih zemljišč. Kmetijstvo predstavlja edini vir dohodka 432 osebam v Občini Brda.

Slika 6: Kmetijska zemljišča v uporabi

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

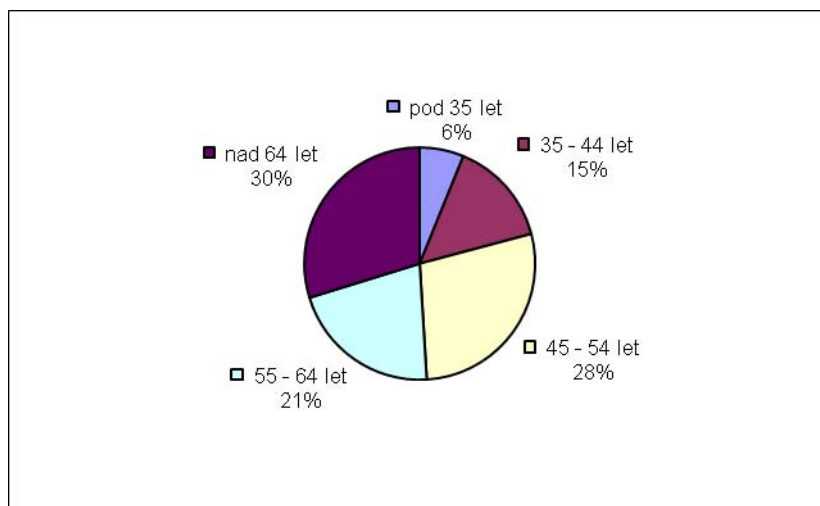
V občini delež delovno aktivnega prebivalstva narašča, kar je posledica naraščanja števila zaposlenih oseb, samostojnih podjetnikov, oseb, ki opravljajo poklicno dejavnost ter brezposelnih oseb, medtem ko se število kmetovalcev zmanjšuje.

Preglednica 47: Družinski člani in redno zaposleni na družinskih kmetijah

	Osebe	Ne delajo na kmetiji	Delajo na kmetiji	Edina dejavnost	Glavna dejavnost	Stranska dejavnost	Občasna pomoč
Brda	3006	706	2300	432	235	874	759

Vir: SURS, Popis kmetijskih gospodarstev 2000

Slika 7: Gospodarji na družinskih kmetijah po starostnih skupinah

Vir: SURS, Popis kmetijskih gospodarstev, 2000

Preglednica 48: Gospodarji kmetij po kmetijski izobrazbi

	Samo praktične izkušnje	Tečaji kmetijstva	Poklicna izobrazba	Srednja kmetijska izobrazba ali več	Ni kmetijske izobrazbe	Skupaj
Brda	506	230	53	34	7	830

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev 2000

Z vinogradništvom se ukvarja kar 99% družinskih kmetij in vinogradi obsegajo skupaj 1.615 ha. Letna proizvodnja grozdja v odvisnosti od letine se giblje med 15.000.000 kg in 19.000.000 kg grozdja, kar pomeni cca 12.000.000 litrov vina. Od tega se cca 65% trži preko kmetijske zadruge, 35% pa tržijo zasebni pridelovalci sami. Zadnja leta se vse bolj uveljavljajo številni zasebni kletarji, ki uspešno tržijo svoja vina najvišje kakovosti. Na območju Goriških Brd deluje kar nekaj organizacij: Konzorcij Brda, Združenje vinogradnikov in vinarjev Brda, Vinoteka Brda in Vinska klet Goriška Brda.

Preglednica 49: Družinske kmetije po vinogradih

	SKUPAJ			BELE VINSKE SORTE			RDEČE VINSKE SORTE		
	Družinske kmetije	Površina v ha	TRTE	Družinske kmetije	Površina v ha	TRTE	Družinske kmetije	Površina v ha	TRTE
Brda	822	1.615,73	5.168.173	820	1.201,46	3.822.695	592	404,17	1.316.368

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev 2000

V zadnjih letih se vse več družinskih kmetij odloča za dopolnilne dejavnosti, predvsem za turizem na kmetijah, pridelavo kmetijskih pridelkov, storitvene dejavnosti s kmetijsko mehanizacijo in drugo. V občini Brda je 28 registriranih nosilcev dopolnilne dejavnosti na kmetiji, od tega 12 s turistično dejavnostjo. Ponudba turističnih kmetij obsega v Brdih 8 turističnih kmetij s prenočišči in 4 izletniške kmetije. Tu sta še 2 zasebna ponudnika sob in apartmajev. Posebno tržno nišo lahko izpolnijo kmetije, ki se ukvarjajo z ekološkim pridelovanjem hrane. Na območju je samo ena ekološka kmetija.

Poslovni subjekti.

Za občino za leto 2006 Brda BIZI navaja 351 poslovnih subjektov, SURS pa le 181. Če izločimo iz prve baze društva in subjekte, o katerih nimamo podatkov, dobimo 246 registriranih enot z matičnimi številkami. Močno prevladujejo izrazito majhna podjetja. Med večje zaposlovalce se uvrščajo Vinska klet Goriška Brda z.o.o. v Dobrovem (100-149 zaposlenih), OŠ Dobrovo (skupaj s šolo v Kojskem spada v kategorijo 50 do 99 zaposlenih), 10-19 zaposlenih imata občina Brda in avtomobilski servis. V Goriških Brdih je najbolj pogosta kategorija 5-9 zaposlenih: frizerska dejavnost, okrepčevalnice, gostišče, trgovina na drobno, poslovne storitve.

V primerjavi s severnim delom je očitna zgostitev poslovnih subjektov v južnem, nižjem, lažje dostopnem in reliefno bolj odprtem delu Goriških Brd. Največ poslovnih subjektov je registriranih v Dobrovem (57), za preostala številna naselja južnega dela Brd pa je značilna relativna enakomernost in prostorsko bolj pravilna razporeditev števila poslovnih subjektov: Vipolže (30), Kojsko (28), Medana in Podsabotin (19), Hum (17), Neblo (16) itd., kar je verjetno posledica odprtega reliefa in razpršene poselitve ter razpredene ter raznovrstne podjetniške aktivnosti.

Kot v veliko manjših občinah tudi v občini Brda prevladujejo mikro (1 zaposlen) in mala (2 do 5 zaposlenih) podjetja glede na število zaposlenih.

Kulturna dediščina

Območje se ponaša z bogato dediščino kulture in zgodovine. V Brdih so najbolj prepoznavni grad Dobrovo, grad Vipolže, srednjeveško vaško jedro vasi Šmartno, vas Kojsko, cerkva Sv. Križa na Taboru v Kojskem, župna cerkev Marijinega vnebovzetja in še veliko drugih »belih« cerkvic, razgledni stolp v Gojačah, rojstna hiša Alojza Gradnika v Medani.

Naravna dediščina

Obstoječa neokrnjena narava je privlačna za sprehajalce in kolesarje in za vse, ki ljubijo mir. Kožbanski kot bi lahko poimenovali kot zakladnico naravne dediščine v Brdih. Tu so Kotline na Kozbanjščku, Krčnik in rastišča lepega jegliča pri vasi Golo Brdo. Privlačni so tudi razgledi s Sabotina, Korade in iz razglednega stolpa v Gojačah.

Prednosti za razvoj turizma v Goriških Brdih so predvsem v ponudbi vin, atraktivni pokrajini usmerjeni v vinogradništvo in sadjarstvo, priložnosti, ki bi jih morali izkoristiti pa so v razvoju kmečkega turizma in v izobraževalnih programih.

Endogeni razvojni potencial in absorpcijska sposobnost

Endogeni razvojni potencial območja smo poskusili oceniti na podlagi podatkov o prisotnosti različnih vrst gospodarskih subjektov v občini in njihovem vključevanju v ukrepe Programov razvoja podeželja.

Širše okvirj endogenega razvojnega potenciala pogojuje odprtost meje z Italijo, zgledi v drugačnem poslovnem svetu, bližina in stiki s tržiščem z večjo kupno močjo, zgodnejše

iskanje poslovnih priložnosti, turistična prepoznavnost ter specializacija in tržna naravnost kmetijske proizvodnje kot tudi močno prisotna želja po samopromociji visokokakovostnih proizvodov (vinarstvo).

Človeški potencial

Eden ključnih dejavnikov razvoja so lokalni prebivalci in v tem kontekstu je potrebno izpostaviti njihovo potencialno razvojno naravnost. Eden izmed tovrstnih kazalnikov je tipologija gospodinjstev. V raziskavi Potočnik Slavičeve je izoblikovanih 7 tipov gospodinjstev in med navedenimi tipi gospodinjstev je možno zlahka razpoznati tista, ki so potencialno sposobna vključitve v razvojne programe:

- Ostarelo gospodinjstvo; vsi člani so starejši od 70 let.
- Starejše gospodinjstvo; vsi člani so starejši od 50 let.
- Gospodinjstvo s starejšo srednjo generacijo (starši z otroki, starejšimi od 35 let, tudi enočlansko gospodinjstvo).
- Gospodinjstvo s srednjo generacijo (otroci stari od 25 do 35 let, tudi enočlansko gospodinjstvo).
- Trigeneracijsko gospodinjstvo.
- Gospodinjstvo s srednjo in mlado generacijo.
- Mlada družina; vsi člani mlajši od 35 let.

Prvi tip gospodinjstev je povsem delovno nedejaven. V drugem tipu so gospodinjstva, katerih člani praviloma le še vzdržujejo gospodarsko dejavnost, niso pa (razen izjem) primerni za podjetništvo. Podobno stanje je pri tipu 3, ki je večkrat obremenjen z neporočenimi otroci, bolnimi ali invalidnimi osebami. Tip 4 je zaradi polne delovne moči članov gospodinjstev potencialno zanimiv kot nosilec sprememb. Peti tip je močno izgubil svoj nekdanji prevladujoč značaj, a ostaja še vedno zelo primeren za družinska podjetja. Žal pa je v velikih primerih ta tip gospodinjstev demografsko osiromašen. Šesti tip gospodinjstev se zdi še najbolj primeren za razvoj novih dejavnosti: gospodinjstva so tudi zaradi otrok praviloma usmerjena v prihodnost in zato bolj odprta za sodobne prijeme tudi v gospodarstvu (značilno tudi za kmečka gospodinjstva z registrirano dopolnilno dejavnostjo). Mlade družine kot zadnji tip so v vsakem okolju zelo zaželeni, a zelo občutljivi na socialno okolje (šolstvo, zdravstvo, razvojne možnosti).

Preglednica 50: Analiza vitalnosti gospodinjstev

		Vitalnost							skupaj
		1	2	3	4	5	6	7	
Goriška Brda	št.	15	17	8	18	24	31	8	121
	%	12,4	14,0	6,6	14,9	19,8	25,6	6,6	100,0

Vir: Potočnik Slavič, 2008.

Glede starostne sestave anketiranega prebivalstva se v teoriji pojavlja „model tretjin“: tretjina pripada mlajši generaciji (do 25 let), tretjina srednji (do 50 let) in tretjina starejši (nad 51 let). V primeru Brd prihaja do odstopanj, saj imajo Goriška brda najvišji delež srednje generacije (37,5 %), najmanj mladega prebivalstva (27,8 %) in največji delež starega prebivalstva (34,6 %).

V Goriških Brdih je kar četrtina gospodinjstev s srednjo in mlado generacijo, petina s tremi generacijami, 15 % je srednje generacije, podobno tudi starejših od 50 let, osmina ostarelih, enak delež mladih družin in starejše srednje generacije (6,6 %).

Gospodarski potencial

Občina Brda ima primerjalno z drugimi podeželskimi območji Slovenije veliko gostoto poslovnih subjektov, izračunano primerjalno na 1000 prebivalcev občine (61,1 poslovnih subjektov/1000 prebivalcev). Pri tem so nadpovprečno razvite storitve, povezane s trgovino, različnimi storitvami (predvsem kmetijskimi, kamor smo uvrstili tudi vinarstvo), čeprav je potrebno opozoriti tudi na tradicionalno navezanost prebivalcev, da določene dejavnosti (na primer določeni nakupi) opravljajo v Italiji, zaradi ugodnih cen pa prihaja do obratnega pojava, torej uporabe storitev s strani Italijanov (na primer bencinska črpalka v Dobrovem). Nadpovprečno so razvite tudi gradbene in gostinske storitve.

Kot je razvidno že v prejšnjem poglavju, je v občini močno razvito predvsem vinogradništvo in deloma še sadjarstvo. 1400 ha vinogradov je v lasti zasebnikov, ki so kooperanti (700) Vinske kleti Goriška Brda, ki je bila kot zadruga ustanovljena 1957 in je registrirana kot zadruga z omejeno odgovornostjo. Kooperanti imajo v povprečju 2 ha vinogradov (kar je veliko za slovenske razmere), največji kooperant ima 20 ha vinogradov³. Povprečni kmet kooperant, ki oddaja grozdje v zadrugo, je polkmet, saj se poleg službe ukvarja z vinogradništvom, sadjarstvom in oljkarstvom. Pretekle monostrukturne usmeritve se namreč niso obnesle, zdaj spet prevladujeta polistrukturna kmetijska usmeritev in specializacija. 600 ha vinogradov imajo v lasti zasebni vinogradniki (približno 100 pridelovalcev), med katerimi kot večje označujemo tiste, ki imajo 10-15 ha vinogradov. Med zasebniki so najbolj prepoznavni tisti, ki so imeli več zemlje že v 50-ih letih 20. stoletja. Ti so tudi bolj podjetni in so se zlasti v začetku 90-ih let 20. stoletja ob državnih spodbudah odločili za spremembo: iz prevladujoče usmeritve v sadjarstvo so prešli na zasebno vinogradništvo z lastno predelavo, polnjenjem, trženjem in prodajo (na primer Kristančič, Erzetič, Dolfo itd.). Tisti, ki jim majhne zaplate zemlje tudi niso omogočale velikopotezne pridelave, so se odločali za aktivno zadružništvo: finančni prispevek, redno oddajo grozdja v zadrugo in vključitev v zadružno blagovno znamko.

V zadnjih letih se vse več družinskih kmetij v Sloveniji odloča za dopolnilne dejavnosti, predvsem za turizem na kmetijah, predelavo kmetijskih pridelkov, storitvene dejavnosti s kmetijsko mehanizacijo in drugo. In predvsem turizem je dejavnost, ki se je s procesom približevanja Slovenije Evropski skupnosti precej hitro razvijala.

Preglednica 51: Število turistov v letih 1999 in 2004

	1999				2004			
	Domači turisti	Tuji turisti	Delež tujih turistov	Skupaj	Domači turisti	Tuji turisti	Delež tujih turistov	Skupaj
Št turistov	0	0	0	0	222	328	59,6	550
Št nočitev	0	0	0	0	518	535	50,8	1.053

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Iz navedenega lahko povzamemo, da ima območje relativno dober endogeni razvojni potencial in zato bi pričakovali, da bo stopnja absorpcije projektov iz naslova ukrepov programa razvoja podeželja relativno visoka. Podatki pridobljeni z Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja kažejo, da je na področju investicij v posodabljanje kmetijskih

³ V povprečju imajo kooperanti zasajenih 4000 trsov na hektar (trse sadijo na razdalji 0,7-0,8 m). Na 1 ha pridelajo 1,2 t grozdja (izplen je 75 %), kar pomeni 80-100 hl vina/ha oziroma pri bolj zahtevnih sortah 50-70 hl/ha (Ribolica, 2008).

gospodarstev situacija zelo podobna kot v ostali Sloveniji. Tako je bilo v obdobju od 2004 do 2009 odobrenih 19 projektov posodabljanja kmetijskih gospodarstev, od česar jih je bilo 18 namenjenih investicijam v kmetijsko mehanizacijo in samo eden v postavitev sadovnjakov oz. oljčnikov. Je pa vseeno moč opaziti močan trend v razvoj turizma jas je bilo podprtih 8 projektov diverzifikacije, (4 so do sedaj zaključeni) ter 4 projekti ustanavljanja mikro podjetij (en je zaključen) in en projekt obnove in razvoja vasi, ki je še v teku. V tem času je bilo izpeljanih tudi 12 prenosov kmetijskih gospodarstev na mlajše gospodarje, kar tudi kaže na pozitivne premike v upravljanju kmetij.

Ker žal ni bilo mogoče pridobiti podatke o upravičencih, ki so dobili odobrene projekte, natančnejše analize na mikro ravni ni bilo moč izvesti.

Preglednica 52: Odobrena sredstva v razpisu EPD 2004-2006 za naložbe na KG

Zap. št.	Občina	Odobren znesek SIT	Začetek investicije	Zaključek investicije
1	BRDA	4.264.976,00	23.11.2005	22.9.2006
2	BRDA	5.458.692,00	21.11.2006	27.5.2008
3	BRDA	3.840.000,00	22.11.2006	23.3.2007
4	BRDA	5.511.360,00	23.11.2006	16.5.2008
5	BRDA	3.456.000,00	24.11.2006	11.7.2007

Preglednica 53: Odobrena sredstva v razpisu za zgodnje upokojevanje

LETO	DATUM ODLOČBE	DATUM PRENEHANJA	LETNA RENTA EUR
2004	15.07.2005	09.12.2014	12.633,31
2004	02.08.2005	22.12.2014	11.704,12
2004	08.12.2005	28.12.2014	8.178,16
2005	02.11.2006	30.12.2015	12.153,24
2005	02.11.2006	09.12.2015	6.044,78
2005	02.11.2006	22.12.2015	12.804,00
2008	05.08.2008	21.04.2018	10.754,13
2009	29.12.2008	30.09.2018	11.000,00
2009	07.01.2009	08.10.2018	8.001,85
2009	11.02.2009	14.10.2018	11.000,00
2005	17.12.2008	30.09.2018	6.044,78
2009	16.11.2009	20.08.2019	11.000,00

Preglednica 54: Pregled odobrenih ukrepov PRP 2007-2013

UKREP	NAZIV UKREPA	ODOBRENA VREDNOST	DATUM ODLOČBE	DATUM ZAKLJUČKA NALOŽBE	PREDVIDEN KONEC	CILJI
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	13560	20.05.2008	16.11.2009	15.05.2008	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne ter transportne opreme namenjene primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo, skladiščenju in trženju kmetijskih proizvodov
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	14910,01	07.08.2008	25.11.2009	15.03.2008	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne ter transportne opreme namenjene primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo, skladiščenju in trženju kmetijskih proizvodov
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	16135	16.06.2008	09.12.2009	15.05.2008	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne ter transportne opreme namenjene primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo, skladiščenju in trženju kmetijskih proizvodov
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	16120	25.07.2008	20.10.2009	08.08.2008	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne ter transportne opreme namenjene primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo, skladiščenju in trženju kmetijskih proizvodov
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	14550	13.05.2009		31.05.2009	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne opreme namenjene lastni primarni kmetijski pridelavi oz. storitvam s kmetijsko mehanizacijo
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	12187,5	08.10.2009		31.12.2009	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne opreme namenjene lastni primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	12923,14	14.10.2009		15.05.2010	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne opreme namenjene lastni primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	12923,14	14.10.2009		15.05.2010	Prva postavitev oziroma prestrukturiranje sadovnjakov, oljčnikov in hmeljišč
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	9365,7	15.10.2009		20.12.2009	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne opreme namenjene lastni primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	14430	17.02.2010		28.02.2010	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne opreme namenjene lastni primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	14400	28.01.2010		31.12.2009	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne opreme namenjene lastni primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	11400	18.02.2010		01.09.2009	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne opreme namenjene lastni primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	14844	13.01.2010		01.02.2010	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne opreme namenjene lastni primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo
121	Posodabljanje kmetijskih gospodarstev	14400	20.01.2010		31.12.2009	Nakup kmetijske mehanizacije in strojne opreme namenjene lastni primarni kmetijski pridelavi oziroma storitvam s kmetijsko mehanizacijo
311	Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti	199329,81	24.07.2008		31.07.2010	
311	Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti	112440,17	26.02.2009	19.01.2010	30.09.2009	

UKREP	NAZIV UKREPA	ODOBRENA VREDNOST	DATUM ODLOČBE	DATUM ZAKLJUČKA NALOŽBE	PREDVIDEN KONEC	CILJI
311	Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	200000	05.01.2009		31.03.2010	
311	Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	93280,38	19.12.2008		01.05.2011	
312	Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	198356	05.02.2009		01.03.2011	
322	Obnova in razvoj vasi	73474,85	26.03.2009		31.12.2011	
312	Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	200000	11.03.2009		15.01.2011	
311	Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	162423,41	05.03.2009		01.05.2011	
311	Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	94941,33	16.05.2008	18.09.2009	01.05.2009	
312	Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	171262,53	16.06.2009		30.04.2010	
311	Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	125168,26	09.05.2008		31.07.2008	
312	Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij	148586,6	28.05.2008		30.04.2009	
311	Diverzifikacija v nekmetijske dejavnosti	22343,6	17.07.2008		31.08.2008	

V okviru 4. osi LEADER LAS jugozahodnega dela Severne Brd za uresničevanje zastavljenih ciljev Razvojni program podeželja občine Šempeter-Vrtojba, občine Brda in občine Miren-Kostanjevica predvideva 3 osrednje programe. Prvi je usmerjen k spodbujanju podjetnosti, konkurenčnosti in povečanju zaposlitvenih možnosti na podeželju. Drugi program je usmerjen k varovanju okolja, tretji pa k izboljšanju kakovosti življenja na podeželju.

V okviru navedenih programov so se v letu 2009 izvajali trije projekti:

- Brda in vino 2009
- Praznik češenj 2010
- Razvoj podjetništva na podeželju

Za leto 2010 pa so v letni izvedbeni načrt (LIN) vključili še tri projekte, za katere pa še niso dobili odločbe:

- Obnova tipične domačije briškega kolona
- Piknik prostor Neblo
- Pohodne poti po Brdih

Glede na ugotovljene razvojne potenciale, bi pričakovali tudi izvajanje kakšnega projekta v okviru javno zasebnega partnerstva, kar pa se do sedaj še ni zgodilo, kajti vse izvajane projekte sofinancira posredno ali neposredno lokalna skupnost.

Ustreznost kazalnikov izvedenih ukrepov

Pri analizi ustreznosti kazalnikov izvedenih ukrepov smo želeli oceniti koliko se kazalniki, ki so predvideni za nacionalno raven v okviru Programa razvoja podeželja 2007-2013 (Priloga 2) primerni za oceno vpliva PRP na lokalni ravni oz. na ravni obravnavanega območja. Hkrati z primernostjo kazalnika smo tudi preverili ali obstajajo ustrezne baze podatkov, kjer se ti podatki sistematsko zbirajo in kakšne so možnosti dostopa do teh podatkov, tako z vidika lokalni ravni (za potrebe občine, KS).

V analizo smo vključili kazalnike za 3. in 4. os PRO 2007-2013 in sicer kazalnike, ki jih za spremljanje učinkov izvedenih ukrepov predvideva Lokalna razvojna strategija območja LEADER za jugozahodni del Severne primorske in nacionalne kazalnike povzete iz Priročnika 1.04 in PRP RS 07-13.

Splošni kazalnik uspešnosti lokalne razvojne strategije, ki je opredeljen v Lokalni razvojni strategiji je:

- rast števila prebivalcev na podeželju – dvig za 2%.

Po posameznih razvojnih programih, ki pokrivajo 3. in 4. os PRP pa so predvideni kazalniki:

Program PODJETNOST, KONKURENČNOST IN ZAPOSLOTVENE MOŽNOSTI NA PODEŽELJU

KAZALNIKI:

- število novo registriranih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah,
- število novih delovnih mest
- število registriranih poslovnih subjektov na podeželju
- število vzpostavljenih tržnih poti in oblikovanih blagovnih znamk na podeželju
- število vključenih oseb v organizirane oblike informiranja, animacije, usposabljanja, svetovanja

Program KAKOVOST ŽIVLJENJA NA PODEŽELJU

KAZALNIKI:

- št. izvedenih infrastrukturnih projektov
- število revitaliziranih objektov kulturne dediščine
- število projektov povezanih z ohranjanjem kulturne dediščine in ljudskega izročila
- število prireditev,
- število obnovljenih večnamenskih objektov,
- število novih telecentrov,

Pri nacionalnih kazalnikih pa smo preverjali sistematičnost zbiranja in dostopnost kazalnikov: vložka (oz. finančni), učinka, rezultatov, vpliva, osnovni (povezani s ciljem; povezani s kontekstom)

izhodiščni (povezani s cilji, povezani s stanjem oz. razmerami)

Zbiranje podatkov o kazalnikih poteka generalno sicer na letni ravni, in se nanašajo na predhodno obdobje od leta poročanja vendar pa pri večletnih projektih zavezanci običajno poročajo predvsem ob zaključku investicijskega dela projekta in nato še do pet let (npr. št. gostov in/ali nočitev).

Odgovornost za zagotavljanje podatkov na nacionalni ravni je pri organu upravljanja (MKGP), ki zbira in pošilja podatke o finančnem spremljanju in spremljanju kazalnikov

učinka. Potrebne podatke o kazalnikih učinka pridobi od plačilne agencije (ARSKTRP), ki je zadolžena za zbiranje in obdelavo podatkov o izvajanju ukrepov do nivoja posameznega kazalnika učinka in njemu ustreznega kazalnika vložka. Plačilna agencija pridobiva potrebne podatke od prejemnikov sredstev, ki so zavezani k poročanju.

Za izdelavo ocene vpliva, vključno z razlago/prilagoditvijo osnovnih kazalnikov, priložnostne študije, izračun obremenilnih učinkov, prerazporeditve itd. so odgovorni strokovnjaki za vrednotenje programa, ki se jih za tovrstne aktivnosti pridobi z javnimi razpisi.

V spodnji tabeli podajamo pregled dostopnosti informacij o vrednostih kazalnikov, ki se vodijo na nacionalni ravni, za lokalne skupnosti ter za širši zainteresirano javnost, ter kvalitativne ocene primernosti opredeljenih kazalnikov z vidika njihove strokovne ustreznosti in dostopnosti.

Primerjava med nacionalnimi in izbranimi lokalnimi kazalniki

Preglednica 55: Primerjava med nacionalnimi in izbranimi lokalnimi kazalniki PRP

OS 3	Za lokalno raven (Občina)			Primernost kazalnikov	
	Dostopno – občina lahko dobi podatke	Javno dostopno za vsakogar	Vir – kdo zbira/hrani podatke	Primerno zaradi strokovnosti (DA/NE)	Primerno zaradi dostopnosti (DA/NE)
Kazalniki izhodišča povezani s ciljem					
Kmetije z drugo dopolnilno dejavnostjo	DA	NE	MKGP	DA	DA
Delež nosilcev kmetij z nekmetijskimi viri dohodka	NE		SURS	DA	NE
Zaposlenost v sekundarnem in terciarnem sektorju	DA	DA	SURS	DA	DA
Gospodarski razvoj v sekundarnem in terciarnem sektorju (BDV)	DA	DA		DA	DA
Razvoj samozaposlovanja	NE	NE		DA	NE
Turistična infrastruktura na podeželju (število ležišč)	DA	NE	OBČINA Turistična zveza Slovenije	DA	DA
Delež gospodinjstev, ki ima dostop do interneta	DA	NE	POSAMEZNI OPERATERJI	DA	DA
Razvoj storitvenega sektorja (%BDV RS)	DA	VERJETNO DEL	UMAR	DA	DA
Neto migracije (indeks)	DA	DA	SURS	DA	DA
Vseživljenjsko učenje na podeželju	NE	NE	Andragoški center	DA	NE
Kazalniki izhodišča povezani s stanjem					
Gostota prebivalstva	DA	DA	SURS	DA	DA
Starostna struktura	DA	DA	SURS	DA	DA
Struktura gospodarstva	DA	DA	SURS	DA	DA
Struktura zaposlenosti	DA	DA	SURS	DA	DA
Dolgotrajna brezposelnost	DA	DA	SURS	DA	DA
Šolska izobrazba	DA	DA	SURS	DA	DA
Internetna infrastruktura	DA	NE	POSAMEZNI OPERATERJI	DA	NE
Kazalniki učinka:					
Ukrep 311					
Število upravičencev	DA	NE	MKGP	DA	DA
Število podprtih projektov za turistične namene	DA	NE	MKGP	DA	DA
Število uspešno zaključenih usposabljanj	DA	NE	MKGP	DA	DA
Celotna vrednost naložb	DA	NE	MKGP	DA	DA

OS 3	Za lokalno raven (Občina)			Primernost kazalnikov	
	Dostopno – občina lahko dobi podatke	Javno dostopno za vsakogar	Vir – kdo zbira/hrani podatke	Primerno zaradi strokovnosti (DA/NE)	Primerno zaradi dostopnosti (DA/NE)
Ukrep 312					
Število podprtih mikro podjetij	DA	NE	MKGP	DA	DA
Število podprtih projektov za turistične namene	DA	NE	MKGP	DA	DA
Število uspešno zaključenih usposabljanj	DA	NE	MKGP	DA	DA
Celotna vrednost naložb	DA	NE	MKGP	DA	DA
Ukrep 322					
Število vasi, kjer so izvedeni ukrepi	DA	NE	MKGP	DA	DA
Celotni obseg naložb	DA	NE	MKGP	DA	DA
Število podprtih vasi v navezavi z osnovnimi storitvami	DA	NE	MKGP	DA	DA
Celotna vrednost naložb v navezavi z osnovnimi storitvami	DA	NE	MKGP	DA	DA
Ukrep 323					
Število podprtih projektov	DA	NE	MKGP	DA	DA
Celotni obseg naložb	DA	NE	MKGP	DA	DA
Ukrep 311					
Dvig nekmetijske BDV pri podprtih dejavnostih	DA	NE	MKGP	DA	DA
Skupno število ustvarjenih delovnih mest	DA	NE	MKGP	DA	DA
Dodatno število turistov (indeksi)	DA	NE	MKGP	DA	DA
Število prebivalcev na podeželju s koristmi od izboljšanih storitev	DA	NE	MKGP	DA	DA
Ukrep 312					
Dvig nekmetijske BDV pri podprtih dejavnostih	DA	NE	MKGP	DA	DA
Skupno število ustvarjenih delovnih mest	DA	NE	MKGP	DA	DA
Dodatno število turistov (indeksi)	DA	NE	MKGP	DA	DA
Število prebivalcev na podeželju s koristmi od izboljšanih storitev	DA	NE	MKGP	DA	DA
Ukrep 322					
Število prebivalcev na podeželju s koristmi od izboljšanih storitev	DA	NE	MKGP	DA	DA
Ukrep 323					
Število prebivalcev na podeželju s koristmi od izboljšanih storitev	DA	NE	MKGP	DA	DA
OS LEADER					
Kazalniki izhodišča povezani s ciljem					
Delež prebivalstva v območjih LAS	DA	DA	MKGP	DA	DA
Število prebivalcev v območjih LAS	DA	DA	MKGP	DA	DA
Število delujočih LAS	DA	DA	MKGP	DA	DA
Kazalniki izhodišča povezani s stanjem					
Niso definirani					

	Za lokalno raven (Občina)			Primernost kazalnikov	
OS 3	Dostopno – občina lahko dobi podatke	Javno dostopno za vsakogar	Vir – kdo zbira/hrani podatke	Primerno zaradi strokovnosti (DA/NE)	Primerno zaradi dostopnosti (DA/NE)
Kazalniki učinka:					
Ukrep 41					
Število LAS	DA	DA	MKGP	DA	DA
Celotna površina LAS	DA	DA	MKGP	DA	DA
Število prebivalcev LAS	DA	DA	MKGP	DA	DA
Število projektov v območjih LAS	DA	NE	MKGP	DA	DA
Število projektov, financiranih s strani LAS	DA	NE	MKGP	DA	DA
Število upravičencev s podporo po oseh	DA	NE	MKGP	DA	DA
Ukrep 421					
Število podprtih projektov sodelovanja	DA	NE	MKGP	DA	DA
Število sodelujočih LAS	DA	NE	MKGP	DA	DA
Ukrep 421					
Število podprtih akcij usposabljanja/animacije	DA	NE	MKGP	DA	DA
Ukrep 41					
Število prebivalcev na podeželju s koristmi od izboljšanih storitev	DA	NE	MKGP	DA	NE
Ukrep 421					
Število prebivalcev na podeželju s koristmi od izboljšanih storitev	DA	NE	MKGP	DA	NE
KAZALNIKI VPLIVA do konca 2013	Dostopno	Javno dostopno	Vir		
Gospodarska rast	DA	DA	UMAR	DA	DA
Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev	DA		SURS	DA	NE
Ustvarjanje delovnih mest	NE			DA	NE
Produktivnost dela	NE			DA	NE

3.4 Delovanje lokalnih partnerstev, vplivi na razvojno dinamiko območja

3.4.1 Uvodna pojasnila

V okviru delovne naloge *Delovanje lokalnih partnerstev, vplivi na razvojno dinamiko območja* smo raziskovali pomen socialnega kapitala kot pomembnega dejavnika izboljševanja perspektiv razvoja regij. Opredelitve pojma socialnega kapitala so v znanstveni literaturi številne, v zadnjem času pa se vse bolj uveljavlja njegovo pojmovanje »kot množica virov, vsebovanih v družbenih strukturah, ki jih je moč mobilizirati v k določenim ciljem usmerjenem delovanju,« (Lin in drugi 2001). Skladno s to opredelitvijo socialnega kapitala ne predstavljajo socialna omrežja kot taka, ampak viri (tako materialne kot nematerialne narave), ki jih ta socialna omrežja ustvarjajo in lahko ponudijo svojim članom.

Po vzoru novejših teoretičnih dognanj smo pri tem razlikovali med dvema tipoma socialnega kapitala: »bonding« (vezivnim) in »bridging« (premostitvenim) (Putnam 1995, Johaneson in drugi 2003). Prvi tip se nanaša na vire, ki nastajajo v ozko-povezanih skupinah (npr. družina, soseska, vaška skupnost), medtem ko drugi tip poudarja tiste komponente socialnega kapitala, ki se razvijajo v medsebojnem povezovanju različnih skupin tako na mezo kot makro ravni (regionalni, nacionalni, nadnacionalni). Strokovni viri (npr. Hanžek in Gregorčič 2001), implicitno pa tudi PRP (str. 57, 263) ugotavljajo, da je raven socialnega kapitala v Sloveniji, še posebej pa na podeželju, primerjalno nizka. Glede na dejstvo, da so določeni ukrepi PRP (osi 1, 3 in 4) namenjeni soočanju prav s tem problemom, ocenjevanje uspešnosti izvajanja ukrepov ne more temeljiti le na upoštevanju posamičnih vrednosti želenih končnih rezultatov (npr. skupno ustvarjenja delovna mesta, podjetja, število LAS in podobno) (Dwyer in Findeis 2008), ampak je nujno potrebno oceniti tudi širši nabor 'mehkejših' kazalnikov, ki se nanašajo prav na prisotnost in obseg socialnega kapitala. Le na ta način je moč oceniti, ali so bila namenjena sredstva v RPR učinkovita – ali so prispevala k večji samoiniciativnosti podeželskega prebivalstva, in sicer ne le na kratek, ampak tudi na daljši rok.

V prvi fazi našega preučevanja smo izvedli pol-strukturirane intervjuje z osmimi deležniki: predstavniki vladnih resorjev in regionalnih razvojnih agencij, kmetijskih zavodov in članov skupin proizvajalcev iz Gorenjske in Prekmurske regije (zaradi zagotovljene intimnosti identitete intervjuvancev ne razkrivamo). Naš izbor regij je sledil nameri preučiti dobre prakse v povezanosti med socialnim kapitalom in izvajanjem ukrepov 1, 3 in 4 Osi v uspešnejših regijah, ki imajo dobro pripravljene regionalne razvojne programe in v zvezi s tem razvit institucionalni okvir in uspešne podjetniške projekte.

3.4.2 Rezultati

Gorenjska regija

Predmet našega preučevanja v Gorenjski regiji je bilo povezovanje deležnikov na horizontalni in vertikalni ravni pri izvajanju politike razvoja podeželja, zlasti ukrepov 3. Osi ('Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja', 'Diverzifikacija v nekmetske dejavnosti' in 'Podpora ustanavljanju in razvoju mikro podjetij') in projektov LEADER. Intervjuji s predstavniki vladnih resorjev so pokazali, da je na področju politike razvoja podeželja povezovanje in sodelovanje na vladni ravni med različnimi resorji dokaj skromno: programi regionalne

politike in PRP-ja so med seboj ločeni – ostro ločene kompetence, informiranost o medsebojnem delu je slaba kakor tudi koordinacija pri identifikaciji in reševanja skupnih vsebin. Intervjuji s predstavniki razvojnih agencij in kmetijskega zavoda v omenjeni regiji so pokazali, da je na nižjih, lokalnih ravneh izvajanje RDP-ja z določenih vidikov prav tako problematično. Intervjuvanci so zlasti izpostavili problem delovanja LAS-a. Poudarili so, da imajo člani LAS-a različno veljavo, da niso vsi ustrezno upoštevani, da med nekaterimi člani vlada tekmovalnost, še posebej med upravljavcem in drugimi člani LAS-a.

“Glede na prvotni dogovor smo pričakovali, da bo upravljavec posredoval različne informacij in navodila PRP-a vsem drugim članom LAS-a, kakor tudi zbiral naše ideje in nami razdeljeval pridobljene finančne vire. Toda upravljavec igra dvojno vlogo. Izkorišča svojo položaj upravljavca; promovira svoje ideje in projekte ter tekmuje z nami za druge razpoložljive vire, npr. občinske. Izkorišča dostop do prvih informacij in se obnaša kot naš konkurent, kar ni v redu.” (Predstavniki razvojne agencije)

“Ne upoštevajo nas kot kvalificiranega izvajalca razvojnih projektov podeželja. Pogosto imamo občutek, ko se udeležujemo predstavitev, da oblikujejo razvojne programe in strategije podeželskega razvoja na področju kmetijstva, ne da bi nas upoštevali. Zato se pojavi veliko napak in netočnosti. To ni v redu. Ne dajejo nobene pobude za sodelovanje. Mi poskušamo sodelovati, toda oni se obnašajo, kot da o kmetijstvu in dopolnilnih dejavnostih vse najboljše vedo. Vendar smo mi še vedno najbolj usposobljeni na tem področju. Pogrešamo sodelovanje. Ko pa potrebujejo naše podatke, mislijo da smo jim dolžni kakršnekoli podatke in informacije posredovati zastonj. Nočejo videti, da dobijo v projektih tudi sredstva za take vrste storitev. Ni nam všeč, da smo koristni le za posredovanje idej in informacij, ne upoštevajo pa nas kot projektne partnerje... Po vrhu vsega, nobena naša ideja, vključena v program dela LAS-a, ni bila realizirana, naša pričakovanja in pričakovanja kmetov se niso uresničila...” (Predstavnica kmetijskega zavoda)

Kritika, ki se nanaša na delo upravljavca LAS-a, njegov monopol nad informacijami in izključevanjem drugih članov LAS-a iz projektnih partnerskih odnosov (njihove želje niso upoštevane, izbor prioritet jim ni transparentno in utemeljeno predstavljen), je nedvoumno povezana s pomanjkanjem sredstev, ki jih ni dovolj za vse. Vse razvojne agencije so popolnoma odvisne od projektnega financiranja in prijav na različne sklade. Od svojih ustanoviteljev (občin, zbornic in državnih institucij) ne dobijo nobenih rednih sredstev. Da lahko uresničujemo ideje ljudi s terena (kmetov in drugih lokalnih skupin na podeželju), se mora vsaka od teh agencij potegovati za vire na 'trgu' javnih skladov na državni in EU ravni. V Sloveniji še ni zasebnih skladov za podeželski razvoj, kot v mnogih državah EU, za katere bi se te agencije in LAS-i lahko potegovali. Vsi sogovorniki so se strinjali, da je med ljudmi na podeželju veliko več idej kot pa sredstev za njihovo realizacijo. Vendar je diskriminatorno ravnanje upravljavca LAS-a do svojih drugih članov povezana tudi z bolj neoprijemljivimi dejavniki, kot so npr. pomanjkanje kulture povezovanja in občutka za socialo odgovornost in precej nejasno opredeljene kompetence med člani LAS-a.

Izkušnje lokalnih intervjuvancev glede sodelovanja in povezovanja z deležniki, dejavnimi na področju razvoja podeželja na državni ravni, so precej raznolike. Nekateri poročajo o dobrih izkušnjah, medtem ko so drugi glede tega bolj kritični.

Predstavniki Razvoje agencije je povedal, da njegova agencija nima direktnih kontaktov z deležniki na državni ravni. Kot član LAS-a od MKGP-ja ne dobivajo nobenih direktnih informacij, zato je njihova ocena dela deležnikov na državni ravni lahko le delna. Na podlagi

razpoložljivih informacij in osebnih izkušenj meni, da MKGP projektov LEADER ne vodi najbolje. Npr. pregled zahtevkov in vseh drugih dokumentov, ki jih MKGP dobi od LAS-a trajajo precej časa, tudi po več mesecev.

“Celotna procedura, od začetka oblikovanja ideje do končnega poročila je predolga. Z vidika časa se zdi čisto delo, povezano z vsebino, popolnoma nepomembno.” (Predstavnik razvojne agencije)

Take in podobne izkušnje negativno vplivajo na pripravljenost mnogih potencialnih prijaviteljev, posebno NVO in majhnih podjetij. Eden od glavnih problemov teh majhnih deležnikov je njihova nesposobnost založiti od 60 do 80% projektnih stroškov in nato čakati več mesecev na njihovo povračilo. Na ta problem je opozorila tudi predstavnica kmetijskega zavoda, ki ima sicer dobre izkušnje z MKGP. Zaveda se problemov in kompleksnosti sistema, a je prepričana, da uradniki delajo po svojih najboljših močeh. Po njenem mnenju sektor za razvoj podeželja kaže precej pripravljenosti za nove ideje in predloge, ki prihajajo 'od spodaj'. Pomanjkanje komunikacije, kar se pogosto očita MKGP-ju, po mnenju predstavnice kmetijskega zavoda ni le krivda MKGP-ja:

“ampak je razlog tudi pomanjkanje komunikacije z naše strani...morda se kot zavod odzivamo neustrezno ali pa nismo sposobni svojih idej prav predstaviti, morda nam manjka zaupanje, da bodo naše ideje sprejete... smo premalo samozavestni”. (Predstavica kmetijskega zavoda)

Iz predstavljenega so razvidne nekatere pomanjkljivosti vodenja politike razvoja podeželja, povezane s slabo koordinacijo in vertikalni in horizontalni ravni. Intervjuji so pokazali, da se partnerski princip na nižjih, lokalnih ravneh med člani LAS še niso uveljavili. Prevladujejo kratkoročni interesi posameznih deležnikov, posebej tistih, ki imajo boljši dostop do različnih informacij. Ti interesi presegajo skupno oblikovane strategije in načrtovane pridobitve in vodijo do diskriminacije med člani. Vse to nakazuje, da na območju preučevane regije primanjkuje socialnega kapitala kakor tudi jasno opredeljenih pravil delovanja. Horizontalno povezovanje med deležniki na lokalni ravni preko različnih skupnih prijav in izvajanja projektov sicer obstajajo, vendar je omejeno na opazovano regijo ('vezivni socialni kapital'). Mnogo lokalnih deležnikov tudi nima dovolj znanja, povezanega z zakonodajo in politiko podeželja. Zaradi tega pri svojih odzivanjih na vsebine ukrepov PRP-ja niso najbolj uspešni.

Prekmurska regija

Predmet preučevanja v tej regiji je bila povezanost delovanja sheme kakovostnih kmetijskih proizvodov z medsebojnim sodelovanjem lokalnih proizvajalcev. To regijo smo izbrali zato, ker se je v njej razvila najbolj uspešna zgodba na tem področju v Sloveniji.

Sogovornica iz MKGP je prepričana, da ta shema, ki so ji v okviru PRP-ja namenjeni trije ukrepi ('Sodelovanje kmetijskih proizvajalcev v shemah kakovosti hrane', 'Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane' in 'Podpore za ustanavljanje skupin proizvajalcev') spodbuja sodelovanje med proizvajalci - je predpogoj za postopek certificiranja teh izdelkov. Kot primer dobre prakse na tem področju je navedla Društvo proizvajalcev olivnega olja slovenske Istre, ki je s skupno povezanostjo med člani uspelo registrirati olivno olje slovenske

Istre kot prvi izdelek v shemi kakovostnih kmetijskih izdelkov na ravni EU. Vendar je, kot sama opaža, individualistično obnašanje med kmeti in proizvajalci še vedno prevladujoči vzorec.

Intervjuji s člani Društva za zaščito in promocijo prekmurskih dobrot so pokazali, kako ta shema v praksi spodbuja sodelovanje med proizvajalci. Član društva I meni, da shema razvija neko klimo povezovanja med člani, predvsem med najbolj ambicioznimi člani; ti so vedno pripravljeni za skupno delovanje in sodelovanje. Toda individualistično in pasivno vedenje je še vedno značilno za veliko večino članov društva. Ti se odzivajo na pobude vodstva društva, ki organizira in vabi na dogodke, toda sami so brez iniciativ, problem pa je tudi, da je med njimi nizka stopnja zaupanja do društva. Interes nekaterih članov je bilo pridobiti certifikat s pomočjo društva, vendar so se nato odločili za svojo lastno blagovno znamko ne pa za tisto, ki jo je razvilo društvo.

Član društva I je pričakoval, da bo sodelovanje veliko lažje razviti, toda individualistično kulturo je zelo težko spremeniti, v primerjavi s preteklostjo je, kot ugotavlja, ta danes še močnejše izražena:

“Mislim, da se je ta individualizem danes še okrepil. Obstajal je tudi že prej, vendar je v zadnjem času še mnogo bolj prisoten. Ne vem sicer zakaj, ampak zdi se, da ga krepi ta ekonomska liberalna logika stremjenja za dobičkom. To je problem hierarhije vrednot, vsakdo je vedno najbolj zavzet za stvari, ki so mu najbolj vredne, druge pa da na stran ... Mi kot društvo smo res poskusili ustvariti to blagovno znamko kot kolektivno in promovirati zavedanje pomena skupnega delovanja. Vendar vsakdo hoče imeti le pravice ne pa prevzeti tudi odgovornosti. To je problem.” Član društva I

Razlog za majhno pripravljenost proizvajalcev za timsko delo je po mnenju Člana društva II povezna tudi z izkušnjami kmetov z zadrugami v času socializma:

“Izkušnje z zadrugami so bile take, da so bili ljudje vedno pripravljeni dobiti kaj od skupnosti, toda ko je bilo potrebno kaj dati tudi nazaj, se je pojavil problem. Danes se ljudje spominjajo delovanja zadruga takole: »Bilo je zelo fino, dobili smo repromaterial zastonj v zameno za naše izdelke! Toda ne spomnijo se, da svojih presežkov niso dajali zadrugi v zamenjavo za to kar so dobili, ampak so jih prodajali drugim trgovcem po višji ceni. Pozabili so, da so imele zadruga tudi stroške s tem delom njihove proizvodnje. Ta logika je še vedno prisotna. Če je vse zastonj, potem so pripravljeni sodelovati ... ”

Član društva II

Pomen zadrug je danes močno upadel in njihova vloga se je močno spremenila. Vendar so intervjuji s proizvajalci pokazali, da ti zadruga, zlasti njihovo pomoč pri organiziranju odkupa, močno pogrešajo. Kmetje se pritožujejo, da so se v njihovi bližini prej močne zadruga, ki so bile organizacije kmetov, razdrobile v več manjših, ki sedaj tekmujejo med seboj in nimajo pravega delovnega pristopa in vizije. Obenem so trženje, ki so ga prej izvajale zadruga, prevzela zasebna podjetja, ki jih zanima lasten dobiček.

“Zadruga so propadle zaradi svojega slabega funkcioniranja. Delovale so precej neformalno. Kmetje s tem niso bili zadovoljni, zaradi tega se je ta sistem zrušil. Toda sedaj je vse v zasebnih rokah ... Kakšne druge oblike organiziranja kmetov zdaj niso mogoče, ker privatna podjetja tako močno prevladujejo, ni nobenega prostora za zadruga. Kot posamezniki lahko uporabljati samo storitve teh zasebnikov.” Kmet

Intervjuji so tudi pokazali, da kljub temu kmetje med seboj sodelujejo, a na bolj neformalni osnovi. Obstajajo ideje o skupnem delovanju (skupni prodajni kombi, skupna turistična ponudba in podobno). Vendar se zaradi slabih organizacijskih spretnosti kmetov, le nekatere od teh tudi realizirajo.

Naše preučevanje primera dobre prakse delovanja sheme kakovostnih kmetijskih proizvodov v Prekmurski regiji je pokazala, da so z vidika socialnega kapitala prisotni vsaj štirje problemi:

- Pomanjkanje zaupanja in lojalnosti med člani skupine proizvajalcev,
- Prevladujoče individualistično in pasivno vedenje med proizvajalci in kmeti,
- Neustrezen institucionalen okvir za spodbujanje sodelovanja med kmeti,
- Slabe koordinacijske in organizacijske sposobnosti kmetov za skupno delovanje.

Sklepi

Na podlagi ugotovljenega menimo, da bi bilo potrebno med nabor indikatorje za spremljanja izvajanja ukrepov PRP-ja nujno vključiti tudi indikatorje socialnega kapitala. Kot možnost njihovega spremljanja in vrednotenja predlagamo naslednja možna anketna vprašanja, ki smo jih želeli preveriti v drugi fazi našega preučevanja, vendar zaradi težav pri pridobitvi naslovov prejemnikov sredstev iz ukrepov PRP-, žal tega nismo uspeli izvesti.

PRILOGA 2: Bibliografski rezultati članov raziskovalne skupine

Ciljni raziskovalni program (CRP)
»Konkurenčnost Slovenije 2006 – 2013«

V4-0534
»Optimiranje sistema spremljanja politike razvoja podeželja v
Sloveniji«

Vir bibliografskih zapisov: Vzajemna baza podatkov COBISS.SI/COBIB.SI,
30.5.2010

Ljubljana, Maj, 2010

ČLANKI IN DRUGI SESTAVNI DELI

1.01 Izvirni znanstveni članek

1. KUHAR, Aleš, JUVANČIČ, Luka. Can EU accession reduce regional development disparities in Slovenia?. *Bulg. j. agric. sci.*, 2007, vol. 13, no. 4, str. 433-447. [COBISS.SI-ID [2190472](#)]

2. ERJAVEC, Karmen, ERJAVEC, Emil, JUVANČIČ, Luka. New wine in old bottles : critical discourse analysis of the current common EU agricultural policy reform agenda. *Sociol. rural.* [Print ed.], 2009, vol. 49, no. 1, str. 41-55. [COBISS.SI-ID [2397064](#)]

3. ŽGAJNAR, Jaka, JUVANČIČ, Luka, KAVČIČ, Stane. Combination of linear and weighted goal programming with penalty function in optimisation of daily dairy cow ration = Kombinace lineárního a váženého cílového programování s trestnou funkcí při stanovení denní krmné dávky pro dojnice. *Zeměd. ekon.*, 2009, vol. 55, no. 10, str. 492-500. [COBISS.SI-ID [2524040](#)]

1.06 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci (vabljeno predavanje)

4. JUVANČIČ, Luka. EU rural development policy in the new programming period : challenges ahead and implications for acceding countries. V: *Proceedings from the First International Conference on Agriculture and Rural Development Topusko, Croatia, November 23-25 2006 : plenary paper*, (Journal of Central European Agriculture, Vol. 8, No. 1). 2007, str. 47-55. <http://www.agr.hr/jcea/issues/jcea8-1/pdf/jcea81-7.pdf>. [COBISS.SI-ID [2096264](#)]

1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci

5. KUHAR, Aleš, JUVANČIČ, Luka. Consumer attitudes towards quality identified fruit and vegetable : evidence from Slovenia. V: KNIERIM, Andrea (ur.), NAGEL, Uwe Jens (ur.), SCHÄFER, Caroline (ur.). *Managing economic, social and biological transformations : proceedings of the first green week scientific conference*. Weikersheim: Margraf, cop. 2007, str. 208-213. [COBISS.SI-ID [2058376](#)]

6. ERJAVEC, Emil, JUVANČIČ, Luka, REDNAK, Miroslav, VOLK, Tina. "Zdravstveni pregled" skupne kmetijske politike - v kakšnem stanju SKP pričakuje izzive prihodnosti? = "Health check" of common agricultural policy - is the CAP fit to cope with the future challenges?. V: KAVČIČ, Stane (ur.). *Slovensko kmetijstvo in podeželje v Evropi, ki se širi in spreminja*. 1. izd. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES, 2007, str. 13-32, tabele. [COBISS.SI-ID [2623080](#)]

7. HOČEVAR, Vida, GOLEMANOVA, Antoaneta, JUVANČIČ, Luka. Ocena učinkov različnih politik na ekonomsko podobo regije - primer Gorenjske. V: KAVČIČ, Stane (ur.). *Slovensko kmetijstvo in podeželje v Evropi, ki se širi in spreminja*. 1. izd. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES, 2007, str. 245-257. [COBISS.SI-ID [2263432](#)]

8. BERGMANN, Holger, DAX, Thomas, HOČEVAR, Vida, HOVORKA, Gerhard, JUVANČIČ, Luka, KRÖGER, Melanie, THOMSON, Kenneth J. Reforming Pillar 2 - towards significant and sustainable rural development?. V: 109th Seminar, Viterbo, Italy, November 20-21st, 2008. *The CAP after the Fischler reform : national implementations, impact assessment and the agenda for future reforms*. Viterbo: 2007-2008, on line. http://www.europedirect.lazio.it/eaee/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=24&Itemid=39. [COBISS.SI-ID [2405768](#)]

9. DAX, Thomas, HOVORKA, Gerhard, HOČEVAR, Vida, JUVANČIČ, Luka. Comparative analysis of territorial impacts of multifunctional agriculture in Austria and Slovenia. V: 6th ERDN Conference 2008 20-21 November 2008, Vienna Austria.

Multifunctional Territories: Importance of Rural Areas beyond Food Production. Warszawa: 2007-2008, 2008, on line.
http://erdn.ierigz.waw.pl/images/PDF/ERDN2008PDF/Tomas_DAX.pdf. [COBISS.SI-ID [2412936](#)]

10. JUVANČIČ, Luka. Policies addressing structural change in agriculture-lessons from the last EU enlargement and implications for the Western Balkans = Politike za usmerjanje strukturnih sprememb v kmetijstvu-analiza zadnje širitve EU in implikacije za države Zahodnega Balkana. V: PEŠEVSKI, Mile (ur.). *Scientific symposium on agriculture in the process of adjustment to the common agricultural policy : proceedings of abstracts*. Skopje: Faculty of Agricultural and Food, 2009, str. 1-6. [COBISS.SI-ID [2502024](#)]

11. ERHART, Vesna, JUVANČIČ, Luka. Razvoj in uspešnost skupin proizvajalcev slovenskih zaščitene kmetijskih pridelkov oziroma živil = Development and successfulness of produces groups engaged in food quality schemes in Slovenia. V: ROZMAN, Črtomir (ur.), KAVČIČ, Stane (ur.). 5. konferenca DAES, Pivola, 18.-19. marec 2010. *Sodobni izzivi menedžmenta v agroživilstvu*. 1. izd. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES, 2010, str. 123-131. [COBISS.SI-ID [2600584](#)]

12. OGOREVC, Kristina, KUCHAR, Aleš, JUVANČIČ, Luka. Odnos potrošnikov do certificiranih ekoloških živil v Sloveniji = Consumers attitudes towards organic food in Slovenia. V: ROZMAN, Črtomir (ur.), KAVČIČ, Stane (ur.). 5. konferenca DAES, Pivola, 18.-19. marec 2010. *Sodobni izzivi menedžmenta v agroživilstvu*. 1. izd. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES, 2010, str. 299-308. [COBISS.SI-ID [2600840](#)]

1.17 Samostojni strokovni sestavek ali poglavje v monografski publikaciji

13. JUVANČIČ, Luka. EU rural development policy : challenges ahead and implications for the Western Balkans. V: *Poljoprivreda Zapadnog Balkana i Evropske integracije*. Skopje: Fakultet za zemjodolski nauki i hrana, 2008, str. 36-45. [COBISS.SI-ID [2315400](#)]

1.21 Polemika, diskusijski prispevek

14. JUVANČIČ, Luka. Razlito zaupanje. *Kmeč. glas*, 2009, letn. 66, št. 41, str. 2. [COBISS.SI-ID [2519432](#)]

15. JUVANČIČ, Luka. Javna sredstva za javne dobrine. *Kmeč. glas*, 2010, letn. 67, št. 1, str. 2. [COBISS.SI-ID [2572936](#)]

16. JUVANČIČ, Luka. LEADER-bomo uspešno prestali otroške bolezni?. *Kmeč. glas*, 2010, letn. 67, št. 14, str. 2. [COBISS.SI-ID [2605960](#)]

MONOGRAFIJE IN DRUGA ZAKLJUČENA DELA

2.05 Drugo učno gradivo

18. JUVANČIČ, Luka, BAJRAMOVIĆ, Sabahudin. *Politike kohezije i ruralnog razvoja EU : modul*. Sarajevo; Ljubljana: Biotehniški fakultet, Poljoprivredno-prehrambeni fakultet, 2007. 1 zv., tabele, graf. prikazi.
<http://www.agroedu.net/basic/mcontents.html>. [COBISS.SI-ID [2193544](#)]

19. JUVANČIČ, Luka, BAJRAMOVIĆ, Sabahudin. *Politike ruralnog razvoja : teoretska podloga, osnovni principi*. [S.l.: s.n.], [2007?]. 45 f., ilustr. http://www.agroedu.net/basic/m4/en/B1_RD_principles.pdf. [COBISS.SI-ID [2327432](#)]

20. JUVANČIČ, Luka. *Delno študijsko gradivo pri predmetu Ekonomika večnamenskega kmetijstva : univerzitetni študijski program prve stopnje Kmetijstvo-agronomija, 1. letnik : univerzitetni študijski program prve stopnje Kmetijstvo-zootehnika, 1. letnik*. Domžale: Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 2009. 1 zv. (loč. pag.). [COBISS.SI-ID [2530184](#)]

21. JUVANČIČ, Luka. *Delno študijsko gradivo pri predmetu Kmetijska in regionalna politika Evropske unije : univerzitetni študijski program kmetijstva-zootehnika, 4. letnik*. Domžale: Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 2009. 1 zv. (loč. pag.). [COBISS.SI-ID [2529928](#)]

22. JUVANČIČ, Luka. *Študijsko gradivo pri predmetu Obnova vasi : visokošolski študijski program kmetijstva-zootehnika, 3. letnik*. Domžale: Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 2009. 1 zv. (loč. pag.). [COBISS.SI-ID [2530440](#)]

2.12 Končno poročilo o rezultatih raziskav

23. JUVANČIČ, Luka, KUCHAR, Aleš, KAVČIČ, Stane, BOJKOVSKI, Danijela, SLABE ERKER, Renata, CUNDER, Tomaž, BEDRAČ, Matej. *Politika večnamenskega kmetijstva v Sloveniji in njeno vrednotenje : zaključno poročilo*. Domžale: Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 2007. [116] str., tabele, graf. prikazi. [COBISS.SI-ID [2191496](#)]

24. JUVANČIČ, Luka, MURKO, Polona, ERHART, Vesna, ŽERDIN, Martin, KAMENŠEK, Natalija, ŠOT PAVLOVIČ, Leonida, JERMAN, Barbara, TOME, Davorin. *Predhodno vrednotenje programa razvoja podeželja republike Slovenije za obdobje 2007-2013 : Okoljsko poročilo*. Domžale: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, 2007. 241 str. [COBISS.SI-ID [2066824](#)]

25. ERHART, Vesna, JUVANČIČ, Luka, BARANJA, Sebastjan. *Spremljanje stanja na trgu za izbrane slovenske zaščitene kmetijske pridelke oziroma živila v letu 2008 : končno poročilo*. Domžale: Zavod Ekometer, 2008. 88, XVII str., graf. prikazi, tabele. [COBISS.SI-ID [2392712](#)]

26. ERHART, Vesna, JUVANČIČ, Luka, BARANJA, Sebastjan, POVIRK, Pija. *Spremljanje stanja na trgu za izbrane slovenske zaščitene kmetijske pridelke oziroma živila v letu 2009 : končno poročilo*. Domžale: Zavod Ekometer, 2009. XVI, 127, XVII str., graf. prikazi, tabele. [COBISS.SI-ID [2524552](#)]

2.13 Elaborat, predštudija, študija

27. BUCHENRIEDER, Gertrud, MÖLLERS, Judith, HAPPE, Kathrin, DAVIDOVA, Sophia, FREDRIKSSON, Lena, BAILEY, Alastair, GORTON, Matthew, KANCS, D'Artis, SWINNEN, Johan F. M., VRANKEN, Liesbet, HUBBARD, Carmen, WARD, Neil, JUVANČIČ, Luka, MILCZAREK, Dominika, MISHEV, Plamen. *Conceptual framework for analysing structural change in agriculture and**, (Discussion paper, 113). Halle (Salle): IAMO, 2007. 12, 83 str., tabele, graf. prikazi. <http://www.iamo.de/dok/dp113.pdf>. [COBISS.SI-ID [2242184](#)]

28. HOČEVAR, Vida, GOLEMANOVA, Antoaneta, JUVANČIČ, Luka. *Pomen javnofinančnih prilivov EU na gospodarsko podobo Gorenjske (2007-2013)*. Domžale: Biotehniška fakulteta, Katedra za agrarno ekonomiko, politiko in pravo, 2007. 15 str. [COBISS.SI-ID [2114696](#)]

29. ERJAVEC, Emil, RANT, Vasja, JUVANČIČ, Luka. *Kratka presoja proračunskih vprašanj "zdravstvenega pregleda" SKP (2009-2013) : ekspertiza za potrebe Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, po pogodbi št. 2311-07-000353 v okviru izvedbe strokovno-raziskovalne podpore privodenju dosjeja "Pregled Skupne kmetijske politike" ("CAP Health Check")*. Domžale; Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 2008. 14 f., tabele, ilustr. [COBISS.SI-ID [2350216](#)]

30. KUCHAR, Aleš, JUVANČIČ, Luka, MEDVED, Petra, OGOREVC, Kristina, JUVANČIČ, Mateja, KODELJA, Urška. *Tržne možnosti in percipirana vrednost kmetijskih in živilskih proizvodov posebne kakovosti : zaključno poročilo o rezultatih opravljenega raziskovalnega dela na projektu*. [Elektronska izd.]. Domžale: Biotehniška fakulteta, Katedra za agrarno ekonomiko, politiko in pravo, 2008. 1 CD-ROM, 13 cm. [COBISS.SI-ID [2398600](#)]

IZVEDENA DELA (DOGODKI)

3.15 Prispevek na konferenci brez natisa

31. JUVANČIČ, Luka. *EU rural development policy : challenges ahead and implications for acceding countries : [predavanje na: Pre-accession support for agriculture and rural development, Tempus Cards Project IB_JEP_19027_2004, Internship in Slovenia, 4-9 June 2007]*. 2007. [COBISS.SI-ID [2059400](#)]

32. JUVANČIČ, Luka, BERGMANN, Holger, BRYDEN, John M., JOHNSON, Thomas G.. *Assistance of modelling tools in design of policies promoting multifunctional agriculture and rural development : the TOP-MARD approach : [predavanje na:*

SARD-M Seminar on remuneration for positive externalities in mountainous areas, Vienna, 19-20 May 2009]. 2009. [COBISS.SI-ID [2458248](#)]

3.16 Vabljeno predavanje na konferenci brez natisa

33. JUVANČIČ, Luka. *EU rural development policy in the new programming period : challenges ahead and implications for Western balkan countries : predavanje na: Conference "Policy instruments for rural development support in the countries of Western Balkans, Sarajevo, 21 September 2007.* 2007. [COBISS.SI-ID [2191240](#)]

SEKUNDARNO AVTORSTVO

Urednik

34. NARED, Janez (ur.), PERKO, Drago (ur.), RAVBAR, Marjan (ur.), HORVAT, Andrej (ur.), HREN, Marko (ur.), JUVANČIČ, Luka (ur.), PIRY, Ivo (ur.), RONČEVIČ, Borut (ur.). *Veliki razvojni projekti in skladni regionalni razvoj*, (Regionalni razvoj, 1). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007. 323 str., ilustr., graf. prikazi, zvd. ISBN 978-961-254-014-2. [COBISS.SI-ID [234656000](#)]

Mentor pri magistrskih delih

35. ERHART, Vesna. *Razlike v razvitosti območij glede na gostoto poseljenosti in upoštevanje tega kriterija pri izvajanju razvojnih politik v kmetijstvu : magistrsko delo.* Ljubljana: [V. Erhart], 2007. VI, 86 str., VI str. pril., ilustr. <http://www.cek.ef.uni-lj.si/magister/erhart3443.pdf>. [COBISS.SI-ID [17503462](#)]

Mentor pri diplomskih delih

36. HOČEVAR, Mirjam. *Razvojne možnosti za podeželski turizem na Travnici gori : diplomsko delo : visokošolski strokovni študij = Development possibilities on Travnica gora : graduation thesis : higher professional studies.* Ljubljana: [M. Hočevar], 2007. X, 44 f., ilustr. <http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/zootehnika.htm>. [COBISS.SI-ID [2229128](#)]

37. MERZEL, Vinko. *Vključevanje kmetij v ukrep zgodnjega upokojevanja v jugovzhodni Sloveniji : diplomsko delo : visokošolski strokovni študij = Inclusion of farmers in the measure of early retirement in South-East Slovenia : graduation thesis : higher professional studies.* Ljubljana: [V. Merzel], 2008. XI, 56 f., tabele. <http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/zootehnika.htm>. [COBISS.SI-ID [2265480](#)]

Pisec recenzij

38. JEMEC, Katarina. *Razlogi (ne)povezovanja kmetov v zadrugo na območju občine Domžale : diplomsko delo : univerzitetni študij = Reasons for farmer's (non)cooperation in agricultural cooperative in Domžale community : graduation thesis : university studies.* Ljubljana: [K. Jemec], 2007. XI, 84 f. + priloge, ilustr. <http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/zootehnika.htm>. [COBISS.SI-ID [2160520](#)]

39. ZORKO, Marjetka. *Uvajanje EU standardov in kmetijsko okoljskih ukrepov na kmetiji Zorko : diplomsko delo : visokošolski strokovni študij = Implementation of EU standards and agri-environmental measures on the farm Zorko : graduation thesis : higher professional studies.* Ljubljana: [M. Zorko], 2007. IX, 51 f. + priloge, ilustr. <http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/zootehnika.htm>. [COBISS.SI-ID [2039688](#)]

40. NARED, Janez (ur.), PERKO, Drago (ur.), RAVBAR, Marjan (ur.), HORVAT, Andrej (ur.), HREN, Marko (ur.), JUVANČIČ, Luka (ur.), PIRY, Ivo (ur.), RONČEVIČ, Borut (ur.). *Veliki razvojni projekti in skladni regionalni razvoj*, (Regionalni razvoj, 1). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007. 323 str., ilustr., graf. prikazi, zvd. ISBN 978-961-254-014-2. [COBISS.SI-ID [234656000](#)]

41. POGAČAR, Ajda. *Lakota in kmetijstvo v državah v razvoju - primer Indije : diplomsko delo : univerzitetni študij = Hunger and agriculture in developing countries - the case study of India : graduation thesis : university studies.* Ljubljana: [A.

Pogačar], 2008. X, 97 f., graf. prikazi, tabele. <http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/zootehnika.htm>. [COBISS.SI-ID [2421128](#)]

42. STUDEN, Jure. *Medsosedska pomoč pri strojni molži krav : diplomsko delo : visokošolski strokovni študij = Milking cows as a farm relief service : graduation thesis : higher professional studies*. Ljubljana: [J. Studen], 2008. X, 34 f. + priloge, ilustr. <http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/zootehnika.htm>. [COBISS.SI-ID [2323592](#)]

43. GABERŠEK, Rozalija. *Predkupna pravica do nakupa kmetijskih zemljišč : diplomsko delo : visokošolski strokovni študij = Right of preemption on agricultural land : graduation thesis : higher professional studies*. Ljubljana: [R. Gaberšek], 2008. VII, 72 f., tabele. <http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/zootehnika.htm>. [COBISS.SI-ID [2303112](#)]

44. SAMEC, Rok. *Smiselnost vstopa kmetijskega gospodarstva Samec v sistem zavezancev za DDV : diplomsko delo : visokošolski strokovni študij = The assessment of Samec farm entry in to the VAT system : graduation thesis : higher professional studies*. Ljubljana: [R. Samec], 2008. VIII, 35 f., [23] f. prilog, tabele. [COBISS.SI-ID [2478216](#)]

45. LEŠNJAK, Jana. *Kontrola na kraju samem na področju neposrednih in izravnalnih plačil v izbranih občinah Gorenjske : diplomsko delo : visokošolski strokovni študij = Controls on the spot in terms of direct and compensatory payments in selected municipalities of Gorenjska : graduation thesis : higher professional studies*. Ljubljana: [J. Lešnjak], 2009. X, 40 f., 20 f. pril., tabele, graf. prikazi. [COBISS.SI-ID [2558088](#)]

46. NARED, Janez (ur.), PERKO, Drago (ur.). *Razvojni izzivi Slovenije*, (Regionalni razvoj, 2). Ljubljana: Založba ZRC, 2009. 316 str., ilustr. ISBN 978-961-254-147-7. [COBISS.SI-ID [247000064](#)]

47. PAVŠE, Jurij. *Empirično orodje za izbiro primerne davčne osnove iz kmetijske, gozdarske in dopolnilne dejavnosti na kmetijah : diplomsko delo : univerzitetni študij = Empirical tool for the selection of appropriate tax base for agriculture, forestry and complementary activities on farms : graduation thesis : university studies*. Ljubljana: [J. Pavše], 2010. X, 44 f., 28 f. pril., tabele. [COBISS.SI-ID [2655112](#)]

NERAZPOREJENO

48. JUVANČIČ, Luka, BAJRAMOVIĆ, Sabahudin. *EU cohesion and rural development policy : module 4 : lecture notes*. Sarajevo: [s.n.], 2007. 1 zv. (loč. pag.), ilustr. [COBISS.SI-ID [2529672](#)]

MATJAŽ GLAVAN [28495]

Osebna bibliografija za obdobje 2007-2010

ČLANKI IN DRUGI SESTAVNI DELI

1.01 Izvirni znanstveni članek

1. GLAVAN, Matjaž, PINTAR, Marina. Impact of point and diffuse pollution sources on nitrate and ammonium ion concentrations in the Karst-influenced Temenica river. *Fresenius environ. bull.* [Print ed.], 2010, vol. 19, no. 5a, str. 1005-1014. [COBISS.SI-ID [6291833](#)]

1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci

2. GLAVAN, Matjaž, WHITE, Sue, PINTAR, Marina. Uporabnost SWAT modela za modeliranje ekoremediacije. V: SAJOVIC, Alenka (ur.), KROFLIČ, Bojana (ur.), VOVK KORŽE, Ana (ur.), VRHOVŠEK, Danijel (ur.). 2. Mednarodna ERM konferenca Ekoremediacije v državah zahodnega Balkana in osrednji Evropi za izboljšanje kvalitete življenja, Slovenija, Celje, 24. in 25. september 2008. *Ekoremediacije v državah zahodnega Balkana in osrednji Evropi za izboljšanje kvalitete življenja : [zbornik referatov = conference book]*. V Mariboru: Limnos: Filozofska fakulteta, Mednarodni center za ekoremediacije, 2008, str. 27-31. [COBISS.SI-ID [5757817](#)]

3. GLAVAN, Matjaž, WHITE, Sue, PINTAR, Marina. Soil and water assessment tool (SWAT) in ocenjevanje dolgoročnih učinkov kmetijsko-okoljskih ukrepov na kakovost površinskih voda = Soil and water assessment tool (SWAT) and assessment of agri-environmental measures long-term effects on surface waters quality. V: TAJNŠEK, Anton (ur.). *Novi izzivi v poljedelstvu 2008 : zbornik simpozija : proceedings of symposium, Rogaška Slatina, [4. in 5. december] 2008*. Ljubljana: Slovensko agronomsko društvo, 2008, str. 345-350. [COBISS.SI-ID [5793913](#)]

4. GLAVAN, Matjaž, WHITE, Sue, PINTAR, Marina. Ali je Soil and water assessment tool (SWAT) model primeren za oceno netočkovnega onesnaževanja površinskih voda?. V: 19. Mišičev vodarski dan 2008, Maribor, 8. december. *Zbornik referatov, (Mišičev vodarski dan)*. Maribor: Vodnogospodarski biro, 2008, str. 75-82. [COBISS.SI-ID [5774713](#)]

1.12 Objavljeni povzetek znanstvenega prispevka na konferenci

5. GLAVAN, Matjaž, WHITE, Sue. Using SWAT to assess nutrient reduction measures in the Axe catchment, UK. V: *4th International SWAT conference : Institute for Water Education, Delft, The Netherlands, July 4-6, 2007 : book of abstracts*. [Delft: Institute for Water Education, 2007], str. 55. [COBISS.SI-ID [5494137](#)]

6. GLAVAN, Matjaž, WHITE, Sue. Using SWAT to assess diffuse source nutrients reduction measures in the river Axe catchment, UK. V: *Abstracts of the contributions of the EGU General Assembly 2008 : Vienna, Austria, 13-18 April 2008*, (Geophysical Research Abstracts, Vol. 10). [Kattlenburg-Lindau: European Geophysical Society: Copernicus], 2008, str. [1-2]. [COBISS.SI-ID [5493625](#)]

7. GLAVAN, Matjaž. Influence of changed land use on river and surface flow in small flysch catchments in Slovenia. V: *2009 International SWAT conference : University of Colorado at Boulder, Colorado, August 5-7, 2009 : book of abstracts*. [S. l.: Texas Agrilife Research, 2009], str. 92. [COBISS.SI-ID [6069369](#)]

1.16 Samostojni znanstveni sestavek ali poglavje v monografski publikaciji

8. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, GLAVAN, Matjaž, POTOČNIK SLAVIČ, Irma. Goriška Brda (Slovenia) - sustainable natural resource management for the prosperity of a rural areas. V: WIGGERING, Hubert (ur.), ENDE, Hans Peter (ur.), KNIERIM, Andrea (ur.), PINTAR, Marina (ur.). *Innovations in European rural landscapes*. Berlin; Heidelberg: Springer, 2010, str. [37]-52. [COBISS.SI-ID [6242681](#)]

MONOGRAFIJE IN DRUGA ZAKLJUČENA DELA

2.09 Magistrsko delo

9. GLAVAN, Matjaž. *Investigation of the impact of land use management scenarios on diffuse source nutrients in the river Axe catchment : MSc by research thesis*. Cranfield: Cranfield University School of Applied Sciences, Natural Resources Department, 2007. XX, 206 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [5505657](#)]

IZVEDENA DELA (DOGODKI)

3.15 Prispevek na konferenci brez natisa

10. GLAVAN, Matjaž, WHITE, Sue, PINTAR, Marina. *Impacts of changed lans use patterns on surface waters quantity and quality : Landscape tomorrow network, Krakow, 9-10 October 2008*. 2008. [COBISS.SI-ID [5725305](#)]

11. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, GLAVAN, Matjaž, POTOČNIK SLAVIČ, Irma. *Rural areas between prosperity and abandonment - case of Goriška Brda, Slovenia : InnoLand Workshop in Krakow, 8 oct. 2008*. 2008. [COBISS.SI-ID [5724793](#)]

MARINA PINTAR [10024]

Osebna bibliografija za obdobje 2007-2010

ČLANKI IN DRUGI SESTAVNI DELI

1.01 Izvirni znanstveni članek

1. ZUPANC, Vesna, PINTAR, Marina, KAJFEŽ-BOGATAJ, Lučka, BERGANT, Klemen. Impact estimation of climate change on the irrigation demand for fruit growing in Western Slovenia = Folgenabschätzung des Klimawandels auf den Bewässerungsbedarf für den Obstbau in West-Slowenien. *Bodenkultur (Wien)*, 2007, letn. 58, št. 1-4, str. 83-93. [COBISS.SI-ID [5636729](#)]
2. PINTAR, Marina, GLOBEVNIK, Lidija, BREMEC, Urška. Harmonisation of water management and agricultural policies in Slovenia. *J. Water Land Dev.*, 2007, no. 11, str. 31-44. [COBISS.SI-ID [5425273](#)]
3. PINTAR, Marina, VELIKONJA BOLTA, Špela, LOBNIK, Franc. Nitrogen isotope enrichment factor as an indicator of denitrification potential in top and subsoil in the Apače Valley, Slovenia. *Aust. J. Soil Res.*, 2008, vol. 46, no. 8, str. 719-726, ilustr. [COBISS.SI-ID [5765241](#)]
4. PODGORNIK, Maja, PASTOR, Marc, PINTAR, Marina. The impact of golf course management on concentrations of nutrients in the soil solution. *Fresenius environ. bull.* [Print ed.], 2008, vol. 17, no. 6, str. 676-686, ilustr. [COBISS.SI-ID [1467603](#)]
5. REMIC, Mojca, MILEVOJ, Lea, PINTAR, Marina. Vpliv nekaterih dejavnikov na naselitev navadne pršice (*Tetranychus urticae* Koch) na krizanteme *Chrysanthemum* 'Veria Dark' in 'Cassablanca White' = Influence of some factors on colonization of twospotted spider mite (*Tetranychus urticae* Koch) on *Chrysanthemum* 'Veria dark' and 'Cassablanca white'. *Acta agric. Slov.* [Tiskana izd.], 2009, letn. 93, št. 3, str. 345-355. [COBISS.SI-ID [6104185](#)]
6. PINTAR, Marina, MALI, Boštjan, KRAIGHER, Hojka. The impact of ski slopes management on Krvavec ski resort (Slovenia) on hydrological functions of soils. *Biologia*, 2009, vol. 64, no. 3, str. 639-642, ilustr. <http://dx.doi.org/10.2478/s11756-009-0101-z>. [COBISS.SI-ID [5995385](#)]
7. VODNIK, Dominik, VIDEMŠEK, Urška, PINTAR, Marina, MAČEK, Irena, PFANZ, Hardy. The characteristics of soil CO₂ fluxes at a site with natural CO₂ enrichment. *Geoderma*. [Print ed.], 2009, vol. 150, no. 1/2, str. 32-37. <http://dx.doi.org/10.1016/j.geoderma.2009.01.005>, doi: [10.1006/j.geoderma.2009.01.005](https://doi.org/10.1006/j.geoderma.2009.01.005). [COBISS.SI-ID [5828217](#)]
8. HLADNIK, Jože, ELER, Klemen, KRŽAN, Kaja, PINTAR, Marina, VODNIK, Dominik. Short-term dynamics of stomatal response to sudden increase in CO₂ concentration in maize supplied with different amounts of water. *Photosynthetica*, 2009, vol. 47, no. 3, str. 422-428. <http://www.springerlink.com/content/e555t110rw48444/fulltext.pdf>. [COBISS.SI-ID [6138489](#)]
9. GLAVAN, Matjaž, PINTAR, Marina. Impact of point and diffuse pollution sources on nitrate and ammonium ion concentrations in the Karst-influenced Temenica river. *Fresenius environ. bull.* [Print ed.], 2010, vol. 19, no. 5a, str. 1005-1014. [COBISS.SI-ID [6291833](#)]
10. ŠTURM, Martina, KACJAN-MARŠIČ, Nina, ZUPANC, Vesna, BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, LOJEN, Sonja, PINTAR, Marina. Effect of different fertilisation and irrigation practices on yield, nitrogen uptake and fertiliser use efficiency of white cabbage. *Sci. hortic.* [Print ed.], 2010, vol. 125, str. 103-109. [COBISS.SI-ID [23519015](#)]

1.02 Pregledni znanstveni članek

11. PODGORNIK, Maja, PINTAR, Marina. Causes of nitrate leaching from agriculture land in Slovenia = Vzroki izpiranja nitrata iz kmetijskih površin v Sloveniji. *Acta agric. Slov.* [Tiskana izd.], 2007, let. 89, št. 1, str. 207-220. <http://aas.bf.uni-lj.si/avgust2007/21podgornik.pdf>. [COBISS.SI-ID [5187961](#)]

12. ZUPANC, Vesna, PINTAR, Marina. Metode za merjenje količine vode v tleh : 1. del: tenziometer = Soil water measurement methods : 1. part: tensiometer. *Acta agric. Slov.* [Tiskana izd.], 2007, letn. 89, št. 1, str. 279-287. <http://aas.bf.uni-lj.si/avgust2007/27zupanc.pdf>. [COBISS.SI-ID [5189497](#)]

1.03 Kratki znanstveni prispevek

13. ZUPANC, Vesna, PINTAR, Marina, KORPAR, Peter, ADU-GYAMFI, Joseph. Can efficient irrigation and nitrogen management practices contribute to nitrate reduction in groundwater under intensive farmer-managed vegetable fields in Slovenia catchments?. *Soils newsl.*, 2009, vol. 31, no. 2, str. 26-28, ilustr. [COBISS.SI-ID [5822329](#)]

1.04 Strokovni članek

14. PINTAR, Marina. Namakanje. *Glas dežele*, avg. 2008, letn. 2, št. 8, str. 7. [COBISS.SI-ID [5632121](#)]

15. PINTAR, Marina. Načrtovanje in gradnja zadrževalnikov voda za namakanje. *Glas dežele*, nov. 2008, letn. 2, št. 11, str. 8. [COBISS.SI-ID [5766521](#)]

16. PINTAR, Marina, ČUDEN OSREDKAR, Damjana. Katera soglasja in dovoljenja moramo pridobiti ob gradnji namakalnega sistema. *Glas dežele*, dec. 2008, letn. 2, št. 12, str. 8-9. [COBISS.SI-ID [5797241](#)]

17. PINTAR, Marina, ČUDEN OSREDKAR, Damjana. Gradnja namakalnega sistema brez in z gradbnim dovoljenjem. *Glas dežele*, jan. 2009, letn. 3, št. 1, str. 8. [COBISS.SI-ID [5832313](#)]

18. PINTAR, Marina, ČUDEN OSREDKAR, Damjana. Gradnja namakalnega sistema. *Glas dežele*, mar. 2009, letn. 3, št. 3, str. 8. [COBISS.SI-ID [5992057](#)]

19. PERPAR, Anton, UDOVČ, Andrej, PINTAR, Marina. Towards sustainable land use planning - the Koper case. *Plurel newsletter*, March 2009, vol. [3], no. 5, str. 6-7. [COBISS.SI-ID [5922681](#)]

1.06 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci (vabljen predavanje)

20. ČARMAN, Magda, MIKOŠ, Matjaž, PINTAR, Marina. Različni vidiki erozije tal v Sloveniji = Different aspects of soil erosion in Slovenia. V: KNAPIČ, Matej (ur.). *Strategija varovanja tal v Sloveniji : zbornik referatov Konferenca ob svetovnem dnevu tal 5. decembra 2007*. Ljubljana: Pedološko društvo Slovenije, 2007, str. 39-50. [COBISS.SI-ID [1495125](#)]

21. LOJEN, Sonja, HORVAT, Milena, ALEŠ, Alenka, BLAŽEKA, Željko, BRENČIČ, Mihael, ČARMAN, Irena, ČENČUR CURK, Barbara, ČERNE, Barbara, ČRETNIK, Jurij, DERMASTIA, Mateja, DROLC, Andreja, ERŽEN, Evgen, GLOBEVNIK, Lidija, GRIESSLER BULC, Tjaša, JAMNIK, Brigita, KOMPARE, Boris, KRAMAR, Andrej, LEBAN, Janja, LJUBIČ-MLAKAR, Tanja, LUKŠIČ, Andrej, MAJČEN LE MARECHAL, Alenka, MAZEJ KUKOVIČ, Zofija, SLATINEK, Jožica, PAPEŽ, Jože, PINTAR, Marina, PIŠEK, Blaž, SIMONIČ, Marjana, STRAŽAR, Marjeta, TORNIČ, Robert, ZRIMEC, Alexis, ZUPANČIČ, Gregor. Raziskovalni problemi sedanjosti za prihodnost. V: RASPOR, Peter (ur.), KUŠČER, Enej (ur.). *Pomen biotehnologije in mikrobiologije za prihodnost: voda*, Ljubljana, 18.-19. januarja 2007. *Voda*, (Pomen mikrobiologije in biotehnologije za prihodnost, 04). Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za živilstvo, 2007, str. 221-236. [COBISS.SI-ID [20515623](#)]

22. PINTAR, Marina, KACJAN-MARŠIČ, Nina, ZUPANC, Vesna, URBANC, Janko, BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, ŠTURM, Martina, LOJEN, Sonja. Complex field experiment as a base for modelling of unsaturated zone - case study from Ljubljana Field. V: MIKULIČ, Zlatko (ur.), ANDJELOV, Mišo (ur.). *Groundwater modelling : proceedings of invited lectures of Symposium on Groundwater Flow and Transport Modelling, Ljubljana, Slovenia, 28-31 January 2008*. Ljubljana: MOP - Agencija RS za okolje, 2009, str. 45-52, ilustr. [COBISS.SI-ID [6061945](#)]

1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci

23. ŠT'ASTNÁ, Milada, PINTAR, Marina, CEPUDER, Peter, ZUPANC, Vesna. Status of irrigation in light of recent history of three central European countries: Czech Republic, Austria and Slovenia. V: *The 4th Asian regional conference & The 10th International seminar on participatory irrigation management & The international history seminar on irrigation and drainage, Tehran 2-5 May, 2007*. Tehran: IRNCID, 2007, str. 1-11, ilustr. [COBISS.SI-ID [5108089](#)]
24. BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, PINTAR, Marina, ZUPANC, Vesna. The nitrate monitoring in the system soil-groundwater system - the effective drinking water source management. V: MAROLD, Brigitte (ur.). *Lysimetrie im Konnex zu nationalen und internationalen Regelwerken : am 17. und 18. April 2007 and der HBLFA Raumberg-Gumpenstein*, (Bericht). Irdning: Höhere Bundeslehr- und Forschungsanstalt für Landwirtschaft Raumberg-Gumpenstein, cop. 2007, str. 137-138, ilustr. [COBISS.SI-ID [5094265](#)]
25. ZUPANČIČ JUSTIN, Maja, ZUPANC, Vesna, PAJK, Nastja, PINTAR, Marina. Vpliv uporabe odpadnih vod na lastnosti substrata = Effect of wastewater application on soil water properties. V: KNAPIČ, Matej (ur.). *Strategija varovanja tal v Sloveniji : zbornik referatov Konference ob svetovnem dnevu tal 5. decembra 2007*. Ljubljana: Pedološko društvo Slovenije, 2007, str. 122-131, ilustr. [COBISS.SI-ID [5279353](#)]
26. ZUPANC, Vesna, KORPAR, Peter, PINTAR, Marina. Soil water measurements with capacitance method. V: 22nd European regional conference proceedings, Pavia, Italy, 2-6 September 2007. *Water resources management and irrigation and drainage systems development in the European environment : Proceedings*. [Roma: ITAL-ICID, 2007], str. [1-5], ilustr. [COBISS.SI-ID [5578361](#)]
27. PINTAR, Marina, GLOBEVNIK, Lidija, BREMEC, Urška. Harmonisation of water management and agricultural policies in Slovenia. V: 22nd European regional conference proceedings, Pavia, Italy, 2-6 September 2007. *Water resources management and irrigation and drainage systems development in the European environment : Proceedings*. [Roma: ITAL-ICID, 2007], str. [1-9], ilustr. [COBISS.SI-ID [5578617](#)]
28. MILIČIČ, Vesna, PINTAR, Marina. Analiza stanja izbranih osuševalnih sistemov v Sloveniji. V: *Zbornik referatov*, (Mišičev vodarski dan, št. 18). Maribor: Vodnogospodarski biro, 2007, str. 177-184. [COBISS.SI-ID [5293945](#)]
29. GLAVAN, Matjaž, WHITE, Sue, PINTAR, Marina. Uporabnost SWAT modela za modeliranje ekoremediacije. V: SAJOVIC, Alenka (ur.), KROFLIČ, Bojana (ur.), VOVK KORŽE, Ana (ur.), VRHOVŠEK, Danijel (ur.). 2. Mednarodna ERM konferenca Ekoremediacije v državah zahodnega Balkana in osrednji Evropi za izboljšanje kvalitete življenja, Slovenija, Celje, 24. in 25. september 2008. *Ekoremediacije v državah zahodnega Balkana in osrednji Evropi za izboljšanje kvalitete življenja : [zbornik referatov = conference book]*. V Mariboru: Limnos: Filozofska fakulteta, Mednarodni center za ekoremediacije, 2008, str. 27-31. [COBISS.SI-ID [5757817](#)]
30. KORPAR, Peter, PINTAR, Marina. Problematika določanja desorpcijskih lastnosti tal = Problems of estimating the water holding capacity. V: TAJNŠEK, Anton (ur.). *Novi izzivi v poljedelstvu 2008 : zbornik simpozija : proceedings of symposium, Rogaška Slatina, [4. in 5. december] 2008*. Ljubljana: Slovensko agronomsko društvo, 2008, str. 173-177. [COBISS.SI-ID [5788793](#)]
31. ZUPANC, Vesna, BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, PINTAR, Marina. Vpliv vodne bilance na naravno ozadje nitrata na območju Ljubljanskega polja = Influence of water balance on nitrate natural background on Ljubljana field. V: TAJNŠEK, Anton (ur.). *Novi izzivi v poljedelstvu 2008 : zbornik simpozija : proceedings of symposium, Rogaška Slatina, [4. in 5. december] 2008*. Ljubljana: Slovensko agronomsko društvo, 2008, str. 178-183. [COBISS.SI-ID [5789049](#)]
32. ZUPANC, Vesna, KORPAR, Peter, KACJAN-MARŠIČ, Nina, URBANC, Janko, BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, LOJEN, Sonja, ŠTURM, Martina, PINTAR, Marina. Dinamika gibanja vode v tleh pri pridelavi vrtnin na Ljubljanskem polju = Influence of irrigation method on soil moisture dynamics on Ljubljana field. V: TAJNŠEK, Anton (ur.). *Novi izzivi v poljedelstvu 2008 : zbornik simpozija : proceedings of symposium, Rogaška Slatina, [4. in 5. december] 2008*. Ljubljana: Slovensko agronomsko društvo, 2008, str. 184-190. [COBISS.SI-ID [5789305](#)]
33. MILIČIČ, Vesna, ZUPANC, Vesna, PINTAR, Marina. Vpliv rabe kmetijskih zemljišč na obliko melioracijskih jarkov = Impact of agricultural land use on the shape of drainage ditches. V: TAJNŠEK, Anton (ur.). *Novi izzivi v poljedelstvu 2008 : zbornik simpozija : proceedings of symposium, Rogaška Slatina, [4. in 5. december] 2008*. Ljubljana: Slovensko agronomsko društvo, 2008, str. 191-194. [COBISS.SI-ID [5789817](#)]

34. GLAVAN, Matjaž, WHITE, Sue, PINTAR, Marina. Soil and water assessment tool (SWAT) in ocenjevanje dolgoročnih učinkov kmetijsko-okoljskih ukrepov na kakovost površinskih voda = Soil and water assessment tool (SWAT) and assessment of agri-environmental measures long-term effects on surface waters quality. V: TAJNŠEK, Anton (ur.). *Novi izzivi v poljedelstvu 2008 : zbornik simpozija : proceedings of symposium, Rogaška Slatina, [4. in 5. december] 2008*. Ljubljana: Slovensko agronomsko društvo, 2008, str. 345-350. [COBISS.SI-ID [5793913](#)]

35. GLAVAN, Matjaž, WHITE, Sue, PINTAR, Marina. Ali je Soil and water assessment tool (SWAT) model primeren za oceno netočkovnega onesnaževanja površinskih voda?. V: 19. Mišičev vodarski dan 2008, Maribor, 8. december. *Zbornik referatov*, (Mišičev vodarski dan). Maribor: Vodnogospodarski biro, 2008, str. 75-82. [COBISS.SI-ID [5774713](#)]

36. MAVER, Danijela, PINTAR, Marina. Namakanje v kmetijstvu v okviru popisa kmetijstva 2010. V: 19. Mišičev vodarski dan 2008, Maribor, 8. december. *Zbornik referatov*, (Mišičev vodarski dan). Maribor: Vodnogospodarski biro, 2008, str. 154-160. [COBISS.SI-ID [5774969](#)]

37. ZUPANC, Vesna, BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, PINTAR, Marina. Soil moisture conditions in lysimeter on the Water Pumping Station Kleče. V: MAROLD, Brigitte (ur.). *Lysimeter - Perspektiven in Forschung und Anwendung : am 21. und 22. April 2009 am LFZ Raumberg-Gumpenstein*, (Bericht). Irdning: Lehr- und Forschungszentrum für Landwirtschaft Raumberg-Gumpenstein, cop. 2009, str. 173-176, ilustr. [COBISS.SI-ID [5984121](#)]

38. ŠTURM, Martina, KACJAN-MARŠIČ, Nina, PINTAR, Marina, URBANC, Janko, ZUPANC, Vesna, BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, KORPAR, Peter, LOJEN, Sonja. Uptake and isotopic composition of nitrogen in cabbage (*Brassica Oleracea* var. capitata) under different fertilization and irrigation practices. V: GRIGNANI, Carlo (ur.), ACUTIS, Marco (ur.), ZAVATTARO, Laura (ur.), BECHINI, Luca (ur.), BERTORA, Chiara (ur.), SACCO, D. (ur.). *Proceedings*. Turin: University of Turin, 2009, str. 445-447. [COBISS.SI-ID [22759719](#)]

39. URBANC, Janko, BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, PINTAR, Marina, ZUPANC, Vesna, KACJAN-MARŠIČ, Nina. Vpliv različnih praks namakanja in gnojenja na kakovost podzemne vode - rezultati raziskav na eksperimentalnem poligonu Sneberje. V: HORVAT, Aleksander (ur.). 19. posvetovanje slovenskih geologov = 19th Meeting of Slovenian Geologists, Ljubljana, marec 2009. *Razprave, poročila*, (Geološki zbornik, 20). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za geologijo, 2009, str. 183-186. [COBISS.SI-ID [1627477](#)]

40. KOMPARE, Boris, BABIČ, Renato, GRIESSLER BULC, Tjaša, CERAR, Uroš, KNEZ, Martin, KOGOVŠEK, Janja, PANJAN, Jože, PETRIČ, Metka, PINTAR, Marina, RODIČ, Primož, BABIČ, Sergije, ATANASOVA, Nataša. Odvodnja avtocesta i zaštita voda : analiza djelovanja uređaja za prečišćavanje u kršu = Drainage of motorways and water protection = analysis of performance of a water treatment structure on karstic region. V: RUBINIČ, Josip (ur.), ZMAIČ, Bojan (ur.). *Zbornik radova*. Zagreb: Hrvatsko društvo za zaštitu voda; Rijeka: Građevinski fakultet Sveučilišta, 2009, str. 84-94, ilustr., tab. [COBISS.SI-ID [29747501](#)]

1.09 Objavljeni strokovni prispevek na konferenci

41. PINTAR, Marina. Predstavitev konkretnih ukrepov na področju suše in namakanja. V: ZGONEC, Uroš (ur.). *Podnebne spremembe in skupna kmetijska politika*. Ljubljana: Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2008, str. 109-116. [COBISS.SI-ID [5766777](#)]

42. PINTAR, Marina. Koliko in kako namakati sadje = How much and how to irrigate fruits. V: HUDINA, Metka (ur.). *Zbornik referatov 2. Slovenskega sadjarskega kongresa z mednarodno udeležbo, Krško, 31. januar - 2. februar 2008*. Ljubljana: Strokovno sadjarsko društvo Slovenije, 2008, str. 103-108. [COBISS.SI-ID [5381753](#)]

43. ZUPANC, Vesna, PINTAR, Marina. Merjenje količine vode v tleh v sadovnjakih = Soil water status measurement in fruit orchards. V: HUDINA, Metka (ur.). *Zbornik referatov 2. Slovenskega sadjarskega kongresa z mednarodno udeležbo, Krško, 31. januar - 2. februar 2008*. Ljubljana: Strokovno sadjarsko društvo Slovenije, 2008, str. 445-450. [COBISS.SI-ID [5385849](#)]

1.12 Objavljeni povzetek znanstvenega prispevka na konferenci

44. BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, URBANC, Janko, PINTAR, Marina, ZUPANC, Vesna, LOJEN, Sonja. Eksperimentalni poligon za proučevanje procesov migracije nitratov v sistemu rastlina-tla-podzemna voda. V: HORVAT, Aleksander (ur.). 18. posvetovanje slovenskih geologov, (Geološki zbornik, 19). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za geologijo, 2007, str. 116-117. [COBISS.SI-ID [20666151](#)]

45. WIGGERING, Hubert, ENDE, Hans Peter, PINTAR, Marina. A new generation of large scale experimental approaches to monitor land use impacts. V: *Ecological complexity and sustainability : challenges & opportunities for 21st century's ecology : abstracts of EcoSummit 2007 [May 22-27, Beijing, China]*. [S. l.: Ecological Society of China, 2007, str. 127-128. [COBISS.SI-ID [5269113](#)]
46. MILIČIĆ, Vesna, PINTAR, Marina. Changes of drainage systems in the rural-urban perspective functions - case study of selected drainage systems in Slovenia. V: *Multifunctional land use in the rural-urban perspective : international conference, November 7-9, 2007 in Bled, Slovenia*. [S. l.: S. n., 2007], str. 25. [COBISS.SI-ID [5247865](#)]
47. PERPAR, Anton, UDOVČ, Andrej, HUDOKLIN, Jelka, PINTAR, Marina. Agricultural professional base for spatial plan in the Municipality of Novo mesto. V: *Multifunctional land use in the rural-urban perspective : international conference, November 7-9, 2007 in Bled, Slovenia*. [S. l.: S. n., 2007], str. 26. [COBISS.SI-ID [5248121](#)]
48. ZUPANC, Vesna, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, BARANJA, Sebastjan, PINTAR, Marina. Role of agriculture for cultural landscape maintenance, perspective of the Port Koper employees. V: *Multifunctional land use in the rural-urban perspective : international conference, November 7-9, 2007 in Bled, Slovenia*. [S. l.: S. n., 2007], str. 38. [COBISS.SI-ID [5248633](#)]
49. BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, ZUPANC, Vesna, PINTAR, Marina. The nitrate monitoring in the system soil-groundwater - the effective drinking water source management. V: *Tagungsband der Internationalen Konferenz : Diffuse Einträge in das Grundwasser: Monitoring - Modellierung - Management : Landwirtschaft und Wasserwirtschaft im Fokus zu erwartender Herausforderungen : agriculture and water management in the light of future challenges : January 29 to 31, 2007 in Graz, Austria*. [S. l.: s. n., 2007?], str. 201. [COBISS.SI-ID [4914297](#)]
50. BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, ZUPANC, Vesna, KACJAN-MARŠIČ, Nina, PINTAR, Marina. Experimental field designed for nitrate migration processes studies in a plant-soil water-groundwater system. V: *Tagungsband der Internationalen Konferenz : Diffuse Einträge in das Grundwasser: Monitoring - Modellierung - Management : Landwirtschaft und Wasserwirtschaft im Fokus zu erwartender Herausforderungen : agriculture and water management in the light of future challenges : January 29 to 31, 2007 in Graz, Austria*. [S. l.: s. n., 2007?], str. 202. [COBISS.SI-ID [4914553](#)]
51. ZUPANC, Vesna, BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, PINTAR, Marina. Nitrate behaviour in non-fertilised lysimeter. V: *2nd workshop Lysimeters for global change research : biological processes and the environmental fate of pollutants : [München], April 23-25, 2008*. [München: German Research Center for Environmental Health, 2008], str. 37. [COBISS.SI-ID [5505401](#)]
52. BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, ZUPANC, Vesna, PINTAR, Marina. Soil water balance for lysimeter station Kleče. V: *Abstracts of the contributions of the EGU General Assembly 2008 : Vienna, Austria, 13-18 April 2008*, (Geophysical Research Abstracts, Vol. 10). [Katlenburg-Lindau: European Geophysical Society: Copernicus], 2008, str. [1]. [COBISS.SI-ID [5493369](#)]
53. ŠTURM, Martina, PINTAR, Marina, ZUPANC, Vesna, KACJAN-MARŠIČ, Nina, KORPAR, Peter, URBANČ, Janko, LOJEN, Sonja. Nitrogen movement in plant-soil-groundwater system in agricultural production. V: *Abstracts of the contributions of the EGU General Assembly 2008 : Vienna, Austria, 13-18 April 2008*, (Geophysical Research Abstracts, Vol. 10). [Katlenburg-Lindau: European Geophysical Society: Copernicus], 2008, str. [1-2]. [COBISS.SI-ID [5493113](#)]
54. PINTAR, Marina, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, LOBNIK, Franc. Factors influencing land use and public perception of land use changes in Slovenia. V: BLUM, Winfried E. H. (ur.), GERZABEK, Martin H. (ur.), VODRAZKA, Manfred (ur.). *Eurosoil 2008 : University of Natural Resources and Applied Life Sciences (BOKU), Vienna, Austria, August 2008-08-04 : book of abstracts*. Vienna: University of Natural Resources and Applied Life Sciences, 2008, str. 105. [COBISS.SI-ID [5723513](#)]
55. PIRNAT, Janez, HLADNIK, David, PINTAR, Marina. Historical view on land-use changes in the Dragonja river valley. V: BLUM, Winfried E. H. (ur.), GERZABEK, Martin H. (ur.), VODRAZKA, Manfred (ur.). *Eurosoil 2008 : University of Natural Resources and Applied Life Sciences (BOKU), Vienna, Austria, August 2008-08-04 : book of abstracts*. Vienna: University of Natural Resources and Applied Life Sciences, 2008, str. 317. [COBISS.SI-ID [5724025](#)]
56. PERPAR, Anton, PRUS, Tomaž, UDOVČ, Andrej, ZUPAN, Marko, PINTAR, Marina. Land evaluation from the natural resources and cadastral classification viewpoint. V: BLUM, Winfried E. H. (ur.), GERZABEK, Martin H. (ur.), VODRAZKA, Manfred (ur.). *Eurosoil 2008 : University of Natural Resources and Applied Life Sciences (BOKU), Vienna, Austria, August 2008-08-04 : book of abstracts*. Vienna: University of Natural Resources and Applied Life Sciences, 2008, str. 317. [COBISS.SI-ID [5723769](#)]

57. PINTAR, Marina, KNIERIM, Andrea, WIGGERING, Hubert. Research, development and implementation in rural landscapes. V: AŽMAN MOMIRSKI, Lučka (ur.), ČERNIČ MALI, Barbara (ur.). *Living terraced landscapes : perspectives and strategies to revitalise the abandoned regions : book of abstracts : international conference, 14-15 February 2008, Ljubljana, Slovenia*. Ljubljana: Faculty of Architecture, 2008, str. 33. [COBISS.SI-ID [5442937](#)]

58. ZUPANC, Vesna, ŠTURM, Martina, KACJAN-MARŠIČ, Nina, LOJEN, Sonja, KORPAR, Peter, BRAČIČ-ŽELEZNIK, Branka, URBANC, Janko, PINTAR, Marina. Complex field experiment for nitrate migration processes studies in the plant-soil-groundwater system of Ljubljana field. V: OLLESCH, G. (ur.). *International conference on land and water degradation : processes and management, 7th - 9th September 2009, Magdeburg, germany*. [S. l.: s. n., 2009], str. 56. [COBISS.SI-ID [6082937](#)]

1.16 Samostojni znanstveni sestavek ali poglavje v monografski publikaciji

59. WIGGERING, Hubert, ENDE, Hans Peter, KNIERIM, Andrea, PINTAR, Marina. Innovations in European rural landscapes - Innoland research, development and implementation. V: WIGGERING, Hubert (ur.), ENDE, Hans Peter (ur.), KNIERIM, Andrea (ur.), PINTAR, Marina (ur.). *Innovations in European rural landscapes*. Berlin; Heidelberg: Springer, 2010, str. [1]-10. [COBISS.SI-ID [6241913](#)]

60. KNIERIM, Andrea, PINTAR, Marina, SKERRATT, Sarah, WIGGERING, Hubert. The InnoLand approach - experimental research and action in Europe's rural regions. V: WIGGERING, Hubert (ur.), ENDE, Hans Peter (ur.), KNIERIM, Andrea (ur.), PINTAR, Marina (ur.). *Innovations in European rural landscapes*. Berlin; Heidelberg: Springer, 2010, str. [11]-24. [COBISS.SI-ID [6242169](#)]

61. PINTAR, Marina, KNIERIM, Andrea, WURBS, Angelika, ENDE, Hans Peter, WIGGERING, Hubert. The InnoLand regions - a comparative description. V: WIGGERING, Hubert (ur.), ENDE, Hans Peter (ur.), KNIERIM, Andrea (ur.), PINTAR, Marina (ur.). *Innovations in European rural landscapes*. Berlin; Heidelberg: Springer, 2010, str. [25]-36. [COBISS.SI-ID [6242425](#)]

62. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, GLAVAN, Matjaž, POTOČNIK SLAVIČ, Irma. Goriška Brda (Slovenia) - sustainable natural resource management for the prosperity of a rural areas. V: WIGGERING, Hubert (ur.), ENDE, Hans Peter (ur.), KNIERIM, Andrea (ur.), PINTAR, Marina (ur.). *Innovations in European rural landscapes*. Berlin; Heidelberg: Springer, 2010, str. [37]-52. [COBISS.SI-ID [6242681](#)]

63. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ZUPAN, Marko, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, PERPAR, Anton. Projekt Plurel - strategije, povezane z rabo zemljišč v periurbanem prostoru, in orodja za oceno trajnostne naravnosti povezave mesta in podeželja = The Plurel project - strategies related to land use in peri - urban areas and sustainability assessment tools for urban - rural linkages. V: ZAVODNIK LAMOVŠEK, Alma (ur.), FIKFAK, Alenka (ur.), BARBIČ, Ana (ur.). *Podeželje na preizkušnji : jubilejna monografija ob upokojitvi izr. prof. dr. Antona Prosenca*. Ljubljana: Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: Geodetski inštitut Slovenije, 2010, str. 52-61, ilustr. [COBISS.SI-ID [5031009](#)]

1.21 Polemika, diskusijski prispevek

64. PINTAR, Marina, LOBNIK, Franc, BOHANEČ, Borut. Apel proti pozidavi kmetijskih zemljišč. *Delo (Ljubl.)*, 22. apr. 2010, leto 52, št. 92, str. 5, portret. [COBISS.SI-ID [6278777](#)]

65. WIGGERING, Hubert, ENDE, Hans Peter, KNIERIM, Andrea, PINTAR, Marina. The InnoLand case studies - first conclusions. V: WIGGERING, Hubert (ur.), ENDE, Hans Peter (ur.), KNIERIM, Andrea (ur.), PINTAR, Marina (ur.). *Innovations in European rural landscapes*. Berlin; Heidelberg: Springer, 2010, str. [151]-153. [COBISS.SI-ID [6242937](#)]

1.22 Intervju

66. PINTAR, Marina. Ko pade dež, pozabimo na sušo : namakanje v Sloveniji. *Kmeč. glas*, 16. maj 2007, letn. 64, št. 20, str. 5. [COBISS.SI-ID [5084281](#)]

67. PINTAR, Marina. Plurel people : interview with Marina Pintar. *Plurel newsletter*, March 2009, vol. [3], no. 5, str. 7. [COBISS.SI-ID [5922425](#)]

1.25 Drugi članki ali sestavki

68. PINTAR, Marina. Field trip - Koper region. V: LOBNIK, Franc (ur.). *Environmental and resource management*. Ljubljana, 2009: University of Ljubljana, str. [1-2]. [COBISS.SI-ID [6060153](#)]

MONOGRAFIJE IN DRUGA ZAKLJUČENA DELA

2.05 Drugo učno gradivo

69. ZUPANC, Vesna, PINTAR, Marina. *Gradivo za vaje pri predmetu Melioracije in Melioracije in Urejanje kmetijskih zemljišč II. del : izbrana poglavja*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2007. 1 zv. (loč. pag.), ilustr. [COBISS.SI-ID [5124217](#)]

70. ZUPANC, Vesna, PINTAR, Marina. *Gradivo za vaje pri predmetu Urejanje kmetijskih zemljišč in Melioracije in Urejanje kmetijskih zemljišč I. del : izbrana poglavja ekološke storitve*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2007. 14 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [5122169](#)]

71. ZUPANC, Vesna, PINTAR, Marina. *Gradivo za vaje pri predmetu Urejanje kmetijskih zemljišč in Melioracije in Urejanje kmetijskih zemljišč I. del : izbrana poglavja izmere zemljišč*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2007. 27 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [5121913](#)]

2.12 Končno poročilo o rezultatih raziskav

72. GABRIJELČIČ, Elizabeta, BREMEC, Urška, PETERLIN, Monika, REPNIK, Petra, SLUGA, Gregor, BIZJAK, Aleš, CENTA, Mitja, DREV, Darko, KAVČIČ, Iztok, KOLMAN, Gregor, KODRE, Neža, MELJO, Jana, PINTAR, Marina, RAZPOTNIK, Tanja, SMOLAR-ŽVANUT, Nataša, URBANIČ, Gorazd. *Dopolnitev in novelacija analize tveganja za vodna telesa površinskih voda : poročilo*. Ljubljana: Inštitut za vode Republike Slovenije, 2007. 64 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [3826273](#)]

73. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, MILIČIČ, Vesna, LIPUŠČEK, Nina. *Strategija prostorskega razvoja in prostorskega reda občine Brežice, vključno s strokovnimi podlagami : končno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2007. 35 str., [8] f. pril., preglednice, zvd. [COBISS.SI-ID [6216057](#)]

74. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, MILIČIČ, Vesna, MAVSAR, Martina, JUREČIČ, Andreja, ŠIRCA, Andrej. *Posledice izgradnje HE Brežice na ekonomičnost kmetijske proizvodnje ter preučitev možnosti za ohranitev kmetijskih proizvodnih kapacitet : končno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2008. 27 str., [8] f. pril., preglednice, zvd. [COBISS.SI-ID [6213497](#)]

75. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, MILIČIČ, Vesna, ŠIRCA, Andrej. *Posledice izgradnje HE Mokrice na ekonomičnost kmetijske proizvodnje ter preučitev možnosti za ohranitev kmetijskih proizvodnih kapacitet : končno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2008. 32 str., preglednice. [COBISS.SI-ID [6213753](#)]

76. KONTIČ, Branko, GOSAR, Leon, GULIČ, Andrej, KAVAŠ, Damjan, PRAPER, Sergeja, KONTIČ, Davor, OSTERC, Andrej, ZUPANC, Vesna, PINTAR, Marina, PAVLIHA, Mitja, GOLOBIČ, Mojca, STEINMAN, Franci, PLAZAR MLAKAR, Manca. *Umestitev Luke Koper v trajnostni okvir razvoja Obalno-kraške regije, (CRP Konkurenčnost Slovenije 2006-2013, Projekt V5-037)*. Ljubljana: [s. n.], 2008. 1 zv. (loč. pag.), ilustr. [COBISS.SI-ID [2359491](#)]

77. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, CVEJIČ, Rozalija. *Analize s področja kmetijstva za potrebe državnega prostorskega načrta za zagotavljanje poplavne varnosti JZ dela Ljubljane : končno poročilo. Faza 2*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 24 str., [11] f. pril., preglednice, zvd. [COBISS.SI-ID [6215289](#)]

78. UDOVČ, Andrej, PINTAR, Marina, CVEJIČ, Rozalija, ZUPANC, Vesna. *Posledice izgradnje odlagališča NSRAO Vrblina na ekonomičnost kmetijske proizvodnje : končno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 76 str., ilustr., zvd. [COBISS.SI-ID [6219641](#)]

2.13 Elaborat, predštudija, študija

79. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, CVEJIČ, Rozalija, BREZIGAR, Bogoslav, PLOHL, Boris. *Ekonomičnost uvedbe velikega namakalnega sistema v občini Brežice : idejna zasnova*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2008. 27 f., preglednice, zvd. [COBISS.SI-ID [6214009](#)]
80. ZUPAN, Marko, PINTAR, Marina, KRALJ, Tomaž, PRUS, Tomaž, RUPREHT, Janez. *Hidravlična prevodnost tal Slovenije (za kartografske enote pedološke karte v merilu 1:250.000)*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 14 str., ilustr. [COBISS.SI-ID [6073721](#)]
81. UDOVČ, Andrej, PINTAR, Marina. *Mnenje o sprejemljivosti načrtovanih sprememb namembnosti kmetijskih zemljišč v stavbna v okviru izdelave OPN Novo mesto, končno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 15 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [5993593](#)]
82. PINTAR, Marina, CVEJIČ, Rozalija. *Možnosti koriščenja vode za potrebe namakanja kmetijskih zemljišč iz reke Save-zajetja HE Krško : tehnološki elaborat*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 25 str., preglednice, zvd. [COBISS.SI-ID [6215033](#)]
83. PINTAR, Marina, CVEJIČ, Rozalija, KOZELJ, Karin, MELJO, Jana, URBANC, Janko, MEZGA, Kim. *Ocena vodnih perspektiv na območju Slovenije in možnosti rabe vode v kmetijski pridelavi : Ciljni raziskovalni program (V4-0487) : pregled preliminarne rezultatev po delovnih nalogah*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, 2009. 46 str., ilustr. [COBISS.SI-ID [6264441](#)]
84. PINTAR, Marina, CVEJIČ, Rozalija. *Tehnološki elaborat možnosti koriščenja vode za potrebe namakanja kmetijskih zemljišč reke Save - zajetja HE Brežice : tehnološki elaborat*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 35, 25 str., preglednice, zvd. [COBISS.SI-ID [6215545](#)]

2.14 Projektna dokumentacija (idejni projekt, izvedbeni projekt)

85. POGAČNIK, Milan, KOMPAN, Drago, HRIBAR, Janez, KOTAR, Marijan, VIDRIH, Tone, PINTAR, Marina, GRUDEN, Petra. *Feasibility study for development and demonstration of karst eco- economical/sustainable/technology in Qingzhen city, Guichou, China : project proposal : Slovenian part*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Veterinarska Fakulteta: Biotechnical faculty: CSR Vremščica, 2007. 32 f., [14 f.], ilustr. [COBISS.SI-ID [2786682](#)]
86. PINTAR, Marina. *Tehnološki del projekta za idejno zasnovo za pilotni namakalni projekt Brje Žablj v Vipavski dolini*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 10 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [6321273](#)]

IZVEDENA DELA (DOGODKI)

3.15 Prispevek na konferenci brez natisa

87. CVEJIČ, Rozalija, PINTAR, Marina. *Assessing the state of drainage system "Hidromelioracija doline Podturnščice" and looking for new maintaining approaches : [poster] AG Hydrologische Modellierung: Frühjahrstreffen, leipzig (UFZ), 21.-22. Mai 2007*. 2007. [COBISS.SI-ID [5105785](#)]
88. GLAVAN, Matjaž, WHITE, Sue, PINTAR, Marina. *Impacts of changed lans use patterns on surface waters quantity and quality : Landscape tomorrow network, Krakow, 9-10 October 2008*. 2008. [COBISS.SI-ID [5725305](#)]
89. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, GLAVAN, Matjaž, POTOČNIK SLAVIČ, Irma. *Rural areas between prosperity and abandonment - case of Goriška Brda, Slovenia : InnoLand Workshop in Krakow, 8 oct. 2008*. 2008. [COBISS.SI-ID [5724793](#)]
90. PINTAR, Marina, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, LOBNIK, Franc. *Urbanisation pressure and land abandonment pocess in Slovenia evaluated from the view of historical data and recent people's perception : Landscape tomorrow network, Krakow, 9-10 October 2008*. 2008. [COBISS.SI-ID [5725049](#)]
91. KOZELJ, Karin, CVEJIČ, Rozalija, KOZELJ, Daniel, PINTAR, Marina. *Vodne perspektive Slovenije : 28. Goljevščkov spominski dan, Ljubljana, 26. marec 2009*. 2009. [COBISS.SI-ID [6083449](#)]

3.16 Vabljen predavatelj na konferenci brez natisa

92. PINTAR, Marina. *Potrebe po namakanju in možnosti namakanja v sredozemskem delu Slovenije : vabljen predavatelj na Mednarodnem znanstvenem sestanku "Novi raziskovalni pristopi v sredozemskem kmetijstvu"*, Izola, 24. in 25. oktober 2007. 2007. [COBISS.SI-ID [5245561](#)]

93. PINTAR, Marina. *Voda in ruralni razvoj : vabljen predavatelj - Problematika gospodarjenja z urbanim in odprtim prostorom v Sloveniji v luči podražitev naravnih surovin in hrane v svetu ter predvidenega organiziranja regij : GLOBE Slovenija in Svet za varstvo okolja Slovenije*, Ljubljana, 18.03.2008. Ljubljana, 2008. http://www.svo-rs.si/4sejaSVO_GLOBE/4s_pintar/index_DHTML.html?qLanguage=&gBitrate=512&qFormat=&FP=WINM. [COBISS.SI-ID [5474681](#)]

94. PINTAR, Marina. *Voda in zemljišča - za kmetijstvo nujna naravna vira : vabljen predavatelj na Razvojnem forumu Prihodnost kmetijstva in hrane v Sloveniji*, Ljubljana, 18. maj 2010. 2010. [COBISS.SI-ID [6321785](#)]

3.25 Druga izvedena dela

95. PINTAR, Marina. *Gospodarjenje z vodo v nasadih ameriških borovnic : Posvet o ameriških borovnicah, dvorana občine Borovnica*, 11.02.2008. 2008. [COBISS.SI-ID [5397625](#)]

96. PINTAR, Marina. *Dušik: pomembno hranilo rastlin in onesnaževalec podtalnice : predavanje in sestanek s pridelovalci zelenjave glede odkupa in prodaje preko KZ Dobrunje*, Ljubljana, zadružni dom KZ Dobrunje, 20. febr. 2010. 2008. [COBISS.SI-ID [6321529](#)]

SEKUNDARNO AVTORSTVO

Urednik

97. WIGGERING, Hubert (ur.), ENDE, Hans Peter (ur.), KNIERIM, Andrea (ur.), PINTAR, Marina (ur.). *Innovations in European rural landscapes*. Berlin; Heidelberg: Springer, 2010. 161 str., ilustr. ISBN 978-3-642-04171-6. [COBISS.SI-ID [6241657](#)]

Mentor pri doktorskih disertacijah

98. PODGORNIK, Maja. *Primerjava izpiranja hranil na izbranih igriščih za golf : doktorska disertacija = Comparison of nutrient leaching from selected golf course : doctoral dissertation*. Ljubljana: [M. Podgornik], 2008. XVIII, 107 f., [10] f. pril., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID [239766016](#)]

Mentor pri diplomskih delih

99. MILIČIČ, Vesna. *Analiza stanja osuševalnih sistemov na območju jugozahodne Ljubljane : diplomsko delo = The analysis of the state of drainage systems in the area of Southwest Ljubljana : Graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Diplomski dela, 2119). Ljubljana: [V. Miličič], 2007. XV, 53 f., [23] f. pril., načrti, ilustr. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_milicic_vesna.pdf. [COBISS.SI-ID [5097081](#)]

100. KOZELJ, Karin. *Dopolnitev podatkovne baze namakalnih sistemov z agrotehničnimi vsebinami : diplomsko delo = Extension of the data base of irrigation systems with agrotechnical issues : Graduation thesis*. Ljubljana: [K. Kozelj], 2007. XI, 42 f., [1] f. zganj. pril., graf. prikazi. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_kozelj_karin.pdf. [COBISS.SI-ID [5213817](#)]

101. ILERŠIČ, Tomaž. *Naravne danosti za postavitev vodnih ekoremediacijskih sistemov : diplomsko delo = Natural conditions for construction of water ecoremediation systems : graduation thesis*. Ljubljana: [T. Ileršič], 2007. XI, 39 f., ilustr., graf. prikazi. [COBISS.SI-ID [5304185](#)]

102. CVEJIČ, Rozalija. *Pregled stanja osuševalnega sistema "Hidromelioracija doline Podturnščice" : diplomsko delo = Assessing the state of drainage system "Hidromelioracija doline Podturnščice" : Graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta,

Oddelek za agronomijo, Diplomski dela, 2127). Ljubljana: [R. Cvejič], 2007. X, 51 f., [17] f. pril., ilustr., zvd., tabele. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_cvejic_rozalija.pdf. [COBISS.SI-ID 5161593]

103. BERGANT, Barbara. *Stanje hidromelioracijskih sistemov na območju Škofje Loke : diplomsko delo = The state of drainage systems in the area of Škofja Loka : graduation thesis*. Ljubljana: [B. Bergant], 2007. VIII, 30 f., [16] f. pril., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID 5270137]

104. LAVRIČ, Boštjan. *Uporaba komasacijskega postopka v Jablah z idejno zasnovo nove razdelitve zemljišč : diplomsko delo = Application [i.e. Application] of land consolidation procedure in Jable with the prefeasibility plan of new land distribution : Graduation thesis*. Ljubljana: [B. Lavrič], 2007. X, 37 f., [12] f. pril., načrti. [COBISS.SI-ID 5058425]

105. ZUPANC, Polona. *Vpliv količine in velikosti zeolita na zadrževanje vode v rastnem substratu : diplomsko delo : visokošolski strokovni študij = Impact of zeolite quantity and particle size to water holding capacity of plant substrat : graduation thesis : higher professional studies*. Ljubljana: [P. Zupanc], 2007. XII, 41 f., [31] f. pril., ilustr. [COBISS.SI-ID 5129849]

106. MERKAČ, Dani. *Vpliv prekrivanja talnih vzorcev pri meritvah za desorpcijske krivulje : diplomsko delo = Impact of soil sample covering for measurements for desorption curves : graduation thesis*. Ljubljana: [D. Merkač], 2007. XI, 32 f., [41] f. pril., graf. prikazi, preglednice. [COBISS.SI-ID 5458041]

107. KOCJANČIČ, Aleš. *Analiza izgube kmetijskih zemljišč v občini Lukovica zaradi gradnje avtoceste : diplomsko delo = Analysis of losing agriculture land in Lukovica parish due to building a new motorway : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Visokošolski strokovni študij, 378). Ljubljana: [A. Kocjančič], 2008. X, 25 f., [4] f. pril., fotogr., preglednice, zvd. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/vs_kocjancic_ales.pdf. [COBISS.SI-ID 5581689]

108. KRAMBERGER, Polonca. *Analiza stanja osuševalnih sistemov na območju Logatca : diplomsko delo = The review of the state of drainage systems in the area of Logatec : graduation thesis*. Ljubljana: [P. Kramberger], 2008. X, 43 f., [4] f. pril., graf. prikazi, preglednice. [COBISS.SI-ID 5769081]

109. BARANJA, Sebastjan. *Odnos zaposlenih v Luki Koper do rabe kmetijskih zemljišč : diplomsko delo = Attitude of Luka Koper's employees towards the usage of agricultural land : graduation thesis*. Ljubljana: [S. Baranja], 2008. IX, 31 f., [10] f. pril., graf. prikazi, preglednice. [COBISS.SI-ID 5582457]

110. ROZMAN, Petra. *Vpliv komasacij na velikost zemljišč na izbranih lokacijah v Sloveniji : diplomsko delo = Impact of land consolidations on size of parcels on selected locations in Slovenia : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Visokošolski strokovni študij, 361). Ljubljana: [P. Rozman], 2008. IX, 26 f., graf. prikazi, preglednice. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/vs_rozman_petra.pdf. [COBISS.SI-ID 5414265]

111. CAFUTA, Katja. *Poznavanje predpisov s področja varstva okolja v Celjski regiji : diplomsko delo = [Knowledge of regulations concerning the protection of environment in Celje region] : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Visokošolski strokovni študij, 449). Ljubljana: [K. Cafuta], 2009. IX, 31 f., [7] f. pril., preglednice. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/vs_cafuta_katja.pdf. [COBISS.SI-ID 6184057]

112. KRALJ, Mateja. *Učinkovitost ekoremediacijskega jarka pri Lešnici : diplomsko delo = Efficiency of ecoremediation ditch at Lešnica : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Diplomski dela, 463). Ljubljana: [M. Kralj], 2009. XII, 37 f., ilustr., preglednice. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/vs_kralj_mateja.pdf. [COBISS.SI-ID 6089593]

113. TRATNIK, Matjaž. *Uporaba modela CropWat za analizo potrebnih količin vode za namakanje na izbranih kulturah v Zgornji Vipavski dolini : diplomsko delo = The use of model CropWat for analysis of necessary amounts of water for irrigation [i. i. irrigation] on chosen cultures in Upper Vipava Valley : graduation thesis*. Ljubljana: [M. Tratnik], 2009. XIII, 43 f., [11] f. pril., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID 6038649]

114. PER, Matejka. *Voda iz čistilnih naprav kot alternativni vir vode za namakanje : diplomsko delo = Water from wastewater treatment plants as alternative source of water for irrigation : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Diplomski dela). Ljubljana: [M. Per], 2009. XII, 28 f., [7] f. pril., ilustr., preglednice. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_per_matejka.pdf. [COBISS.SI-ID 6205817]

115. MEDEN, Nataša. *Učinkovitost fertigacije pri gojenju solatnic za zmanjšanje nevarnosti onesnaženja podtalnice z nitrati : diplomsko delo : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Visokošolski strokovni študij). Ljubljana: [N. Meden], 2010. VIII, 29 f., preglednice, grafikon. [COBISS.SI-ID [6255481](#)]

116. ŠTRUKELJ, Jan. *Ugotavljanje pojava vodoodbojnosti v tleh na golf igrišču Bled : diplomsko delo = Researching the occurrence of water repellency in soil on golf course Bled : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2256). Ljubljana: [J. Štrukelj], 2010. X, 33 f., [1] f. pril., preglednice, ilustr. [COBISS.SI-ID [6314105](#)]

117. FLEGO, Monica. *Vpliv padavin na koncentracijo nitrata v podzemni vodi na izbranih lokacijah v Sloveniji : diplomsko delo = The impact of precipitation on the concentration of nitrate in groundwater on selected locations in Slovenia : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2251). Ljubljana: [M. Flego], 2010. IX, 38 f., [12] f. pril., preglednice, ilustr., zvd. [COBISS.SI-ID [6300793](#)]

Komentor pri diplomskih delih

118. FARTEK, Danijel. *Urejanje doline Ledave v krajinskem parku Goričko z upoštevanjem izkušenj komasacijskih ukrepov : diplomsko delo = Planning the Ledava valley in the landscape park Goričko, regarding the land consolidation experience : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo, Diplomski dela, 238). Ljubljana: [D. Fartek], 2007. XII, 84 f., [1] zganj. pril., ilustr., fotogr., zvd. [COBISS.SI-ID [5303673](#)]

119. OGOREVC, Boštjan. *Vpliv vode v tleh na tok geogenega CO₂ iz tal v atmosfero : diplomsko delo = The effects of soil water on the flux of geogenic CO₂ from the soil to the atmosphere : graduation thesis*. Ljubljana: [B. Ogorevc], 2008. VII, 39 f., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID [5772665](#)]

Drugo

120. *Multifunctional land use in the rural-urban perspective : international conference, November 7-9, 2007 in Bled, Slovenia*. [S. l.: S. n., 2007]. 49 str., fotogr., zvd. [COBISS.SI-ID [5246329](#)]

ANDREJ UDOVČ [10584]

Osebna bibliografija za obdobje 2007-2010

ČLANKI IN DRUGI SESTAVNI DELI

1.01 Izvirni znanstveni članek

1. UDOVČ, Andrej, PERPAR, Anton. The characteristics of conventional and organic farmers in Podravska region = Značilnosti konvencionalnih in ekoloških kmetov v Podravju. *Acta agric. Slov.* [Tiskana izd.], 2007, let. 89, št. 1, str. 81-93. <http://aas.bf.uni-lj.si/avgust2007/10udovc.pdf>. [COBISS.SI-ID [5186425](#)]
2. PERPAR, Anton, UDOVČ, Andrej. Rural tourism and protected areas - factors to increase resilience of rural areas = Podeželski turizem in zavarovana območja - dejavniki povečanja prožnosti podeželskih območij. *Acta agric. Slov.* [Tiskana izd.], 2007, let. 89, št. 1, str. 115-128. <http://aas.bf.uni-lj.si/avgust2007/14perpar.pdf>. [COBISS.SI-ID [5186681](#)]
3. UDOVČ, Andrej, PERPAR, Anton. Role of rural tourism for development of rural areas. *Journal of central european agriculture*. [Online ed.], 2007, vol. 8, no. 2, str. 223-227. <http://www.agr.hr/jcea/issues/jcea8-2/pdf/jcea82-13.pdf>. [COBISS.SI-ID [5330809](#)]
4. PERPAR, Anton, UDOVČ, Andrej. Kmetijske strokovne podlage za celostno prostorsko načrtovanje - pristop na primeru Mestne občine Koper. *Urbani izziv*, 2007, letn. 18, št. 1-2, str. 40-47. [COBISS.SI-ID [5369721](#)]
5. RODELA, Romina, UDOVČ, Andrej. Participation in nature protection : does it benefit the local community? : a Triglav National Park case study. *Int. j. biodivers. sci. manag. (Print)*, dec. 2008, vol. 4, no. 4, str. 209-218. [COBISS.SI-ID [1012987](#)]
6. GOSAR, Borut, TAJNŠEK, Anton, UDOVČ, Andrej, BARIČEVIČ, Dea. Evaluating a new ridge and furrow rainfall harvesting system with two types of mulches. *Irrigation and drainage*. [Print ed.], 2008, str. [v tisku]. <http://dx.doi.org/10.1002/ird.468>, doi: [10.1002/ird.468](http://dx.doi.org/10.1002/ird.468). [COBISS.SI-ID [5821305](#)]
7. ZURC, Jana, UDOVČ, Andrej. Local inhabitants' opinion about quality of life inside and outside the Triglav National Park = Mnenje lokalnih prebivalcev o kvaliteti življenja v in izven Triglavskega narodnega parka v Sloveniji. *Acta agric. Slov.* [Tiskana izd.], 2009, letn. 93, št. 1, str. 59-67. <http://dx.doi.org/10.2478/v10014-009-0008-y>. [COBISS.SI-ID [6021497](#)]
8. ZURC, Jana, UDOVČ, Andrej. Local inhabitants' opinion about the Triglav National Park management. *Sociologija i prostor*, 2009, god. 47, br. 183, str. 43-56. [COBISS.SI-ID [6014585](#)]

1.04 Strokovni članek

9. PERPAR, Anton, UDOVČ, Andrej, PINTAR, Marina. Towards sustainable land use planning - the Koper case. *Plural newsletter*, March 2009, vol. [3], no. 5, str. 6-7. [COBISS.SI-ID [5922681](#)]
10. KROFEL, Miha, ČERNE, Rok, JELENČIČ, Maja, JERINA, Klemen, JONOZOVIČ, Marko, KAVČIČ, Irena, KOS, Ivan, MAJIČ SKRBINŠEK, Aleksandra, POTOČNIK, Hubert, SKRBINŠEK, Tomaž, UDOVČ, Andrej, VENGUŠT, Gorazd, ŽAGAR, Anamarija, ŽELE, Diana. SloWolf - projekt o volkovih v Sloveniji. *Lovec (Ljublj.)*, april 2010, letn. 93, št. 4, str. 195-197, ilustr. [COBISS.SI-ID [2551974](#)]

1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci

11. UDOVČ, Andrej. Changes in agricultural holdings structure during the transition period in Slovenia. V: *Agricultural economics and transition: "What was expected, what we observed, the lessons learned" : papers and posters*. [S. l.: s. n., 2007], str. 1-11, ilustr. [COBISS.SI-ID [5197945](#)]

12. UDOVČ, Andrej. Regional cooperation for valorisation of typical agricultural products in alpine areas. V: *The path of internationalization and integration in the Europe of regions : proceedings : international workshop, April, 25-28, 2007, Curtea de Arges, Arges County, Romania*. Nitra; Bucharest: Centre of Information Technology of the Slovak University of Agriculture, Faculty of Economics and Management, 2007, str. 285-292, ilustr. [COBISS.SI-ID [5095289](#)]

13. UDOVČ, Andrej. Rural space planning as a tool for natural resource management in Slovenia. V: *Proceedings, (The Romanian Economic Journal, Year X, no. 25 bis)*. Bucharest: Editura ASE, 2007, str. 377-394, ilustr. [COBISS.SI-ID [5588601](#)]

14. PERPAR, Anton, UDOVČ, Andrej. Načrtovanje v kmetijstvu kot del celovitega prostorskega načrtovanja - primer mestne občine Koper = Spatial planning in agriculture as a part of integrated spatial planning - case of municipality of Koper. V: KAVČIČ, Stane (ur.). *Slovensko kmetijstvo in podeželje v Evropi, ki se širi in spreminja*. 1. izd. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES, 2007, str. [129]-142. [COBISS.SI-ID [5447033](#)]

15. UDOVČ, Andrej, PERPAR, Anton. Dejavniki odločitve za vstop v ekološko kmetovanje = Factors influencing the adoption of organic farming. V: KAVČIČ, Stane (ur.). *Slovensko kmetijstvo in podeželje v Evropi, ki se širi in spreminja*. 1. izd. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES, 2007, str. [167]-174. [COBISS.SI-ID [5447289](#)]

16. PUST VUČAJNK, Marjana, UDOVČ, Andrej. Stališča kmetov ter kmetijskih svetovalcev do Slovenskega kmetijskega okoljskega programa = Positions of farmers and agricultural advisors towards the Slovenian Agri-environmental programme. V: TAJNŠEK, Anton (ur.). *Novi izzivi v poljedelstvu 2008 : zbornik simpozija : proceedings of symposium, Rogaška Slatina, [4. in 5. december] 2008*. Ljubljana: Slovensko agronomsko društvo, 2008, str. 202-207. [COBISS.SI-ID [5790329](#)]

17. ČVAN, Peter, UDOVČ, Andrej. Analiza uvedbe predelave sadja kot glavnega vira dohodka na kmetiji = Analysis of introducing fruit processing as a farm's main income source. V: HUDINA, Metka (ur.). *Zbornik referatov 2. Slovenskega sadjarskega kongresa z mednarodno udeležbo, Krško, 31. januar - 2. februar 2008*. Ljubljana: Strokovno sadjarsko društvo Slovenije, 2008, str. 429-435. [COBISS.SI-ID [5385593](#)]

18. ZURC, Jana, UDOVČ, Andrej. Zavarovana območja, turizem in razvoj podeželja = Protected areas, tourism and development of the countryside. V: ROZMAN, Črtomir (ur.), KAVČIČ, Stane (ur.). 5. konferenca DAES, Pivola, 18.-19. marec 2010. *Sodobni izzivi menedžmenta v agroživilstvu*. 1. izd. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES, 2010, str. [133]-141, ilustr. [COBISS.SI-ID [6254201](#)]

19. ŠEGULA, Sabina, UDOVČ, Andrej. Model za analizo dohodkovnega položaja slovenskih vrtnarj z okrasnimi rastlinami = Model for analysis of Slovenian income situation of market gardens. V: ROZMAN, Črtomir (ur.), KAVČIČ, Stane (ur.). 5. konferenca DAES, Pivola, 18.-19. marec 2010. *Sodobni izzivi menedžmenta v agroživilstvu*. 1. izd. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES, 2010, str. [187]-196, ilustr. [COBISS.SI-ID [6254457](#)]

20. PODGORŠEK, Jože, UDOVČ, Andrej, VADNAL, Katja. Model organiziranja pridelovalcev sveže zelenjave = A model of organizing the producers of fresh vegetables. V: ROZMAN, Črtomir (ur.), KAVČIČ, Stane (ur.). 5. konferenca DAES, Pivola, 18.-19. marec 2010. *Sodobni izzivi menedžmenta v agroživilstvu*. 1. izd. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES, 2010, str. [245]-256, ilustr. [COBISS.SI-ID [6255993](#)]

1.09 Objavljeni strokovni prispevek na konferenci

21. UDOVČ, Andrej. Zadruga kot uspešen model podjetniškega organiziranja. V: JAKUŠ, Anita (ur.), JERINA, Bojana (ur.). *Zadružništvo kot model uspešnega poslovnega organiziranja v Sloveniji : zbornik gradiv, Ljubljana, [24.] november 2009*. Ljubljana: Zadružna zveza Slovenije, 2009, str. 3-7. [COBISS.SI-ID [6177657](#)]

1.12 Objavljeni povzetek znanstvenega prispevka na konferenci

22. UDOVČ, Andrej. Analysis of institutions to support sustainability in agriculture of selected CEE countries. V: 7th International conference of the European Society for Ecological Economists. *ESEE 2007 : Integrating natural and social science for sustainability : Leipzig, 5-8th June 2007*. Leipzig: Helmholtz Centre for Environmental Research - UFZ, 2007, str. 16. [COBISS.SI-ID [5107065](#)]

23. PERPAR, Anton, UDOVČ, Andrej, HUDOKLIN, Jelka, PINTAR, Marina. Agricultural professional base for spatial plan in the Municipality of Novo mesto. V: *Multifunctional land use in the rural-urban perspective : international conference, November 7-9, 2007 in Bled, Slovenia*. [S. l.: S. n., 2007], str. 26. [COBISS.SI-ID [5248121](#)]

24. UDOVČ, Andrej. Regional cooperation for valorisation of typical agricultural products in alpine areas. V: BIELIK, Peter (ur.). *The path of internationalization and integration in the Europe of regions : book of abstracts : international workshop, April, 25-28, 2007, Curtea de Arges, Arges County, Romania*. Nitra; Bucharest: Publishing House of the Slovak University of Agriculture, Faculty of Economics, 2007, str. 40. [COBISS.SI-ID [5094777](#)]

25. PERPAR, Anton, PRUS, Tomaž, UDOVČ, Andrej, ZUPAN, Marko, PINTAR, Marina. Land evaluation from the natural resources and cadastral classification viewpoint. V: BLUM, Winfried E. H. (ur.), GERZABEK, Martin H. (ur.), VODRAZKA, Manfred (ur.). *Eurosoil 2008 : University of Natural Resources and Applied Life Sciences (BOKU), Vienna, Austria, August 2008-08-04 : book of abstracts*. Vienna: University of Natural Resources and Applied Life Sciences, 2008, str. 317. [COBISS.SI-ID [5723769](#)]

26. RODELA, Romina, UDOVČ, Andrej. Participation in nature protection - does it benefit the local community? : A Triglav National Park case study. V: *Participating in nature : communities and protected areas in Central and Eastern Europe, 10-13 March 2008, Bistrita, Romania : Symposium programme and abstracts*. [S. l.: S. n., 2008], str. 4. [COBISS.SI-ID [6019705](#)]

27. UDOVČ, Andrej, MATIJAŠIČ, Dragan. Models for estimation of flat sum income from forestry on family farms in Slovenia. V: ZADNIK STIRN, Lidija (ur.). *Proceedings : (full papers (non-reviewed), abstracts, author index)*. Ljubljana: Biotechnical Faculty, Department of Forestry and Renewable Natural Resources, 2008, str. 220. [COBISS.SI-ID [5538937](#)]

28. UDOVČ, Andrej. The role of solidarity in building sustainable economics - the perspective of the Central and Eastern European and West Balkan Countries. V: PERPAR, Anton (ur.). *8th International conference of the European Society for Ecological Economics. ESEE 2009 : Transformation, innovation and adaptation for sustainability : 29th June - 2nd July, Ljubljana, Slovenia*. Ljubljana: University of Ljubljana Biotechnical Faculty, 2009, str. 17. [COBISS.SI-ID [6028921](#)]

1.13 Objavljeni povzetek strokovnega prispevka na konferenci

29. PODGORŠEK, Jože, UDOVČ, Andrej, VADNAL, Katja. Model organiziranja pridelovalcev sveže zelenjave v Sloveniji. V: Slovenski zelenjadarski kongres, 21. januar 2010, Portorož. *Konkurenčnost slovenskih pridelovalcev zelenjave posebne kakovosti na skupnem evropskem trgu*. Koper: Agraria Koper; Maribor: Slovensko združenje za ekološko in integrirano pridelavo zelenjave, 2010], str. 11. [COBISS.SI-ID [6230137](#)]

1.16 Samostojni znanstveni sestavek ali poglavje v monografski publikaciji

30. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, GLAVAN, Matjaž, POTOČNIK SLAVIČ, Irma. Goriška Brda (Slovenia) - sustainable natural resource management for the prosperity of a rural areas. V: WIGGERING, Hubert (ur.), ENDE, Hans Peter (ur.), KNIERIM, Andrea (ur.), PINTAR, Marina (ur.). *Innovations in European rural landscapes*. Berlin; Heidelberg: Springer, 2010, str. [37]-52. [COBISS.SI-ID [6242681](#)]

31. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ZUPAN, Marko, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, PERPAR, Anton. Projekt Plurel - strategije, povezane z rabo zemljišč v periurbanem prostoru, in orodja za oceno trajnostne naravnanoosti povezave mesta in podeželja = The Plurel project - strategies related to land use in peri - urban areas and sustainability assessment tools for urban - rural linkages. V: ZAVODNIK LAMOVŠEK, Alma (ur.), FIKFAK, Alenka (ur.), BARBIČ, Ana (ur.). *Podeželje na preizkušnji : jubilejna monografija ob upokojitvi izr. prof. dr. Antona Prosenca*. Ljubljana: Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: Geodetski inštitut Slovenije, 2010, str. 52-61, ilustr. [COBISS.SI-ID [5031009](#)]

32. PERPAR, Anton, UDOVČ, Andrej. Dejavniki razvojne (ne) uspešnosti podeželja = Determinants of the development performance of rural areas. V: ZAVODNIK LAMOVŠEK, Alma (ur.), FIKFAK, Alenka (ur.), BARBIČ, Ana (ur.). *Podeželje na preizkušnji : jubilejna monografija ob upokojitvi izr. prof. dr. Antona Prosenca*. Ljubljana: Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: Geodetski inštitut Slovenije, 2010, str. 73-79, ilustr. [COBISS.SI-ID [5032289](#)]

33. UDOVČ, Andrej, ZURC, Jana, GOLJA, Aleš, RODELA, Romina. Zavarovana območja kot dejavnik razvoja podeželja = Protected areas as factor in rural development. V: ZAVODNIK LAMOVŠEK, Alma (ur.), FIKFAK, Alenka (ur.), BARBIČ, Ana (ur.). *Podeželje na preizkušnji : jubilejna monografija ob upokojitvi izr. prof. dr. Antona Prosenca*. Ljubljana: Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: Geodetski inštitut Slovenije, 2010, str. 80-87, ilustr. [COBISS.SI-ID [5032545](#)]

1.17 Samostojni strokovni sestavek ali poglavje v monografski publikaciji

34. UDOVČ, Andrej. Kmetijske politike in upravljanje z vodami = Agricultural policies and water management. V: GLOBEVNIK, Lidija (ur.), GLOBEVNIK, Lidija, KOREN, Stanka, STEINMAN, Franci, PLESTENJAK, Igor, VESELIČ, Miran, BIZJAK, Aleš, TOMAN, Mihael Jožef, SOVINČ, Andrej, BRICELJ, Mitja, LUKŠIČ, Andrej, BAHOR, Maja, URŠIČ, Marko, KOS, Drago, UDOVČ, Andrej, VAHTAR, Marta, BABNIK, Alenka. *Stanje in perspektive ravnanja z vodo v Sloveniji : [zbornik prispevkov]*. Celje: Društvo vodarjev Slovenije, 2008, str. 72-79, ilustr. [COBISS.SI-ID [5883001](#)]

1.22 Intervju

35. UDOVČ, Andrej. Neznanka ostajajo stroški prehoda : kako se kmetje odločajo za ekološko kmetovanje. *Kmeč. glas*, 23. jan. 2008, letn. 65, št. 4, str. 5. [COBISS.SI-ID [5369209](#)]

MONOGRAFIJE IN DRUGA ZAKLJUČENA DELA

2.12 Končno poročilo o rezultatih raziskav

36. BARTLEY, Justin, UDOVČ, Andrej. *Evaluation of the application of cross compliance as foreseen under regulation 1782/2003. Part I, Descriptive report final*. [S. l.: S. n.], 26. jul. 2007. XVII, 181 str., Tabele. http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/cross_compliance/part1.pdf. [COBISS.SI-ID [5256057](#)]

37. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, MILIČIČ, Vesna, LIPUŠČEK, Nina. *Strategija prostorskega razvoja in prostorskega reda občine Brežice, vključno s strokovnimi podlagami : končno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2007. 35 str., [8] f. pril., preglednice, zvd. [COBISS.SI-ID [6216057](#)]

38. KOVAČIČ, Matija, UDOVČ, Andrej, FILIPIČ, Majda, BUTKOVIČ, Jožica, UDOVČ, Maša Patricija. *Koncept programa dopolnilnega poklicnega usposabljanja v kmetijstvu in gozdarstvu*. Rakitna: CERPOK - Center za razvoj podeželja in kmetijstva, 2008. 72 f., Tabele. [COBISS.SI-ID [5736313](#)]

39. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, KNEŽEVIČ HOČEVAR, Duška, ŠPRAH, Lilijana, CUKUT, Sanja, UDOVČ, Andrej. *Odnosi med generacijami in spoloma na kmetijah v Sloveniji : zaključno poročilo o rezultatih opravljenega raziskovalnega dela na projektu v okviru CRP "Konkurenčnost Slovenije 2006 - 2013"*. Ljubljana: Družbenomedicinski inštitut ZRC SAZU, 2008. 63 f., pril. [COBISS.SI-ID [28763437](#)]

40. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, MILIČIČ, Vesna, MAVSAR, Martina, JUREČIČ, Andreja, ŠIRCA, Andrej. *Posledice izgradnje HE Brežice na ekonomičnost kmetijske proizvodnje ter preučitev možnosti za ohranitev kmetijskih proizvodnih kapacitet : končno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2008. 27 str., [8] f. pril., preglednice, zvd. [COBISS.SI-ID [6213497](#)]

41. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, MILIČIČ, Vesna, ŠIRCA, Andrej. *Posledice izgradnje HE Mokrice na ekonomičnost kmetijske proizvodnje ter preučitev možnosti za ohranitev kmetijskih proizvodnih kapacitet : končno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2008. 32 str., preglednice. [COBISS.SI-ID [6213753](#)]

42. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, CVEJIČ, Rozalija. *Analize s področja kmetijstva za potrebe državnega prostorskega načrta za zagotavljanje poplavne varnosti JZ dela Ljubljane : končno poročilo. Faza 2*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 24 str., [11] f. pril., preglednice, zvd. [COBISS.SI-ID [6215289](#)]

43. UDOVČ, Andrej, PINTAR, Marina, CVEJIČ, Rozalija, ZUPANC, Vesna. *Posledice izgradnje odlagališča NSRAO Vrblina na ekonomičnost kmetijske proizvodnje : končno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 76 str., ilustr., zvd. [COBISS.SI-ID [6219641](#)]

44. NOWICKI, Peter, UDOVČ, Andrej. *Study on the economic, social and environmental impact of the modulation provided for in Article 10 of Council Regulation (EC) No 1782/2003 : Contract No. 30-CE-0162480/00-47*. Wageningen; London: Directorate General for Agriculture and Rural Development: LEI (Agricultural Economics Research Institute): IEEP (Institute

for European Environmental Policy), June 2009. XXVIII, 178 str., ilustr.
http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/external/modulation/fullreport_en.pdf. [COBISS.SI-ID [6201977](#)]

2.13 Elaborat, predštudija, študija

45. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, CVEJIČ, Rozalija, BREZIGAR, Bogoslav, PLOHL, Boris. *Ekonomičnost uvedbe velikega namakalnega sistema v občini Brežice : idejna zasnova*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2008. 27 f., preglednice, zvd. [COBISS.SI-ID [6214009](#)]

46. SIMONETI, Maja, ŠORN, Maja, JAVORNIK, Luka, DEGAN, Roberto, VODLAN, Maja, BABIČ, Barbara, UDOVČ, Andrej, GLOBEVNIK, Lidija, DREVENŠEK, Mojca. *Oblikovanje izhodišč za pripravo uredbe o krajinskem parku Ljubljansko barje*. Ljubljana: Ljubljanski urbanistični zavod d.d., 2008. 78 str., ilustr. [COBISS.SI-ID [515443993](#)]

47. VIDRIH, Matej, ČOP, Jure, ELER, Klemen, UDOVČ, Andrej. *Značilnosti pašnikov Primorskega krasa in njihova raba : strokovne podlage za opredelitev novega ukrepa namenjenega ohranjanju slovenskih kraških območij*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2008. 29 f., tabele. [COBISS.SI-ID [5674617](#)]

48. UDOVČ, Andrej, PINTAR, Marina. *Mnenje o sprejemljivosti načrtovanih sprememb namembnosti kmetijskih zemljišč v stavbna v okviru izdelave OPN Novo mesto, končno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 15 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [5993593](#)]

49. UDOVČ, Andrej. *Posledice izgradnje HE Suhadol, HE Trbovlje, ČHE Požarje in HE Renke na ekonomičnost kmetijske proizvodnje ter proučitev možnosti ohranitve kmetijskih proizvodnih kapacitet : drugo fazno poročilo : Socio-ekonomska analiza kmetij na obravnavanem območju*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Katedra za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora, ekonomiko in razvoj podeželja, 2010. 17 f., Tabele. [COBISS.SI-ID [6277497](#)]

2.14 Projektna dokumentacija (idejni projekt, izvedbeni projekt)

50. UDOVČ, Andrej, RODELA, Romina, KRAMARIČ, Franci, PERPAR, Anton, MILIČIČ, Vesna. *Ocena dohodkovnega položaja in gospodarske moči družinskih kmetij v Sloveniji*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Katedra za agrarno ekonomiko, ruralno sociologijo in razvoj podeželja, jul. 2008. [5], 35 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [5642873](#)]

51. UDOVČ, Andrej, MILIČIČ, Vesna. *Posledice izgradnje golf igrišča v Sečovljah na ekonomičnost kmetijske proizvodnje*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Katedra za agrarno ekonomiko, ruralno sociologijo in razvoj podeželja, okt. 2008. [8] f., 7 f. pril., ilustr. [COBISS.SI-ID [5713273](#)]

52. UDOVČ, Andrej, ALIČ, Vesna, UDOVČ, Patricija, UDOVČ, Gašper. *Izdelava ocen vpliva na kmetijsko proizvodnjo in izdelava preusmeritvenih načrtov za izbrane kmetije na območju HE Brežice : projekt : poročilo o opravljenem delu*. Ljubljana: CERPOK, 2009. 1 zv. [COBISS.SI-ID [6201721](#)]

2.15 Izvedensko mnenje, arbitražna odločba

53. BATIČ, Franc, UDOVČ, Andrej, TURK, Boris, SIMONČIČ, Primož. *Dopolnitev izvedeniškega mnenja v pravdni zadevi Opr. št. P483/95-III*. Ljubljana: Okrožno sodišče, 2007. [38] str. [COBISS.SI-ID [5007737](#)]

IZVEDENA DELA (DOGODKI)

3.11 Radijski ali TV dogodek

54. UDOVČ, Andrej, BRILLY, Mitja, GREGORČIČ, Branko. *Vzroki in posledice obsežnih naravnih katastrof : oddaja Intelekt*. Ljubljana: Radio Slovenija A1, 13. maj 2008. [COBISS.SI-ID [5538425](#)]

55. UDOVČ, Andrej, RAVNIK, Branko, KRAINER, Aleš, ŽGAVC, Iztok. *Zavarovanje pred vremenskimi ujmami : studio ob 17h*. Ljubljana: Radio Slovenija, prvi program A1, 16. jul. 2008. [COBISS.SI-ID [5639801](#)]

56. ŽVEGLIČ, Roman, RAVNIK, Branko, KAVČIČ, Stane, UDOVČ, Andrej. *Socioekonomski položaj slovenskih kmetij : studio ob 17h*. Ljubljana: Radio Slovenija, prvi program A1, 29. jul. 2009. [COBISS.SI-ID [6045049](#)]

3.15 Prispevek na konferenci brez natisa

57. RODELA, Romina, UDOVČ, Andrej. *Participation in nature protection - Does it benefit the local community? : a Triglav National Park case study*. Bistrita: Participating in Nature: Communities and protected areas in central and eastern Europe, 10-13 March 2008. [COBISS.SI-ID [881915](#)]

58. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, GLAVAN, Matjaž, POTOČNIK SLAVIČ, Irma. *Rural areas between prosperity and abandonment - case of Goriška Brda, Slovenia : InnoLand Workshop in Krakow, 8 oct. 2008*. 2008. [COBISS.SI-ID [5724793](#)]

3.16 Vabljen predavatelj na konferenci brez natisa

59. UDOVČ, Andrej. *Protected areas and rural development : 7. Summer Academy: Sustainable 2020 for rural environment in Europe, Želimlje, August 16-23, 2008*. 2008. [COBISS.SI-ID [5635705](#)]

SEKUNDARNO AVTORSTVO

Urednik

60. *Pravila za atletska tekmovanja 2008*. Ljubljana: Atletska zveza Slovenije, Združenje atletskih sodnikov Slovenije, 2007. ISBN 978-961-90519-3-1. http://www.atletska-zveza.si/publikacije/pravila_tekmovanj/default.html. [COBISS.SI-ID [236905984](#)]

61. UDOVČ, Andrej (ur.), MALOVRH, Tadej (ur.). *Pravila za atletska tekmovanja : veljajo od 1. novembra 2009*. Ljubljana: Atletska zveza Slovenije, Združenje atletskih sodnikov Slovenije, 2010. 301 str., ilustr. ISBN 978-961-90519-5-5. [COBISS.SI-ID [250115072](#)]

Mentor pri doktorskih disertacijah

62. PODGORŠEK, Jože. *Model organiziranja tržnih pridelovalcev sveže zelenjave v Sloveniji : doktorska disertacija = A model of organizing the market producers of fresh vegetables in Slovenia : doctoral dissertation*. Ljubljana: [J. Podgoršek], 2009. XVIII, 147 f., [19] f. pril., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID [5881721](#)]

63. ZURC, Jana. *Povezave med zavarovanimi območji, turizmom in razvojem podeželja : doktorska disertacija = Connections between protected areas, tourism and development of the countryside : doctoral dissertation*. Ljubljana: [J. Zorc], 2009. XVI, 191 f., [10] f. pril., preglednice, ilustr. [COBISS.SI-ID [6173049](#)]

Mentor pri magistrskih delih

64. PUST, Marjana. *Značilnosti kmetijskih gospodarstev, vključenih v Slovenski kmetijsko okoljski program in stališča kmetov ter kmetijskih svetovalcev do tega programa : magistrsko delo = Characteristics of agricultural holdings participating in the Slovenian agri-environmental programme, and farmers and agricultural advisors' view on the programme : M. Sc. thesis*. Ljubljana: [M. Pust], 2008. XII, 138 f., [4] f. pril., ilustr., grafični prikazi, tabele. [COBISS.SI-ID [5438585](#)]

65. ŠEGULA, Sabina. *Analiza dohodkovnega položaja slovenskih vrtnarjev z okrasnimi rastlinami : magistrsko delo = Analysis of income situation of Slovene market gardens : M. Sc. thesis*. Ljubljana: [S. Šegula], 2009. XIII f., f. 14-130, [15] f. pril., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID [6033273](#)]

Mentor pri diplomskih delih

66. FRIC, Milena. *Odnos kmetov do konvencionalnega oziroma ekološkega kmetijstva v štajerski regiji : diplomsko delo = Farmers' attitude towards conventional or ecological agriculture in the Štajerska region : Graduation thesis*. Ljubljana: [M. Fric], 2007. XI, 38 f., [19] f. pril., tabele, graf. prikazi, zvd. [COBISS.SI-ID [5165945](#)]
67. ZUPANČIČ, Anton. *Pomen neposrednih plačil na izbranih kmetijah z območja Trebnjega : diplomsko delo = Significance of direct payments on selected farms in Trebnje region : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Visokošolski strokovni študij, 355). Ljubljana: [A. Zupančič], 2007. VIII, 38 f., graf. prikazi, preglednice. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/vs_zupancic_anton.pdf. [COBISS.SI-ID [5389945](#)]
68. GRAHEK, Tatjana. *Stanje kmetijstva ob reki Kolpi v občini Črnomelj : diplomsko delo = State of agriculture at the river Kolpa in the Črnomelj municipality : Graduation thesis*. Ljubljana: [samozal.], 2007. XI, 41, f., [10] f. pril., tabele, graf. prikazi, zvd. [COBISS.SI-ID [5019001](#)]
69. SELAN, Veronika. *Analiza stanja ter možnosti za razvoj turističnih kmetij na območju regije Zasavje : diplomsko delo = Analysis of the situation and prospects for development of tourist farms in Zasavje region : graduation thesis*. Ljubljana: [V. Selan], 2008. X, 37 f., [13] f. pril., graf. prikazi, preglednice. [COBISS.SI-ID [5414777](#)]
70. KAMBIČ ŠTUKELJ, Mira. *Analiza zaraščanja kmetijskih zemljišč na območju poselitve kočevskih Nemcev na primeru vasi Gaber : diplomsko delo = Analyses of the agricultural [i.e. agricultural] land overgrowth on the area settled by the Kočevar old settlers in the case of the village Gaber : graduation thesis*. Ljubljana: [M. Kambič Štukelj], 2008. IX, 42 f., fotogr., preglednice, ilustr. [COBISS.SI-ID [5414009](#)]
71. LOVRENČIČ, Sabina. *Analiza zaščitenih kmetij po podatkih zemljiške knjige : diplomsko delo = Analysis of protected farms from land register data : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Visokošolski strokovni študij, 382). Ljubljana: [S. Lovrenčič], 2008. IX, 32 f., graf. prikazi, preglednice. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/vs_lovrencic_sabina.pdf. [COBISS.SI-ID [5604729](#)]
72. NAPAST, Andrej. *Ocena vlog za sofinanciranje iz strukturnih skladov Evropske unije : diplomsko delo = Assessment of submissions for co-financing from structural funds of the European Union : graduation thesis*. Ljubljana: [A. Napast], 2008. VIII, 37 f., [6] f. pril., graf. prikazi, preglednice. [COBISS.SI-ID [5807225](#)]
73. BOC, Klemen. *Analiza uspešnosti poslovanja izbrane izletniško turistične kmetije : diplomsko delo = Analysis of the effectiveness on the example of an agrotourism farm : graduation thesis*. Ljubljana: [K. Boc], 2009. XI, 38 f., [3] f. pril., graf. prikazi, preglednice. [COBISS.SI-ID [5922169](#)]
74. LEMUT, Robert. *Kraški pašnik kot osnova za razvoj eko-turizma : diplomsko delo = Karst pasture as basis for development of eco-tourism : graduation thesis*. Ljubljana: [R. Lemut], 2009. IX, 41 f., [7] f. pril., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID [6038393](#)]
75. MAHNE, Žiga. *Lastnosti majhnih kmetij Slovenske Istre in njihov odziv na ukrepe SKOP : diplomsko delo = Features of smaller farms of Slovenian Istra and their response on measures of SKOP programme : graduation thesis*. Ljubljana: [Ž. Mahne], 2009. IX, 36 f., [10] f. pril., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID [6183801](#)]
76. JELOVČAN, Neža. *Primerjava višine prejetih neposrednih plačil po shemi proizvodno vezanih plačil in po shemi regionalnih plačil z zgodovinskimi dodatki : diplomsko delo = Comparison of farm receipts from production-coupled cap direct payments with payments based on historical rights : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Visokošolski strokovni študij, 446). Ljubljana: [N. Jelovčan], 2009. VIII, 33 f., [3] f. pril., graf. prikazi, preglednice. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/vs_jelovcan_neza.pdf. [COBISS.SI-ID [6011001](#)]
- Prevajalec**
77. *Pravila za atletska tekmovanja 2008*. Ljubljana: Atletska zveza Slovenije, Združenje atletskih sodnikov Slovenije, 2007. ISBN 978-961-90519-3-1. http://www.atletska-zveza.si/publikacije/pravila_tekmovanj/default.html. [COBISS.SI-ID [236905984](#)]
78. UDOVČ, Andrej (ur.), MALOVRH, Tadej (ur.). *Pravila za atletska tekmovanja : veljajo od 1. novembra 2009*. Ljubljana: Atletska zveza Slovenije, Združenje atletskih sodnikov Slovenije, 2010. 301 str., ilustr. ISBN 978-961-90519-5-5. [COBISS.SI-ID [250115072](#)]

Avtor dodatnega besedila

79. 8th International conference of the European Society for Ecological Economics, PERPAR, Anton (ur.). *ESEE 2009 : Transformation, innovation and adaptation for sustainability : 29th June - 2nd July, Ljubljana, Slovenia*. Ljubljana: University of Ljubljana Biotechnical Faculty, 2009. 78 str., ilustr. [COBISS.SI-ID [6028153](#)]

Komentor pri doktorskih disertacijah

80. POTOČNIK SLAVIČ, Irma. *Endogeni razvojni potenciali podeželja : doktorska disertacija*. Ljubljana: [I. Potočnik Slavič], 2008. 361 f., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID [243060480](#)]

Komentor pri diplomskih delih

81. BRŽAN, Bojan. *Stanje socialnega podjetništva v Sloveniji : diplomsko delo = Situation of a social enterprenuership [i.e. entrepreneurship] in Slovenia : graduation thesis*. Ljubljana: [B. Bržan], 2009. VIII, 33 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [6013561](#)]

MAJDA ČERNIČ ISTENIČ [05735]

Osebna bibliografija za obdobje 2007-2010

ČLANKI IN DRUGI SESTAVNI DELI

1.01 Izvirni znanstveni članek

1. ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Understandings of responsible parenthood among university educated: 'listening our conscience is a very demanding vocation'. *Anthropol. noteb.*, 2007, year 13, no. 2, str. 127-144. [COBISS.SI-ID [27609389](#)]
2. ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Attitudes towards gender roles and gender role behaviour among urban, rural, and farm populations in Slovenia. *J. comp. fam. stud.*, 2007, vol. 37, no. 3, str. [477]-496. [COBISS.SI-ID [5204345](#)]
3. KNEŽEVIČ HOČEVAR, Duška, ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Medgeneracijski odnosi na kmetijah v Sloveniji. *Glas. Slov. etnol. druš.*, 2008, 48, št. 3/4, str. 63-70, graf. prikazi. [COBISS.SI-ID [29006893](#)]
4. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, KVEDER, Andrej. Urban-rural life setting as the explanatory factor of differences in fertility behaviour in Slovenia. *Informatica (Ljublj.)*, jun. 2008, vol. 32, no. 2, str. 111-122. [COBISS.SI-ID [28404013](#)]
5. KNEŽEVIČ HOČEVAR, Duška, CUKUT, Sanja, ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Intercultural dialogue between lip service and practice. *Dve domov..* [Tiskana izd.], 2009, št. 30, str. 29-49, ilustr. [COBISS.SI-ID [30870573](#)]
6. ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Differences in fertility behaviour among farm, rural and urban population in Slovenia. *East. Eur. Countrys.*, 2009, no. 15, str. 61-74. [COBISS.SI-ID [30337325](#)]

1.06 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci (vabljeno predavanje)

7. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, KNEŽEVIČ HOČEVAR, Duška. Intergenerational relationships on farms. V: *Neue Impulse in der Agrar- und Ernährungswirtschaft?!*. Wien: ÖGA, Österreichischen Gesellschaft für Agrarökonomie, 2008, str. 119-120. [COBISS.SI-ID [28813869](#)]
8. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, KNEŽEVIČ HOČEVAR, Duška. Perception of intergenerational relationships on farms in Slovenia through the gender lens = Generationen-Beziehungen in Bauernfamilien in Slowenien aus Genderperspektive. V: OEDL-WIESER, Theresia (ur.), DARNHOFER, Ika (ur.). *Gender issues*, (Jahrbuch, Bd. 18, H. 2). [Wien]: Facultas, cop. 2009, str. 93-104, graf. prikazi. [COBISS.SI-ID [29695533](#)]

1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci

9. ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Ageing and loneliness of urban-rural farm populations in Slovenia. V: MALAČIČ, Janez (ur.), GAMS, Matjaž (ur.). *Soočanje z demografskimi izzivi v Evropi : zbornik 12. mednarodne multikonference Informacijska družba - IS 2009, 12.-13. oktober 2009 : zvezek B : proceedings of The 12th International Multiconference Information Society - IS 2009, October 12th-13th, 2009, Ljubljana, Slovenia : volume B*, (Informacijska družba). Ljubljana: Institut Jožef Stefan, 2009, str. 5-10, tabeli, graf. prikaz. [COBISS.SI-ID [30646573](#)]
10. FIŠER, Stanislava, MILEVOJ, Lea, ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Uporaba fitofarmaceutskih sredstev pri ljubiteljskem pridelovanju vrtnin = The use of plant protection products in the amateur gardening. V: MAČEK, Jože (ur.). *Zbornik predavanj in referatov 9. slovenskega posvetovanja o varstvu rastlin, Nova Gorica, 4.-5. marec 2009*. Ljubljana: Društvo za varstvo rastlin Slovenije, 2009, str. 17-24. [COBISS.SI-ID [6095481](#)]

1.09 Objavljeni strokovni prispevek na konferenci

11. ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Značilnosti rodnostnega vedenja prebivalcev Slovenije ob koncu prejšnjega tisočletja. V: MALAČIČ, Janez (ur.), GAMS, Matjaž (ur.). *Slovenija pred demografskimi izzivi 21. stoletja : zbornik 10. mednarodne*

multikonferenca Informacijska družba - IS 2007, 8. do 9. oktober 2007 : zvezek B : proceedings of The 10th International Multiconference Information Society - IS 2007, 8th-9th October 2007, Ljubljana, Slovenia : volume B, (Informacijska družba). Ljubljana: Institut Jožef Stefan, 2007, str. 9-12, graf. prikazi. [COBISS.SI-ID [27671085](#)]

1.12 Objavljeni povzetek znanstvenega prispevka na konferenci

12. ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Women abuse in rural and farm communities in Slovenia. V: BOCK, Bettina Barbara (ur.). XXII ESRS Congress, 20-24 August 2007, Wageningen, The Netherlands. *Mobilities, vulnerabilities and sustainabilities : new questions and challenges for rural Europe : book of abstracts & programme*. [Wageningen: Wageningen University, cop. 2007], str. 153. [COBISS.SI-ID [5244281](#)]

13. ZUPANC, Vesna, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, BARANJA, Sebastjan, PINTAR, Marina. Role of agriculture for cultural landscape maintenance, perspective of the Port Koper employees. V: *Multifunctional land use in the rural-urban perspective : international conference, November 7-9, 2007 in Bled, Slovenia*. [S. l.: S. n., 2007], str. 38. [COBISS.SI-ID [5248633](#)]

14. ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Differences in fertility behaviour among farm, rural and urban population in Slovenia. V: *Envisioning a prosperous rural future in a globalizing world : abstracts*. [S. l.: s. n., 2008], str. 96. [COBISS.SI-ID [5668729](#)]

15. PINTAR, Marina, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, LOBNIK, Franc. Factors influencing land use and public perception of land use changes in Slovenia. V: BLUM, Winfried E. H. (ur.), GERZABEK, Martin H. (ur.), VODRAZKA, Manfred (ur.). *Eurosoil 2008 : University of Natural Resources and Applied Life Sciences (BOKU), Vienna, Austria, August 2008-08-04 : book of abstracts*. Vienna: University of Natural Resources and Applied Life Sciences, 2008, str. 105. [COBISS.SI-ID [5723513](#)]

16. FIŠER, Stanislava, MILEVOJ, Lea, ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Uporaba fitofarmacevtskih sredstev pri ljubiteljskem pridelovanju vrtnin = The use of plant protection products in the amateur gardening. V: MAČEK, Jože (ur.). 9. slovensko posvetovanje o varstvu rastlin z mednarodno udeležbo = 9th Slovenian Conference on Plant Protection with International Participation, 4.-5. marec 2009, Nova Gorica, Slovenija. *Izveščki referatov*. Ljubljana: Društvo za varstvo rastlin Slovenije = Plant Protection Society of Slovenia, 2009, str. 14-15. [COBISS.SI-ID [5858681](#)]

17. ČERNIČ ISTENIČ, Majda. Ageing and intergenerational relations in rural Slovenia. V: GRAHN, Erica (ur.), HELKKULA, Mona (ur.). *Re-inventing the rural : between the social and the natural : book of abstracts*. [Vaasa]: University: European Society for Rural Sociology: Åbo Akademi University, [2009], str. 268. [COBISS.SI-ID [30345517](#)]

1.16 Samostojni znanstveni sestavek ali poglavje v monografski publikaciji

18. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, KNEŽEVIČ HOČEVAR, Duška. Viewpoints on migration, gender relations and family. V: AVRAMOV, Dragana (ur.). *Acceptance of immigrants in Europe? : viewpoints about immigration and expectations towards foreigners in the Czech Republic, Germany, Estonia, Hungary, Austria, Poland, Slovenia and Finland*. 1. Aufl. Berlin: Pro BUSINESS, 2008, str. 189-208, tabele, graf. prikazi. [COBISS.SI-ID [29007661](#)]

19. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, KVEDER, Andrej. Preferences regarding reconciliation family and professional life versus reality. V: HÖHN, Charlotte (ur.), AVRAMOV, Dragana (ur.), KOTOWSKA, Irena E. (ur.). *People, population change and policies : lessons from the population policy acceptance study*, (European studies of population, vol. 16). Berlin: Springer, 2008, 2008, zv. 1: Family change, str. 279-297, graf. prikazi, tabele. [COBISS.SI-ID [28019245](#)]

20. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, GLAVAN, Matjaž, POTOČNIK SLAVIČ, Irma. Goriška Brda (Slovenia) - sustainable natural resource management for the prosperity of a rural areas. V: WIGGERING, Hubert (ur.), ENDE, Hans Peter (ur.), KNIERIM, Andrea (ur.), PINTAR, Marina (ur.). *Innovations in European rural landscapes*. Berlin; Heidelberg: Springer, 2010, str. [37]-52. [COBISS.SI-ID [6242681](#)]

21. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ZUPAN, Marko, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, PERPAR, Anton. Projekt Plurel - strategije, povezane z rabo zemljišč v periurbanem prostoru, in orodja za oceno trajnostne naravnanoosti povezave mesta in podeželja = The Plurel project - strategies related to land use in peri - urban areas and sustainability assessment tools for urban - rural linkages. V: ZAVODNIK LAMOVŠEK, Alma (ur.), FIKFAK, Alenka (ur.), BARBIČ, Ana (ur.). *Podeželje na preizkušnji : jubilejna monografija ob upokojitvi izr. prof. dr. Antona Prosenca*. Ljubljana: Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: Geodetski inštitut Slovenije, 2010, str. 52-61, ilustr. [COBISS.SI-ID [5031009](#)]

22. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, MAVRI, Renata. Prispevek socialnega kapitala k razvoju podeželskega turizma v Sloveniji (primer izbranih vasi v občini Cerkno) = The contribution of social capital to the development of rural tourism in Slovenia (a case of selected villages in the Cerkno municipality). V: ZAVODNIK LAMOVŠEK, Alma (ur.), FIKFAK, Alenka (ur.), BARBIČ, Ana (ur.). *Podeželje na preizkušnji : jubilejna monografija ob upokojitvi izr. prof. dr. Antona Prosenca*. Ljubljana: Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: Geodetski inštitut Slovenije, 2010, str. 88-94, tabele. [COBISS.SI-ID [5033057](#)]

MONOGRAFIJE IN DRUGA ZAKLJUČENA DELA

2.04 Srednješolski, osnovnošolski ali drugi učbenik z recenzijo

23. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, ZUPANČIČ, Maja, JUSTIN, Janez, HRIBAR, Spomenka, ŠTRAJN, Darko, CERKOVNIK, Borut (ur.). *Državljska vzgoja in etika, Učbenik za 7. razred*, (Zbirka Učbeniška gradiva). 2. izd. Ljubljana: i2, 2007. 69 str., ilustr. ISBN 978-961-6348-39-3. [COBISS.SI-ID [232818688](#)]

24. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, ZUPANČIČ, Maja, JUSTIN, Janez, HRIBAR, Spomenka, ŠTRAJN, Darko, CERKOVNIK, Borut (ur.). *Državljska vzgoja in etika, Učbenik za 7. razred*, (Zbirka Učbeniška gradiva). 2. izd. Ljubljana: i2, 2009. 69 str., ilustr. ISBN 978-961-6348-39-3. [COBISS.SI-ID [244560384](#)]

2.05 Drugo učno gradivo

25. ČERNIČ ISTENIČ, Majda. *Predmet: Ruralna sociologija*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, 2008. [131] f., graf. prikazi. [COBISS.SI-ID [5684857](#)]

2.12 Končno poročilo o rezultatih raziskav

26. AVRAMOV, Dragana, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, KNEŽEVIČ HOČEVAR, Duška, CUKUT, Sanja. *Needs for female immigrants and their integration in ageing societies, Analysis of viewpoints of nationals towards migrants and migration (MIG) : WP3, deliverable No. 7*. [Wiesbaden: Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung: = Federal Institute for Population Research: = Institut fédéral de recherches démographiques, 2007]. 237 f. [COBISS.SI-ID [26892077](#)]

27. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, KNEŽEVIČ HOČEVAR, Duška, CUKUT, Sanja. *Needs for female immigrants and their integration in ageing societies, Work package 4: focus groups with stakeholders - national report Slovenia*. [Wiesbaden: Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung: = Federal Institute for Population Research: = Institut fédéral de recherches démographiques, 2007]. 48 f. [COBISS.SI-ID [26891309](#)]

28. CUKUT, Sanja, ČERNIČ ISTENIČ, Majda. *Needs for female immigrants and their integration in ageing societies, WP2: interviews with female migrants - national report Slovenia*. [Wiesbaden: Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung: = Federal Institute for Population Research: = Institut fédéral de recherches démographiques, 2007]. 100 f. [COBISS.SI-ID [26891565](#)]

29. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, KNEŽEVIČ HOČEVAR, Duška, ŠPRAH, Lilijana, CUKUT, Sanja, UDOVČ, Andrej. *Odnosi med generacijami in spoloma na kmetijah v Sloveniji : zaključno poročilo o rezultatih opravljenega raziskovalnega dela na projektu v okviru CRP "Konkurenčnost Slovenije 2006 - 2013"*. Ljubljana: Družbenomedicinski inštitut ZRC SAZU, 2008. 63 f., pril. [COBISS.SI-ID [28763437](#)]

IZVEDENA DELA (DOGODKI)

3.15 Prispevek na konferenci brez natisa

30. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, GLAVAN, Matjaž, POTOČNIK SLAVIČ, Irma. *Rural areas between prosperity and abandonment - case of Goriška Brda, Slovenia : InnoLand Workshop in Krakow, 8 oct. 2008*. 2008. [COBISS.SI-ID [5724793](#)]

31. ČERNIČ ISTENIČ, Majda. *Stališča prebivalcev Slovenije do tujcev : [predavanje na posvetu "Raziskovanje migracij" v okviru dveh mednarodnih projektov FEMAGE in FeMiPol in predstavitev dela na projektu "Enake možnosti v diplomaciji", Mala dvorana ZRC SAZU, 17.IX.2008]*. Ljubljana, 2008. [COBISS.SI-ID [28663085](#)]

32. PINTAR, Marina, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, LOBNIK, Franc. *Urbanisation pressure and land abandonment pocess in Slovenia evaluated from the view of historical data and recent people's perception : Landscape tomorrow network, Krakow, 9-10 October 2008.* 2008. [COBISS.SI-ID [5725049](#)]

3.16 Vabljeno predavanje na konferenci brez natisa

33. ČERNIČ ISTENIČ, Majda, KNEŽEVIĆ HOČEVAR, Duška. *Perception of intergenerational relationships on farms through the gender lens : [predavanje na 18. posvetovanju Österreichischen Gesellschaft für Agrarökonomie "Neue Impulse in der Agrar- und Ernährungswirtschaft?!", 18.-19.IX.2008].* Wien, 2008. [COBISS.SI-ID [28763693](#)]

34. ČERNIČ ISTENIČ, Majda. *Ruralno okolje; povečan dejavnik tveganja za ženske žrtve : predavanje na strokovnem posvetu; v okviru projekta "Raznolikost je bogastvo družbe", 11. jun. 2008, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.* Ljubljana, 2008. [COBISS.SI-ID [5667705](#)]

3.25 Druga izvedena dela

35. KNEŽEVIĆ HOČEVAR, Duška, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, CUKUT, Sanja, RAJGELJ, Urška. *GGP, Generations & Gender Programme : [soorganizacija 5. srečanja mednarodne delovne skupine pri mednarodni raziskavi "Odnosi med generacijami in spoloma", Ljubljana, 18.-20.I.2007].* Ljubljana, 2007. <http://www.unece.org/pau/ggp/iwg/2007Ljubljana.htm>. [COBISS.SI-ID [26892333](#)]

SEKUNDARNO AVTORSTVO

Mentor pri magistrskih delih

36. MAVRI, Renata. *Vloga socialnega kapitala v razvoju turizma v izbranih podeželskih skupnostih : magistrsko delo = The role of social capital in the development of tourism in selected rural communities : M. Sc. thesis.* Ljubljana: [R. Mavri], 2008. XVIII, 135 f., [11] f. pril., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID [5680761](#)]

Mentor pri diplomskih delih

37. KOŠIČ, Nataša. *Mnenje turistov o dejavnosti turističnih kmetij na širšem škofjeloškem območju : diplomsko delo = Tourists opinions on tourist farms activities in the Škofja Loka region : Graduation thesis, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Diplomski dela, 2135).* Ljubljana: [N. Košič], 2007. XII, 46 f., [10] f. pril., graf. prikazi. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_kosic_natasa.pdf. [COBISS.SI-ID [5200505](#)]

38. JEMEC, Katarina. *Razlogi (ne)povezovanja kmetov v zadrugo na območju občine Domžale : diplomsko delo : univerzitetni študij = Reasons for farmer's (non)cooperation in agricultural cooperative in Domžale community : graduation thesis : university studies.* Ljubljana: [K. Jemec], 2007. XI, 84 f. + priloge, ilustr. <http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/zootehnika.htm>. [COBISS.SI-ID [2160520](#)]

39. GABRENJA, Nada. *Možnosti in pripravljenost prilagajanja kmetij na območju občin Dobrova - Polhov Gradec in Horjul na nove izzive v kmetijstvu : diplomsko delo = Capacity and willngess [i.e. willingness] of the farms of the municipalities of Dobrova - Polhov Gradec and Horjul to adapt to the new challenges in agriculture : graduation thesis.* Ljubljana: [N. Gabrenja], 2008. IX, 40 f., [6] f. pril., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID [5781113](#)]

40. DIVJAK ZALOKAR, Luka. *Pomen gozdne pedagogike pri oblikovanju odnosa otrok do gozda : diplomsko delo - univerzitetni študij = The importance of forest pedagogy on formation of child-forest relationship : graduation thesis - university studies.* Ljubljana: [L. Divjak Zalokar], 2008. VIII, 67 str. + pril., ilustr. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_divjak_zaloka_luka.pdf. [COBISS.SI-ID [2220454](#)]

41. COTIČ, Nastja. *Odnos strokovnjakov, pridelovalcev in porabnikov hrane do gensko spremenjene hrane : diplomsko delo : univerzitetni študij = Attitudes of experts, producers and consumers towards genetically modified food : graduation thesis : university studies.* Ljubljana: [N. Cotič], 2009. VIII, 50 f., [6] f. prilog, ilustr. <http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/zootehnika.htm>. [COBISS.SI-ID [2554248](#)]

42. ZALETELJ, Darja. *Usklajevanje delovnega in družinskega življenja na kmetijah v občini Trebnje : diplomsko delo = Reconciliation of work and family life on farms in the municipality of Trebnje : graduation thesis*. Ljubljana: [D. Zaletelj], 2009. X, 39 f., [19] f. pril., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID [6038905](#)]

43. PRIMOŽIČ, Mariana. *Vzorci obnavljanja kmečkega prebivalstva - dejavniki odločanja za kmečki poklic in kmečko družino na območju upravne enote Kranj : diplomsko delo = Farm population reproductive patterns - decision factors for choosing a farm family and farm profession as a way of life in the administrative unit Kranj : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Diplomsko dela). Ljubljana: [M. Primožič], 2010. IX, 37 f., [5] f. pril., preglednica. [COBISS.SI-ID [6327417](#)]

44. MAČEK, Anja. *Zaznavanje sprememb rabe prostora med prebivalci podeželskih, obmestnih in mestnih območij : diplomsko delo = Detection of land-use changes among residents of rural, peri-urban and urban areas : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Diplomsko dela). Ljubljana: [A. Maček], 2010. XI, 32 f., [2] f. pril., ilustr., preglednice. [COBISS.SI-ID [6324601](#)]

Komentor pri doktorskih disertacijah

45. CUKUT, Sanja. *Spol in migracija : izkušnje migrantk v Sloveniji : doktorska disertacija*. Ljubljana: [S. Cukut], 2008. 250 f. [COBISS.SI-ID [28484909](#)]

46. JUVAN, Jelena. *Vojaške družine : usklajevanje zahtev med družino in vojaško organizacijo : doktorska disertacija*. Ljubljana: [J. Juvan], 2008. 301 f., [50] f. pril., ilustr. [COBISS.SI-ID [237850112](#)]

Komentor pri diplomskih delih

47. BARANJA, Sebastjan. *Odnos zaposlenih v Luki Koper do rabe kmetijskih zemljišč : diplomsko delo = Attitude of Luka Koper's employees towards the usage of agricultural land : graduation thesis*. Ljubljana: [S. Baranja], 2008. IX, 31 f., [10] f. pril., graf. prikazi, preglednice. [COBISS.SI-ID [5582457](#)]

48. FIŠER, Stanislava. *Uporaba fitofarmaceutskih sredstev pri ljubiteljskem pridelovanju vrtnin : diplomsko delo = The use of plant protection products in the amateur gardening : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Visokošolski strokovni študij, 374). Ljubljana: [S. Fišer], 2008. X, 37 f., [9] f. pril., graf. prikazi, preglednice. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/vs_fiser_stanislava.pdf. [COBISS.SI-ID [5527417](#)]

49. CAFUTA, Katja. *Poznavanje predpisov s področja varstva okolja v Celjski regiji : diplomsko delo = [Knowledge of regulations concerning the protection of environment in Celje region] : graduation thesis*, (Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Visokošolski strokovni študij, 449). Ljubljana: [K. Cafuta], 2009. IX, 31 f., [7] f. pril., preglednice. http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/vs_cafuta_katja.pdf. [COBISS.SI-ID [6184057](#)]

Intervjuvanec

50. KOCIPER, Alenka. Gneča v slovenskih porodnišnicah. *Total tedna*, 23. nov. 2007, leto 1, št. 26, str. 5, fotogr. [COBISS.SI-ID [27672109](#)]

51. ZUPANIČ, Milena. Z odločitvijo za otroke še vedno preveč odlašajo : že četrto leto zapored višja rodnost v Sloveniji. *Delo (Ljubl.)*, 16. jan. 2008, leto 50, št. 12, str. 2, fotogr. [COBISS.SI-ID [27671597](#)]

52. KOCMUR, Helena. Razlogov za navdušenje (še) ni : rodnost v Sloveniji. *Nedelo (Ljubl.)*, 20. jan. 2008, leto 14, št. 3, str. 6, fotogr. [COBISS.SI-ID [27671853](#)]

NERAZPOREJENO

53. RADEJ, Bojan, GOLOBIČ, Mojca, ČERNIČ ISTENIČ, Majda. *Beyond new public management doctrine in policy impact evaluation*, (Working paper, 2010, no. 1). Ljubljana: Slovenian Evaluation Society, 2010. ISBN 978-961-92453-3-0. <http://www.sdeval.si/Publikacije-za-komisijo-za-vrednotenje/Beyond-New-Public-Management-doctrine-in-policy-impact-evaluation.html>. [COBISS.SI-ID [250449664](#)]

ČLANKI IN DRUGI SESTAVNI DELI

1.01 Izvirni znanstveni članek

1. UNTERBRUNNER, Reinhard, PUSCHENREITER, Markus, SOMMER, Peter, WIESHAMMER, Gerlinde, TLUSTOŠ, Pavel, ZUPAN, Marko, WENZEL, Walter W. Heavy metal accumulation in trees growing on contaminated sites in Central Europe. *Environ. pollut.* (1987). [Print ed.], 2007, vol. 148, no. 1, str. 107-114. [COBISS.SI-ID [5109625](#)]

1.04 Strokovni članek

2. ZUPAN, Marko, RUPREHT, Janez, TIČ, Irena, PERSOLJA, Jolanda, LOBNIK, Franc, LISEC, Anka. Pedološka karta. *Sodob. kmet.*, 2007, letn. 40, št. 2, str. 13-14, ilustr. [COBISS.SI-ID [5067897](#)]

1.06 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci (vabljeno predavanje)

3. URBANČIČ, Mihej, KOBAL, Milan, ZUPAN, Marko, ŠPORAR, Marjan, ELER, Klemen, SIMONČIČ, Primož. Organska snov v gozdnih tleh = Organic matter in forest soils. V: KNAPIČ, Matej (ur.). *Strategija varovanja tal v Sloveniji : zbornik referatov Konferenca ob svetovnem dnevu tal 5. decembra 2007*. Ljubljana: Pedološko društvo Slovenije, 2007, str. 217-230. [COBISS.SI-ID [5280889](#)]

4. KRSNIK, Petra, ZUPAN, Marko, SIMONČIČ, Primož, LOBNIK, Franc. Ugotavljanje onesnaženosti tal Slovenije = Soil pollution assessment in Slovenia. V: KNAPIČ, Matej (ur.). *Strategija varovanja tal v Sloveniji : zbornik referatov Konferenca ob svetovnem dnevu tal 5. decembra 2007*. Ljubljana: Pedološko društvo Slovenije, 2007, str. 321-334. [COBISS.SI-ID [2111142](#)]

1.08 Objavljeni znanstveni prispevek na konferenci

5. PERSOLJA, Jolanda, ZUPAN, Marko, LOBNIK, Franc. Soil vulnerability to pesticide leaching in Dravsko - Ptujsko polje (Slovenia) using PELMO and ArcGis. V: DEL RE, Attilio (ur.), CAPRI, Ettore (ur.). *Environmental fate and ecological effects of pesticides*. Pavia: La Goliardica Pavese: Syngenta, cop. 2007, str. 642-648. [COBISS.SI-ID [5191801](#)]

6. PRUS, Tomaž, ZUPAN, Marko, LOBNIK, Franc. Soils of Slovenia. V: ZDRULI, Pandi (ur.), TRISORIO LIUZZI, Giuliana (ur.). *Status of Mediterranean soil resources: actions needed to support their sustainable use, Tunis, Tunisia 26-31 May 2007 : Conference proceedings*, (Medcoastland publication, 6). Bari, Italy: IAM, 2007, str. 267-278, ilustr. [COBISS.SI-ID [5518713](#)]

7. PERSOLJA, Jolanda, ZUPAN, Marko, MIHELIČ, Rok, LOBNIK, Franc. Karte ranljivosti tal - prispevek k bolj varni rabi herbicidov in s tem varovanju tal in podzemne vode na Dravsko Ptujskem polju = Soil sensitivity maps-base for safe use of herbicides that could contribute to soil and groundwater protection on vulnerable area of Dravsko Ptujsko polje. V: KNAPIČ, Matej (ur.). *Strategija varovanja tal v Sloveniji : zbornik referatov Konferenca ob svetovnem dnevu tal 5. decembra 2007*. Ljubljana: Pedološko društvo Slovenije, 2007, str. 359-368. [COBISS.SI-ID [5287545](#)]

8. GRČMAN, Helena, ZUPAN, Marko, LOBNIK, Franc. Kakovost tal in mikve na otroških igriščih. V: KRULEC, Aleš (ur.). *Varnost v vrtcih : zbornik 2. mednarodnega strokovnega posveta organizatorjev prehrane in zdravstveno higienskega režima, 8.-9. november 2007, Bled*. Ljubljana: Inštitut za sanitarno inženirstvo, 2007, str. 13-20. [COBISS.SI-ID [5250681](#)]

9. KIBBLEWHITE, Mark, BARITZ, Rainer, ZUPAN, Marko, YLI HALLA, Markku. Identifying risk or priority areas for soil degradation by soil organic matter decline in Europe. V: [Internationalen Symposium "Europäischer Bodenschutz - Schlüsselfragen des nachhaltigen Bodenschutzes" vom 21. und 22. Januar 2008, Berlin]. *Europäischer Bodenschutz* :

Schlüsselfragen des nachhaltigen Bodenschutzes, (FAGUS-Schriften Band, 15). Berlin: Universitätsverlag der TU Berlin, 2008, str. 187-213, ilustr. [COBISS.SI-ID [5800313](#)]

10. PERSOLJA, Jolanda, ZUPAN, Marko, LOBNIK, Franc. Modeliranje izpiranja herbicidov v tleh na Dravskem in Ptujskem polju = Herbicide leaching modelling in the soils of Dravsko and Ptujsko polje. V: TAJNŠEK, Anton (ur.). *Novi izzivi v poljedelstvu 2008 : zbornik simpozija : proceedings of symposium, Rogaška Slatina, [4. in 5. december] 2008*. Ljubljana: Slovensko agronomsko društvo, 2008, str. 145-151. [COBISS.SI-ID [5788281](#)]

11. BARIČEVIČ, Dea, VREŠ, Branko, SELIŠKAR, Andrej, SELIŠKAR, Tomaž, ZUPAN, Marko, TURK, Boris, GOSAR, Borut. Zasnova sistema za identifikacijo okoljskih parametrov, pomembnih za pojavnost rastlinskih vrst v naravnih rastiščih in za ugotavljanje potencialnih lokacij za pridelovanje zdravilnih in aromatičnih rastlin = System design for identification of ecological factors, relevant for appearance of plant species in natural habitats and for finding potential cultivation localities for medicinal and aromatic plants. V: TAJNŠEK, Anton (ur.). *Novi izzivi v poljedelstvu 2008 : zbornik simpozija : proceedings of symposium, Rogaška Slatina, [4. in 5. december] 2008*. Ljubljana: Slovensko agronomsko društvo, 2008, str. 250-256. [COBISS.SI-ID [5791865](#)]

12. ZUPAN, Marko, LOBNIK, Franc, KUGONIČ, Nives, GRČMAN, Helena. Polluted soils near smelters and their impact on plants. V: ŠAJN, Robert (ur.), ŽIBRET, Gorazd (ur.), ALIJAGIČ, Jasminka (ur.). *Applied environmental geochemistry - Anthropogenic impact on the human environment in the SE Europe, Ljubljana, 6-9 October 2009 : [proceedings book]*. Ljubljana: Geological Survey of Slovenia, 2009, str. 154-159. [COBISS.SI-ID [6131833](#)]

13. ZUPAN, Marko, KARO, Petra. Action plan for urban areas contaminated with cadmium. V: SZILÁGYI, Mihály (ur.), SZENTMIHÁLYI, Klára (ur.). *Trace elements in the food chain. Vol. 3, Deficiency or excess of trace elements in the environment as a risk of health*. Budapest: Working Committee on Trace Elements of the Complex Committee, Hungarian Academy of Sciences (HAS) and Institute of Materials and Environmental Chemistry of the HAS, 2009, str. 192-196. [COBISS.SI-ID [5997433](#)]

1.12 Objavljeni povzetek znanstvenega prispevka na konferenci

14. GRIESSLER BULC, Tjaša, ZUPANČIČ JUSTIN, Maja, RAZINGER, Jaka, ZRIMEC, Alexis, ZUPAN, Marko. Phytoremediation of tannery landfill site. V: *Fate of pollutants in the plant/rhizosphere system: fundamental aspects and their significance for field applications - prospects and research needs : abstract book*. Vilnius: Gediminas Technical University, 2007, str. 121-122 [P26]. [COBISS.SI-ID [23907801](#)]

15. PRUS, Tomaž, VRŠČAJ, Borut, ZUPAN, Marko, RUPREHT, Janez, LOBNIK, Franc. Conversion of soil and land data for evaluation of rural-urban land use. V: *Multifunctional land use in the rural-urban perspective : international conference, November 7-9, 2007 in Bled, Slovenia*. [S. l.: S. n., 2007], str. 28. [COBISS.SI-ID [5248377](#)]

16. KOBAL, Milan, VILHAR, Urša, URBANČIČ, Mihej, ZUPAN, Marko, RUPREHT, Janez, KRALJ, Tomaž, SIMONČIČ, Primož. Gozdna tla in suša = Forest soil and drought. V: JURČ, Maja (ur.). *Podnebne spremembe : vpliv na gozd in gozdarstvo : impact on forest and forestry*, (Studia forestalia Slovenica, št. 130). Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire = Biotechnical Faculty, Department of Forestry and Renewable Forest Resources Slovenia, 2007, str. 491. [COBISS.SI-ID [5062265](#)]

17. KOBAL, Milan, ELER, Klemen, URBANČIČ, Mihej, ZUPAN, Marko, MIHELIČ, Rok, SIMONČIČ, Primož. Organic carbon content of forest and agricultural soils in Slovenia. V: BLUM, Winfried E. H. (ur.), GERZABEK, Martin H. (ur.), VODRAZKA, Manfred (ur.). *Eurosoil 2008 : University of Natural Resources and Applied Life Sciences (BOKU), Vienna, Austria, August 2008-08-04 : book of abstracts*. Vienna: University of Natural Resources and Applied Life Sciences, 2008, str. 13. [COBISS.SI-ID [2249638](#)]

18. PERPAR, Anton, PRUS, Tomaž, UDOVČ, Andrej, ZUPAN, Marko, PINTAR, Marina. Land evaluation from the natural resources and cadastral classification viewpoint. V: BLUM, Winfried E. H. (ur.), GERZABEK, Martin H. (ur.), VODRAZKA, Manfred (ur.). *Eurosoil 2008 : University of Natural Resources and Applied Life Sciences (BOKU), Vienna, Austria, August 2008-08-04 : book of abstracts*. Vienna: University of Natural Resources and Applied Life Sciences, 2008, str. 317. [COBISS.SI-ID [5723769](#)]

19. KOBAL, Milan, URBANČIČ, Mihej, ELER, Klemen, ZUPAN, Marko, SIMONČIČ, Primož, PRIDIGAR, Igor. GIS derived susceptibility of forest soils to drought : example from Slovenia. V: BLUM, Winfried E. H. (ur.), GERZABEK, Martin H. (ur.),

VODRAZKA, Manfred (ur.). *Eurosoil 2008 : University of Natural Resources and Applied Life Sciences (BOKU), Vienna, Austria, August 2008-08-04 : book of abstracts*. Vienna: University of Natural Resources and Applied Life Sciences, 2008, str. 328. [COBISS.SI-ID [2248614](#)]

20. LOBNIK, Franc, GRČMAN, Helena, ZUPAN, Marko, PRUS, Tomaž, LISEC, Anka, TIČ, Irena, KRALJ, Tomaž. Soil map of Slovenia 1:250000. V: CEGNAR, Tanja (ur.), AVSEC, Stanislav. *Responding to environmental change : from words to deeds, Poster abstracts*. Ljubljana: Environmental Agency of the Republic of Slovenia, cop. 2008, str. 45. [COBISS.SI-ID [5681273](#)]

21. ZUPAN, Marko, GRČMAN, Helena, KRSNIK, Petra, TURŠIČ, Janja, LOBNIK, Franc. Soil pollution assessment in Slovenia as a base of soil quality monitoring. V: ČUSTOVIČ, Hamid (ur.). *Soil protection activities and soil quality monitoring in south eastern Europe : the conference corresponds with the 60th anniversary work of dr. Husnija Resulović, prof. emeritus*. Sarajevo: Udruženje za proučavanje zemljišta/tla u Bosni i Hercegovini, 2009, str. 55. [COBISS.SI-ID [6060921](#)]

22. ZUPAN, Marko, KARO, Petra. Action plan for urban areas contaminated with cadmium. V: SZILÁGYI, Mihály (ur.), SZENTMIHÁLYI, Klára (ur.). 3rd International symposium on Trace elements in the food chain, Budapest, May 21-23, 2009. *Trace elements in the food chain : Deficiency or excess of trace elements in the environment as a risk of health : Abstracts*. Budapest: Working Committee on Trace Elements of the Complex Committee, Hungarian Academy of Sciences (HAS) and Institute of Materials and Environmental Chemistry of the HAS, 2009, str. 28-29. [COBISS.SI-ID [5997945](#)]

23. KOBAL, Milan, ELER, Klemen, KASTELEC, Damijana, ZUPAN, Marko, PRIDIGAR, Igor, HLADNIK, David, LEVANIČ, Tom, URBANČIČ, Mihej, SIMONČIČ, Primož. Relationships between some soil properties and growth of silver fir on high Karst area of Snežnik mountains. V: HUSNJAK, Stjepan (ur.). *Perspektive gospodarjenja tla u budućnosti : sažeci : summaries*. Zagreb: Hrvatsko tloznanstveno društvo = Croatian Society of Soil Science, 2010, str. 71. [COBISS.SI-ID [2974630](#)]

1.16 Samostojni znanstveni sestavek ali poglavje v monografski publikaciji

24. ROZMAN, Renata, GRIESSLER BULC, Tjaša, ZUPAN, Marko, RAZINGER, Jaka. Fitoremediacija usnjarskega odlagališča Rakovnik = Phytoremediation of tannery landfill site Rakovnik. V: RAZINGER, Jaka (ur.). *Ekoremediacije : sredstvo za doseganje okoljskih ciljev in trajnostnega razvoja Slovenije : zbornik*. Ljubljana: KATR, 2008, str. 233-255. [COBISS.SI-ID [24723417](#)]

25. PINTAR, Marina, UDOVČ, Andrej, ZUPAN, Marko, ČERNIČ ISTENIČ, Majda, PERPAR, Anton. Projekt Plurel - strategije, povezane z rabo zemljišč v periurbanem prostoru, in orodja za oceno trajnostne naravnanoosti povezave mesta in podeželja = The Plurel project - strategies related to land use in peri - urban areas and sustainability assessment tools for urban - rural linkages. V: ZAVODNIK LAMOVŠEK, Alma (ur.), FIKFAK, Alenka (ur.), BARBIČ, Ana (ur.). *Podeželje na preizkušnji : jubilejna monografija ob upokojitvi izr. prof. dr. Antona Prosenca*. Ljubljana: Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: Geodetski inštitut Slovenije, 2010, str. 52-61, ilustr. [COBISS.SI-ID [5031009](#)]

1.25 Drugi članki ali sestavki

26. ZUPAN, Marko. Field trip - Celje, Velenje, Mežica. V: LOBNIK, Franc (ur.). *Environmental and resource management*. Ljubljana, 2009: University of Ljubljana, str. [1-2]. [COBISS.SI-ID [6060409](#)]

MONOGRAFIJE IN DRUGA ZAKLJUČENA DELA

2.01 Znanstvena monografija

27. ZUPAN, Marko, GRČMAN, Helena, LOBNIK, Franc. *Raziskave onesnaženosti tal Slovenije*. Ljubljana: Agencija RS za okolje, 2008. 63 str., ilustr. ISBN 978-961-6324-42-7. [http://www.svo-rs.si/web/portal.nsf/ae76a4ee10890d4bc1256fb9005f74fe/7ca020fa9667aa75c12575840031ab81/\\$FILE/ROTS08_www2.pdf](http://www.svo-rs.si/web/portal.nsf/ae76a4ee10890d4bc1256fb9005f74fe/7ca020fa9667aa75c12575840031ab81/$FILE/ROTS08_www2.pdf). [COBISS.SI-ID [242225920](#)]

2.02 Strokovna monografija

28. ZUPAN, Marko, GRČMAN, Helena, LOBNIK, Franc. *Raziskave onesnaženosti tal Slovenije v letu 2006*. Ljubljana: Agencija RS za okolje, 2007. 47 str., ilustr. ISBN 978-961-6024-41-9. [COBISS.SI-ID [238208256](#)]

29. LAPAJNE, Slavko, LUKAN, Benjamin, ŽIBERNA, Igor, DREV, Janez, LOBNIK, Aleksandra, JENČIČ, Hedvika, CENČIČ, Ljubo, SAMEC, Niko, ZUPAN, Marko, VOVK KORŽE, Ana, JEŽ, Matjaž, TURK, Karl, HRŽENJAK, Vesna, REBOLJ, Danijel, KRME LJ, Vlasta, SITAR, Metka, BAVEC, Martina, LEBE, Sonja Sibila, KOS GRABAR, Jože, DREV, Marija, DEBELJAK, Alenka, ORGULAN, Andrej, SMAKA-KINCL, Vesna (ur.), VOVK KORŽE, Ana (ur.). *Občinski program varstva okolja za Maribor - (OPVO za MB) : 2008 do 2013*. Maribor: Mestna občina, 2008. ISBN 978-961-90029-7-1. [COBISS.SI-ID [60851457](#)]

2.05 Drugo učno gradivo

30. GRČMAN, Helena, ZUPAN, Marko. *Navodila za vaje iz pedologije*. [Ljubljana: Biotehniška fakulteta Oddelek za agronomijo, 2008]. 46 str., ilustr. [COBISS.SI-ID [6221945](#)]

31. GRČMAN, Helena, ZUPAN, Marko. *Navodila za vaje iz pedologije za študente arheologije*. [Ljubljana: Biotehniška fakulteta Oddelek za agronomijo], 2008. 39 str., ilustr. [COBISS.SI-ID [6221689](#)]

32. GRČMAN, Helena, ZUPAN, Marko. *Navodila za vaje iz pedologije : študij: krajinska arhitektura*. [Ljubljana: Biotehniška fakulteta Oddelek za agronomijo], 2009. 40 str., ilustr. [COBISS.SI-ID [6222457](#)]

2.12 Končno poročilo o rezultatih raziskav

33. ZUPAN, Marko, GRČMAN, Helena, HODNIK, Andreja, LOBNIK, Franc, KRALJ, Tomaž, RUPREHT, Janez, ŠPORAR, Marjan, LAPAJNE, Slavko, TIČ, Irena, ŠIJANEC, Vili, GOGIČ, Svetlana, MOHORVIČ, Bernarda, ILC, Rozalija, KOBAL, Milan. *Raziskave onesnaženosti tal Slovenije : poročilo za leto 2006*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Center za pedologijo in varstvo okolja, 2007. 3 zv. (100 f., [16] f. pril.; [104] f. pril.; 19 f.), ilustr. [COBISS.SI-ID [5372025](#)]

34. ZUPAN, Marko, GRČMAN, Helena, TIČ, Irena, HODNIK, Andreja, KRALJ, Tomaž, ŠPORAR, Marjan, RUPREHT, Janez, ŠINKOVEC, Marjan, LAPAJNE, Slavko, ŠIJANEC, Vili, GOGIČ, Svetlana, MOHORVIČ, Bernarda, ILC, Rozalija, ISTENIČ, Blaž, KRALJ, Tine, ROJEC, Luka, ROJEC, Miha, ŠIJANEC, Miha. *Raziskave onesnaženosti tal Slovenije : poročilo za leto 2007*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Center za pedologijo in varstvo okolja, 2008. 2 zv. (106 f., [13] f. pril.; [232] f.), ilustr. [COBISS.SI-ID [5810041](#)]

35. GRČMAN, Helena, KRALJ, Tomaž, TIČ, Irena, ZUPAN, Marko, HODNIK, Andreja. *Monitoring stanja tal na igriščih v izbranih vrtcih MOL in ocena izvajanja preventivnih ukrepov v vrtcih MOL - leto 2009 : poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 114 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [6220153](#)]

36. ZUPAN, Marko, GRČMAN, Helena, TIČ, Irena, LOBNIK, Franc, ŠPORAR, Marjan, KRALJ, Tomaž. *Raziskave onesnaženosti tal Slovenije v letu 2008*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Center za pedologijo in varstvo okolja, 2009. 3 zv. (55, 198, [147] f.), ilustr. [COBISS.SI-ID [6123897](#)]

2.13 Elaborat, predštudija, študija

37. SMAKA-KINCL, Vesna, VOVK KORŽE, Ana, LAPAJNE, Slavko, LUKAN, Benjamin, ŽIBERNA, Igor, DREV, Janez, LOBNIK, Aleksandra, JENČIČ, Hedvika, CENČIČ, Ljubo, SAMEC, Niko, ZUPAN, Marko, JEŽ, Matjaž, TURK, Karl, HRŽENJAK, Vesna, REBOLJ, Danijel, KRME LJ, Vlasta, SITAR, Metka, BAVEC, Martina, LEBE, Sonja Sibila, KOS GRABAR, Jože, DREV, Marija, DEBELJAK, Alenka, ORGULAN, Andrej. *Strokovne podlage za Občinski program varstva okolja za Maribor : vključene opombe Projektne skupine (osnovna verzija 5. marec 2007)*. Maribor: Mestna občina, Zavod za varstvo okolja, 2007. 237 f., graf. prikazi. [COBISS.SI-ID [11994646](#)]

38. HODNIK, Andreja, MIHELIČ, Rok, ZUPAN, Marko, ŠIJANEC, Vili, ILC, Rozalija, GOGIČ, Svetlana, MOHORVIČ, Bernarda. *Možnosti uporabe stranskih produktov iz biološke proizvodnje usnja v IUV - primernost za rabo v kmetijstvu oziroma hortikulturi*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta Oddelek za agronomijo, Center za pedologijo in varstvo okolja, jan. 2008. 33 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [5475961](#)]

39. ZUPAN, Marko, KRALJ, Tomaž, RUPREHT, Janez, TIČ, Irena. *Pedološko poročilo o lastnostih parcele št. 462/11, k.o. Zadobrova*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2008. 7 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [6140537](#)]

40. HODNIK, Andreja, RUPREHT, Janez, ZUPAN, Marko. *Poročilo o meritvah z oceno onesnaženosti tal na lokaciji: "stanovanjska soseska Španski borci - MS 8/5 Zg. Kašelj, Ljubljana"*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2008. 18 f., [15] f. pril., ilustr. [COBISS.SI-ID [5811577](#)]

41. HODNIK, Andreja, RUPREHT, Janez, ZUPAN, Marko, ŠIJANEC, Vili, ILC, Rozalija, GOGIČ, Svetlana, MOHOROVIČ, Bernarda. *Poročilo o vsebnosti nevarnih snovi v tleh na lokaciji IUV Šmartno*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta Oddelek za agronomijo, Center za pedologijo in varstvo okolja, feb. 2008. 26 f., ilustr. [COBISS.SI-ID [5811833](#)]

42. GRČMAN, Helena, ZUPAN, Marko, TIČ, Irena. *Ugotavljanje kakovosti tal v Mestni občini Maribor : končno poročilo*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Center za pedologijo in varstvo okolja, feb. 2008. 45 f., [27] f. pril., ilustr. [COBISS.SI-ID [5477241](#)]

43. ZUPAN, Marko, PINTAR, Marina, KRALJ, Tomaž, PRUS, Tomaž, RUPREHT, Janez. *Hidravlična prevodnost tal Slovenije (za kartografske enote pedološke karte v merilu 1:250.000)*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 14 str., ilustr. [COBISS.SI-ID [6073721](#)]

2.15 Izvedensko mnenje, arbitražna odločba

44. MIHELIČ, Rok, ZUPAN, Marko, GRČMAN, Helena, LOBNIK, Franc. *Ekspertno mnenje : Bioplinska gnojevka in problematika zakonskih določil vsebnosti cinka in bakra*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2009. 14 f. [COBISS.SI-ID [6119801](#)]

2.25 Druge monografije in druga zaključena dela

45. KOBAL, Milan, ELER, Klemen, PRIDIGAR, Igor, URBANČIČ, Mihej, ZUPAN, Marko, SIMONČIČ, Primož. *GIS derived susceptibility of forest soil to drought : example from Slovenia*. [S. l.: s. n., 2008]. 1 plakat, barve. [COBISS.SI-ID [2308262](#)]

IZVEDENA DELA (DOGODKI)

3.16 Vabljen predavanje na konferenci brez natisa

46. ZUPAN, Marko. *Degradacija tal in ukrepi za zaščito tal : Zeleni festival Vrbovega Loga "Naj zadiši po koži zemlje"*, 20-22 april 2007. 2007; Brezovska Gora: Zavod Vrbov Log - regijski zavod za ohranjanje in trajnostni razvoj podeželja. [COBISS.SI-ID [5076345](#)]

47. ZUPAN, Marko. *Onesnažila v sistemu tla-rastlina-podtalnica : vabljen predavanje - Problematika gospodarjenja z urbanim in odprtim prostorom v Sloveniji v luči podražitev naravnih surovin in hrane v svetu ter predvidenega organiziranja regij : GLOBE Slovenija in Svet za varstvo okolja Slovenije*, Ljubljana, 18.03.2008. Ljubljana, 2008. http://www.svo-rs.si/4sejaSVO_GLOBE/4s_zupan/index_DHTML.html?gLanguage=&qBitrate=512&qFormat=&FP=WINM. [COBISS.SI-ID [5474937](#)]

48. ZUPAN, Marko. *Zgornja Mežiška dolina : 50. seja Sveta za varstvo okolja Republike Slovenije za obravnavo teme Nekatera onesnažena območja v Sloveniji in zdravje ljudi, Svet za varstvo okolja RS, Državni zbor*, Ljubljana, 7.7.2009. Ljubljana, 2009. http://www.svo-rs.si/50sejaSVORS/S50_Zupan/index_DHTML.html?gLanguage=&qBitrate=512&qFormat=&FP=WINM. [COBISS.SI-ID [6127737](#)]

49. ZUPAN, Marko. *Soil pollution assessment/monitoring in Slovenia: legislation and methodology : okrogla miza: Uvodenje monitoringa zagadjenja poljoprivrednog zemljišta u Republici Srpskoj, Poljoprivredni institut Republike Srpske*, Banjaluka 12. maj 2010. 2010. [COBISS.SI-ID [6296697](#)]

3.25 Druga izvedena dela

50. GRIESSLER BULC, Tjaša, ZRIMEC, Alexis, ZUPAN, Marko, ZUPANČIČ JUSTIN, Maja, RAZINGER, Jaka.
Phytoremediation of tannery landfill site : preliminary results : Fate of pollutants in the plant / rhizosphere system, 30th May - 1st June 2007, Vilnius. 2007. [COBISS.SI-ID [23652313](#)]

SEKUNDARNO AVTORSTVO

Diskutant

51. VOLFAND, Jože (ur.). *Blato iz komunalnih čistilnih naprav - odpadki, gorivo, gnojilo ali kaj? : Okrogla miza v okviru 6. okoljskega simpozija: Celovito ravnanje z odpadki - okoljsko ogledalo Slovenije, Celje, petek, 15. maj 2009. Celje, 2009.* [COBISS.SI-ID [4618593](#)]